

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2023

มโนคุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

จรรยาวัฒน์ ชัยพัฒนาสุทจินนท์
คณะอักษรศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [Arts and Humanities Commons](#)

Recommended Citation

ชัยพัฒนาสุทจินนท์, จรรยาวัฒน์, "มโนคุณลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10578.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10578>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย
ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

นายธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2566

CONCEPTUAL METAPHORS RELATED TO THE PANDEMICS IN THAILAND
IN NEWSPAPER MEDIA DISCOURSE AND GOVERNMENT MEDIA DISCOURSE

Mr. Thammawat Phatthanasutinon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai
Department of Thai
Faculty Of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย
	ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ
โดย	นายธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีผาสุข

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีผาสุข)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิดา เลอเลิศยุติธรรม)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ธรรมวัฒน์ พัฒนาศูทธิพนธ์ : มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ . (CONCEPTUAL METAPHORS RELATED TO THE PANDEMICS IN THAILAND IN NEWSPAPER MEDIA DISCOURSE AND GOVERNMENT MEDIA DISCOURSE) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ศิริพร ภัคติผาสุข

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์และหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐโดยใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ตามมุมมองภาษาศาสตร์ปริชานและหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ เก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 รวม 803 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ 10 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาขมขม] [โรคระบาด คือ คนร้าย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] [โรคระบาด คือ พี่ข] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] มโนอุปลักษณ์ที่พบสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดได้ 6 มุมมอง ได้แก่ 1) โรคระบาดเป็นภัยคุกคาม จึงต้องควบคุมป้องกันให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว 2) โรคระบาดไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงได้ง่ายและสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ 3) โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ 4) โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก 5) โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีตลอดเวลาและสามารถเอาชนะได้ในที่สุด และ 6) โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความเข้าใจและปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดอยู่ร่วมด้วยได้ เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบวาทกรรมสื่อ อธิบายประกอบที่นำมาจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ ได้แก่ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์ จุดมุ่งหมาย ลำดับกิจกรรม เครื่องมือ บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ และประเภทของข้อความ ทำให้หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ

เมื่อเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ตามโรคพบว่าด้วยระยะเวลาการแพร่ระบาดที่ยาวนานไม่เท่ากันและความรุนแรงที่ต่างกันทำให้พบมโนอุปลักษณ์ต่างกัน มโนอุปลักษณ์ที่พบต่างกันในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้ง ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาขมขม] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] เมื่อเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ตามวาทกรรมพบมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งสัมพันธ์กับบทบาทการรายงานข่าวสาร ขณะที่มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อภาครัฐแม้ว่าจะพบน้อยกว่าแต่ก็มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้ผู้รับสารปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติบางอย่างรวมไปถึงกำหนดบทบาทหน้าที่และควบคุมสังคมในยามวิกฤต สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เมื่อพิจารณาตามประเภทวาทกรรมมีความต่างกันที่หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ที่เด่นชัดกว่าในวาทกรรมสื่อภาครัฐจากบทบาทในการผลิตเผยแพร่ ผลิตซ้ำ และต่อยอดอารมณ์บางอย่างเพื่อชักจูงโน้มน้าวผู้รับสาร

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการถ่ายทอดความคิดด้วยการนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมกว่าและประสบการณ์ที่ใกล้ตัวกว่ามาเปรียบเทียบกับโรคระบาดให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในภาวะวิกฤตที่นอกจากจะมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นยังมีหน้าที่กำหนดความคิดของคนในสังคมเพื่อทำให้ภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้นกลับสู่ภาวะปกติโดยเร็ว

สาขาวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6380019922 : MAJOR THAI

KEYWORD: Conceptual Metaphor, Function of Metaphor, Pandemic, 2009 Influenza A, COVID-19

Thammawat Phatthanasutinon : CONCEPTUAL METAPHORS RELATED TO THE PANDEMICS IN THAILANDIN NEWSPAPER MEDIA DISCOURSE AND GOVERNMENT MEDIA DISCOURSE. Advisor: Assoc. Prof. SIRIPORN PHAKDEEPHASOOK, Ph.D.

This study aims at analyzing conceptual metaphors related to the pandemics in Thailand in newspaper media discourse and government media discourse. Also, it aims at comparing conceptual metaphors related to each pandemic and analyzing the functions of the conceptual metaphors in the two discourses by adapting Conceptual Metaphor Theory and the concept of functions of metaphor. The data were collected from newspaper media discourse and government media discourse during the 2009 H1N1 Flu pandemic and the COVID-19 pandemic. In total, 803 texts were gathered. The analysis reveals that there are 10 metaphors related to the pandemics including THE SPREAD OF PANDEMIC IS A WAR, THE SPREAD OF PANDEMIC IS A DISASTER, THE SPREAD OF PANDEMIC IS A BOXING, PANDEMIC IS A VILLAIN, PANDEMIC IS A PERSON, PANDEMIC IS A DANGEROUS ANIMAL, PANDEMIC IS A PLANT, PANDEMIC IS A CANCER, and THE SPREAD OF PANDEMIC IS AN EDUCATION. These metaphors reflected 6 aspects of the pandemics as follow. 1) Pandemics are a threat. Therefore, it must be controlled and terminated as soon as possible. 2) Pandemics cannot be easily brought to an end and can recur. 3) Pandemics are scary things that can harm human beings. 4) Pandemic is a serious health threat that is life-threatening and difficult to treat. 5) Pandemic is a fighting sport. Contestants must score points and fend off constant attacks and try to win finally. 6) Pandemics are something that humans must get to know and adapt themselves to in order to live with. Next, in terms of the analysis of communicative components, the components that are likely to affect the functions of metaphors in both discourses include setting, participants, ends, act sequences, instrumentalities, norms of interaction and interpretation, and genre. As for the functions of metaphor, the analysis reveals that the PANDEMIC metaphors serve 3 functions including ideational, ideational and interpersonal, and textual functions.

When comparing metaphors by pandemic, it is found that the different length and the different levels of severity of the pandemics have led to different usage of metaphors. The metaphors that are differently adopted include THE SPREAD OF PANDEMIC IS A BOXING, and PANDEMIC IS A CANCER. When comparing by the type of discourse, it is found that metaphors related to the pandemics in newspaper media discourse outnumber those in government media discourse, which is mainly related to the role of news reporting. Although metaphors in government media discourse are less than those in newspaper media discourse, they play a key role in information reporting as well as instructing the audience (not) to act or perform certain behaviors. Also, they set the proper roles of social members as well as control over the society during the crisis. When focusing on the functions of metaphors, ideational and interpersonal functions are more prominent in government media discourse as it serves to produce, distribute, reproduce, and reinforce certain ideologies in order to persuade the receivers.

This study reveals the ideational role of language by viewing the pandemics in terms of more concrete things and familiar experiences. Moreover, the analysis also reveals the role of language in crisis management. In addition to ideational function, language serves as a device for cognitive and behavioral control in order to restore the normal condition as soon as possible.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Thai
Academic Year: 2023

Student's Signature .....
Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครูที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อตรวจทาน แก้ไข ตลอดจนให้คำแนะนำต่าง ๆ ส่งผลให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครูยังกรุณาเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นบางประการทำให้การศึกษาของผู้วิจัยเป็นไปได้อย่างราบรื่น ความเมตตาที่ผู้วิจัยสัมผัสได้จากครูเมื่อแรกพบเป็นเช่นไร เมื่อเวลาผ่านไป ผู้วิจัยสัมผัสได้ถึงความเมตตาของครูที่เพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นแบบอย่างด้านการทำงานและด้านวิชาการตลอดไป

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง ที่จุดประกายความสนใจทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ตั้งแต่วิจัยศึกษาในระดับปริญญาตรี รวมถึงได้ประสานท่วงท่าความรู้ต่าง ๆ ในระดับปริญญาโท อีกทั้งกรุณารับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประไพพรรณ พิงฉิม ที่ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยนับแต่แรกเข้าศึกษาและกรุณารับเป็นประธานสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม ที่กรุณารับเป็นกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ครูทั้งสามท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งเพื่อตรวจทาน แก้ไข และให้คำแนะนำอันมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครูที่กรุณาแก่ผู้วิจัยนับตั้งแต่วันสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์จนกระทั่งเดินทางถึงปลายทางในวันนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ประสาทสรรพวิทยาการทางภาษาไทยในระดับปริญญาโทอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียบเรียงความคิดจนออกมาเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ได้ประสาทวิทยาการทางภาษาไทยในระดับปริญญาตรีอันเป็นรากฐานสำคัญต่อการศึกษาต่อตลอดจนเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยเช่นกัน

ขอขอบพระคุณ ครูพรพิชญ์ บุญมานิช ครูอรอินทร์ เตชะอินทร์ ครูกมลชนก คชทรัพย์ ดร.มิ่งขวัญ ศิริโชติ และคุณอารีวรรณ ผุยคำสิงห์ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า ที่ถามไถ่และให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอในทุกครั้งที่พบกัน ที่สำคัญ ขอขอบพระคุณครูชลิสา วรรณญาณนท์ ครูภาษาไทยผู้จุดประกายความสนใจทางภาษาไทยให้แก่ผู้วิจัยมาจนถึงบัดนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวพร เสรีชัยกุล อาจารย์ ดร.ติเรก หงษ์ทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัสส์ กาวีละนันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาดา รัตนติลล ฅ ภูเก็ต คุณธนีสร เกิดแก้ว คุณภรณ์มณี มาเนตร์ คุณวิลาสินี เพ็ชรภา และคุณนพดล บุญกัน ที่เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ ที่นอกจากจะให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดแล้ว ยังได้ให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ตั้งแต่ยังเป็นบทความประกอบเรียนด้วย

ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ซึ่งไม่อาจออกนามได้หมดในที่นี้ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย โดยเฉพาะ “กลุ่มคนจะ 5A” ที่เคียงข้างในทุกเหตุการณ์ ขวัญทิพย์ที่ช่วยเก็บข้อมูลส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ และ กรพัฒนที่เป็นธุระเข้าเล่มวิทยานิพนธ์ในยามที่ผู้วิจัยต้องจัดการธุระสำคัญของครอบครัว

คุณานุกุลใดอันจะบังเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็น “มาตาปิตุบูชา” แต่ผู้ซึ่งเฝ้ารอคอยความสำเร็จแห่งปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตนี้มาโดยตลอด รวมถึงขอให้บุคคลที่ผู้วิจัยรักและรักผู้วิจัยแล้วคลาดปราศจากโรคร้ายทั้งปวง ท่วม ท่วม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
1.3 สมมติฐานการวิจัย	8
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	16
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	17
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.1 แนวคิดอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Conceptual Metaphor).....	18
2.2 แนวคิดอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์.....	24
2.3 แนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis)	28
2.4 แนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication).....	30
2.5 แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤต.....	31
2.6 แนวคิดการสื่อสารสุขภาพ.....	33

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
2.7.1 งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ.....	34
2.7.2 งานวิจัยที่ศึกษาด้วยแนวคิดอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์.....	40
2.7.3 งานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่.....	44
2.7.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตในภาวะโรคระบาดใหญ่.....	46
2.7.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพในภาวะโรคระบาดใหญ่.....	47
บทที่ 3 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และ วาทกรรมสื่อภาครัฐ.....	50
3.1 เกณฑ์ที่ใช้ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
3.2 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย.....	54
3.2.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009.....	54
3.2.2 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19.....	80
3.3 สรุปมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย.....	116
บทที่ 4 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ในวาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ.....	125
4.1 เกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย.....	125
4.2 องค์ประกอบการสื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ.....	126
4.3 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยด้วยแนวคิดหน้าที่อุป ลักษณะตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์.....	136
4.3.1 หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational).....	137
4.3.2 หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal).....	150
4.3.3 หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual).....	167
4.4 สรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐ.....	172

บทที่ 5 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ในประเทศไทยที่พบในวารกรรมสี่หนังสือพิมพ์และวารกรรมสี่ภาครัฐ.....	176
5.1 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวารกรรมสี่หนังสือพิมพ์และสี่ภาครัฐ.....	176
5.1.1 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตาม โรคระบาด.....	176
5.1.2 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตามประเภทของวารกรรม.....	187
5.2 เปรียบเทียบหน้าที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวารกรรมสี่หนังสือพิมพ์และสี่ภาครัฐ.....	197
5.3 สรุป.....	201
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	204
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	204
6.1.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย.....	205
6.1.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยวารกรรมสี่หนังสือพิมพ์และวารกรรมสี่ภาครัฐ.....	207
6.1.3 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบในวารกรรมสี่หนังสือพิมพ์และวารกรรมสี่ภาครัฐ.....	211
6.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	214
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	219
บรรณานุกรม.....	220
ประวัติผู้เขียน.....	234

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอโรคโควิด-19.....	11
ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอโรคโควิด-19.....	12
ตารางที่ 3 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรค ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009	55
ตารางที่ 4 ตารางแสดงมโนอุปลักษณะย่อยของมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ]	61
ตารางที่ 5 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19	81
ตารางที่ 6 ตารางแสดงมโนอุปลักษณะย่อยของมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ภัยพิบัติ].....	89
ตารางที่ 7 ตารางแสดงมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาด ใหญ่.....	122
ตารางที่ 8 ตารางสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรม สื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ.....	171
ตารางที่ 9 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะ โรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย.....	177
ตารางที่ 10 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ ภาวะโรคระบาดใหญ่ จำแนกตามประเภทวาทกรรม	188
ตารางที่ 11 ตารางสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาท กรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ	200

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] ในระบบปริชาน.....	56
แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัด ใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อักคิภัย] ในระบบปริชาน	62
แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ในระบบปริชาน.....	63
แผนภูมิที่ 4 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] ในระบบปริชาน	66
แผนภูมิที่ 5 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] ในระบบปริชาน	69
แผนภูมิที่ 6 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริชาน.....	72
แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] ในระบบปริชาน.....	74
แผนภูมิที่ 8 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พืช] ในระบบปริชาน.....	77
แผนภูมิที่ 9 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัด ใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] ในระบบปริชาน.....	78
แผนภูมิที่ 10 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ในระบบปริชาน.....	82
แผนภูมิที่ 11 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] ในระบบปริชาน	89
แผนภูมิที่ 12 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อักคิภัย] ในระบบปริชาน	92

แผนภูมิที่ 13 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬาทบมวย] ในระบบปริชาน	96
แผนภูมิที่ 14 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คนร้าย] ในระบบปริชาน	100
แผนภูมิที่ 15 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] ในระบบปริชาน	102
แผนภูมิที่ 16 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย] ในระบบปริชาน	105
แผนภูมิที่ 17 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริชาน	108
แผนภูมิที่ 18 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มะเร็ง] ในระบบปริชาน	110
แผนภูมิที่ 19 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ พิษ] ในระบบปริชาน	113
แผนภูมิที่ 20 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน] ในระบบปริชาน.....	114

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“โรค” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “น. ภาวะที่ร่างกายทำงานได้ไม่เป็นปกติเนื่องจากเชื้อโรคเป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ (2513: 654) ทรงกล่าวถึงความหมายของคำว่า “โรโรค” (โรค) ไว้ว่า “อาพาธอันเสียดแทง” พร้อมทั้งประทานคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายตรงกับ “โรโรค” ได้แก่ “Disease” “Illness” “Sickness” และ “Infirmity” จากความหมายของพจนานุกรมและพจนานุกรมข้างต้นจะเห็นได้ว่าโรคเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่สบาย ไม่ปกติสุขแก่ร่างกายหรือจิตใจของมนุษย์จนทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ทั้งนี้ โรคอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ โรคติดต่อ (Communicable Disease) และโรคไม่ติดต่อ (Non-Communicable Disease: NCDs) (จิตติมา โสภารัตน์, 2543) โรคติดต่อถือได้ว่าเป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์มากกว่าโรคไม่ติดต่อเพราะเกิดจากเชื้อโรคหรือพิษของเชื้อโรคซึ่งสามารถแพร่โดยตรงหรือทางอ้อมมาสู่มนุษย์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ทำให้เกิดการติดเชื้อเป็นจำนวนมากและอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ ขณะที่โรคไม่ติดต่อเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์ซึ่งจะมีการดำเนินโรคอย่างช้า ๆ จึงใช้เวลานานกว่าจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์, 2564) ด้วยเหตุที่โรคติดต่อเป็นโรคที่ส่งผลกระทบต่อวงกว้างจึงทำให้มีผู้ให้ความสำคัญในการควบคุมป้องกันโรคติดต่อมากกว่าดังเห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่กำหนดผู้รับผิดชอบ มาตรการในป้องกันและควบคุม รวมไปถึงบทกำหนดโทษหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรการในการควบคุมโรค

ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึง “โรคติดต่อ” แล้ว ยังมีอีกคำหนึ่งที่สัมพันธ์กับคำดังกล่าวคือ “โรคระบาด” หมายถึง “โรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัดซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวางหรือมีภาวะของการเกิดโรคมกผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา” (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) นิยามดังกล่าวสอดคล้องกับที่คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (2563: 27-28) กล่าวว่าโรคระบาดแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 โรคประจำถิ่น (Endemic) เป็นโรคที่เกิดขึ้นประจำถิ่นรวมทั้งสามารถคาดการณ์ได้ เช่น ไข้เลือดออกในประเทศไทย ระดับ 2 การระบาด (Outbreak) เป็นเหตุการณ์ผู้ป่วยมีจำนวนมากเกินปกติแม้จะเป็นโรคประจำถิ่นก็ตาม เช่น การระบาดของโรคไข้เลือดออกใน พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนมากกว่าทุกปี ระดับ 3 โรคระบาด (Epidemic) เป็นการระบาดของโรคที่กระจายวงกว้างในทางภูมิศาสตร์ที่เป็นการเพิ่มอย่างฉับพลันและมีจำนวนมากเกินกว่าคาดการณ์ เช่น การระบาดของโรคอีโบล่าในทวีปแอฟริกา และระดับ 4 การระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นลักษณะของการระบาดที่แพร่กระจายไปทั่วโลก เช่น การแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่สเปน การแพร่ระบาดของ

ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของภาวะโรคระบาดใหญ่ คือ การที่ผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรค จึงทำให้ต้องระมัดระวัง ป้องกัน เตรียมการเพื่อควบคุมการระบาดของโรคเป็นอย่างดี

หากพิจารณาประวัติศาสตร์โรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดขึ้นในโลกนี้อาจสามารถย้อนกลับไปได้ถึงโรคระบาดใหญ่ที่ได้รับการบันทึกว่าเก่าแก่ที่สุดซึ่งเกิดขึ้น ณ กรุงเอเธนส์เมื่อประมาณ 430 ปีก่อนคริสตกาล โรคที่เกิดขึ้นต้องสงสัยว่าคล้ายกับโรค “ไทฟอยด์” (Typhoid Fever) ขณะที่ในเวลาต่อมาเกิดโรคระบาดใหญ่ขึ้นอีกมากมายทั่วทุกมุมโลก อาทิ โรคเรื้อน (Leprosy) ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 ในยุคกลางที่ทวีปยุโรป กาฬโรค (Plague) ที่มีจุดเริ่มต้นจากกองคาราวานที่เดินทางมาจากเอเชียเข้าไปยังอิตาลี โรคหัดและฝีดาษ (Smallpox and Measles) เมื่อ ค.ศ. 1492 ที่เกิดจากชาวยุโรปที่เดินเรือไปยังทวีปอเมริกาและนำโรคไปด้วย ส่วนโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยใหม่ภายหลังปฏิวัติอุตสาหกรรมเมื่อ ค.ศ. 1760 แล้ว อาทิ อหิวาตกโรค (Cholera) เมื่อ ค.ศ. 1817 ที่มีจุดเริ่มต้นจากประเทศรัสเซียก่อนจะแพร่ระบาดผ่านทางอาหาร น้ำ ก่อนจะแพร่กระจายไปทั่วโลก การระบาดของกาฬโรคครั้งที่ 3 (The Third Plague Pandemic) เมื่อ ค.ศ. 1855 ไข้หวัดใหญ่รัสเซีย (Russian Flu) เมื่อ ค.ศ. 1889 ไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) เมื่อ ค.ศ. 1918 ไข้หวัดใหญ่เอเชีย (Asian Flu) เมื่อ ค.ศ. 1957 โรคเอดส์ (AIDS) เมื่อ ค.ศ. 1981 โรคซาร์ส (SARS) เมื่อ ค.ศ. 2003 จนกระทั่งถึงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)¹ ใน ค.ศ. 2019 (HISTORY, 2020; MPH Online, 2020) จึงเห็นได้ว่าไม่ว่าอารยธรรมมนุษย์จะมีความเจริญรุ่งเรืองมากสักเพียงใด แต่โรคระบาดใหญ่ที่เกิดจากเชื้อโรคหรือพิษของเชื้อโรคต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่อยู่คู่อารยธรรมมนุษย์มาช้านานแล้วเช่นเดียวกัน และการแพร่ระบาดของโรคแต่ละครั้งก็ทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดอยู่จำนวนไม่น้อย

สำหรับโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็เป็นเช่นเดียวกับโรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดขึ้นทั่วโลก โดยพบว่าโรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาพบภาวะโรคระบาดใหญ่อยู่ 2 ครั้ง (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563; MPH Online, 2020) ซึ่งเป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจเช่นเดียวกัน ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดเอ เอช 1 เอ็น 1 (A H1N1) ที่เกิดจากการผสมของไวรัสสายพันธุ์ของคน สุนัข และนก เริ่มพบในมนุษย์ครั้งแรกเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) ณ ประเทศเม็กซิโกก่อนที่จะแพร่กระจายไปทั่วโลก (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) ทั้งนี้ ในประเทศไทยพบผู้ป่วยจากโรคดังกล่าวจำนวน 30,959 ราย และเสียชีวิต 157 ศพ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) ก่อนที่กระทรวงสาธารณสุขจะประกาศว่าสามารถควบคุม

¹ กระทรวงสาธารณสุขได้มีประกาศ เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตราย และเรียกชื่อโดยย่อว่า โรคโควิด-19 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ก) ผู้วิจัยจะเรียกชื่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ว่า โรคโควิด-19 ตลอดทั้งวิทยานิพนธ์

การแพร่ระบาดของโรคได้ในราวปลายเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน สำหรับโรคระบาดที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) คือ โครonavirus-19 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 ซึ่งเป็นเชื้อโรคที่มีที่มาจากสัตว์ก่อนที่จะแพร่ระบาดไปสู่คน เชื้อไวรัสดังกล่าวได้เริ่มแพร่ระบาดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 (Sauer, 2021) ในนครอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีนก่อนที่จะแพร่ระบาดไปทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก, 2563) ในประเทศไทยเริ่มแพร่ระบาดตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน รัฐบาลจึงได้บังคับใช้กฎหมายในการควบคุมโรค อาทิ ประกาศให้โรคดังกล่าวเป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ก) รวมทั้งประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นมาเพื่อควบคุมโรค (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ค) อย่างไรก็ตาม โรคดังกล่าวได้แพร่ระบาดซ้ำในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ตามลำดับ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563ก; ไทยโพสต์, 2564) ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565² พบว่ายอดผู้ป่วยยืนยันสะสมด้วยโรคดังกล่าวในประเทศไทยมีจำนวน 4,681,309 คน และมีผู้เสียชีวิตสะสม 32,764 ศพ (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2565) จึงเห็นได้ว่าภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดและกำลังเกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชาติ เนื่องด้วยเป็นการแพร่ระบาดของโรคที่รวดเร็วเป็นวงกว้าง ทั้งผู้คนในประเทศยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรค จึงทำให้มีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

โรคระบาดที่เกิดขึ้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน (ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี, 2559: 266) เนื่องจากเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคม อีกทั้งโรคระบาดยังมีสถานะเป็นนามธรรม กล่าวคือ มนุษย์ไม่อาจมองเห็นเชื้อโรคซึ่งเป็นจุลชีพที่ก่อให้เกิดโรคระบาดด้วยตาเปล่า ไม่อาจทราบได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคมีลักษณะเป็นเช่นไร ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและควบคุมสังคมในภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารไปยังผู้คนในสังคมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้ร่วมกัน วิธีการหนึ่งคือการเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งที่มนุษย์มีประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ตัวอย่างการใช้ภาษาในการเปรียบเทียบเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาด เช่น การศึกษาของของซอนแท็ก (Sontag, 1989) เรื่อง “AIDS and its Metaphor” การศึกษาข้างต้นกล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในสหรัฐอเมริกาที่บมโนทัศน์สงคราม เนื่องจากในมุมมองทางการแพทย์สมัยใหม่ เชื้อโรคหรือจุลินทรีย์ที่มองเห็นได้ผ่านกล้องจุลทรรศน์เป็นสิ่งแปลกปลอมที่เข้ามารุกรานมนุษย์จนทำให้เกิดการเจ็บป่วย ดังนั้น การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคเอดส์จึง

² กระทรวงสาธารณสุขได้มีประกาศ เรื่อง ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2565 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป ให้โรคโควิด-19 พ้นจากโรคติดต่ออันตราย (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ข) และมีสถานะเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ค) ผู้วิจัยจึงรวบรวมสถิติผู้ติดเชื้อโควิด-19 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้โรคดังกล่าวเป็นโรคติดต่ออันตราย

เปรียบเทียบการทำสงครามเพื่อต่อสู้กำจัดศัตรูให้สิ้นซากไป อีกทั้งยังมีโน้ตดนตรีที่ใช้ทำความเข้าใจระยะของโรคเอดส์กับการเจริญเติบโตของดอกไม้ที่พร้อมผลิบาน (Full-Blown) หรือนกที่พร้อมบิน (Full-Fledged) ซึ่งเปรียบเสมือนกับระยะของผู้ป่วยที่จะต้องพัฒนาไปสู่การเสียชีวิตในที่สุด นอกจากนี้มีโน้ตดนตรีที่ใช้ทำความเข้าใจโรคเอดส์อีกมีโน้ตดนตรีหนึ่งคือ “กาฬโรค” (Plague) ที่แพร่ระบาดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1400 เนื่องจากโรคดังกล่าวได้แพร่ระบาดเป็นวงกว้างและคร่าชีวิตของมนุษย์ทั้งยังสร้างผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคม เมื่อมองย้อนกลับมาในสังคมไทยแม้จะยังไม่มีการศึกษาหรือวรรณกรรมใดที่กล่าวเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งอื่นดังเช่นการศึกษาของซอนแท็ก แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคได้มีวาทกรรมอยู่สองประเภทที่นำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยประการหนึ่ง คือ ต้องการสื่อสารไปยังผู้รับสารในสังคมให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และอีกประการหนึ่งดังที่ได้กล่าวไปว่าโรคระบาดเป็นภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น การสื่อสารจึงต้องมีส่วนในการควบคุมจัดการสังคมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วยเช่นกัน วาทกรรมประเภทแรก ได้แก่ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้เป็นจำนวนมากในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ทั้งยังมีบทบาทนำเสนอความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมไปสู่ผู้คนในสังคม (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 16-18) และพบว่าข่าวที่นำเสนอในสื่อหนังสือพิมพ์มีการใช้รูปภาพที่แสดงการเปรียบเทียบโรคระบาดกับอีกสิ่งหนึ่งเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (ตัวอย่างที่ 1) **หวัดบุก 3 รร. ปิดสวนกุหลาบ-สตรีวิทย์ 3** (ข่าวสด, 15 มิ.ย. 52)
- (ตัวอย่างที่ 2) **หวัดพ่นพิษปิดโรงเรียนหลายแห่ง** (ไทยรัฐ, 17 มิ.ย. 52)
- (ตัวอย่างที่ 3) **คนไทยสังเวหวัด 2009 เพิ่มอีก 2 รวมเป็นรายที่ 5**
เป็นหญิงอายุ 15 ปี เสียชีวิตที่ชลบุรี (มติชน, 2 ก.ค. 52)
- (ตัวอย่างที่ 4) **วันเดียว 250 ลามทั่ว 48 จว.** (มติชน, 31 ธ.ค. 63)
- (ตัวอย่างที่ 5) **เรายังป้องกันตัวเองขั้นสูง การ์ดไม่ตก** ตัวเลขก็ยังไม่เพิ่มขึ้นไปกว่านี้นี้
(มติชน, 16 ก.ย. 64)
- (ตัวอย่างที่ 6) **ขอภัยอีกเหตุเลื่อนวัคซีนทำให้ไม่สบายใจกันถ้วนหน้า ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดในสงครามโควิด** ขอรับผิดชอบ เร่งฉีดทันทีที่ได้เพิ่ม ตั้งเป้าฉีดอีก 80-90% (ข่าวสด, 16 มิ.ย. 64)

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ในตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างที่ 1-3 เป็นการกล่าวถึงโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในตัวอย่างที่ 1 เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูในยามศึกสงครามเห็นได้จากคำกริยา “บุก” ส่วนในตัวอย่างที่ 2 เปรียบเทียบโรคระบาดกับสัตว์ที่มีพฤติกรรมดุร้ายเห็นได้จากกริยาลี “พ่นพิษ” ซึ่งเป็นกริยาอาการของสัตว์ และในตัวอย่างที่ 3 เปรียบเทียบโรคระบาดกับอำนาจลึกลับ

บางอย่าง จึงต้องนำสิ่งของไป “สังเวย” สำหรับตัวอย่างที่ 4-6 เป็นการกล่าวถึงโรคโควิด-19 ในตัวอย่างที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบโรคระบาดกับไฟที่แผ่ขยายวงออกไป ดั่งเห็นได้จากคำกริยา “ลาม” ส่วนในตัวอย่างที่ 5 เป็นการเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับการชกมวย ประชาชนทุกคนเป็นเหมือน “นักมวย” ที่ต้อง “ป้องกันตัวเอง” และ “การ์ดไม่ตก” ซึ่งเป็นกิริยาของนักมวยในการป้องกันตนเองในการแข่งขัน และในตัวอย่างที่ 6 แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนข้าศึกศัตรูจึงต้องทำสงครามเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไปโดยมี “ผู้บังคับบัญชา” เป็นผู้นำในการต่อสู้ที่เกิดขึ้น นอกจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่รายงานข่าวให้แก่คนในสังคมรับทราบแล้ว วาทกรรมสื่อภาครัฐก็เป็นวาทกรรมอีกประเภทหนึ่งที่น่าเสนอความรู้ความเข้าใจต่อโรคระบาดเช่นเดียวกันในฐานะที่เป็นผู้ที่ต้องดำเนินการควบคุมโรคตามกฎหมายและมาตรการทางสาธารณสุข เพื่อให้สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้โดยเร็ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 7) **4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์การจักระบบการผลิตและเลี้ยงสัตว์ปีก ยุทธศาสตร์การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคทั้งในคนและสัตว์ ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมรับการระบาดของไข้หวัดใหญ่ และ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานประชาชนภาคธุรกิจและนานาชาติ** (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552: 5)

(ตัวอย่างที่ 8) ...เพื่อให้ทีมหมอบและพยาบาลที่เปรียบเสมือน**นักรบที่อยู่แนวหน้า**คอยต่อสู้สกัดกั้น**ข้าศึกที่มองไม่เห็น**ด้วยความเสียสละอดทน (แถลงข่าว ศบค., 3 เมษายน 2563)

ตัวอย่างที่ 7 เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ 2009 เปรียบเสมือนการทำสงครามจึงจำเป็นต้องมี “ยุทธศาสตร์” ในการต่อสู้ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 8 ที่เปรียบเทียบการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับการทำสงคราม เห็นได้จากการเปรียบเทียบบุคลากรทางสาธารณสุขเป็น “นักรบที่อยู่แนวหน้า” คอยทำกิริยา “ต่อสู้” “สกัดกั้น” ต่อ “ข้าศึกที่มองไม่เห็น”

ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐได้นำเสนอสู่สาธารณะข้างต้นเป็นวาทกรรม (Discourse) ในฐานะวิถีปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) รูปแบบหนึ่ง (Fairclough, 1989) เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งแสดงความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไปสู่ผู้รับสาร (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 143) โดยมีการใช้รูปภาพเพื่อเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคซึ่งมีความเป็นนามธรรมกับสิ่งอื่นที่เป็นรูปธรรมตลอดจนมนุษย์มีประสบการณ์มากกว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน การเปรียบเทียบในลักษณะเช่นนี้เป็นแนวคิดมโนอุปลักษณ์ (Conceptual Metaphor) ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ซึ่ง

มิใช่ภาพพจน์ทางวรรณศิลป์ตามความเข้าใจเกี่ยวกับอุปลักษณ์ตามมุมมองเดิมว่าเป็นเครื่องมือของกวีที่ใช้เพื่อความงดงามทางวรรณศิลป์ในบทประพันธ์ต่าง ๆ ทว่า อุปลักษณ์ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) เป็นระบบความคิดที่แสดงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่อยู่ต่างแควดวงความหมายกันผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน โดยที่แควดวงหนึ่งมีความเป็นรูปธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์มีประสบการณ์ มีความเข้าใจมากกว่า ในขณะที่อีกแควดวงความหมายหนึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมและมนุษย์พยายามทำความเข้าใจการวิเคราะห์ห้โนอุปลักษณ์ตามแนวคิดของทั้งสองสามารถสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาในสังคมในเชิงเปรียบเทียบจากถ้อยคำที่มีใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ จากตัวอย่างที่นำเสนอไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้เปรียบเทียบโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 กับข้าศึกศัตรู สัตว์ และวิญญูณร้าย ส่วนโรคโควิด-19 วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้นำไปเปรียบเทียบกับไฟ คู่ชก และข้าศึกศัตรู ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐได้เปรียบเทียบโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 กับข้าศึกศัตรูในยามสงครามตามลำดับ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าลักษณะภาษาที่ใช้ในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทในภาวะการแพร่ระบาดของโรคมีความน่าสนใจและแตกต่างกันพอสมควร วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักใช้ภาษาที่ดึงดูดและสร้างความสนใจผู้อ่าน (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2564: 31) เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้อ่านบริโภคข่าวที่สำนักข่าวตนเองนำเสนอ นอกจากนี้ ผู้ผลิตวาทกรรมประเภทนี้ยังอาจเลือกแง่มุมของข่าวที่จะนำเสนอในแต่ละวันว่าจะนำเสนออย่างไร (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 16) ชับแน่น หรือตัดทอนเนื้อหาข่าวที่จะนำเสนอหรือไม่ การเลือกนำเสนอเนื้อหาข่าวในแต่ละวันนี้อาจเป็นเหตุให้มีผลต่อมุมมองการรับรู้ข่าวสารตลอดจนทัศนคติของผู้รับสาร (สุจิตรา แซ่ลิ้ม, 2561: 6) รวมไปถึงทำให้เกิดความตื่นตระหนกในสังคมด้วย ส่วนลักษณะภาษาที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐมักได้รับการเรียบเรียงมาเป็นอย่างดีเพื่อสื่อความที่ภาครัฐต้องการไปยังประชาชนผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและปฏิบัติตนตามมาตรการควบคุมโรคที่ภาครัฐกำหนดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเพื่อให้สถานการณ์วิกฤตกลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด ดังนั้น ความแตกต่างของลักษณะภาษาที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทน่าจะมีผลต่อมโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท

นอกจากนี้ ตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ยังมีมุมมองว่าอุปลักษณ์มีหน้าที่บางประการ โกทลี (Goatly, 1998) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอุปลักษณ์ว่ามีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual) จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อการแพร่ระบาดของโรคได้ชัดเจนมากขึ้นด้วยการเปรียบโรคที่กำลังแพร่ระบาดเป็นเหมือนการรุกรานของข้าศึกศัตรูในยามสงครามหรือคู่ต่อสู้ในการชกมวย หรือการเปรียบโรคระบาดกับสัตว์ร้ายทำให้เห็นพฤติกรรมของโรคว่าเป็นเช่นไร รวมไปถึงการเปรียบเทียบโรคระบาดกับวิญญูณร้ายทำให้ผู้รับสารรับรู้ถึง

ความน่ากลัวของโรคว่าเป็นอย่างไร ขณะเดียวกันมโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐก็ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นลักษณะของการแพร่ระบาดของโรคที่เหมือนกับการรุกรานของข้าศึกศัตรูเช่นกัน ส่วนหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์จะเห็นได้ว่าการที่วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดว่าเป็นข้าศึกศัตรูในสงครามหรือคู่ชกในกีฬาชกมวยมวยได้แนะนำความให้ผู้รับสารต้องพึงระมัดระวังป้องกันตนเอง และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความจะเห็นได้ว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบมักเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่สามารถสื่อความได้มาก เพื่อสร้างการจดจำให้กับผู้รับสาร ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทจะเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งเดียวกัน ทว่า หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบอาจต่างกัน เช่น มโนอุปลักษณ์สงครามที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเด่นชัดมากกว่า เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนถึงการแพร่ระบาดของโรค ขณะที่มโนอุปลักษณ์สงครามที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์เด่นชัดมากกว่าเพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารระมัดระวังป้องกันตัวเองจากโรคระบาดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันควบคุมโรคให้ได้โดยเร็วอันน่าจะสัมพันธ์กับหน้าที่พื้นฐานของวาทกรรมทั้งสองประเภทด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์พบว่ามโนอุปลักษณ์เป็นจำนวนมากโดยมีความแตกต่างกันไปตามประเด็นที่ศึกษา สำหรับงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในภาษาไทยพบงานวิจัยของวรรณกร เพ็ชรกิจ (2551) เรื่อง “การศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปรัชญา ศาสตร์และวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์” พบว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งและแพทย์มีมโนอุปลักษณ์ 9 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ “โรคมะเร็งคือเชื้อโรค” “โรคมะเร็งเป็นวัชพืช” “โรคมะเร็งเป็นสัตว์ร้าย” “โรคมะเร็งเป็นภัยวิบัติ” “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “โรคมะเร็งเป็นวัตถุแปลกปลอม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน” สำหรับเจตนาในการใช้มโนอุปลักษณ์ข้างต้นเพื่อเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับโรค การให้กำลังใจ รวมทั้งการแสดงอารมณ์ความรู้สึก งานวิจัยของเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้” พบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในปริศนาคำทายการแพทย์ทั้งสิ้น 7 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [โรคเป็นมนุษย์] [โรคเป็นวัชพืช] [โรคเป็นสัตว์ร้าย] [โรคเป็นไฟ] [โรคเป็นสิ่งสกปรก] [โรคเป็นความไม่สมดุลหรือสมบรูณ์ของธาตุ] และ [โรคเป็นภูตผี] และมีหน้าที่ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดพบงานวิจัยของธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริศนา” พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นศัตรู 44 ถ้อยคำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเชื้อไวรัสชนิดนี้มุ่งรุกราน สร้างความเดือดร้อนให้มนุษย์ มนุษย์จึงต้องต่อสู้ให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของไวรัส เช่นเดียวกับงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” โดยพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับ

โรคโควิด-19 6 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับไฟ สารพิษ ภัยพิบัติ การรักษาโรค การเดินทาง และสงคราม รวมทั้งมโนอุปลักษณะที่พบมีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ และหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ งานวิจัยข้างต้นมีจุดร่วมกันคือมีมุมมองต่อโรคไม่ว่าจะเป็นโรคมะเร็ง โรคในปริศนาทางการแพทย์ หรือแม้กระทั่งโรคโควิด-19 เป็นข้อศกัศตรูในสงครามที่ต้องต่อสู้กำจัดไปให้หมดสิ้นไป และได้กล่าวถึงหน้าที่ของมโนอุปลักษณะที่พบว่ามีหน้าที่ประการใดบ้าง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นการศึกษามโนอุปลักษณะจากกลุ่มข้อมูลเพียงโรคใดโรคหนึ่งเท่านั้น รวมทั้งเป็นการศึกษาจากมุมมองเดียว คือ จากมุมมองของแพทย์และผู้ป่วย ผู้ผลิตตำราการแพทย์ ผู้ใช้ภาษาในห้องสนทนาของเว็บไซต์พันทิป (www.pantip.com) รวมไปถึงข่าวการเมืองในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ แต่ยังไม่ม้งานวิจัยใดที่ศึกษาจากวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งทำหน้าที่จัดการควบคุมโรคระบาด อีกทั้งยังไม่ม้งานวิจัยใดศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่สองโรครวมถึงศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในสองวาทกรรม ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีการนำเสนอมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่อย่างไรบ้าง มโนอุปลักษณะที่พบมีหน้าที่อย่างไร นอกจากงานวิจัยนี้จะทำให้ทราบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ซึ่งเป็นความคิดของคนในสังคมแล้ว ยังจะทำให้เห็นถึงบทบาทของภาษาในการควบคุมจัดการภาวะโรคระบาดใหญ่ซึ่งเป็นภาวะวิกฤติของสังคมด้วยเช่นกัน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบทั้งในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย]

1.3.2 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ สัตว์ร้าย] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] ในขณะที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ คือ

[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [เชื้อโรค คือ ผู้ต้องหา] มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดเด่นชัดมากกว่า ขณะที่มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์เด่นชัดมากกว่า ซึ่งมีมโนอุปลักษณ์ที่พบและหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของวาทกรรมแต่ละกลุ่ม

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิทยานิพนธ์นี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1.4.1 สํารวจ รวบรวม ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดมโนอุปลักษณ์ในแนวทางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิดมโนอุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) กิบส์ (Gibbs, 1994) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010)
- 2) อุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ของเอช.พี.ไกรซ์ (Grice, 1975) บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) หน้าที่อุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998)
- 3) แนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของชาร์เตอร์ส-แบล็ค (Charteris-Black, 2004)

จากนั้นจึงทบทวนแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร รวมถึงทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บทั้งในและต่างประเทศ งานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในภาษาไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่และโรคภัยไข้เจ็บ งานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤต และงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ

1.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์นี้ คือ เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยและเพื่อเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเก็บข้อมูลจากวาทกรรม 2 ประเภท ได้แก่ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ เนื่องจากวาทกรรมทั้งสองประเภทแสดงให้เห็นจุดยืนของผู้ผลิตวาทกรรมที่มีต่อการแพร่ระบาดของโรค กล่าวคือ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการรายงานข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในสังคมตลอดจนมีอิทธิพลต่อความคิดและทัศนคติของประชาชนในสังคม ในขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ นอกจากจะมีหน้าที่ในการรายงานข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน เพื่อให้ทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังโน้มน้าวให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐต้องการอันจะ

เป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ผู้ผลิตวาทกรรมข้างต้นมีความสามารถในการผลิตและกระจายตัวผ่านช่องทางต่าง ๆ ไปสู่สาธารณชนเพื่อนำเสนอความคิดความเชื่อบางอย่างไปสู่ผู้รับสาร ส่วนโรคที่นำมาศึกษา ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 เป็นโรคที่ได้รับการบันทึกไว้ว่าเป็นโรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดขึ้นและกำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ขอบเขตข้อมูลที่ใช้ศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.2.1 วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่จากกฤตภาคข่าวในฐานข้อมูล IQ NewsClip ที่ให้บริการโดยสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ลักษณะภาษาที่ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์ เช่น การใช้คำตัดสิน คำสแลง คำที่ใช้ต่างไปจากบริบทปกติ รวมทั้งมีการใช้ภาษาระดับแบบแผน กึ่งแบบแผน และภาษาปากในหลายระดับตั้งแต่พาดหัวข่าวไปจนถึงเนื้อข่าว (นวลทิพย์ เพิ่มเกษร, 2545) จึงอาจกล่าวได้ว่าแม้ภาษาในหนังสือพิมพ์จะเป็นภาษาเขียนแต่ลักษณะภาษาที่พบก็มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่ใช้พูดด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยกำหนดชื่อหนังสือพิมพ์ที่มียอดอ่านสูงสุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ ไทยรัฐ ผู้จัดการ ข่าวสด มติชน และ กรุงเทพธุรกิจ (Truehits, 2564) ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดคำค้น “ไข้หวัด 2009” และ “โควิด 2019” จากหัวข้อ “ข่าวหน้า 1 หนังสือพิมพ์” จากนั้น จึงคัดเลือกหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองข้างต้นสูงสุด 3 ลำดับแรก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน-31 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นวันที่เริ่มมีการแจ้งเตือนแพร่ระบาดของโรคจนกระทั่งสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552) รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 133 วัน มีรายละเอียดดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	46 ฉบับ
2. หนังสือพิมพ์มติชน	46 ฉบับ
3. หนังสือพิมพ์ข่าวสด	38 ฉบับ
รวม	130 ฉบับ

2) โรคโควิด-19 ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็นช่วงเวลาโดยอาศัยข้อมูลทางข่าวและจำนวนผู้ติดเชื้อเป็นเกณฑ์ ดังนี้

1. ช่วงที่ 1 ระลอกเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม-13 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นวันแรกที่มีการประกาศให้โรคดังกล่าวเป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ก) เรื่อยมาจนกระทั่งมีการแพร่ระบาดใน

ประเทศ จนกระทั่งถึงวันแรกที่ไม่มียุติเชื้อภายในประเทศ (Worldometers, n.d.) รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 74 วัน

2. ช่วงที่ 2 ระลอกเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นวันแรกที่พบผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากที่จังหวัดสมุทรสาคร (ไทยรัฐออนไลน์, 2563ก) ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ซึ่งประเทศไทยเริ่มมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 แก่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และจำนวนผู้ติดเชื้อภายในประเทศเริ่มมีจำนวนลดลง (ThaiPBS, 2564; Worldometers, n.d.) รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 71 วัน

3. ช่วงที่ 3 ระลอกเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน-30 กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นวันแรกที่เริ่มพบจำนวนผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากจากคลัสเตอร์ (การติดเชื้อแบบกลุ่มก้อน) สถาบันเทววิทยาด้านโบราณคดีที่จังหวัดบุรีรัมย์ที่จะแพร่กระจายไปทั่วประเทศ (ไทยโพสต์, 2564; Worldometers, n.d.) จนกระทั่งรัฐบาลประกาศผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564 และผู้ติดเชื้อเริ่มมีแนวโน้มลดลง (มติชน, 2564) รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 179 วัน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ระลอก \\\\ หนังสือพิมพ์	ไทยรัฐ	ข่าวสด	มติชน	รวม (ฉบับ)
ระลอกเดือนมีนาคม 2563	69	73	68	210
ระลอกเดือนธันวาคม 2563	60	59	70	189
ระลอกเดือนเมษายน 2564	123	129	174	426
รวม	252	261	174	825

ทั้งนี้ เนื่องจากจำนวนข้อมูลจากภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ศึกษาโดยกำหนดเกณฑ์วันคู่-วันคี่ให้กับหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) เพื่อที่ข้อมูลทุกหน่วยมีโอกาสได้รับเลือกเท่าเทียมกัน (ม.ล. จรัสวิไล จรุงโรจน์, 2556: 87-89)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเกณฑ์วันคู่ให้กับหนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” และ “ข่าวสด” ส่วนวันคี่สำหรับหนังสือพิมพ์ “มติชน” จากนั้นจึงเก็บข้อมูลตามวันที่กำหนดจากหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทำให้จำนวนภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่นำมาใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอโรคโควิด-19

ระลอก \	หนังสือพิมพ์	ไทยรัฐ	ข่าวสด	มติชน	รวม (ฉบับ)
ระลอกเดือนมีนาคม 2563		32	35	36	103
ระลอกเดือนธันวาคม 2563		33	27	35	95
ระลอกเดือนเมษายน 2564		61	62	91	214
รวม		126	124	162	412

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ทุกส่วน ได้แก่ พาดหัว ส่วนนำ และเนื้อข่าว

1.4.2.2 วาทกรรมสื่อภาครัฐ

วาทกรรมสื่อภาครัฐที่ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในภาวะโรคระบาดใหญ่ นอกจากผู้ผลิตวาทกรรมจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการจัดการ ควบคุม และป้องกันโรคแล้ว ยังพบว่าในบางครั้งผู้ผลิตวาทกรรมเป็นแพทย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนแนวปฏิบัติในการป้องกันโรคด้วยเช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐที่นำเสนอข้อมูลในภาวะโรคระบาดใหญ่ยังมีความเป็นวาทกรรมทางการแพทย์อีกประการหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากข่าวเพื่อสื่อมวลชนที่จัดทำโดยสำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จากการตั้งคณะทำงานของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจสำหรับประชาชน (ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555) เพื่อให้สื่อมวลชนนำไปเสนอข่าวให้กับประชาชนได้รับทราบจำนวน 31 ข่าว และเก็บข้อมูลจากสื่อเผยแพร่ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของกรมควบคุมโรคที่ให้บริการเอกสารฉบับเต็ม (Full Text) ใน พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค จำนวน 5 ตัวยก รวม 36 ตัวยก ได้แก่

1. หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่ (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552)
2. แนวทางการดำเนินงานโครงการให้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ พ.ศ. 2552 (สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค, 2552)
3. คู่มือการปฏิบัติงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิด เอ เอช 1 เอ็น 1 (สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 เชียงใหม่, 2552)

4. ระบาดบันลือโลก เล่ม 2 ไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 09 มาแล้ว (ประเสริฐทองเจริญ, 2552ก)

5. ระบาดบันลือโลก ฉบับพิเศษ 2 (ประเสริฐทองเจริญ, 2552ข)

2) โควิด-19 เก็บข้อมูลจากหนังสือเผยแพร่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในฐานะที่หน่วยงานดังกล่าวเป็นองค์กรของรัฐที่มีใช้ราชการแต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี (ปาริชาติ ศิวะรักษ์, 2556: 2) จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานของภาครัฐ สำหรับในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19 หน่วยงานดังกล่าวยังมีบทบาทในการผลิตสื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคด้วย จำนวน 23 เล่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 1 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ก)

2. คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 2 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ข)

3. คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 3 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ค)

4. สู้โควิด-19 ไปด้วยกัน คู่มือสำหรับประชาชน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ง)

5. คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19 (จنگลณี วิทยารุ่งเรืองศิริ และภมรศรี แดงชัย, 2563)

6. แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 (COVID-19) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ฉ)

7. คู่มือมนุษย์โควิด ตอน เปิดเมืองให้ปลอดภัย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563จ)

8. ฟันกิจกรรมทางกายในประเทศไทยหลังวิกฤติโควิด-19 (ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563)

9. การสนับสนุนทางจิตใจและจิตสังคมสำหรับเด็กและครอบครัวระดับชุมชนในภาวะการระบาดโควิด-19 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ก)

10. คู่มือวัคซีนสู้โควิด ฉบับประชาชน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ก)

11. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 1 “กักตัวกันเถิด” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ข)

12. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 2 “ระหว่างเฝ้าระวัง” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ข)
13. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 3 “อาการของผู้ติดเชื้อ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ค)
14. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 4 “ระวัง!!! นักแพร่เชื้อ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ค)
15. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 5 “ใส่หน้ากากเข้าหากัน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ฆ)
16. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 6 “ใครเสี่ยงกว่ากัน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ง)
17. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 7 “โซเซียล ดิสแทนซิ่ง ตัวห่างไกลใจไม่ห่างกัน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564จ)
18. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 8 “ระยะของการแพร่ระบาด” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ฉ)
19. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 9 “ทุกคนต้องช่วยกันนะ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ช)
20. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 10 “เตรียมพร้อมรับการระบาด” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ซ)
21. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 11 “ความปกติในรูปแบบใหม่” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ด)
22. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 12 “บริจาคตลอดสมากันเถอะ” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ญ)
23. ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด ตอนที่ 13 “หวาดระแวง” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ฎ)

นอกจากนี้ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังมีวาทกรรมสื่อภาครัฐอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าถึงผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเกิดขึ้นร่วมสมัยกับช่วงเวลาที่ศึกษางานวิจัยนี้ คือ การแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ศูนย์ดังกล่าวตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 76/2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2563 (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2563) และคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 5/2563 เรื่อง การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติ

หน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ข) เพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน โดยผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็นช่วงเช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ รวมจำนวน 202 ตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ช่วงที่ 1 ระยะเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม-13 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นวันแรกที่มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์เรื่องมาจนมีการแพร่ระบาดในประเทศ จนกระทั่งถึงวันแรกที่ไม่มียุติเชื้อภายในประเทศ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 63 วัน

2. ช่วงที่ 2 ระยะเวลาเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นวันแรกที่พบผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากที่จังหวัดสมุทรสาคร ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ซึ่งประเทศไทยเริ่มมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 แก่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และจำนวนผู้ติดเชื้อภายในประเทศเริ่มมีจำนวนลดลง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 71 วัน

3. ช่วงที่ 3 ระยะเวลาเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน-30 กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นวันแรกที่เริ่มพบจำนวนผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากจากคลัสเตอร์ (การติดเชื้อแบบกลุ่มก้อน) สถาบันเทิดทูนเกล้าฯ ในกรุงเทพมหานครก่อนที่จะแพร่กระจายไปทั่วประเทศ จนกระทั่งรัฐบาลประกาศผ่อนคลายนโยบายการควบคุมโรคในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564 และผู้ติดเชื้อเริ่มมีแนวโน้มลดลง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 179 วัน

วาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ จำนวน 225 ตัวอย่าง รวมจำนวนวาทกรรมทั้งหมดที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ จำนวน 803 ตัวอย่าง

เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจึงบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรม Microsoft Office Word

1.4.3 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาวะโรคระบาดใหญ่ออกจากถ้อยคำอื่นที่ไม่ใช่อุปลักษณ์หรือถ้อยคำอุปลักษณ์อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ โดยถ้อยคำอุปลักษณ์ในงานวิจัยนี้จะต้องแสดงการเปรียบเทียบภาวะโรคระบาดใหญ่กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ต่างแควงความหมายกัน ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) จากนั้น วิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเพื่อหาแควงความหมายต้นทาง (Source Domain) และแควงความหมายปลายทาง (Target Domain) ตามแนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) กิบส์ (Gibbs, 1994) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010) รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทที่ 3 อีกครั้ง จากนั้นจึงบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรม Microsoft Office Excel เพื่อที่ผู้วิจัยสามารถจำแนกถ้อยคำอุปลักษณ์ตามแต่ละมโนอุปลักษณ์ที่พบตลอดจนสามารถนับจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์และคำนวณค่าสถิติร้อยละได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยนับความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ทุกครั้ง โดย 1 ถ้อยคำ นับเป็น 1 ครั้ง และจัดกลุ่มมโนอุปลักษณ์โดยพิจารณาการกระจายความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบร่วมด้วย เนื่องจากวาทกรรมที่นำมาศึกษาแต่ละประเภทมีความสั้น-ยาวไม่เท่ากัน จึงอาจเป็นไปได้ว่าพบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่าพบถ้อยคำอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ให้มโนอุปลักษณ์ในงานวิจัยนี้ต้องปรากฏความถี่ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นั้น ๆ ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง

หลังจากที่ผู้วิจัยวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์เสร็จแล้วจึงจะวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) ว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่อย่างไรบ้าง นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการประกอบกรสือสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮมส์ (Hymes, 1974) น่าจะช่วยให้วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมถึงผู้วิจัยจะพิจารณาถ้อยคำแวดล้อมและบริบทของข้อความร่วมในการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้วย รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทที่ 4 อีกครั้ง

1.4.4 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในบทที่ 3 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในบทที่ 4 จากนั้น จึงนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์และหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในบทที่ 5 และสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในบทที่ 6

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression, Linguistic Metaphor) หมายถึง รูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน โดยต้องอยู่ต่างแควดวงความหมายกัน (Lakoff and Johnson, 1980; Kövecses, 2010)

1.5.2 มโนอุปลักษณ์ (Metaphorical Concept, Conceptual Metaphor) หมายถึง ระบบความคิดซึ่งมีลักษณะเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา (Lakoff and Johnson, 1980)

1.5.3 มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง ภาพรวมหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในใจหรือระบบปรีชาญาณ (Cognitive System) ซึ่งเกี่ยวข้องข้อกับภาษาในแง่ที่มโนทัศน์จะต้องมีค่าในภาษาเป็นตัวแทนเสมอ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 100)

1.5.4 วาทกรรม (Discourse) หมายถึง วิธีปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) รูปแบบหนึ่ง (Fairclough, 1989: 24) ตามมุมมองของแฟร์คลัฟ มองว่าวาทกรรมเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีตัวบท (text) เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวหมายรวมถึง กระบวนการผลิต (Process of Production) และกระบวนการตีความตัวบท (Process of Interpretation) โดยมีภาษาซึ่งทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความคิดเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงภาพแทน ความเชื่อ ค่านิยมของคนในสังคม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง วาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

1.5.5 ภาวะโรคระบาดใหญ่ (Pandemic) หมายถึง ลักษณะของการแพร่ระบาดของโรคที่เป็นโรคที่เกิดใหม่และแพร่กระจายไปทั่วโลก ทั้งยังอาจส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยจนถึงแก่ชีวิต เหตุด้วยคนส่วนใหญ่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรค (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563: 26-27) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 เท่านั้น

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดในภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏใน วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐเท่านั้น ไม่ได้ศึกษามโนอุปลักษณะอื่น ๆ ที่อาจปรากฏใน วาทกรรมด้วย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 ทำให้ทราบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรม สื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะในวาทกรรมดังกล่าว
- 1.7.2 ทำให้ทราบบทบาทหน้าที่ของภาษาในภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย
- 1.7.3 เป็นแนวทางในการศึกษาภาษากับวัฒนธรรม และภาษากับความคิด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยมุ่งศึกษาว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีการนำเสนอมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่อย่างไรบ้าง และมีมโนอุปลักษณ์เหล่านั้นมีหน้าที่อย่างไร ดังนั้น ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดอุปลักษณ์ตามมุมมองภาษาศาสตร์ปริชาน แนวคิดอุปลักษณ์ตามมุมมองวจนปฏิบัติศาสตร์ แนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤต และแนวคิดการสื่อสารสุขภาพ รวมทั้งกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Conceptual Metaphor)

อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้น ซึ่งถือเป็นภาพพจน์ประเภทหนึ่ง เช่น พ่อแม่เป็นพระที่บ้าน จังหวะชีวิต หรือทะเลเพลิง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 278) เช่นเดียวกับโคเวกเซส (Kövecses, 2010: vi-x) กล่าวว่าอุปลักษณ์เป็นภาพพจน์ประเภทหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นได้จากคำเชื่อม “เช่น” หรือ “ราวกับ” อันเป็นอุปลักษณ์ตามมุมมองเดิม กล่าวคือ อุปลักษณ์เป็นคุณสมบัติของคำ อุปลักษณ์เป็นสิ่งที่ใช้เพื่อความงดงามทางวรรณศิลป์เท่านั้น ในหมู่นักภาษาศาสตร์ อุปลักษณ์แสดงให้เห็นความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งสองสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ อุปลักษณ์เป็นการใช้คำอย่างมีสติรู้ตัวของผู้มีความสามารถเท่านั้น และอุปลักษณ์ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทว่า อุปลักษณ์ในมุมมองใหม่ อธิบายว่าอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ฌ็อง-ฌัก ปานโพธิ์ทอง (2556: 100-102) ได้สรุปลักษณะของอุปลักษณ์ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. อุปลักษณ์ใช้เพื่อสื่อความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจหรือเห็นภาพชัดเจน สิ่งที่น่ามาเป็นแบบเปรียบเทียบจึงมีความเป็นรูปธรรม ซึ่งมนุษย์รู้จักหรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องมาก่อน
2. สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบต้องมีความเหมือนที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ซึ่งมักมาจากลักษณะเด่น (Salient Features) ของแบบเปรียบเทียบ
3. อุปลักษณ์มีทั้งที่เป็นแบบที่ใช้จนกลายเป็นขนบ (Conventional Metaphor) ผู้ฟังสามารถทราบความหมายได้ทันทีโดยไม่ต้องอนุมาน และแบบที่มีลักษณะสร้างสรรค์ (Creative Metaphor) ทั้งนี้ การจะทราบความหมายว่าเป็นอุปลักษณ์ประเภทใดย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคนด้วย
4. ทิศทางการเปรียบเทียบของอุปลักษณ์ไม่สามารถกลับทางกันได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอุปลักษณณ์ในมุมมองใหม่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งที่มีมนุษย์ไม่มีความรู้จักกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีมนุษย์มีความรู้จักเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสาร

แนวคิดมโนอุปลักษณณ์ (Conceptual Metaphor) เป็นแนวคิดทางภาษาศาสตร์ปริชาณที่ศึกษาภาษากับความคิดของมนุษย์ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 3) ได้เสนอแนวคิดดังกล่าวไว้ในหนังสือ “Metaphors We Live By” ว่าอุปลักษณณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่กวีใช้เพื่อความงามทางวรรณศิลป์เท่านั้นแต่เป็นผลผลิตที่สะท้อนการกระทำและความคิดของมนุษย์ที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทั้งคู่ได้ยกตัวอย่างการโต้เถียงในสังคมตะวันตกเปรียบเสมือนการทำสงคราม ดังตัวอย่าง

ARGUMEN IS WAR

Your claims are *indefensible*.

He attacked me *every weak point* in my argument.

His criticisms were *right on target*.

I *demolished* his argument.

I've never *won* an argument with him.

You disagree? Okay, *Shoot!*

If you use that *strategy*, he'll *wipe you out*.

He *shot down* all of my arguments.

(Lakoff and Johnson, 1980: 4)

จะเห็นได้ว่าลักษณะของการโต้เถียงมิได้เป็นเพียงการทำสงครามเท่านั้น ทว่าเราสามารถชนะหรือแพ้ในการโต้เถียงนั้นได้ รวมไปถึงการมองฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรู เป็นต้น คำศัพท์ที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ ได้แก่ *indefensible*, *weak point*, *right on target*, *demolished*, *won*, *Shoot!*, *strategy*, *wipe you out* หรือ *shot down* ซึ่งอยู่ต่างแควดวงความหมายกับการโต้เถียง แต่จะเห็นได้ว่าผู้ใช้ภาษามีความเข้าใจว่าการโต้เถียงเป็นเสมือนการต่อสู้ในสงคราม แม้จะไม่ได้เป็นการต่อสู้ทางกายภาพแต่ก็เป็นการใช้คำพูดในการต่อสู้กัน จึงสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณณ์ของคนในสังคมนั้นว่า ARGUMENT IS WAR อันเป็นการสะท้อนให้เห็นวิธีคิดของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ที่มองการโต้เถียงเป็นเหมือนการทำสงคราม ขณะที่ผู้คนในวัฒนธรรมอื่น ๆ อาจทำความเข้าใจการโต้เถียงในมุมมองที่ต่างออกไป นอกจากนี้ทั้งคู่ได้กล่าวว่า “The Essence of Metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another” (Lakoff and Johnson, 1980: 5) หรือก็คืออุปลักษณณ์เป็นการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่ง หมายถึง การทำความเข้าใจสิ่งหนึ่งที่มีความเป็นนามธรรมผ่านอีกสิ่งหนึ่งซึ่งมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า เนื่องจากมนุษย์มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ต่อสิ่งนั้น ทั้งนี้ เลคอฟและจอห์นสันได้จำแนกอุปลักษณณ์ออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1) อุปลักษณ์ในระดับภาษา เรียกว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์” (Metaphorical Expression, Linguistic Metaphor) หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน

2) อุปลักษณ์ในระดับความคิด เรียกว่า “มโนอุปลักษณ์” (Metaphorical Concept, Conceptual Metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยการใช้ภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด เช่น ARGUMENT IS WAR

อุปลักษณ์ทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์กัน ดังที่เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 52) กล่าวว่า “The Metaphorical is necessarily partial and is reflected in the lexicon of the language, including the phrasal lexicon, which contains fixed-form expressions...” หมายถึง ระบบความคิดแบบอุปลักษณ์สามารถสะท้อนได้จากคำศัพท์ในภาษารวมไปถึงสำนวน

สำหรับประเภทของอุปลักษณ์ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ได้จำแนกประเภทอุปลักษณ์ไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1) อุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งในเชิงโครงสร้าง โดยมีการทำความเข้าใจสิ่งหนึ่งในมุมมองของอีกสิ่งหนึ่ง และมีความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบอย่างเป็นระบบ เช่น มโนอุปลักษณ์ LOVE IS JOURNEY ดังตัวอย่าง

Look how far we've come.

We're at a crossroads.

We'll just have to go our separate ways.

We can't turn back now.

I don't think this relationship is going anywhere.

Where are we?

It's been a long, bumpy road.

(Lakoff and Johnson, 1980: 45)

ตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่าถ้อยคำ *how far we've come, at a crossroads, our separate ways, turn back, going anywhere, Where, long* และ *bumpy road* เป็นคำศัพท์ที่แสดงให้เห็นถึงการเดินทาง โดยนำประสบการณ์การเดินทางมาเปรียบกับความรักซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม จึงแสดงให้เห็นมโนอุปลักษณ์ LOVE IS A JOURNEY ในมุมมองของชาวตะวันตก

2) **อุปลักษณ์เชิงทิศทาง (Orientational Metaphor)** เป็นการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งโดยนำประสบการณ์เกี่ยวกับพื้นที่หรือทิศทางมาอธิบายประสบการณ์อื่นโดยมีร่างกายเป็นแนวเทียบกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น up-down, in-out, front-back, on-off เช่น มโนอุปลักษณ์ HAPPY IS UP; SAD IS DOWN ดังตัวอย่าง

I'm feeling *up*.

That *boosted* my spirit.

My spirit *rose*.

Thinking about her gives me a *lift*.

I *fell* into a depression.

My spirit *sank*.

(Lakoff and Johnson, 1980: 15)

ตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่าถ้อยคำ *up*, *boosted*, *rose* และ *lift* แสดงให้เห็นทิศทางขึ้น เปรียบเทียบให้เห็นว่าความสุขเปรียบเสมือนทิศทางขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์ HAPPY IS UP ส่วนถ้อยคำ *fell*, และ *sank* แสดงให้เห็นทิศทางลง เปรียบเทียบให้เห็นว่าความทุกข์เปรียบเสมือนทิศทางลง จึงสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์ SAD IS DOWN

3) **อุปลักษณ์เชิงวัตถุ (Ontological Metaphor)** เป็นการทำความเข้าใจสิ่งสองสิ่งโดยนำประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของที่สามารถหยิบจับ ชั่ง ตวง หรือวัดได้มาใช้อธิบายประสบการณ์อื่น เช่น ภาวะเงินเฟ้อในมโนอุปลักษณ์ INFLATION IS AN ENTITY ดังตัวอย่าง

Inflation is lowering our standard of living.

If there's much *more inflation*, we'll never survive.

Inflation is backing us into a corner.

Inflation is taking its toll at the checkout counter and the gas pump.

Buying land is the best way of *dealing with inflation*.

Inflation makes me sick.

(Lakoff and Johnson, 1980: 26)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการทำความเข้าใจภาวะเงินเฟ้อซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมกับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งของ ดังสังเกตได้จากถ้อยคำ *Inflation is lowering*, *more inflation*, *backing us*, *Inflation is taking its toll*, *dealing with inflation* และ *Inflation makes me* กล่าวคือ ภาวะเงินเฟ้อมีปริมาณ

สามารถวัดได้ หรือเป็นสาเหตุของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งมนุษย์สามารถรับมือได้ นอกจากนี้ ทั้งคู่ยังกล่าวต่อไปอีกว่า บุคคลวัต (Personification) สามารถจัดอยู่ในอุปลักษณ์เชิงวัตถุได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

His theory explained to me the behavior of chickens raised in factory.

This *fact argues* against the standard theories.

Life *has cheated* me.

Inflation *is eating up* our profit.

His Religion *tell* him that he cannot drink fine French wines.

The Michelson-Morley experiment *gave birth* to a new physical theory.

Cancer finally *caught up with* him.

(Lakoff and Johnson, 1980: 33)

ทั้งสองคนได้อธิบายว่าทฤษฎี ความจริง ชีวิต เงินเพื่อ ศาสนา การทดลอง และโรคมะเร็ง จากตัวอย่างข้างต้นไม่ใช่มนุษย์ แต่สามารถกระทำกริยาได้เช่นเดียวกับมนุษย์ เพื่อใช้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลกโดยนำประสบการณ์ที่มนุษย์สามารถกระทำมาเปรียบเทียบกับทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งนั้นได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ แม้อุปลักษณ์จะทำให้เกิดความเข้าใจในลักษณะของสิ่งหนึ่ง แต่อุปลักษณ์ก็ซ่อนลักษณะอื่น ๆ ของมโนทัศน์เหล่านั้นเช่นกันดังที่เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 10) กล่าวว่า “The very systematicity that allows us to comprehend one aspect of a concept in terms of another...will necessarily hide other aspects of the concept...” ทั้งคู่ยกตัวอย่างการโต้เถียงอาจถูกมองว่าเป็นการทำสงครามเนื่องจากการต่อสู้ มีฝ่ายตรงข้าม ขณะที่อีกมุมมองหนึ่งอาจมองได้ว่าอีกฝ่ายต้องเสียเวลามาได้เถียงด้วย หรือแม้กระทั่งความพยายามในการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน

จากแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสันข้างต้น ต่อมาได้มีผู้ต่อยอดให้กว้างออกไป โคเวกเซส (Kövecses, 2010) กล่าวว่าอุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจแฉดวงมโนทัศน์หนึ่งผ่านอีกแฉดวงมโนทัศน์หนึ่งซึ่งเป็นการทำความเข้าใจในลักษณะมโนทัศน์ A คือ มโนทัศน์ B จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าอุปลักษณ์ประกอบด้วยแฉดวงความหมายสองแฉดวง ได้แก่ แฉดวงความหมายต้นทาง (Source Domain) ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ต่อสิ่งนั้นและแฉดวงความหมายปลายทาง (Target Domain) เป็นแฉดวงความหมายที่มนุษย์พยายามทำความเข้าใจ เช่น ชีวิต การโต้แย้ง ความรัก ฯลฯ และทั้งสองแฉดวงความหมายจะต้องมีการถ่ายโยงความหมายกัน เขาได้ยกตัวอย่างมโนอุปลักษณ์ LOVE IS A JOURNEY ว่ามีการถ่ายโยงความหมายกัน ดังนี้

Source: JOURNEY		Target: LOVE
the travelers	⇒	the lovers
the vehicle	⇒	the love relationship itself
the journey	⇒	events in the relationship
the distance covered	⇒	the progress made
the obstacles encountered	⇒	the difficulties experienced
decisions about which way to go	⇒	choices about what to do
the destination of the journey	⇒	the goal(s) of the relationship

(Kövecses, 2010: 9)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดความหมายต้นทางคือการเดินทางซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์มีประสบการณ์ ขณะที่แนวคิดความหมายปลายทางคือความรักอันมีลักษณะเป็นนามธรรมและมนุษย์พยายามทำความเข้าใจผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นนักเดินทาง ยานพาหนะ การท่องเที่ยว ระยะทาง อุปสรรคระหว่างทาง การตัดสินใจเลือกเส้นทาง และเป้าหมายของการเดินทาง

ทั้งนี้ มีผู้ตั้งคำถามว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เลคอฟและจอห์นสันกล่าวถึงมักเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวันเท่านั้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏในบทประพันธ์ต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์ของผู้ใช้ภาษาในวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้หรือไม่ คำถามดังกล่าวกิบส์ (Gibbs, 1994) ได้นำแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสันมาศึกษาบทประพันธ์และพบว่าอุปลักษณ์ในบทประพันธ์สามารถสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้เช่นเดียวกับการสนทนาในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นการนำมโนอุปลักษณ์ที่มีอยู่แล้วมาสร้างสรรค์ใหม่เพื่อให้เกิดความงดงามทางวรรณศิลป์ดังที่เขาเรียกว่า “What poets primarily do, again, is not create new conceptualizations of experience but talk about the metaphorical entailments of ordinary conceptual mappings in new ways.” (Gibbs, 1994: 7) เช่นเดียวกับโคเวกเซสที่กล่าวว่าอุปลักษณ์ไม่ได้แค่เพียงใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเท่านั้นแต่ยังสามารถพบได้ในบทประพันธ์ต่าง ๆ เขายกตัวอย่างการนำมโนอุปลักษณ์ LIFE IS A JOURNEY มาใช้ในการสร้างสรรค์บทกวีดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (a) Two roads diverged in a wood, and I—
I took the one less travelled by.
And that has made all the difference. (Robert Frost)
- (b) In the middle of life’s road

I found myself in a dark wood. (Dante)

(Kövecses, 2010: 53)

ในตัวอย่าง (a) และ (b) ข้างต้น Frost และ Dante ได้เลือกสรรคำมาใช้ในบทประพันธ์อันแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ของการเดินทาง ได้แก่ ถ้อยคำอุปลักษณ์ “Two roads diverged” “the one less travelled by” “middle of life’s road” และ “dark wood” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชีวิตของตัวละครในบทประพันธ์เป็นเช่นไรอันแสดงให้เห็นถึงมโนอุปลักษณ์ LIFE IS A JOURNEY ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้ว่าทำความเข้าใจสิ่งหนึ่งในลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ โคเวกเซส (Kövecses, 2005) ยังได้กล่าวว่าอุปลักษณ์และวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอีกด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าอุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจมโนทัศน์หนึ่งซึ่งมีความเป็นนามธรรมผ่านอีกมโนทัศน์หนึ่งซึ่งเป็นรูปธรรมมากกว่า และทั้งสองแฉกของความหมายจะต้องมีการถ่ายโยงซึ่งกันและกันในเบื้องแรกมองว่าอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเท่านั้น ต่อมาจึงมีผู้ขยายแนวคิดออกไปและพบว่าอุปลักษณ์พบใช้ในวาทกรรมต่าง ๆ เป็นการนำมโนทัศน์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้วมารังสรรค์ให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์ซึ่งสะท้อนมโนทัศน์และมุมมองของผู้ใช้ภาษาในสังคม

2.2 แนวคิดอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์

จากแนวคิดอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรมผ่านสิ่งที่เป็รูปธรรมโดยมีการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแฉกความหมาย ทั้งนี้ อุปลักษณ์ตามแนวทางดังกล่าวไม่ได้กล่าวว่าเหตุใดผู้ใช้ภาษาจึงใช้อุปลักษณ์ในการสนทนาในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษานี้ได้ เนื่องจากวจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาภาษาในบริบททางสังคมโดยเน้นเจตนาของผู้พูดเป็นสำคัญ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 343)

มีนักวจนปฏิบัติศาสตร์หลายคนได้กล่าวถึงอุปลักษณ์ไว้ ได้แก่ หลักการความร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principles) ของเอช. พี. ไกรซ์ (Grice, 1975) และทฤษฎีความสุภาพ (Politeness) ของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) ดังนี้

เอช. พี. ไกรซ์ (Grice, 1975: 45-46) ได้เสนอหลักการความร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principles) ไว้ 4 หลัก ได้แก่

1) หลักปริมาณ (Maxim of Quantity) มีหลักการคือ ให้ข้อมูลเท่าที่จำเป็น และไม่ให้อ้อมลามากเกินความจำเป็น

2) หลักคุณภาพ (Maxim of Quality) มีหลักการคือ ไม่กล่าวถ้อยคำที่เป็นเท็จและไม่กล่าวในสิ่งที่ไม่มีความสำคัญ

3) หลักสัมพันธ์ (Maxim of Relation) มีหลักการคือ กล่าวในสิ่งที่สัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังสนทนา

4) หลักคุณลักษณะ (Maxim of Manner) มีหลักการคือ เลียงถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน เลียงความกำกวม กระชับ และลำดับความให้ชัดเจน

ไกรซ์กล่าวว่าหากคู่สนทนาปฏิบัติตามหลักการข้างต้นจะทำให้การสนทนาราบรื่น ทว่าการสื่อสารในชีวิตประจำวัน คู่สนทนาอาจไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวเพื่อสื่อความหมายเป็นนัย (Implicature) บางอย่างไปสู่ผู้รับสาร วิธีการหนึ่งคือการไม่เคารพหลักการความร่วมมือในการสนทนา (Flouting a Maxim) การใช้อุปลักษณ์เป็นการไม่เคารพหลักคุณภาพเนื่องจากคู่สนทนาไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาพ กล่าวคือ หากผู้รับสารตีความถ้อยคำของผู้ส่งสารตามรูปภาพจะมีค่าความจริงเป็นเท็จ เนื่องจากผู้ส่งสารต้องการแนะนำความบางอย่างซึ่งอิงตามปริบทในการสื่อสาร นอกจากการใช้อุปลักษณ์จะเป็นการไม่เคารพหลักคุณภาพแล้ว ถ้อยคำนัยผกผัน อวพจน์ อติพจน์ ถือเป็นการไม่เคารพหลักคุณภาพด้วย (Grice, 1975: 53) อย่างไรก็ตาม แนวคิดของไกรซ์ไม่ได้อธิบายว่าอุปลักษณ์แตกต่างจากภาพพจน์ประเภทอื่นอย่างไรนอกจากการแนะนำความบางอย่างเท่านั้น

ต่อมา บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) ได้เสนอทฤษฎีความสุขภาพ (Politeness) ขึ้นในฐานะที่เป็นกลวิธีช่วยลดความขัดแย้งในการปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งสองจัดให้อุปลักษณ์เป็นกลวิธีอ้อม (Off Record) ในการแสดงวัจนกรรมที่คุกคามหน้า (FTAs: Face-Threatening Acts) (Brown and Levinson, 1987: 222) ทั้งนี้ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542: 264) กล่าวว่าแม้ผู้พูดจะเลือกใช้อุปลักษณ์ด้วยเหตุผลเรื่องความสุขภาพในการแสดงวัจนกรรม อย่างไรก็ตาม บางกรณีอุปลักษณ์อาจคุกคามหน้าคู่สนทนาไม่น้อยไปกว่าการกล่าวตรงไปตรงมาซึ่งขึ้นอยู่กับแบบเปรียบเทียบที่นำมาใช้

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าแนวคิดหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice, 1975) และทฤษฎีความสุขภาพของบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) กล่าวถึงอุปลักษณ์ว่าเป็นเพียงการไม่เคารพหลักการความร่วมมือในการสนทนาและเป็นกลวิธีในการแสดงวัจนกรรมเท่านั้นแต่กลับไม่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอุปลักษณ์แต่อย่างใด

หน้าที่ของอุปลักษณ์ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่นักวัจนปฏิบัติศาสตร์หลายคนสนใจ นักวัจนปฏิบัติศาสตร์คนหนึ่งที่น่าสนใจหน้าที่ของอุปลักษณ์ คือ โกทลี (Goatly, 1998) ซึ่งได้กล่าวถึงหน้าที่ของอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ ในภาษาอังกฤษไว้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ บทสนทนา รายงาน ข่าวหนังสือพิมพ์ บทความทางวิทยาศาสตร์ โฆษณาในนิตยสาร นวนิยายสมัยใหม่ และบทกวีนิพนธ์ ภาษาอังกฤษสมัยใหม่ โดยใช้หน้าที่ของภาษาตามแนวคิดที่ฮัลลiday (Halliday, 1994) เสนอไว้มาเป็นแนวทางในการศึกษา เขาชี้ให้เห็นว่าหน้าที่ของอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ มี 3 หน้าที่หลัก

ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) และ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual) โดยอาจพบหน้าที่ต่างกันไปตามประเภทของวาทกรรม ทั้งนี้ ญัฐพรพานโพธิ์ทอง (2542: 256-257) ได้สรุปหน้าที่ด้านต่าง ๆ ของอุปลักษณ์ตามที่โกทลี (Goatly, 1998) รวบรวมไว้ ดังนี้

1. หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational) เป็นการใช้อุปลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจสรรพสิ่งบางอย่าง มีหน้าที่ย่อย ได้แก่

1) เติมช่องว่างในคลังคำ (Filling Lexical Gaps) หมายถึง ทั้งกรณีที่ภาษาไม่มีคำสำหรับสื่อความคิดนั้น และกรณีที่อุปลักษณ์สื่อความหมายได้ดีกว่า เช่น ภาษาอังกฤษมีการใช้อุปลักษณ์ light year เพื่อสื่อความมากกว่าระยะทาง 96,630,000,000,000 กิโลเมตร

2) อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบ (Explanation/Modelling) เช่น เปรียบกระแสไฟฟ้ากับกระแสน้ำ เปรียบแรงดันไฟฟ้ากับแรงดันของน้ำ เปรียบตัวต้านทานกับความกว้างของท่อ น้ำ และเปรียบกำลังไฟกับอัตราการไหลของน้ำ รวมทั้งการเปรียบเทียบเครื่องคอมพิวเตอร์กับสมองของมนุษย์

3) ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) เช่น เปรียบเทียบเรือไวคิง (mere-hengest) ว่าเป็น the horse of the sea ทำให้ผู้รับสารเห็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันระหว่างม้ากับเรือไวคิงซึ่งผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตมาก่อน

4) สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy) โดยโกทลีสกล่าวว่าหน้าที่นี้ต่างจากข้อ 3) โดยอ้างความคิดของสตีเวน (Steen, 1994) ว่าหากเลือกใช้อุปลักษณ์เหมาะสมกับบริบทก็จะมีผลในการจูงใจผู้รับสาร

5) กำหนดความคิด (Ideology) กล่าวคือ อุปลักษณ์ทำหน้าที่ในการสร้างหรือกำหนดความคิดให้กับผู้ใช้ภาษาโดยกำหนดความสัมพันธ์ในสังคม โกทลีได้ยกตัวอย่างอุปลักษณ์ woman = commodity ในภาษาญี่ปุ่นซึ่งกำหนดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าในสังคมดังกล่าว ผู้หญิงถูกมองว่าด้อยกว่าและถูกครอบครองโดยผู้ชาย

2. หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) เป็นการใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีหน้าที่ย่อย ได้แก่

6) แสดงอารมณ์ความรู้สึก (Expressing Emotion) โดยอุปลักษณ์ที่พบในบทประพันธ์บ่อย ๆ เป็นเพราะอุปลักษณ์มีผลในการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ

7) หลีกเลี่ยงคำที่ให้ผลในทางลบต่อความรู้สึก (Decoration/ Disguise) เช่น อุปลักษณ์ climbed the golden stair หรือ called to the eternal sleep ที่ใช้แทน to die

8) สร้างความสนิทสนม (Cultivating Intimacy) โดยโกทลีได้กล่าวถึงแนวคิดของโคเฮิน (Cohen, 1978) ว่าอุปลักษณ์มีบทบาทในการสร้างความสนิทสนม เนื่องจากเมื่อผู้ส่งสารเลือก

สื่อความโดยอุปลักษณ์และผู้รับสารสามารถเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อโดยอ้อมได้ และเมื่อคู่สนทนามีภูมิหลังบางประการร่วมกันจึงจะเข้าใจการสื่อสารโดยอ้อมได้และก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน

9) การละเล่น หยอกล้อ หรืออารมณ์ขัน (Humor and Games) เช่น การใช้อุปลักษณ์ในปริศนาคำทาย

3. หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual) เป็นการใช้อุปลักษณ์เพื่อเชื่อมโยงบริบทการสื่อสาร มีหน้าที่ย่อย ได้แก่

10) ลำดับความ/สร้างสัมพันธ์ภาพในวาทกรรม (Textual Structuring) เช่น วาทกรรมประเภทอธิบายความที่กล่าวถึงมดเพื่อใช้เป็นแบบเปรียบเทียบให้เข้าใจระบบทหารของกองทัพโรมันโดยกล่าวถึงมดที่ละประเด็น

11) นิทานปริศนา (Fiction) ในฐานะที่อุปลักษณ์ช่วยสร้างจินตนาการ

12) ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก (Memory/Foregrounding/Informativeness) เหตุที่อุปลักษณ์ช่วยความจำและเรียกร้องความสนใจเนื่องจากอุปลักษณ์มักเป็นการกล่าวเกินจริง และเป็นเพราะผู้รับสารต้องใช้ความพยายามในการตีความสารแต่ทำให้เกิดความคุ้มค่าเพราะสามารถสื่อความได้มากโดยไม่ต้องพูดยืดยาว

ทั้งนี้ โกลตี (Goatly, 1998: 166) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่ของอุปลักษณ์ข้อ

4) สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy) และข้อ 5) กำหนดความคิด (Ideology) มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและด้านบุคคลสัมพันธ์

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นคือหน้าที่ของอุปลักษณ์ในภาษาอังกฤษโดยพิจารณาตามประเภทของวาทกรรมซึ่งมีหน้าที่ต่างกันไป สำหรับหน้าที่ของอุปลักษณ์ในภาษาไทย ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) ได้ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์ในสถานการณ์การสนทนาโดยเก็บข้อมูลจากผู้ใช้อภาษาไทยจำนวน 82 คนพบว่าหน้าที่ของอุปลักษณ์ในภาษาไทยมีทั้งหมด 7 หน้าที่ ได้แก่

1) อุปลักษณ์สื่อความได้ชัดเจน ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพ เช่น การเรียกคู่สนทนาซึ่งมีผมหยิกว่า “ผมเป็นเส้นมามา” ขณะที่หากบรรยายอาจไม่ทำให้เห็นภาพชัดเจน

2) อุปลักษณ์สื่อความได้โดยใช้คำน้อยกว่า เช่น “เขาทำตัวป่า” สามารถบอกลักษณะนิสัยของคนที่ชอบอวดรวย หน้าใหญ่ และเจ้าชู้ โดยไม่ต้องพูดยืดยาว

3) อุปลักษณ์มีความรุนแรงน้อยกว่าการกล่าวตรง ๆ เพราะอาจมองว่าเป็นการล้อเล่นไม่รุนแรงเท่าพูดตรง ๆ เช่น “สะโพกเธอน้อง ๆ ปุกก็เลยนะ” แทนการกล่าวว่า “เธอสะโพกใหญ่มาก”

4) อุปลักษณ์สื่อความหมายได้ทันที เนื่องจากอุปลักษณ์ที่ใช้กันมากจนจะกลายเป็นสำนวน เช่น “ขาดะเกียบ” เพื่อสื่อให้เห็นว่าขาลีก เป็นต้น

5) อุปลักษณ์เน้นมากกว่าการกล่าวตรงหรือเน้นให้รู้สึกว่าเป็นเช่นนั้น มักเป็นการกล่าวเกินจริง เช่น “กินเป็นปอบลง” เพื่อสื่อให้เห็นว่ากินเยอะ

6) อุปลักษณ์สร้างความขบขัน สนุกสนาน เพื่อสร้างความขบขันหากให้รายละเอียดของแบบเปรียบเทียบ เช่น “สวยเหมือนเทพีป่าช้าวัดดอน”

7) อุปลักษณ์ช่วยให้กำกวม เนื่องจากผู้รับสารสามารถตีความไปได้หลายอย่างและไม่อาจรู้เจตนาที่แท้จริงของผู้ส่งสาร

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของอุปลักษณ์ในภาษาไทยของณัฐพรข้างต้น สอดคล้องกับหน้าที่อุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) ทั้งในด้านถ่ายทอดความคิดและด้านบุคคลสัมพันธ์

2.3 แนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis)

อุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาณได้แสดงให้เห็นถึงการถ่ายโยงความหมายระหว่างแวดวงความหมายสองแวดวงที่มีความเป็นรูปธรรมไปสู่แวดวงที่มีความเป็นนามธรรม ส่วนมุมมองวิจัยปฏิบัติศาสตร์กล่าวว่าอุปลักษณ์มีหน้าที่ทั้งด้านถ่ายทอดความคิด ด้านบุคคลสัมพันธ์ และด้านเรียบเรียงความ อย่างไรก็ตาม อุปลักษณ์ทั้งสองแนวทางไม่ได้กล่าวว่าเหตุใดผู้ผลิตวาทกรรมจึงเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ไปสู่ผู้รับสาร ชาร์เตอร์ิส-แบล็ค (Charteris-Black, 2004: 11) ได้กล่าวถึงหน้าที่ประการหนึ่งของอุปลักษณ์ไว้ว่า “Metaphor is effective in realizing the speaker’s underlying goal of persuading the hearer because of its potential for moving us.” หมายถึง อุปลักษณ์มีบทบาทในการโน้มน้าวใจผู้ฟัง นอกจากนี้ เขายังได้กล่าวต่อไปอีกว่า “...persuasive because it invites a shared perception that transcends that of the semantic system.” (Charteris-Black, 2004: 13) เหตุที่อุปลักษณ์มีบทบาทโน้มน้าวใจผู้ฟังเนื่องจากอุปลักษณ์เป็นการแบ่งปันการรับรู้ที่อยู่นอกเหนือระบบความหมายของผู้ใช้ภาษา ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าหน้าที่ด้านการโน้มน้าวใจของอุปลักษณ์ที่ชาร์เตอร์ิส-แบล็คกล่าวไว้สัมพันธ์กับหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดของโกทลี (Goatly, 1998)

อย่างไรก็ตาม แม้อุปลักษณ์จะมีหน้าที่ในการโน้มน้าวใจผู้รับสารในวาทกรรมต่าง ๆ แต่เหตุใดผู้ส่งสารจึงเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ใดมโนอุปลักษณ์หนึ่งเพื่อสื่อความไปยังผู้รับสาร ชาร์เตอร์ิส-แบล็คได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ที่เรียกว่า “อุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical Metaphor Analysis: CMA) ซึ่งจะช่วยให้เห็นความคิดหรืออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวบทที่สื่อออกมาดังที่เขากล่าวไว้ว่า “Critical Metaphor Analysis is an approach to metaphor analysis that as we have seen with critical discourse analysis—aims to reveal the covert (and possibly unconscious) intentions of language users.” (Charteris-Black, 2004: 34) เขายังกล่าวอีกว่าแนวทางนี้สัมพันธ์กับแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995) ที่มีจุดมุ่งหมายเผยให้เห็นความคิดที่อยู่เบื้องหลังการเลือกสรรภาษามาใช้ในตัวบทด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ตามแนวทางนี้ ชาร์เตอร์ิส-แบล็คได้เสนอขั้นตอนการวิเคราะห์อุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุอุปลักษณ์ การตีความอุปลักษณ์ และการอธิบายอุปลักษณ์โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การระบุอุปลักษณ์ (Metaphor Identification) คือ การค้นหาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏในตัวบท และแยกถ้อยคำอุปลักษณ์ออกจากถ้อยคำอื่นที่ไม่ใช่อุปลักษณ์

2. การตีความอุปลักษณ์ (Metaphor Interpretation) คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์ และปัจจัยทางปริชานรวมทั้งวัจนปฏิบัติศาสตร์ ในขั้นตอนนี้ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 111) กล่าวว่า ใช้แนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ที่เสนอไว้

3. การอธิบายอุปลักษณ์ (Metaphor Explanation) คือ การอธิบายหน้าที่ทางสังคมของมโนอุปลักษณ์ที่พบว่ามีหน้าที่ในการโน้มน้าวใจอย่างไร เหตุใดมโนอุปลักษณ์นั้นจึงสามารถโน้มน้าวใจได้ รวมทั้งสร้างอุดมการณ์หรือมายาคติประการใดต่อผู้รับสาร ทั้งนี้ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 111) กล่าวว่าในขั้นตอนนี้ต้องพิจารณาบริบทที่ตัวบทเกิดขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ของอุปลักษณ์ด้านถ่ายทอดความคิด โดยเฉพาะหน้าที่ย่อยด้านกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ (Ideology) มีส่วนประกอบสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ให้สรรพสิ่งที่อุปลักษณ์นั้นนำเสนอ (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561: 81) ซึ่งอาจทำให้เกิดความชอบธรรมแก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ขณะเดียวกันก็อาจจะทำให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มสูญเสียประโยชน์ไปด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะช่วยเผยให้เห็นการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากการที่วาทกรรมได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์นั้น ๆ รวมไปถึงเหตุผลที่มีผลต่อการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ด้วย

ทั้งนี้ กลุ่มข้อมูลที่ชาร์เตอร์ิส-แบล็ค นำมาใช้ศึกษาตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ได้แก่ วาทกรรมทางการเมือง อาทิ การแถลงข่าวของนักการเมืองอังกฤษ สุนทรพจน์ของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา วาทกรรมกรรณการงานข่าว อาทิ การรายงานข่าวกีฬา การรายงานข่าวการเงิน และวาทกรรมทางศาสนา อาทิ คำสอนในพระคัมภีร์ไบเบิล (Charteris-Black, 2004) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มข้อมูลข้างต้นไม่มีส่วนใดที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ศึกษาตามแนวอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

แนวคิดอุปลักษณ์ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงทั้งสามแนวทางข้างต้นสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้ โดยแนวคิดอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบระหว่างแฉวงความหมายสองแฉวงและแสดงการถ่ายโยงความหมายกันได้ ส่วนแนวคิดอุปลักษณ์ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐเกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ที่นำเสนอสู่สาธารณชนได้

ขณะที่แนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยจะนำมาใช้อธิบายหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบได้แสดงให้เห็นความ (ไม่) ชอบธรรมบางประการรวมไปถึงมีส่วนสร้างอัตลักษณ์ตลอดจนกำหนดอุดมการณ์บางอย่างจากสิ่งที่มีโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอหรือไม่และจะนำมาประกอบการอภิปรายผลการศึกษาว่าเหตุใดวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐจึงเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏ มโนอุปลักษณ์เหล่านั้นมีบทบาทในการสื่อความคิดไปสู่ผู้รับสารอย่างไร รวมทั้งเผยให้เห็นการครอบงำของวาทกรรมทั้งสองประเภทที่มีต่อผู้รับสารหรือไม่ อย่างไร

2.4 แนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication)

การศึกษาภาษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเป็นการศึกษาภาษากับบริบทการสื่อสารในสังคมวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งโดยละเอียด (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) วิธีการศึกษาภาษาตามแนวทางนี้คือการเข้าไปสังเกตการณ์การสื่อสารอย่างใกล้ชิดซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจองค์ประกอบการสื่อสารที่มีผลต่อการสื่อสารได้ในแต่ละสังคมวัฒนธรรม (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 124) โดยไฮม์ส์ (Hymes, 1974) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารตามแนวทางนี้ด้วยตัวย่อ 8 ตัว ที่มีชื่อว่า “SPEAKING” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **S-Setting/Scene** คือ เวลาและสถานที่ หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสาร
2. **P-Participants** หมายถึง ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร ได้แก่ ผู้พูด ผู้ฟัง ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารซึ่งต่างมีบทบาทในการสื่อสารแต่ละครั้ง
3. **E-Ends** หมายถึง จุดมุ่งหมายของเหตุการณ์การสื่อสาร
4. **A-Act Sequence** หมายถึง การลำดับวัจนกรรม คือ รูปแบบของคำพูดว่ามีการใช้อย่างไร เรียงลำดับอย่างไร
5. **K-Keys** หมายถึง น้ำเสียง ท่าทาง หรืออารมณ์ที่ใช้ขณะที่มีการสื่อสาร เช่น จริงจัง ขบขัน
6. **I-Instrumentalities** หมายถึง เครื่องมือ โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูดปากเปล่า การเขียน โทรศัพท์ และภาษาที่ผู้พูดใช้ในการสื่อสารซึ่งอาจเป็นวัจนลีลา ภาษาย่อย ทำเนียบภาษาต่าง ๆ และอาจมีการสลับภาษาได้
7. **N-Norms of Interaction and Interpretation** คือ บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่กำกับการสื่อสารขณะที่บรรทัดฐานการตีความ หมายถึง เกณฑ์หรือแนวทางที่ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารใช้ในการทำความเข้าใจและตีความสารที่สื่อออกมา

8. **G-Genre** หมายถึง ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร เช่น บทประพันธ์ เรื่องเล่า ตำนาน ฯลฯ มักจะมีชื่อเรียกเฉพาะ

ผู้วิจัยเห็นว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในภาวะการระบาดใหญ่น่าจะทำให้ทราบบริบทภาพรวมของวาทกรรมว่าผู้ใดเป็นผู้ส่งสาร ผู้ใดเป็นผู้รับสาร วาทกรรมที่ผลิตและเผยแพร่ออกไปมีวัตถุประสงค์ใด มีการใช้ภาษาอย่างไร มีการปฏิสัมพันธ์และตีความอย่างไรซึ่งน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ ด้วย

2.5 แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤต

ภาวะโรคระบาดใหญ่อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมซึ่งอาจทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นได้ เป็นต้นว่าผู้คนหวาดกลัวการแพร่ระบาดของโรคอันจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันรวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อมิติอื่น ๆ ในสังคม เช่น สาธารณสุข เศรษฐกิจ ฯลฯ (วิภาวิน โหมสูงเนิน, 2563: 2) ดังนั้น เพื่อให้ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นสามารถควบคุมได้ ตลอดจนทำให้วิกฤตสิ้นสุดโดยเร็ว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารไปสู่ผู้คนในสังคม ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤตทั้งในและต่างประเทศพอสังเขป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิรัช ลภีรัตนกุล (2549: 64) กล่าวว่า การสื่อสารในภาวะวิกฤต คือ กลยุทธ์และนโยบายที่องค์กรใช้ในการเผยแพร่กระจายข่าวสาร (distributing information) ด้วยการสื่อสารสู่สาธารณชนเมื่อการดำเนินงานขององค์กรต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์วิกฤตฉุกเฉินและมีผลกระทบต่อสาธารณชน

ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี (2559: 266-269) กล่าวว่า วิกฤตเป็นความผิดพลาดที่เกิดจากธรรมชาติหรือความตั้งใจของมนุษย์ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กรซึ่งบางครั้งอาจเป็นภัยคุกคามองค์กรได้ ลักษณะของวิกฤตมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ความประหลาดใจ การคุกคาม และการตอบสนองอย่างรวดเร็ว สำหรับประเภทของวิกฤตอาจแบ่งออกเป็นประเภทได้ 2 ประเภทกว้าง ๆ ได้แก่ 1) วิกฤตจากความตั้งใจ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากความตั้งใจของมนุษย์ เช่น วินาศกรรม 2) วิกฤตที่ไม่ได้มาจากความตั้งใจ เช่น ภัยพิบัติ โรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

สำหรับแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤตในต่างประเทศก็ให้นิยามไปในแนวทางเดียวกับแนวคิดในภาษาไทย อาทิ

ปีเกอร์ (Beger, 2018: 426) กล่าวว่า การสื่อสารในภาวะวิกฤตเป็นการเตรียมรับมืออย่างมีประสิทธิภาพกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน เหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์ไม่ปกติอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีกับองค์กรรวมไปถึงชื่อเสียงทางธุรกิจ การเตรียมรับมือนี้จะช่วยให้รับมือสถานการณ์ที่

เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะต่าง ๆ ของวิกฤตไว้ ได้แก่ การเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและเร่งด่วน ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้า สังเกตเห็นได้ทันที ส่งผลกระทบต่อโดยตรง สร้างความกดดัน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง เกี่ยวข้องกับผู้บริหารระดับสูง และส่งผลกระทบต่อทุกคน

บัวมา (Buama, 2019: 2-15) กล่าวว่าวิกฤตเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันซึ่งนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยของบุคคลในองค์กรที่เรียกว่า “ภาวะวิกฤตในองค์กร” นอกจากนี้ วิกฤตยังสามารถนิยามได้ว่าเป็นภาวะฉุกเฉินที่นำมาซึ่งความไม่แน่นอนสู่ปัจเจกบุคคล องค์กร หรือสังคมโดยรวม อีกทั้ง วิกฤตยังมีลักษณะ คือ เป็นเหตุการณ์ที่อาจนำมาซึ่งอันตรายต่อบุคคล องค์กร หรือสังคม เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้น โดยไม่สามารถเตรียมการรับมือได้ และทำให้เกิดความหวาดกลัวของผู้คน ด้วยเหตุที่วิกฤตเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้คนในหลายระดับ ทำให้เกิดความไม่เรียบร้อย จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน การสื่อสารดังกล่าวเรียกว่า “การสื่อสารในภาวะวิกฤต” (Crisis Communication) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการที่มีผลต่อบุคคลหรือองค์กรในทุกช่วงเวลาของวิกฤต และอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเพื่อปกป้องภาพลักษณ์ชื่อเสียงขององค์กร

ลีลา (Ndlela, 2019: 5-9) ให้นิยามวิกฤตตามมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรว่าวิกฤตเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่อาจคาดการณ์ได้ซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเศรษฐกิจ และอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนี้ เขาได้กล่าวว่าการสื่อสารในภาวะวิกฤตเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการจัดการวิกฤต

จากแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤตข้างต้นเห็นได้ว่าเป็นการให้นิยามไปในแนวทางของการบริหารองค์กรและแนวทางนิเทศศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นกับองค์กรจะต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่ในองค์กรสื่อสารไปสู่สาธารณชนเพื่อที่จะสามารถควบคุมวิกฤตที่เกิดขึ้นและทำให้วิกฤตนั้นสิ้นสุดลงโดยเร็ว ทั้งยังจะเป็นการรักษาภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย แม้รายละเอียดของการสื่อสารในภาวะวิกฤตที่กล่าวไปข้างต้นจะมุ่งเน้นไปที่องค์กรในเชิงกายภาพว่าเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับคณะบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามและมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นอาจจัดให้เป็นภาวะวิกฤตอย่างหนึ่งได้ เนื่องจากหากพิจารณาจากลักษณะของโรคระบาดแล้วเป็นการเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ไม่อาจคาดการณ์ได้ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคม อีกทั้งหากพิจารณาประเทศในฐานะองค์กรหนึ่งที่มีบุคคลทำหน้าที่ต่างกันไป ทั้งยังมีผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรด้วย ดังนั้นเมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นจึงต้องมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและช่วยกันทำให้สถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นสิ้นสุดลงโดยเร็วเช่นภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้น วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อภาครัฐได้ทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารมาสู่ผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรค รวมไปถึงปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมป้องกันโรคได้ในที่สุด

2.6 แนวคิดการสื่อสารสุขภาพ

ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในตอนต้นว่าการแพร่ระบาดของโรคระบาดใหญ่เป็นโรคที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของคนที่สังคม วิธีการหนึ่งคือการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันตนเองจากโรค ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงทบทวนแนวคิดการสื่อสารเพื่อสุขภาพซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในการจัดการภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดในภาษาไทยก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นกล่าวถึงแนวคิดในต่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

ปาจรีย์ ธนะสมบุรณ์กิจ และสุอังคณา แก้วบุญเรือง (2548: 7) กล่าวว่า การสื่อสารสุขภาพเป็นกลวิธีในการให้ข้อมูลแก่สาธารณะในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาพที่น่าห่วงใยและอยู่ในความสนใจของสาธารณะโดยใช้สื่อมวลชนและเทคโนโลยีเพื่อแพร่กระจายข้อมูล เพื่อเพิ่มความรับรู้เกี่ยวกับแง่มุมเฉพาะต่าง ๆ ของสุขภาพทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

วาสนา จันทรสว่าง (2550: 54) กล่าวว่า การสื่อสารสุขภาพเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อป้องกันและควบคุมโรค รวมไปถึงการเสริมสร้างสุขภาพเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจ ตระหนัก เรียนรู้ มีค่านิยมด้านสุขภาพและจิตสำนึกในการปฏิบัติตนด้านสุขภาพ

สำหรับนักวิชาการในต่างประเทศได้ให้ความหมายของการสื่อสารสุขภาพไปในทำนองเดียวกัน

โทมัส (Thomas, 2006: 1-2) ให้นิยามความหมายของการสื่อสารสุขภาพไว้ว่าเป็นการสื่อสารสุขภาพเป็นการศึกษาและใช้กลวิธีการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลและโน้มน้าวการตัดสินใจของบุคคลเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ การสื่อสารในรูปแบบนี้เป็นการเชื่อมโยงศาสตร์ทางด้านสื่อสารเข้ากับศาสตร์ทางสุขภาพเพื่อสร้างความตระหนักในการรักษาและสุขภาพที่ดีสำหรับบุคคลและสาธารณชนทั้งยังรวมถึงการควบคุมและป้องกันโรคด้วย เช่นเดียวกับศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกา (Centers for Disease Control and Prevention, 2011) ให้นิยามของ “ การสื่อสารสุขภาพ ” (Health Communication) ไปในแนวทางเดียวกับโทมัสว่าการสื่อสารสุขภาพเป็นการศึกษาและการใช้กลวิธีการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลและโน้มน้าวการตัดสินใจของบุคคลเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ

เบอร์รี่ (Berry, 2007: 2) กล่าวว่า การสื่อสารสุขภาพเป็นการสื่อสารทุกแง่มุมของมนุษย์เกี่ยวกับสุขภาพระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในกระบวนการดูแลสุขภาพไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วย ผู้รักษา ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ เพื่อทำให้มีสุขภาพที่ดีหรือทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น

เชียโว (Schiavo, 2007: 7) กล่าวว่า การสื่อสารสุขภาพเป็นแนวทางที่ผสมผสานศาสตร์หลากหลายสาขาวิชาเพื่อเข้าถึงผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อโน้มน้าว ชักจูง และสนับสนุนบุคคล ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ ผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนสาธารณะ เพื่อปรับเปลี่ยนและรักษาพฤติกรรมและวิถีปฏิบัติทางสุขภาพอันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่พึงประสงค์

จากนิยามของ “การสื่อสารสุขภาพ” ที่กล่าวไปข้างต้นเป็นการนิยามโดยมุ่งเน้นไปที่องค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร สื่อ และผลของการสื่อสารตามแนวทางนิเทศศาสตร์ สามารถสรุปได้ว่าการสื่อสารสุขภาพเป็นกระบวนการสื่อสารไปสู่ผู้รับสารในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพเพื่อให้ผู้รับสารประพฤติปฏิบัติหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี ทั้งยังหมายรวมถึงการป้องกันและควบคุมโรคด้วยเช่นกัน ในลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นจะกล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ศึกษาด้วยแนวคิดอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ งานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตในภาวะโรคระบาดใหญ่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพในภาวะโรคระบาดใหญ่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.7.1 งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในภาษาไทย ก่อนที่จะกล่าวถึงงานวิจัยในต่างประเทศต่อไป พบว่างานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะโรคภัยไข้เจ็บในภาษาไทยศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลโรคที่ผู้ใช้ภาษาพยายามทำความเข้าใจอย่างโรคมะเร็ง โรคในปริศนาเหตุการณ์แพทย์ในภาษาไทยถิ่นใต้ รวมไปถึงโรคระบาดใหญ่อย่างโรคโควิด-19 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ศึกษา “การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปริศนาศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์” โดยเก็บข้อมูลจากปริศนาของแพทย์และผู้ป่วยโรคมะเร็ง ผลการศึกษาพบมโนอุปลักษณะ 9 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ “โรคมะเร็งคือเชื้อโรค” “โรคมะเร็งเป็นพิษ” “โรคมะเร็งเป็นสัตว์ร้าย” “โรคมะเร็งเป็นภัยพิบัติ” “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “โรคมะเร็งเป็นวัตถุแปลกปลอม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน” อย่างไรก็ตาม แพทย์มักไม่ค่อยพบมโนอุปลักษณะ “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน” สำหรับเจตนาในการใช้อุปลักษณะแบ่งเป็น 2 มุมมอง ในมุมมองของแพทย์มีเจตนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการรักษาโรค การรณรงค์ให้ป้องกันและเข้ารับการตรวจคัดกรองโรคมะเร็ง รวมถึงการให้กำลังใจผู้ป่วย ขณะที่เจตนาในมุมมองของผู้ป่วย คือ การแบ่งปันประสบการณ์การเจ็บป่วยและการรักษาที่เป็นประโยชน์ การแสดงอารมณ์ความรู้สึกจากการเจ็บป่วยทั้งด้านบวกและลบ และการปลอบใจผู้อื่นและตนเอง เจตนาทั้งสองมุมมองข้างต้นแสดงผ่านวัจนกรรม 4 กลุ่ม ได้แก่ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มแสดงอารมณ์ความรู้สึก และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด การใช้มโนอุปลักษณะต่าง ๆ สัมพันธ์กับเจตนาของแพทย์และผู้ป่วย รวมทั้งสัมพันธ์กับคุณสมบัติทางปริศนาคือการทำให้เด่นของแต่ละ

มโนอุปลักษณ์ เมื่อแพทย์หรือผู้ป่วยจะสื่อเจตนาใดก็จะใช้มโนอุปลักษณ์ใดมโนอุปลักษณ์หนึ่งในการบรรยายคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของมโนทัศน์โรคมะเร็ง รวมทั้งใช้บางมโนอุปลักษณ์ในการปลอบใจให้กำลังใจ หรือแสดงอารมณ์ความรู้สึก

เจิตชัย อุดมพันธ์ (2555) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้” โดยเก็บข้อมูลจากตำรายาและตำราการแพทย์ของภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในปริเฉทที่ศึกษาพบทั้งสิ้น 7 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [โรคเป็นมนุษย์] [โรคเป็นวัวพีช] [โรคเป็นสัตว์ร้าย] [โรคเป็นไฟ] [โรคเป็นสิ่งสกปรก] [โรคเป็นความไม่สมดุลหรือสมบูรณ์ของธาตุ] และ [โรคเป็นภูตผี] มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีการถ่ายทอดความหมายจากแวดวงความหมายต้นทางไปยังแวดวงความหมายปลายทางจึงทำให้เข้าใจคุณสมบัติต่าง ๆ ของมโนทัศน์เกี่ยวกับโรคที่แตกต่างกัน สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) มีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทยพบงานวิจัยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลโรคโควิด-19 ได้แก่ งานวิจัยของธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปิ่น ปลั่งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” โดยเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์พันทิป ผลการศึกษาพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นศัตรู 4 ถ้อยคำ สะท้อนให้เห็นว่าเชื้อไวรัสชนิดนี้มุ่งรุกราน สร้างความเดือดร้อนให้มนุษย์ มนุษย์จึงต้องต่อสู้ให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของไวรัส ทั้งนี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคนไทยทำความเข้าใจไวรัสผ่านมโนทัศน์ศัตรูซึ่งรับรู้ได้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

ยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” โดยเก็บข้อมูลจากข่าวการเมืองบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม-31 มีนาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 6 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับไฟ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสารพิษ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการรักษาโรค มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการเดินทาง และมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงคราม มโนอุปลักษณ์ที่พบสะท้อนให้เห็นว่าโรคแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อประเทศในมิติต่าง ๆ ดังนั้นต้องอาศัยผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และประชาชนต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคที่กำหนดอันจะทำให้ผ่านพ้นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยเร็ว สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบมี 4 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ และหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในต่างประเทศมีจำนวนมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดเท่านั้นเพื่อให้สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยพบว่าอาจเป็นการศึกษามโนอุปลักษณ์โรคใดโรคหนึ่งหรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรคมียาระยะเยียดดังต่อไปนี้

ซอนแท็ก (Sontag, 1978) ได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบโรคกับประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ในหนังสือ “Illness as Metaphor” ว่าโรคต่าง ๆ ได้ถูกอธิบายทำความเข้าใจด้วยการเปรียบเทียบมาเป็นเวลานานแล้ว ในอดีตเมื่อเทคโนโลยีทางการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้ามากนัก ผู้คนเชื่อว่าโรคต่าง ๆ เกิดจากการบันดาลของภูตผีปีศาจ ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญก้าวหน้ามากขึ้นพบว่าอุปลักษณ์เกี่ยวข้องข้าศึกศัตรูได้นำมาใช้อธิบายโรคที่เกิดจากจุลชีพต่าง ๆ ที่เข้ามารุกรานร่างกายของมนุษย์ซึ่งเปรียบเสมือนสมรภูมิต่างกัน ฉะนั้น มนุษย์ต้องกำจัดจุลชีพเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป ต่อมาซอนแท็กได้เขียนหนังสือเรื่อง “AIDS and its metaphor” (Sontag, 1989) โดยพบว่าอุปลักษณ์ยังได้ใช้ทำความเข้าใจโรคเอดส์ด้วย อุปลักษณ์ที่พบ ได้แก่ อุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามเนื่องจากจุลชีพที่สามารถมองเห็นผ่านกล้องจุลทรรศน์เป็นสิ่งที่เข้ามารุกรานมนุษย์จนทำให้เกิดการเจ็บป่วย ดังนั้น การรักษาโรคจึงเปรียบเสมือนการทำสงครามกำจัดให้หมดสิ้นไป ทั้งยังมีโน้ตทัศน์ที่ใช้ทำความเข้าใจระยะของโรคเอดส์กับการเจริญเติบโตของดอกไม้ที่พร้อมผลิบาน (Full-Blown) หรือนกที่พร้อมบิน (Full-Fledged) รวมไปถึง “กาฬโรค” (Plague) ที่เคยก่อโรคระบาดในอดีตและส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากด้วย

แบร์ (Baehr, 2006) ศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส (SARS) ในเขตปกครองพิเศษฮ่องกงเมื่อ ค.ศ. 2003 ผลการศึกษาพบว่ามโนอุปลักษณ์สงครามได้นำมาใช้อธิบายการแพร่ระบาดของโรคเพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและการให้ความสำคัญกับการจัดการการแพร่ระบาดของโรคในสังคม

แอนเจลี (Angeli, 2012) ศึกษา “Metaphors In the Rhetoric of Pandemic Flu: Electronic Media Coverage of H1N1 and Swine Flu” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ในช่วงการแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 (A H1N1) จากพาดหัวข่าวในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลการศึกษาพบว่าการรายงานข่าวไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวมีชื่อเรียกที่ต่างกัน ได้แก่ ไข้หวัดใหญ่สุกร (Swine Flu) ตามแหล่งกำเนิดของเชื้อไวรัสก่อโรคและมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า อย่างไรก็ตาม การตั้งชื่อเช่นนี้ให้เกษตรกรได้รับผลกระทบจากการที่ผู้บริโภคหวาดกลัวที่จะรับประทานเนื้อสุกร ต่อมาจึงได้เรียกชื่อโรคดังกล่าวว่า ไข้หวัดใหญ่ H1N1 ตามเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรค ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบในช่วงของการแพร่ระบาดมีดังนี้ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ การตระหนักรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ สงคราม] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 2009 คือ ภัยธรรมชาติ] และ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ ผู้มาเยือน] ขณะที่โรคไข้หวัดสุกรมีมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดสุกรคือ สงคราม] และ [ไข้หวัดสุกร คือ ผู้ทำให้ตกเป็นเหยื่อ] มโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคและระมัดระวังป้องกันตัว

ปริยาดรรชนี กาชิม และอาลี (Priyadarshni, Kasim and Ali, 2017) ศึกษา โมนอุปลักษณ์ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ 2009 ในหนังสือพิมพ์มาเลเซีย ผลการศึกษา พบว่าข่าวหนังสือพิมพ์นำเสนอ โมนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สงคราม] ในการรายงานภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้นโดยถ่ายโยงองค์ประกอบของการทำสงครามกับการจัดการการแพร่ระบาดของโรคซึ่งช่วยให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนต่อการแพร่ระบาดว่าดำเนินไปเช่นไร

สำหรับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เริ่มมีการแพร่ระบาดตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2562 จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ (พ.ศ. 2566) พบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษา โมนอุปลักษณ์ในภาวะโรคระบาดนี้

เฟอร์นันเดซ-เพเดมอนเต คาซิลโล และจอร์จ-อาร์ติโก (Fernández-Pedemonte, Casillo and Jorge-Artigau, 2020) ศึกษา “Communicating COVID-19: Metaphors We “Survive” By” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ในพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ในประเทศอาร์เจนตินา เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า โมนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคติดเชื้อมีได้ถูกนำเสนอในวาทกรรมข่าวหนังสือพิมพ์ทั้งหมด 3 โมนทัศน์ ได้แก่ โมนทัศน์เกี่ยวกับสงครามเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นภัยคุกคามและก่อให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมา รวมทั้งกล่าวถึงผู้รอดชีวิตจากภัยสงครามนี้ว่าเป็นทหารผ่านศึก โมนทัศน์ของความเอื้ออาทรเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลและภาคสาธารณสุขมีความเอาใจใส่ดูแลประชาชนในประเทศ และมนทัศน์ของเวลาเพื่อแสดงให้เห็นว่าการจัดการกับโรคระบาดใหญ่เป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการเวลา การแข่งขันกับเวลาเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดให้ได้โดยเร็วที่สุด

อะโครมิ (Aqromi, 2020) ศึกษา “An Analysis of Metaphor for Corona on Headlines News” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ในพาดหัวของสำนักข่าว Tribunnews เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า โมนอุปลักษณ์ที่พบในพาดหัวข่าวมีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์เชิงโครงสร้างมีการทำความเข้าใจการแพร่ระบาดผ่านมนทัศน์ของสงคราม อุปลักษณ์เชิงทิศทางมีการทำความเข้าใจการแพร่ระบาดผ่านทิศทางขึ้นหรือลง และอุปลักษณ์เชิงวัตถุมีการทำความเข้าใจผ่านมนทัศน์ของภาชนะบรรจุสิ่งของ

อดัม (Adam, 2020) ศึกษา “An Enemy to Fight or Someone to Live With, How COVID-19 is Metaphorically Described in Indonesian Media Discourse” เพื่อศึกษาการใช้ โมนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ของประเทศอินโดนีเซียในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่า โมนอุปลักษณ์ที่พบในช่วงแรก คือ [โควิด-19 คือ สงคราม] เพื่อสื่อให้เห็นถึงความน่ากลัวของเชื้อโรคในช่วงแรกของการแพร่ระบาดที่ประชาชนในประเทศต้องร่วมกันต่อสู้ศัตรูตัวนี้ เพราะไม่อาจอยู่ร่วมกับศัตรูได้ ขณะที่ในเวลาต่อมาได้พบอีกมโนอุปลักษณ์หนึ่งคือ [โควิด-19 คือ เพื่อน] เพื่อเป็นการปรับมุมมองความคิดว่าแม้ว่าในยามที่วัคซีนป้องกันโรครยังคิดค้นไม่สำเร็จ แต่ประชาชนก็ต้อง

ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับเชื้อไวรัสชนิดนี้ให้ได้เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างต้องดำเนินต่อไปอันเป็นการปรับพฤติกรรมของประชาชนสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) จนกว่าจะมีวัคซีนที่สามารถป้องกันโรคได้

กอสโลวา (Kozlova, 2021) ศึกษา “Cognitive Metaphors of Covid-19 Pandemic in Business News” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมข่าวธุรกิจจากสำนักข่าว Financial Times ผลการศึกษาพบว่าการนำเสนอการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยมโนทัศน์ของสงคราม นอกจากนี้ยังทำความเข้าใจผ่านมโนทัศน์ของการล่าสัตว์ การเล่นเกม การแข่งขัน และสัตว์ประหลาด โดยมีการถ้อยความหมายระหว่างแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบในปริจเฉทข่าวธุรกิจมีหน้าที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ใช้ภาษาในการสื่อสาร

เซมิโน (Semino, 2021) ศึกษา “Not Soldiers but Fire-fighters” –Metaphors and Covid-19” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ที่ต่างออกไปจากงานวิจัยอื่น ๆ โดยเก็บข้อมูลจาก #ReframeCovid และคลังข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่าโรคโควิด-19 ถูกทำความเข้าใจผ่านมโนทัศน์ของไฟซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองต่าง ๆ ของโรค ได้แก่ ความอันตรายของโรคที่สามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและยากที่จะควบคุม ระยะการลุกลามของไฟที่นำมากล่าวถึงระยะของการแพร่ระบาดด้วยจำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อที่เพิ่มมากขึ้น การกล่าวถึงการติดเชื้อด้วยการเปรียบเทียบกับ การลุกลามของไฟเพื่อนำมาทำให้ผู้รับสารปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการลดการลุกลามของไฟเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นวิธีการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค บุคลากรทางสาธารณสุขเปรียบได้กับนักผจญเพลิงที่มีหน้าที่ดับไฟ และการขบขันให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมรวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมา

ตินันติ (Dinanti, 2021) ศึกษา “Metaphor Used in Political Articles in the Jakarta Post Online Newspaper During Pandemic COVID-19 Era” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในวาทกรรมข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์จาการ์ตาโพสต์ ผลการศึกษาพบว่ามีอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมข่าวการเมืองมีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์เชิงโครงสร้างซึ่งพบมากที่สุด ส่วนอุปลักษณ์เชิงทิศทางและอุปลักษณ์เชิงวัตถุพบในจำนวนความถี่ที่เท่ากันซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุปลักษณ์ทั้งสามประเภทได้มีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มนุษย์รับรู้มาก่อนแล้ว นอกจากนี้อุปลักษณ์ทั้ง 3 ประเภทได้ถูกถ่ายทอดผ่านวาทกรรม 5 กลุ่ม ได้แก่ วาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ วาทกรรมกลุ่มแสดงอารมณ์ความรู้สึก วาทกรรมกลุ่มผูกมัด และวาทกรรมกลุ่มประกาศ

นอกจากการศึกษามโนอุปลักษณ์ในภาวะโรคระบาดใหญ่ด้วยกลุ่มข้อมูลโรคใดโรคหนึ่งแล้ว ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ระหว่างโรคด้วยดังมีรายละเอียดจากงานวิจัยต่อไปนี้

ลาร์สัน เนอร์ลิช และวอลลิส (Larson, Nerlich and Wallis, 2005) ศึกษา “Metaphors and Biorisks: The War on Infectious Diseases and Invasive Species” เพื่อเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชนิดพันธุ์ต่างถิ่นรุกราน (Invasive Species) โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot-and-

Mouth Disease) และโรคซาร์ส (SARS) ในวาทกรรมข่าวหนังสือพิมพ์ของประเทศอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่าทุกเหตุการณ์ได้นำเสนอมีโนอุปลักษณ์สงครามไปสู่ผู้รับสาร ทั้งนี้พบว่ามีความแตกต่างระหว่างมีโนอุปลักษณ์ของโรคปากและเท้าเปื่อยกับโรคซาร์ส กล่าวคือ มีโนอุปลักษณ์สงครามที่กล่าวถึงโรคปากและเท้าเปื่อยเป็นไปในลักษณะ “สงครามต่อต้านผู้รุกราน” เหตุเพราะเป็นโรคที่เกิดกับสัตว์และก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบปศุสัตว์ของอังกฤษ ขณะที่มีโนอุปลักษณ์สงครามที่กล่าวถึงโรคซาร์สเป็นไปในลักษณะ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” นอกจากนี้ วาทกรรมข่าวหนังสือพิมพ์ยังสื่อให้เห็นมีโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคซาร์สว่าเป็นฆาตกร ด้วยโรคดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมมนุษย์อย่างใหญ่หลวง ขณะที่ในมุมมองของหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลการแพร่ระบาดได้นำเสนอมีโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการควบคุมเพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการป้องกันและควบคุมโรค

เทย์เลอร์และคิตเจลล์ (Taylor and Kidgell, 2021) ศึกษา “Flu-like pandemics and metaphor pre-covid: A corpus investigation” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมีโนอุปลักษณ์ในภาวะโรคระบาดใหญ่ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1890-2000 ได้แก่ ใช้หวัดใหญ่รัสเซีย (Russian Flu) ใช้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) ใช้หวัดใหญ่ฮ่องกง (Hong Kong Flu) โรคซาร์ส โรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) โดยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ The Times และการอภิปรายของสมาชิกรัฐสภาแห่งสหราชอาณาจักร ทั้งนี้พบว่ามีโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดที่พบ ได้แก่ [โรคระบาด คือ สงครามและศัตรู] [โรคระบาด คือ นักเดินทาง] [โรคระบาด คือ การแข่งขัน] [โรคระบาด คือ สิ่งมีชีวิต] [โรคระบาด คือ น้ำ] [โรคระบาด คือ ไฟ] [โรคระบาด คือ ภาชนะบรรจุ] และ [โรคระบาด คือ น้ำหนัก] ทั้งนี้ พบว่า การใช้มีโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สงครามและศัตรู] มีแนวโน้มลดลง ขณะที่การใช้มีโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ ภาชนะบรรจุ] และ [โรคระบาด คือ น้ำหนัก] มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมโรคได้

หยาง (Yang, 2021) ศึกษา “Military metaphors in contemporary Chinese disease coverage: a case study of the People's Daily, 1946–2019” เพื่อเปรียบเทียบการใช้มีโนอุปลักษณ์ทางการทหารเกี่ยวกับโรคร่วมสมัยในหนังสือพิมพ์ People's Daily ของประเทศจีนตั้งแต่ ค.ศ.1946-2019 ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมหนังสือพิมพ์มีการใช้มีโนอุปลักษณ์ทางการทหารลดลงอย่างไรก็ตาม ในช่วงค.ศ. 1966-1975 และ ค.ศ. 1966-2006 พบการใช้มีโนอุปลักษณ์ทางการทหารเพิ่มขึ้นกว่าช่วงเวลาอื่นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศจีนรวมถึงการอุบัติใหม่ของโรคคือโรคซาร์ส (SARS) รวมไปถึงโรคโควิด-19 มีโนอุปลักษณ์ทางการทหารยังสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการรักษาโรคในอดีตของจีน นอกจากนี้ การใช้มีโนอุปลักษณ์ทางการทหารยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมสังคมนิยมกลุ่มของชาวจีนในการต่อสู้ป้องกันโรคด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทย พบว่ามีงานวิจัยของธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563)

และงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ด้วยกลุ่มข้อมูลดังกล่าว ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในภาษาไทยก่อนหน้านั้นศึกษาโรคที่มนุษย์พยายามทำความเข้าใจ เช่น โรคมะเร็ง และโรคในตำราการแพทย์ของภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่จะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งที่ศึกษาโรคใดโรคหนึ่งและที่เปรียบเทียบกับโรคอื่น ๆ ตลอดจนเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในวาทกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจโรคภัยต่าง ๆ ด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่ทำให้มนุษย์ได้รับความเดือดร้อนจึงต้องทำสงครามต่อสู้และกำจัดให้หมดสิ้นไป และยังเปรียบเทียบกับมโนทัศน์อื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจต่อแง่มุมต่าง ๆ ของโรคภัยนั้นด้วย สำหรับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010) ส่วนหน้าที่อุปลักษณ์ใช้แนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) สอดคล้องกับที่ศุภชัย ตั๊วะวิชัย (2561: 209) กล่าวไว้ว่าแนวคิดทั้งสองข้างต้นเป็นแนวคิดหลักและแนวคิดเสริมของงานวิจัยทางด้านมโนอุปลักษณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยข้างต้นยังไม่ได้ศึกษาว่าเหตุใดผู้ส่งสารจึงเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่ศึกษาด้วยแนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) ในลำดับถัดไป

2.7.2 งานวิจัยที่ศึกษาด้วยแนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในส่วนที่ 2.6.1 แล้วว่าในภาษาไทยมีงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ด้วยกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทยเพียงงานวิจัยเดียว ขณะที่งานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ด้วยแนวคิดอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงจะกล่าวถึงงานวิจัยตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในภาษาไทยต่อไป

เซียงและตวน (Chiang and Duan, 2007) ศึกษา “Conceptual metaphors for SARS: ‘war’ between whom?” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคซาร์สในหนังสือพิมพ์ The Liberty Times The United Daily และ The People’s Daily ผลการศึกษาพบมโนอุปลักษณ์ [โรค คือ สงคราม] และ [โรค คือ ภัยธรรมชาติ] ซึ่งทำให้เห็นการจัดวางความเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” อย่างชัดเจน นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นนัยยะทางการเมืองมากกว่าการรายงานข่าวเรื่องโรคระบาด

เบรนซิโอ (Brencio, 2020) ศึกษา “Mind your words: Language and war metaphors in the COVID-19 pandemic” ผลการศึกษาพบว่ารัฐบาลและสื่อมวลชนใช้มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามและการทหารในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน ทำให้เห็นว่านักการเมือง

ประกาศตนว่าเป็นนักรบที่กำลังทำสงครามกับศัตรูที่มองไม่เห็นรวมทั้งบุคลากรทางสาธารณสุขที่เป็นผู้สัมผัสกับผู้ป่วยติดเชื้อโดยตรงเป็นวีรบุรุษในการทำสงครามนี้ อย่างไรก็ตาม มโนอุปลักษณ์ที่รัฐบาลและสื่อมวลชนได้นำเสนอต่อสาธารณชนได้ก่อให้เกิดวิกฤตด้านศีลธรรมขึ้น เนื่องจากภาระในการป้องกันดูแลการระบาดกลับตกอยู่ที่บุคลากรทางสาธารณสุขเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้เมื่อมโนอุปลักษณ์ได้กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ของคนในสังคมเช่นนี้กลับทำให้ผู้คนไม่เกิดความตระหนักในการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

ราชันทรัน (Rajandran, 2020) ศึกษา “‘A Long Battle Ahead’: Malaysian and Singaporean Prime Ministers Employ War Metaphors for COVID-19” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์สงครามเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ของนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย มุฮ์ยิดดิน ยัสซิน (ในขณะนั้น) และนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ ลี เซียนลุงที่เผยแพร่ว่าทศวรรษแห่งการต่อสู้ต่อสาธารณชนในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่านายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศสามารถนำเสนออุปลักษณ์สงครามเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไปสู่สาธารณชนผ่านสื่อสารมวลชนด้วยอำนาจที่ตนดำรงอยู่ การนำเสนออุปลักษณ์สงครามทำให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดจากเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งต่อร่างกายตลอดจนผลกระทบต่อมิติทางสังคมอื่น ๆ ตามมา สาเหตุที่นายกรัฐมนตรีทั้งสองประเทศใช้มโนอุปลักษณ์สงครามเพราะสงครามเป็นประสบการณ์ที่พลเมืองของทั้งสองประเทศรับรู้อยู่ในระบบปริชานอยู่แล้ว อีกทั้ง การเผยแพร่ว่าทศวรรษแห่งการต่อสู้ของนายกรัฐมนตรีทั้งสองผ่านสื่อสารมวลชนรวมทั้งการนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชนเกี่ยวกับโรคติดเชื้อชนิดนี้จึงทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจต่อสิ่งนั้น การใช้มโนอุปลักษณ์สงครามในช่วงของการแพร่ระบาดสร้างอุดมการณ์บางอย่างแก่ผู้รับสารด้วย กล่าวคือ ทำให้เกิดความชอบธรรมต่อรัฐบาลในการควบคุมโรคและบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมโรคอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หลายอัย (Lai, 2020) ศึกษา “A Comparative Study of the Metaphors in the Coverage of Covid-19 by Mainstream Media in China and the United States” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ในสื่อกระแสหลักของประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา โดยเก็บข้อมูลจากสำนักข่าวซินหัว (Xinhua) ของประเทศจีน และนิวยอร์กไทมส์ (New York Times) ของสหรัฐอเมริกาในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่าสำนักข่าวซินหัวได้นำเสนออุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ สงคราม] [โควิด-19 คือ หมากรุก] [โควิด-19 คือ การทดสอบ] และ [โควิด-19 คือ การเงิน] เพื่อนำเสนอให้เห็นว่ารัฐบาลจีนให้ความสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรค ขณะที่สื่อกระแสหลักของสหรัฐอเมริกาอย่างนิวยอร์กไทมส์ ได้นำเสนออุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มนุษย์] [โควิด-19 คือ สงคราม] [โควิด-19 คือ ทิศทาง] และ [โควิด-19 คือ เส้น] ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการกล่าวถึงผลกระทบของการแพร่ระบาดในระดับปัจเจกและสภาพของชีวิตจริงในการแพร่ระบาด นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์ที่ใช้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของ

ประเทศนั้น ๆ กล่าวคือ ประเทศจีนมีแนวโน้มที่จะใช้มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ หมากรุก] มาก เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมการละเล่นที่รับรู้กันโดยทั่วไปของประชาชน ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์สงครามพบในสำนักข่าวทั้งสองสำนัก จึงสรุปได้ว่าสื่อกระแสหลักของประเทศจีนถ่ายทอดอุดมการณ์สังคมนิยมกลุ่ม (Collectivism) เพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดของจนกระทั่งสถานการณ์คลี่คลาย ขณะที่สื่อกระแสหลักในประเทศสหรัฐอเมริกาถ่ายทอดความคิดไปสู่ผู้รับสารโดยคำนึงถึงปัจเจกบุคคลเพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบของการแพร่ระบาด

โอลิแมต (Olimat, 2020) ศึกษา “Words as Powerful Weapons: Dysphemism in Trump’s Covid-19 Speeches” เพื่อศึกษาการแถลงข่าวประจำวันของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์แห่งสหรัฐอเมริกา (ในขณะนั้น) ในวันที่ 11-18 มีนาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่าประธานาธิบดีผู้นั้นได้ใช้ภาษาที่รุนแรงรวมถึงมีแนวโน้มที่จะดูถูกและสร้างการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นด้วยการใช้มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการทหารเพื่อขบขันความสนใจ มโนอุปลักษณ์ที่พบในการแถลงข่าวได้แก่ [โควิด-19 คือ ศัตรูที่มองไม่เห็น] [โควิด-19 คือ ศัตรูต่างชาติ] [โควิด-19 คือ ภัยคุกคาม] และ [โควิด-19 คือ การต่อสู้ระดับโลก] นอกจากนี้ เขายังใช้มโนอุปลักษณ์ [อเมริกา คือ ร่างกาย] ในการแถลงข่าวอีกด้วย มโนอุปลักษณ์ที่พบในการแถลงข่าวมีส่วนในการกำหนดความคิดของพลเมืองชาวอเมริกันและต้องต่อสู้กับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส การใช้มโนอุปลักษณ์เหล่านี้ อาจจะทำให้ความลำบากในการควบคุมโรคลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม มโนอุปลักษณ์เหล่านี้ อาจกำหนดความคิดให้พลเมืองชาวอเมริกันมุ่งแต่สนใจการต่อสู้ ความก้าวร้าว และความไม่พึงพอใจ แต่ไม่ทำให้พลเมืองดูแลหรือปกป้องตนเอง ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นอีกว่าการแถลงข่าวของประธานาธิบดีผู้นี้มีบทบาทในการโน้มน้าวใจผู้รับสารในวาทกรรมทางการเมืองเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของชาวอเมริกัน

เซียว (Xiao, 2021) ศึกษา “A Comparative Analysis of War Metaphors in COVID-19 Reports in New York Times and China Daily” เพื่อเปรียบเทียบการนำเสนออุปลักษณ์สงครามเกี่ยวกับโรคโควิด-19 โดยเก็บข้อมูลจากวาทกรรมหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ (New York Times) และไชน่าเดลี (China Daily) ตั้งแต่วันที่ 1-29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์ไชน่าเดลีนำเสนอข่าวด้วยมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามดังเห็นได้จากคำศัพท์ที่แสดงการต่อสู้อันแสดงให้เห็นถึงการร่วมมือกันของรัฐบาลและประชาชนในประเทศเพื่อขจัดโรคระบาดให้หมดสิ้นไปซึ่งพบในความถี่สูงเมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์เนื่องจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้พบน้อยกว่าในหนังสือพิมพ์ไชน่าเดลี รวมทั้งคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้มักใช้ในบริบทของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสงครามการค้าและอื่น ๆ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับให้ความสำคัญต่อประเด็นการนำเสนอข่าวที่ต่างกันจึงมีผลต่อการใช้มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในข่าว

งานวิจัยที่ศึกษาตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ด้วยกลุ่มข้อมูลโรคระบาดใหญ่ข้างต้นเผยให้เห็นถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการใช้มโนอุปลักษณ์ที่พบ นอกจากนี้ งานวิจัยข้างต้นยังเผย

ให้เห็นถึงผู้ที่ได้และเสียประโยชน์จากการใช้มโนอุปลักษณ์เช่นนี้ด้วย เช่น มโนอุปลักษณ์สงครามที่มองว่าเชื้อไวรัสเป็นเสมือนศัตรูที่เข้ามารุกรานมนุษย์จึงต้องต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป ขณะเดียวกันการใช้มโนอุปลักษณ์เช่นนี้เป็นการผลักภาระให้แพทย์เพื่อทำหน้าที่ป้องกันรักษาโรคเท่านั้น ส่วนประชาชนกลับไม่ระแวงตระวังตนเองในการป้องกันโรค นอกจากนี้ งานวิจัยบางชิ้นยังเผยให้เห็นถึงการแบ่งความเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้ในอนาคต

สำหรับงานวิจัยในภาษาไทยที่ศึกษาตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ศึกษา “อุปลักษณ์ที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนววรรณคดีปริชานและวจนปฏิบัติศาสตร์” เพื่อศึกษาวาทกรรมต่าง ๆ ที่นักการเมืองไทยใช้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ใดบ้างและมโนอุปลักษณ์เหล่านั้นทำหน้าที่ใด โดยเก็บข้อมูลจากวาทกรรมการเมืองหลายประเภท ได้แก่ การปราศรัยหาเสียง การสัมภาษณ์ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลและรายการนายกฯ ทักซิณคฺยกับประชาชน ผลการศึกษาพบว่ามโนอุปลักษณ์ที่นักการเมืองไทยใช้มีทั้งหมด 9 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [การเมือง คือ การต่อสู้] [การเมือง คือ การเดินทาง] [การเมือง คือ การแข่งขัน] [การเมือง คือ ครอบครัว] [การเมือง คือ การรักษาโรค] [การเมือง คือ การแสดง] [การเมือง คือ ธุรกิจ] [การเมือง คือ การดูแลและทำนุบำรุง] และ [การเมือง คือ เกม] ส่วนหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ข้างต้นมี 3 หน้าที่ คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ เมื่อพิจารณามโนอุปลักษณ์ทั้งหมดตามแนวอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์พบว่ามโนอุปลักษณ์มีผลต่อความคิดและความเชื่อของผู้รับสาร ได้แก่ การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง ผู้นำเป็นที่พึ่งและประชาชนเป็นผู้พึ่งพา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ใต้อาณัติของหัวหน้าพรรคการเมือง

รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม และพทธี ศุภเศรษฐศิริ (2560) ศึกษา “น้ำท่วมคือสงครามและประชาชนคือเหยื่อ”: มโนทัศน์ที่สะท้อนจากพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์รายวันที่น่าเสนอเหตุการณ์อุทกภัยในประเทศไทยเมื่อพ.ศ. 2554 ผลการศึกษาพบว่าพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ได้นำเสนอมโนอุปลักษณ์ทั้งสิ้น 4 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [น้ำท่วม คือ สงคราม] [น้ำท่วม คือ การกระทำของมนุษย์] [น้ำท่วม คือ การสำแดงอำนาจ] และ [น้ำท่วม คือ พิษของสิ่งอันตราย] มโนอุปลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าน้ำท่วมเป็นผู้กระทำและประชาชนเป็นผู้ถูกกระทำ ทั้งยังแสดงแนวคิดของหนังสือพิมพ์ 2 ประการ ได้แก่ น้ำท่วมเหมือนสงครามและธรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์ การนำเสนอ มโนอุปลักษณ์เหล่านี้มีผลต่อผู้รับสาร เนื่องจากทำให้เกิดความกลัว ความเกลียดชัง แต่กระตุ้นให้ผู้รับสารติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การนำเสนอเหตุการณ์ว่าเป็นเหมือนสงครามยังเป็นประโยชน์ทางการตลาดของหนังสือพิมพ์อีกด้วย

ชัชวาล ไชยสัง และเมตตา สุตาจิตรอาภา (Chaiyasat and Sudajit-apa, 2017) ศึกษา “A Corpus-Assisted Critical Metaphor Analysis of General Prayuth Chan-o-cha’s English

Subtitled Weekly Addresses on Politics and Democracy-Related Issues in Times of Political Turmoil” เพื่อศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเมืองในวาทกรรมการแถลงข่าวรายสัปดาห์ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์การเมืองไทย มโนอุปลักษณะที่พบสัมพันธ์กับแนวคิดประชาธิปไตยที่กำหนดโดยรัฐบาลทหารไทย ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมแถลงการณ์พบมโนทัศน์ทั้งสิ้น 7 มโนทัศน์ ได้แก่ เครื่องจักรและเครื่องมือ การเดินทาง อาคารและสิ่งก่อสร้าง มนุษย์ สงคราม นก และสิ่งของ ทั้งนี้พบว่ามโนทัศน์เครื่องจักรและเครื่องมือปรากฏใช้ในความถี่สูงสุดเพื่อแสดงให้ประชาชนและนานาชาติเห็นว่ารัฐบาลทหารไทยมีความตั้งใจที่จะทำให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยที่เป็นที่ยอมรับทั้งประชาชนไทยและประชาคมโลก

งานวิจัยที่ศึกษาตามแนวทางอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในภาษาไทยยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่ สำหรับงานวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ศึกษาจากกลุ่มข้อมูลสถาบันหรือสื่อมวลชน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการใช้มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมต่าง ๆ ว่าวาทกรรมเหล่านั้นใช้เพื่อเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ใด เช่น มโนอุปลักษณะการเมืองที่เผยให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองและกีดกันประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยให้ไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นการบิดเบือนเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย รวมไปถึงการใช้มโนอุปลักษณะเพื่อสร้างความชอบธรรมในการบริหารประเทศต่อสายตาของประชาคมโลก ส่วนการใช้มโนอุปลักษณะในการนำเสนอข่าวน้ำท่วมที่สร้างความคิดบางประการแก่ผู้รับสารและทำให้เกิดประโยชน์ทางการตลาดแก่ผู้ผลิตสื่อหนังสือพิมพ์อีกด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณะตามแนวอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์พบว่างานวิจัยในต่างประเทศได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ตามแนวทางอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นจำนวนมาก ส่วนงานวิจัยในภาษาไทยแม้จะมีงานวิจัยในแนวทางดังกล่าว แต่กลุ่มข้อมูลที่น่ามาใช้ศึกษามุ่งศึกษาวาทกรรมที่ผลิตโดยนักการเมืองรวมทั้งสถาบันว่ามีการเลือกใช้มโนอุปลักษณะใดบ้าง และมีมโนอุปลักษณะเหล่านั้นสื่อไปยังผู้รับสารด้วยวัตถุประสงค์ใดในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยอื่น ๆ ทางด้านภาษาศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่

2.7.3 งานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาด

ใหญ่

งานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่โดยใช้แนวทางอื่น อาทิ ปริจเฉทวิเคราะห์ การโน้มน้าวใจ และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มีรายละเอียดดังนี้

ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์ และวิภาดา รัตนดิกล ภูเก็ต (2564) ศึกษา “วิจัยกรรมในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.)” โดยเก็บข้อมูลจากคลิปการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบวิจัยกรรมที่ใช้แถลงข่าวจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ วิจัยกรรมกลุ่มบอกกล่าว วิจัยกรรมกลุ่มชี้แจง วิจัยกรรมกลุ่มผูกมัด และวิจัยกรรมกลุ่มแสดงอารมณ์ความรู้สึก การใช้วิจัยกรรมกลุ่มต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของการแถลงข่าวมิได้เป็นไปเพื่อการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังมีมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลและประชาชนเพื่อให้กระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคตามที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้

วิภาดา รัตนดิกล ภูเก็ต (2564) ศึกษา “เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในปริศนาการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)” เพื่อศึกษาการโน้มน้าวใจในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ในช่วงของการแพร่ระบาดระลอกแรก (มีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2564) ผลการศึกษาพบว่าศูนย์ดังกล่าวได้ใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในการโน้มน้าวใจ ได้แก่ การใช้คำเรียก การใช้คำศัพท์ การใช้มูลบท การใช้อุปลักษณ์ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้สัทพจน์ การใช้ถ้อยคำเน้นย้ำ การใช้ประโยคที่สัมพันธ์กันแบบเหตุ-ผล การใช้ประโยคที่สัมพันธ์กันแบบเงื่อนไข และการใช้คำขวัญหรือสโลแกน สำหรับการใช้อุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยนี้ ผู้แถลงข่าวได้ใช้มนโออุปลักษณ์ [โควิด คือ ศัตรู] เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ในการทำสงคราม อันจะเป็นการโน้มน้าวให้ผู้รับสารร่วมใจกันต่อสู้ในสงครามเชื้อโรคเพื่อให้โรคระบาดหมดสิ้นไปในที่สุด

สุพรรณษา ภักตนิกร (2565) ศึกษา “วาทกรรม “โควิด 19” ในการ์ตูนชายหัวเราะชุด “KnowCovid : รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ” ผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ของภาครัฐ 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ การใช้ประโยค การใช้วรรณศิลป์ มูลบท การสื่อความหมายด้วยภาพ และกลวิธีการสร้างมุกตลก กลวิธีที่พบมีส่วนสร้างและเผยแพร่ชุดความคิดสามชุด ได้แก่ ภาครัฐมีมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาโควิด-19 จึงต้องร่วมกันปฏิบัติตามมาตรการของภาครัฐ และโรคโควิด-19 เป็นสิ่งที่สามารถต่อสู้หรือควบคุมจัดการได้ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยนี้ ได้แก่ โรคโควิด-19 เป็นเหมือนข้าศึกศัตรูในสงครามหรือคู่ต่อสู้ในการชกมวย

งานวิจัยด้านภาษาศาสตร์ในภาษาไทยที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นมุ่งเน้นศึกษากลวิธีในการแถลงข่าวเพื่อการควบคุมโรคในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นเพียงขอบเขตส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้เท่านั้น ส่วนอีกแนวทางหนึ่ง ได้เผยให้เห็นชุดความคิดที่ภาครัฐต้องการนำเสนอผ่านวาทกรรมสื่อการ์ตูน ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤต และการสื่อสารสุขภาพ

2.7.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตในภาวะโรคระบาดใหญ่

ตั้งที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในหัวข้อ 2.4 แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤตแล้วว่าวิกฤตมีหลายลักษณะ และโรคระบาดก็เป็นวิกฤตอย่างหนึ่ง ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตในภาวะโรคระบาดใหญ่ โดยพบงานวิจัยในสาขาวิชานิติศาสตร์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยในภาษาไทยก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจะกล่าวถึงงานวิจัยในต่างประเทศเป็นลำดับถัดไป มีรายละเอียดดังนี้

จูรี อัมระรงค์ (2547) ศึกษา “การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตโรค SARS กรณีศึกษาโรงแรม 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าโรงแรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในการศึกษามีการใช้สื่อเพื่อให้ความรู้และมาตรการควบคุมโรคซาร์ส ทั้งยังใช้เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการขาย เช่นเดียวกับ ศิริรินทร์ มหามนตรี (2547) ศึกษา “แผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภาวะวิกฤต: ศึกษากรณีโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (โรคซาร์ส) ของกระทรวงสาธารณสุข” ผลการศึกษาพบว่ากระทรวงสาธารณสุขมีการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคซาร์สตั้งแต่ก่อนเกิดการระบาดเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันโรคจนกระทั่งมีการแพร่ระบาดของโรคเพื่อควบคุมการระบาดของโรค และภายหลังสิ้นสุดการระบาดจึงสรุปผลการดำเนินงาน

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศพบผู้ที่ศึกษาไว้ อาทิ ซาลิว (Salieu, 1994) ศึกษา “Crisis Communication in the event of a flu pandemic” ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารในภาวะการแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่เป็นการให้ความรู้กับสาธารณชนเกี่ยวกับข้อมูลของโรครวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในการเข้ารับวัคซีนป้องกันโรคอันจะทำให้สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ในที่สุด อับราฮัม (Abraham, 2009) ศึกษา “Risk and outbreak communication: lessons from alternative paradigms” ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรค อาทิ คำวิจารณ์ของสาธารณะ การกระจายความเสี่ยง รวมไปถึงผู้ที่ไม่ยอมรับคำอธิบายทางวิชาการแพทย์ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการสื่อสารในภาวะวิกฤตในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบงานวิจัยของแม็กไกวร์และคณะ (McGuire and et al, 2020) พบว่าการสื่อสารของนายกรัฐมนตรี นิวซีแลนด์ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่ามีการสื่อสารที่รวดเร็วและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสาธารณะด้วยการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ รวมไปถึงโซเชียลมีเดียเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังพยายามจูงใจให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการของรัฐบาลเพื่อสร้างชีวิตวิถีใหม่ไปพร้อมกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตในภาวะโรคระบาดใหญ่เห็นได้ว่าเป็นการสื่อสารของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตที่เกิดขึ้นไปสู่สาธารณะเพื่อให้สามารถควบคุมภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นโดยเร็วและทำให้วิกฤตสิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ยังไม่มียานวิจัยใดในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ที่ศึกษาประเด็นการสื่อสารในภาวะวิกฤตและใช้ข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่มาศึกษา ในงานวิจัยนี้จึงจะชี้ให้เห็นว่าเมื่อเกิดภาวะโรคระบาดใหญ่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม

และชักจูงให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้ส่งสาร และการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบจะทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อการแพร่ระบาดของโรคที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพในภาวะโรคระบาดใหญ่

2.7.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพในภาวะโรคระบาดใหญ่

การแพร่ระบาดของโรคระบาดใหญ่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาวะของคนในสังคม วิธีการหนึ่งคือการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันตนเองจากโรค ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพโดยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจะกล่าวถึงงานวิจัยในสาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยจะกล่าวถึงงานวิจัยในภาษาไทยก่อนและกล่าวถึงในต่างประเทศเป็นลำดับถัดไป มีรายละเอียดดังนี้

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพในสาขาวิชาภาษาศาสตร์มีรายละเอียดดังนี้

สกาวเดือน ชารธรรม (2560) ศึกษา “การศึกษาปริจเฉทการสนทนาระหว่างจิตแพทย์และผู้ป่วยนอกในการตรวจรักษาโรคทางจิตเวชเบื้องต้น” ผลการศึกษาพบว่าปริจเฉทการสนทนาในการตรวจรักษาโรคทางจิตเวชมีโครงสร้างหลัก คือ การเปิดการสนทนา การดำเนินการสนทนา และการปิดการสนทนา สำหรับขั้นตอนการรักษาจะแตกต่างกันระหว่างผู้ป่วยเดิมกับผู้ป่วยรายใหม่ และแตกต่างกันระหว่างผู้ป่วยที่มีอาการดีขึ้นและมีอาการไม่ดีขึ้น โดยการสนทนาของผู้ป่วยเก่าจะมีความรวดเร็วกว่าผู้ป่วยรายใหม่ ขณะที่วัตถุประสงค์ของการใช้ภาษาของแพทย์ คือ การยืนยันความถูกต้องของข้อมูล การให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้ป่วยปฏิบัติตาม ลดความกังวล รวมทั้งสร้างความเป็นกันเองระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย ส่วนวัตถุประสงค์ของการใช้ภาษาของผู้ป่วย คือ เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ปิดบังข้อมูล ป้องกันตนเอง สร้างความเป็นกันเอง ตลอดจนโน้มน้าวใจแพทย์ ขณะเดียวกันในการรักษาโรคทางจิตเวชอาจมีญาติของผู้ป่วยเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาด้วย วัตถุประสงค์ของการใช้ภาษาของญาติผู้ป่วย คือ เพื่อให้ข้อมูล ยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ปิดบังข้อมูล ป้องกันตนเอง สร้างความเป็นกันเอง โน้มน้าวใจแพทย์ ดำเนินการสนทนาให้ต่อเนื่องและให้ผู้ร่วมสนทนาปฏิบัติตาม

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ พบงานวิจัยของวิภาวีน โมสูงเนิน (2553) ศึกษา “การสื่อสารสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในกรณีการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009” ผลการศึกษาพบว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดประเด็นที่จะนำเสนอต่อประชาชนโดยมีแหล่งข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคแห่งสหรัฐอเมริกา ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ สำหรับประเด็นปัญหาที่คณะทำงานนำเสนอ ได้แก่ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคและพฤติกรรมสุขภาพและอนามัยส่วนบุคคลเพื่อป้องกันโรคภัยทรรณ ปิ่นแก้ว (2555) ศึกษา “การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณสุขชนเรื่องโรคไข้หวัดใหญ่

สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009” ผลการศึกษาพบว่าประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำเสนอมากที่สุด คือ มาตรการในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 โดยอ้างอิงข้อมูลจากกรมควบคุมโรค สำหรับการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณชน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชน ตลอดจนมาตรการในการป้องกันตนเอง และการขยายศูนย์การปฏิบัติลงสู่ภูมิภาคเพื่อรณรงค์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการสวมหน้ากากอนามัยและการเข้ารับวัคซีน ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศ อาทิ คอสกันและคณะ (Koskan et al., 2012) ศึกษา “Characteristics and influences of H1N1 communication on college students” ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารข้อมูลการเตรียมความพร้อมในภาวะฉุกเฉินแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ควรรับจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ นักศึกษาควรรับทราบข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อให้ความสำคัญกับการป้องกันโรค เคิร์นส์และเคิร์นส์ (Kearns and Kearns, 2020) ศึกษา “The role of comics in public health communication during the COVID-19 pandemic” ผลการศึกษาพบว่าการ์ตูนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งยังมีบทบาทในการโน้มน้าวให้ผู้คนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคอื่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของแลงก์ฟอร์ด (Langford, 2020) ศึกษา “Health Communication and Decision Making about Vaccine Clinical Trials during a Pandemic” ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่พบในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือข่าวเท็จที่สร้างความท้าทายต่อการเข้ารับวัคซีนของประชาชน ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นไปเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชักจูงใจให้ผู้คนตัดสินใจเข้ารับการฉีดวัคซีนให้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาเพื่อป้องกันและควบคุมโรค

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่ได้กล่าวไปเห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาภาษาศาสตร์เป็นการศึกษาจากกลุ่มข้อมูลผู้ป่วยโรคจิตเวช ขณะที่งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารด้วยอุปลักษณะในภาวะโรคระบาดใหญ่ ส่วนงานวิจัยในสาขาวิชานิติศาสตร์มุ่งศึกษากระบวนการสื่อสาร และเนื้อหาของสารตามองค์ประกอบของการสื่อสารในแนวทางสาขาวิชานิติศาสตร์โดยที่ยังไม่ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบหรืออุปลักษณะว่าใช้ในการสื่อความไปสู่ผู้รับสารอย่างไรและมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงจะชี้ให้เห็นว่าภาษามีบทบาทในการควบคุมและป้องกันโรคอย่างไรบ้างซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่อุปลักษณะที่ผู้วิจัยจะศึกษาในงานวิจัยนี้ต่อไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่า การศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย มีงานวิจัยของ ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563) และยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ที่ศึกษาโดยใช้กลุ่มข้อมูลในภาวะโรคระบาดใหญ่ คือ โรคโควิด-19 ขณะที่มโนอุปลักษณะที่ศึกษาภาวะโรคระบาดใหญ่อื่นที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยยังไม่เคยมีผู้ศึกษาไว้ นอกจากนี้งานวิจัยของเอกพลและคณะศึกษาเพียงมโนอุปลักษณะ [ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ คือ ศัตรู] เท่านั้นแต่ยังไม่ได้ศึกษามโนอุปลักษณะอื่น ๆ ที่อาจปรากฏใน

วาทกรรมเกี่ยวกับโรคนั้น ๆ ส่วนงานวิจัยของยุทธการ ปีทมโรจน์ (2565) แม้ว่าจะพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ที่หลากหลายมากขึ้น แต่ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาเป็นวาทกรรมข่าวการเมือง ขณะที่ข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นรายงานข่าวหรือการแถลงข่าวเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน อีกทั้ง ระยะเวลาข้อมูลในงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของข้อมูลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวิภาดา รัตนดิถ ฦ ฎุเกีต (2564) และสุพรรณษา ภัคตรนิกร (2565) ที่พบว่าอุปลักษณ์เป็นเพียงกลวิธีหนึ่งในการแถลงข่าวของภาครัฐหรือการนำเสนอชุดความคิดผ่านวาทกรรมเพื่อนำมนำใจให้ผู้รับสารปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐต้องการ ทว่า ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ใดที่ศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ระหว่างโรค ส่วนงานวิจัยในแนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤตและการสื่อสารสุขภาพก็มุ่งเน้นไปที่องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อจัดการวิกฤตที่เกิดขึ้นหรือสร้างความเข้าใจกับผู้รับสารเพื่อให้มีพฤติกรรมทางสุขภาพที่พึงประสงค์โดยที่ยังไม่ได้ตอบคำถามว่าการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบหรือมโนอุปลักษณ์สื่อความไปสู่ผู้รับสารอย่างไร และมีหน้าที่ในการจัดการวิกฤตหรือโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างไร ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ รวมทั้งหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏว่ามีหน้าที่ประการใดบ้าง

บทที่ 3

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ โดยแบ่งเนื้อหาการนำเสนอเป็น 3 ส่วน ลำดับแรกจะกล่าวถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือคำอุปลักษณ์และเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นจะนำเสนอ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ว่ามีการนำเสนอภาวะโรคระบาดใหญ่ด้วยการเปรียบเทียบ แวดวงความหมายต้นทาง (Source Domain) และแวดวงความหมายปลายทาง (Target Domain) อย่างไรบ้าง และจะสรุปผลการวิจัยที่พบในส่วนสุดท้าย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 เกณฑ์ที่ใช้ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ (รายละเอียดหัวข้อ 1.4.2) จากนั้นบันทึกข้อมูลลงโปรแกรม Microsoft Office Word

3.1.2 พิจารณาค่าความเป็นจริงหรือเท็จของข้อความตามที่ไกรซีได้กล่าวว่าคุณลักษณะเป็นการไม่เคารพหลักการความร่วมมือในการสนทนา (Flouting a Maxim) ด้านคุณภาพ กล่าวคือหากผู้รับสารตีความถ้อยคำของผู้ส่งสารตามรูปภาพจะมีค่าความจริงเป็นเท็จ เนื่องจากผู้ส่งสารต้องการแนะนำบางประการแก่ผู้รับสาร (Grice, 1975) ดังตัวอย่าง

(ตัวอย่างที่ 3.1) *ปัตตานีสั่งเว่ยโควิด 1 ศพ (ไทยรัฐ, 2 เม.ย. 63)*

จากตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำ “สั่งเว่ย” เป็นคำกริยาที่มักใช้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผี หรือวิญญาณ หมายถึง บวงสรวง, เช่น สรวง, เช่น สั่งเว่ยเทวดา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) แต่ในบริบทนี้กลับนำมาใช้กับ “โควิด” อันเป็นโรคระบาดซึ่งมิใช่สถานะนามธรรมที่ได้กล่าวไปข้างต้นแต่อย่างใด ทั้งนี้หากผู้รับสารตีความความหมายตัวอย่างที่ 3.1 ตามรูปภาพจะพบค่าความจริงเป็นเท็จ เนื่องจากถ้อยคำ “ปัตตานี” ซึ่งเป็นนามนัย (Metonymy) แทนผู้คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดดังกล่าวไม่ได้นำสิ่งของไปเช่น สรวง บวงพาลีโรคระบาด แต่วาทกรรมกำลังแนะนำความให้เห็นความน่ากลัวของโรคที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ว่ามีความน่ากลัวอย่างไร

3.1.3 จำแนกถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ออกจากถ้อยคำอื่นที่ไม่ใช่ถ้อยคำอุปลักษณ์ หรือไม่ใช่ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ โดยถ้อยคำอุปลักษณ์ในงานวิจัยนี้ต้องแสดงการเปรียบเทียบภาวะโรคระบาดใหญ่กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ต่างแวดวงความหมายกันโดยเป็น

การนำมโนทัศน์หนึ่งมาใช้ทำความเข้าใจอีกมโนทัศน์หนึ่ง ตามนิยามมโนอุปลักษณะของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) นอกจากนี้ ตามนิยามอุปลักษณะของโคเวกเซส อุปลักษณะยังเป็นการทำความเข้าใจมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมผ่านมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมกว่าอีกด้วย เมื่อผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่เรียบร้อยแล้ว จึงบันทึกข้อมูลในโปรแกรม Microsoft Office Excel เพื่อความสะดวกในการคำนวณความถี่การปรากฏของแต่ละมโนอุปลักษณะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.2) ...ปัจจุบันมนุษย์ยังต้อง**ทำสงคราม**กับเชื้อโรคชีวภาพที่กำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป เช่น โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่กำลังสร้างความเดือดร้อนไปทั่วโลกอยู่ขณะนี้... (ข่าวสด, 24 ก.ค. 52)

ตัวอย่างที่ 3.2 ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “ทำสงคราม” ผู้วิจัยจัดเป็นถ้อยคำอุปลักษณะในงานวิจัยนี้ เนื่องจากแสดงการเปรียบเทียบโรคระบาดกับอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ต่างแควงความหมายกัน กล่าวคือ การทำสงครามเป็นกริยาที่กระทำกับข้าศึกศัตรู ในที่นี้ จึงเปรียบเทียบโรคระบาดเป็นเหมือนข้าศึกศัตรูที่ต้องกำจัดให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยนับความถี่การปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะทุกครั้ง โดย 1 ถ้อยคำอุปลักษณะนับเป็น 1 ครั้ง และจัดกลุ่มมโนอุปลักษณะโดยต้องปรากฏความถี่ถ้อยคำอุปลักษณะไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง ทั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาการกระจายความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณะที่พบร่วมด้วย เนื่องจากวาทกรรมที่นำมาศึกษาแต่ละประเภทมีความสั้น-ยาวไม่เท่ากัน จึงอาจเป็นไปได้ว่าพบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่าพบถ้อยคำอุปลักษณะในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง สำหรับการนับความถี่การปรากฏ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะในวิทยานิพนธ์นี้เป็นค่าร้อยละ ดังนี้ ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ความถี่สูง ร้อยละ 11-49 ความถี่ปานกลาง และร้อยละ 0.01-10 ความถี่ต่ำ

อนึ่ง ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจัดให้ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดและเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดเป็นถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดเช่นเดียวกัน เนื่องจากทั้งสองสิ่งล้วนแต่อยู่ในแควงความหมายเดียวกัน ฉะนั้น เมื่อกกล่าวถึงโรคระบาดก็ต้องกล่าวถึงเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดด้วย ลักษณะเช่นนี้พบในงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) เช่นกันที่พบว่าเมื่อกกล่าวถึงโรคมะเร็ง ก็จะต้องกล่าวถึงโรค ก้อนมะเร็ง หรือเซลล์มะเร็งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ งานวิจัยนี้มีได้ศึกษามโนอุปลักษณะอื่น ๆ ที่อาจปรากฏในวาทกรรมด้วย รายละเอียดดังตัวอย่างที่ 3.3

(ตัวอย่างที่ 3.3) ...ตอนนี้เรา**ซื้อ**รอบประเทศของเรา นะครับ จะมีคนที่กลับมาจากต่างประเทศได้รับการกักตัวและดูแลพื้นที่รอบ ๆ ที่เรียกว่าเป็น local

*quarantine หรือสถานกักกันที่รัฐจัดให้ ก็เป็นการออกแบบระบบไว้เพื่อให้เกิด
ความมั่นใจ... (ແລງຂ່າວ ສປປ., 8 ພ.ຄ. 63)*

ตัวอย่างที่ 3.3 ถ้อยคำอุปสรรค “ซีล” เป็นคำทับศัพท์จากคำว่า “Seal” มีความหมายว่าการปิดภาชนะบรรจุให้แน่นเพื่อมิให้มีอากาศหรือของเหลวเข้าหรือออก (Oxford University Press, 2022) และนำมาใช้กับ “ประเทศ” อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำอุปสรรคดังกล่าวแม้จะไม่ได้สื่อความหมายตามรูปแต่ในบริบทนี้ไม่ได้หมายความถึงโรคระบาด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่จัดเป็นถ้อยคำอุปสรรคในงานวิจัยนี้

3.1.4 จัดกลุ่มมโนอุปสรรค โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เนื่องจากความหมายแรกที่ปรากฏในพจนานุกรมมักเป็นความหมายหลักหรือความหมายพื้นฐานก่อนที่จะขยายความหมายไปสู่แวดวงอื่น ๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 132) หากพจนานุกรมมิได้ให้ความหมายเอาไว้หรือให้ความหมายไว้อย่างไม่ชัดเจน เนื่องจากถ้อยคำอุปสรรคนั้นสามารถปรากฏได้หลายแวดวงความหมาย ผู้วิจัยจะตรวจสอบบริบทการปรากฏร่วมของคำจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ การตรวจสอบบริบทการปรากฏร่วมของคำในวิธีนี้เพื่อให้ทราบว่าความหมายหลักหรือความหมายพื้นฐานของถ้อยคำอุปสรรคนั้นมาจากแวดวงความหมายใด ก่อนที่จะขยายความหมายไปยังแวดวงความหมายอื่น และเป็นประโยชน์ต่อการจัดกลุ่มมโนอุปสรรค ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ยันการผลิตวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นก้าวแรกที่สำคัญประเทศไทยจะต้องทำให้สำเร็จ เพื่อปกป้องความปลอดภัยให้คนไทย ย้ำสิ่งที่คนไทยต้องช่วยกันขณะนี้คือ การผนึกกำลังป้องกันโรค

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552, 28 ส.ค. 52)

ตัวอย่างที่ 3.4 ถ้อยคำ “ปกป้อง” มีความหมายตามพจนานุกรมว่าคุ้มครองป้องกัน ส่วน “ป้องกัน” มีความหมายตามพจนานุกรมว่ากันไว้เพื่อต้านทานหรือคุ้มครอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ตามลำดับซึ่งเป็นคำที่อยู่ในแวดวงความหมายสงคราม ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการรวมพลังกันเพื่อต่อสู้กำจัดตั้งเห็นได้จากถ้อยคำอุปสรรคก่อนหน้า “การผนึกกำลัง” จึงแสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์ของการทำศึกสงครามเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรู ผู้วิจัยจึงจัดให้ถ้อยคำอุปสรรคเหล่านี้อยู่ในมโนอุปสรรค [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ขณะที่หากพจนานุกรมมิได้ให้ความหมายไว้หรือความหมายยังไม่ชัดเจนเนื่องจากถ้อยคำอุปสรรคสามารถปรากฏได้หลายบริบท ผู้วิจัยจะตรวจสอบการปรากฏร่วม

ของคำจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังตัวอย่าง

(ตัวอย่างที่ 3.5) *โควิดกลมทุทกวงการ-285 วีไอพีวุ่น* (มติชน, 9 เม.ย. 64)

ตัวอย่างที่ 3.5 ถ้อยคำ “กลม” มีความหมายตามพจนานุกรมว่า “ก. ยุบหรือทำให้ยุบลง เช่น แผ่นดินกลม, ทำให้พังทลายหรือล่มจม เช่น กลมด้วยปืนใหญ่.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทั้งนี้ คำว่า “กลม” ยังอาจปรากฏในแวดวงความหมายอื่นได้ เมื่อนำคำนี้ไปสืบค้นในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติพบทั้ง “พายุลม...” “สงครามกลม...” “ลีลามิกลม...” ฯลฯ ทั้งนี้ ความหมายพื้นฐานมักเป็นความหมายที่มนุษย์รับรู้จากประสาทสัมผัส หรือมีประสบการณ์มากกว่าก่อนที่จะขยายความหมายออกไป (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 82-83) จึงเป็นไปได้ว่าความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติน่าจะเป็นความหมายพื้นฐานก่อนที่จะขยายความหมายออกไปยังแวดวงความหมายอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มถ้อยคำอุปลักษณณ์นี้อยู่ในมโนอุปลักษณณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย]

อนึ่ง ในบางกรณี หากถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สามารถปรากฏได้หลายแวดวงความหมายปรากฏร่วมกับถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณณ์ใดมโนอุปลักษณณ์หนึ่งชัดเจน ผู้วิจัยจะจัดให้ถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สามารถปรากฏได้หลายแวดวงความหมายอยู่ในมโนอุปลักษณณ์ที่ชัดเจนนั้นด้วยโดยพิจารณาบริบทข้อความที่ปรากฏแวดล้อมถ้อยคำอุปลักษณณ์ประกอบดังตัวอย่าง

(ตัวอย่าง 3.6) *ประชุม ศบค. ชุดใหญ่ เพิ่มมาตรการเข้มสกัดโควิดระลอกใหม่*
สรุปยกระดับให้ทั้ง 77 จังหวัด (ข่าวสด, 30 เม.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณณ์ “สกัด” มีความหมายว่ากั้นหรือขวาง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เมื่อนำคำดังกล่าวไปสืบค้นในคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติพบว่าสามารถปรากฏร่วมกับนามวลีได้หลายบริบท อาทิ *สกัดทัพ สกัดไฟ* ทั้งนี้ เนื่องจากในบริบทนี้ ถ้อยคำอุปลักษณณ์ “ระลอกใหม่” ได้แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเหมือนมวน้ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้ถ้อยคำอุปลักษณณ์ “สกัด” สะท้อนมโนอุปลักษณณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย]

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกลุ่มมโนอุปลักษณณ์โดยพิจารณาลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Features) ร่วมด้วย นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ประการหนึ่ง คือ เพื่อศึกษามโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ดังนั้น ผลการศึกษาควรจะกล่าวถึงมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาพรวม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งที่น่ามาศึกษาเกิดจากเชื้อไวรัสต่างชนิดกัน เกิดการแพร่ระบาดต่างช่วงเวลากัน รวมไปถึงมีความรุนแรงต่างกัน ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่

ที่ละโรคก่อนแล้วจึงจะสรุปภาพรวมในตอนท้ายว่าภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่อย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยจะใช้มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ...] ในกรณีที่มีมโนอุปลักษณะนั้นกล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคในภาพรวม และใช้มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ ...] ในกรณีที่มีมโนอุปลักษณะนั้นกล่าวถึงเฉพาะโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดทั้งสองโรค

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย โดยยกตัวอย่างจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมาประกอบการนำเสนอ ก่อนเป็นลำดับแรกจากนั้นจะเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะที่พบตามโรคระบาดและวาทกรรมที่ปรากฏในบทที่ 5 เป็นลำดับต่อไปมีรายละเอียดดังนี้

3.2 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่แต่ละครั้งก่อนว่าพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเห็นว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทมีทั้งที่กล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคและที่กล่าวถึงเพียงเฉพาะโรคหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดเท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าทั้งการแพร่ระบาดของโรคและเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดเป็นแนวคิดความหมายเดียวกันดังที่ได้กล่าวถึงไปก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งหมด

จากการศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19 จากนั้นจึงจะสรุปมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาพรวม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ A ชนิดเอช 1 เอ็น 1 (A H1N1) เริ่มแพร่ระบาดที่ประเทศเม็กซิโกก่อนแพร่ระบาดไปทั่วโลกสำหรับประเทศไทยเริ่มแพร่ระบาดเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 และสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ราวเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563; สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) จากการศึกษาวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคดังกล่าวพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

ลำดับ	มโนอุปลักษณะ	ความถี่การปรากฏ ของถ้อยคำอุปลักษณะ	ร้อยละ
1	[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม]	360	56.43
2	[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ]	129	20.22
	2.1 [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อัคคีภัย]	74	(11.60)
	2.2 [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	55	(8.62)
3	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]	57	8.93
4	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย]	28	4.39
5	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย]	23	3.61
6	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล]	19	2.98
7	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พืช]	14	2.19
8	[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน]	8	1.25
รวม		638	100.00

จากนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละมโนอุปลักษณะโดยยกตัวอย่างวาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐมาประกอบการอธิบายดังนี้

3.2.1.1 มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับศึกสงครามมาใช้เป็นแนวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคระบาดซึ่งเป็นแนวดวงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับภาวะสงคราม ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแนวดวงของการทำสงคราม อาทิ *ข้าศึก* *บุก* *โจมตี*

บุกรุก คีกร สงคราม สกัตกั้น ต่อสู้ รับมือ ปราบ ตอบโต้ หยุดยั้ง กองทัพสุขภาพ หน่วยเสนาธิการ ระดมพล กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ ยอมแพ้ ฯลฯ มาใช้กับการแพร่ระบาดของโรค

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภาวะศึกสงคราม ที่มีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกรานสังคมจนทำให้ได้รับความเดือดร้อนทางสุขภาพเช่นเดียวกับยามเกิดสงคราม ข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานพลเมืองของสังคมต่าง ๆ มักจะทำอันตรายแก่พลเมืองทั้งหมายปองเอาชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคมนั้น ๆ จนทำให้เป็นที่หวาดเกรงกันไปทั่ว (ปราโมรินทร์ เครือทอง, 2564) ดังนั้น มนุษย์จึงต้องทำสงครามด้วยอาวุธยุทธโปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งวางกลยุทธ์ทำสงครามกับข้าศึกศัตรูอย่างรอบคอบเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูให้แพ้วราบหมดสิ้นไป ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 360 ถ้อยคำ สามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคใช้หัตใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] ในระบบปริชาน

แวดวงความหมายต้นทาง		แวดวงความหมายปลายทาง
[สงคราม]		[การแพร่ระบาดของโรคใช้หัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]
ข้าศึกศัตรู	→	โรคหรือเชื้อไวรัสใช้หัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
การโจมตีของข้าศึกศัตรู	→	การแพร่ระบาดของโรค
การทำสงครามป้องกัน	→	การป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค
ผู้นำในการต่อสู้	→	ภาครัฐ
นักรบ หรือผู้ต่อสู้	→	บุคลากรทางการแพทย์
พลทหาร	→	ประชาชนทุกคนที่มีส่วนร่วมในการควบคุมโรค
ยุทธศาสตร์ในการทำสงคราม	→	แนวทางและมาตรการในการควบคุมป้องกันโรค
ผลของสงคราม	→	ผลของการควบคุมโรค

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคใช้หัตใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ข้าศึกศัตรู → โรคหรือเชื้อไวรัสใช้หัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
 (ตัวอย่างที่ 3.7) ...ขณะนี้การระบาดของโรคเป็นเหมือนศึกที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไข
 ปัญหา การบาดหมางอะไรที่มีต่อกันควรหยุดและหันมาสู้กับศัตรูร่วมกันคือเชื้อ

ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เพราะเชื้อไวรัสจะระบาดอยู่ในประเทศไทยอีก
นานเป็นปี... (ข่าวสด, 13 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.8) ...การจัดการข้อมูล: หัวใจสำคัญของการต่อสู้**ข้าศึก**...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 22)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปมาอุปไมย ได้แก่ “ศัตรูร่วมกัน” และ “ข้าศึก” เป็นคำนาม
ใช้อ้างถึงโรคหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดเพื่อเปรียบเทียบกับข้าศึกศัตรูในยามศึกสงคราม
นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่แสดงกิริยาอาการของข้าศึกศัตรูด้วยในตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.9) โรคนี้อาจแพร่กระจายไปสู่คนใกล้ตัวผู้ป่วยได้มากเป็นเท่าตัวของ
ใช้หวัดใหญ่ประจำปี ทุกคนมีสิทธิ์จะติดเชื้อมันได้ เพราะยังไม่มีใครมีภูมิคุ้มกัน และ
โรคนี้อาจ**โจมตี**คนที่อายุน้อย ในช่วงอายุ 5-15 ปี ถึงร้อยละ 61(ไทยรัฐ, 29 พ.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.10) ...นอกจากนี้จะเร่งจัดมาตรการเฝ้าระวังคัดกรองชาวต่างชาติที่เดินทางเข้า
ประเทศทางรถไฟระหว่างประเทศผ่านด่านภาคใต้ 3 ขบวน ได้แก่ บัตเตอร์เวิร์ธ-
กรุงเทพฯ กวาลาลัมเปอร์-หาดใหญ่ และสิงคโปร์-กรุงเทพฯ เพื่อป้องกันไม่ให้
เชื้อเข้าประเทศครบทุกช่องทาง... (ข่าวสด, 7 พ.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.11) ...หวัด**บุก** 3 ร.ร. ปิด 'สวนกุหลาบ-สตรีวิทยา-3' (ข่าวสด, 15 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.12) ...นิวรามินิเดส-neuraminidase หรือเรียกสั้น ๆ ว่า NA หรือ N ทำหน้าที่
หลักอยู่ 3 ประการ คือ 1.1 ย่อยสลายมีวคัลที่ผนังเซลล์เจ้าบ้าน หรือโฮสต์เซลล์
เพื่อให้**ไวรัสบุก**เข้าไปในเซลล์ได้.. (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ช: 131)

ตัวอย่างที่ 3.9-3.12 ได้แก่ “โจมตี” “เข้าประเทศ” “บุก” และ “บุกรุก” กิริยาอาการ
ดังกล่าวได้นำมาใช้อธิบายให้เห็นว่าโรคระบาดที่เปรียบเสมือนข้าศึกศัตรูได้ทำอันตราย ก่อให้เกิด
ความเดือดร้อนแก่สังคมมนุษย์อย่างไร ความเดือดร้อนดังกล่าวไม่ได้เป็นความเดือดร้อนในเชิงกายภาพแต่
เป็นความเดือดร้อนทางสุขภาพที่ส่งผลให้มนุษย์ต้องเจ็บป่วยรวมถึงส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตใน
ด้านต่าง ๆ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องทำสงครามเพื่อป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรคซึ่งพบถ้อยคำ
อุปมาอุปไมยที่แสดงความเป็นสงครามดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

(2) การทำสงครามป้องกัน → การป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.13) ...นายกรัฐมนตรียึดหวัด 2009 ระบาดแตะหลักหมื่น เดือนคนภาคเหนือ
และภาคตะวันตก**รับศึกหนัก**... (ไทยรัฐ, 23 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.14)...ปัจจุบันมนุษย์ยังต้อง**ทำสงคราม**กับเชื้อโรคชีวภาพที่กำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป เช่น โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่กำลังสร้างความเดือดร้อนไปทั่วโลกอยู่ขณะนี้... (ข่าวสด, 24 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปสรรคณ์ “ศึกหนัก” และ “ทำสงคราม” แสดงให้เห็นว่าภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นเปรียบได้กับภาวะศึกสงครามที่เกิดจากการรุกรานของข้าศึกศัตรู ดังนั้นมนุษย์จึงต้องทำสงครามป้องกันข้าศึกศัตรูหรือควบคุมการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้น การทำสงครามกับข้าศึกศัตรูพบถ้อยคำอุปสรรคณ์ที่แสดงกิริยาอาการต่อสู้ป้องกันข้าศึกศัตรูในสงคราม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.15) ในระยะแรก ทุกประเทศมีมาตรการเข้มข้นใน**การป้องกันไม่ให้เชื้อเข้าประเทศ** ต่อมาคณะผู้เชี่ยวชาญในหลายประเทศ มีความเข้าใจถึงธรรมชาติของโรค และมีประสบการณ์มากขึ้น จึงปรับยุทธศาสตร์ เน้นให้ประชาชนดูแลตนเองโดยการล้างมือบ่อยๆ พักผ่อนให้เพียงพอ...

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552: 25 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.16)...กทม. เตรียมระดมกวาดล้างทำความสะอาดทั่วกรุง หวัง**ปราบ**เชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่... (ไทยรัฐ, 30 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.17)...โรคนี้น่าจะมีการระบาดของคนสู่คนแล้ว มัน**หยุดยั้ง**ไม่ได้แล้ว เพียงแต่เราต้องมาหาวิธีว่าจะป้องกันและรักษาอย่างไรเท่านั้น เราไม่สามารถ**หยุดยั้ง**ได้ทำได้เพียงการเฝ้าระวัง... (ไทยรัฐ, 18 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.18)...คณะอนุกรรมการฯจะเดินหน้า ประสานความร่วมมือ และสนับสนุนหน่วยงานอื่นๆต่อไป เพราะ**การป้องกัน** คือ**การต่อสู้**กับโรคไข้หวัด 2009 ได้ดีที่สุดที่สุด (ไทยรัฐ, 8 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.19) เร่ง**ต้าน**หวัด คาดระบาด! อีก 2-3 เดือน (ไทยรัฐ, 13 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.20)...กระทรวงสาธารณสุข ได้มีศูนย์ปฏิบัติการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เพื่อสามารถ**รับมือ**กับโรคได้อย่างรวดเร็ว...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 30)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปสรรคณ์ “ป้องกันไม่ให้เชื้อเข้าประเทศ” “ปราบ” “หยุดยั้ง” “การต่อสู้” “ต้าน” “รับมือ” แสดงให้กิริยาอาการในการทำสงครามเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรู ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ากิริยาที่แสดงอาการต่อสู้ป้องกันข้าศึกศัตรูข้างต้นพบว่ามีเป็นของภาครัฐซึ่งทำหน้าที่

บริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งเป็นหน่วยหลักในการควบคุมป้องกันโรคดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

(3) **นักรบ หรือผู้ต่อสู้** → **บุคลากรทางการแพทย์**

(ตัวอย่างที่ 3.21) ...กระทรวงจะเป็นผู้ประสานกับคณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดค่าย**กองทัพสุขภาพ**ช่วงปิดภาคการศึกษาในช่วงเดือน ต.ค.-ธ.ค. เพื่อให้รู้จักกับ **ใช้หัวดีใหญ่ 2009** (ไทยรัฐ, 27 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.22) สาธารณสุข**ระดมพลัง อสม.** 987,019 คนทั่วประเทศ **หยุดยั้งภัย** **ใช้หัวดีใหญ่ 2009** ถวายแด่แม่แผ่นดิน (มติชน, 13 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.23) ...กรมควบคุมโรคก่อตั้งศูนย์ war room ขึ้น ในช่วงแรกของการดำเนินงานเป็นการประชุมทุกวันเช้าและเย็น และเริ่มลดการประชุมลงตามสถานการณ์เป็นเพียงเฉพาะตอนเช้า...หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมในช่วงแรก ได้แก่ กรมการแพทย์ กรมปศุสัตว์ (ตอนแรกใช้ชื่อว่า swine flu) เป็น**หน่วยเสนาธิการ** ในการแก้ไขปัญหา...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 55)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปมาอุปไมย “กองทัพสุขภาพ” และ “หน่วยเสนาธิการ” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในแวดวงของการทหาร มีความหมายถึงนักรบหรือผู้ต่อสู้ โดยถ้อยคำอุปมาอุปไมย “กองทัพสุขภาพ” ในตัวอย่างที่ 3.21 หมายความว่ารวมถึงบรรดาผู้ที่มีส่วนในการทำศึกสงครามเพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นตั้งแต่แม่ทัพไปจนถึงกระทั่งพลทหารในกองทัพซึ่งหมายถึงผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคโดยตรงลงไปจนถึงประชาชนทุกคนที่มีบทบาทหน้าที่ในการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้น ส่วนในตัวอย่าง 3.22 ถ้อยคำอุปมาอุปไมย “ระดมพลัง อสม.” เปรียบได้กับการระดมพลของกองทัพเพื่อเข้าเกณฑ์ทหารอย่างเร่งด่วน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทั้งนี้ อสม. หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับเลือกจากชาวบ้านในแต่ละท้องที่เพื่อเข้าอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดโดยมีบทบาทเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านสุขอนามัยรวมทั้งให้บริการด้านสาธารณสุขในเบื้องต้นแก่คนในชุมชนต่าง ๆ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2565) จึงเปรียบเหมือนกำลังรบที่มีหน้าที่ในการควบคุมป้องกันโรค ขณะที่ถ้อยคำอุปมาอุปไมย “หน่วยเสนาธิการ” ในตัวอย่างที่ 3.23 เป็นตำแหน่งนายทหารที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในกิจการต่าง ๆ ตลอดจนประสานงานกับผู้บังคับบัญชา ในที่นี้จึงหมายถึงผู้ประสานงานในการป้องกันควบคุมโรคที่เกิดขึ้น

นอกจากการต่อสู้ป้องกันข้าศึกศัตรูจะเกิดจากนักรบหรือพลทหารแล้ว ในการทำสงครามยังจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างแยบยลเพื่อให้การทำสงครามประสบผลสำเร็จ ปรากฏถ้อยคำอุปโลกน์ที่สื่อถึงแผนการหรือยุทธวิธีดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) ยุทธศาสตร์ในการทำสงคราม → แนวทางและมาตรการในการป้องกันโรค

(ตัวอย่างที่ 3.24) ...*สธ. ทหารหรือปรับยุทธศาสตร์ เพื่อจัดการแก้ปัญหาไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 3 ด้าน...* (มติชน, 15 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.25) ...*สาธารณสุข ใช้กลยุทธ์สกัดกั้นป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในกลุ่มแรงงานต่างด้าว เร่งรณรงค์ให้ความรู้ในโรงงาน...*
(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552; 30 มิ.ย. 52)

จากตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปโลกน์ “ยุทธศาสตร์” และ “กลยุทธ์” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการทำสงครามป้องกัน คือ การป้องกันควบคุมโรคระบาดนั้นต้องมีการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ รัดกุม เพื่อให้การควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(5) ผลของการทำสงคราม → ผลของการควบคุมโรค

(ตัวอย่างที่ 3.26) ...*นายกฯ กล่าวว่าการประกาศเป็นโรคประจำถิ่นเป็นอยู่แล้วใน 130 กว่าประเทศ ต้องยอมรับว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของโลกแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าเรา ยอมแพ้ เราก็พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป...* (มติชน, 16 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปโลกน์ “ยอมแพ้” หมายถึง ไม่สามารถควบคุมป้องกันโรคได้ อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำอุปโลกน์ดังกล่าวเป็นการปฏิเสธความคิดที่สังคมเห็นว่าการควบคุมป้องกันโรคระบาดที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า จากข้อมูลในวาทกรรมในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่นำมาใช้ศึกษาแทบไม่พบถ้อยคำอุปโลกน์ที่แสดงให้เห็นผลของสงคราม คือ ผลของการควบคุมโรคเลยแม้แต่น้อย

ถ้อยคำอุปโลกน์ที่สะท้อนมโนอุปโลกน์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] สรุปลงได้ว่ามโนอุปโลกน์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เปรียบเสมือนภาวะสงครามที่เกิดจากข้าศึกศัตรูซึ่งได้รุกรานเข้ามาสร้างความเดือดร้อน ฉะนั้น การควบคุมโรคจึงเปรียบเหมือนการทำสงครามต่อสู้ป้องกันด้วยบรรดากลุ่มบุคคล

ต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันและต้องมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นเพื่อให้สถานการณ์คืนกลับมาเป็นปกติโดยเร็ว

3.2.1.2 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์เคยประสบมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหาย ยากลำบากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไรบ้าง

พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 129 ถ้อยคำ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถจำแนกเป็นมโนอุปลักษณ์ย่อยได้ 2 มโนอุปลักษณ์ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแสดงมโนอุปลักษณ์ย่อยของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ]

ลำดับ	มโนอุปลักษณ์ย่อย	ความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์	ร้อยละ
1	[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อักคีภัย]	74	58.06
2	[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	55	41.94
รวม		129	100.00

1) [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อักคีภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอักคีภัยมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับอักคีภัยที่สามารถสร้างความเสียหาย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแนววงของไฟ อาทิ *ไฟลามทุ่ง ลาม ลูกกลม สกัดกัน ควบคุม* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายและผลกระทบที่จะเกิดจากระบาดเช่นเดียวกับยามเกิดเพลิงไหม้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 74 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนววงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อักคีภัย] ในระบบปริชาน

แฉววงความหมายต้นทาง		แฉววงความหมายปลายทาง
[อักคีภัย]		[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]
ไฟ	→	โรคหรือเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
การลุกลามของไฟ	→	การแพร่ระบาดของโรค
การควบคุมไฟ	→	การควบคุมป้องกันโรค
นักดับเพลิง	→	ภาครัฐ

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อักคีภัย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **ไฟ** → **โรคหรือเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009**

(ตัวอย่างที่ 3.27) ...สำนักข่าวต่างประเทศรายงานเมื่อวันที่ 28 เม.ย. ถึงสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่เม็กซิโก หรือไข้หวัดหมูที่กำลัง**ลาม**ระบาดไปทั่วโลกว่าหลังโรครณะนี้**ลุกลาม**รวดเร็วเหมือน**ไฟลามทุ่ง**...

(ไทยรัฐ, 29 เม.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.28) ...รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข และปลัดกระทรวงสาธารณสุขเล่าให้ฟังว่า โลกกำลังตื่นกลัวไวรัสไข้หวัดใหญ่สุกรที่กำลังระบาดหนักอยู่ที่ประเทศเม็กซิโกและกำลังแพร่**ลุกลาม**เข้าไปในประเทศสหรัฐแล้ว และมีแนวโน้มว่าอาจจะระบาดใหญ่ทั่วโลก... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 43)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ลาม” “ลุกลาม” ซึ่งเป็นกริยาที่ใช้กับไฟ สื่อความให้เห็นว่าโรครณะที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนอักคีภัยที่เมื่อเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่ง สามารถแผ่ขยายไปเรื่อย ๆ ยังบริเวณอื่นเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ในตัวอย่างที่ 3.27 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ไฟลามทุ่ง” ช่วยเปรียบเทียบให้ผู้รับสารเห็นภาพของการขยายวงของไฟที่ลุกลามแผ่ขยายออกไปเรื่อย ๆ เป็นวงกว้างทำให้พื้นที่รอบบริเวณนั้นได้รับความเสียหาย

(2) **การควบคุมไฟ** → **การควบคุมป้องกันโรค**

(ตัวอย่างที่ 3.29) ...ขอให้รัฐบาลเร่งกำจัดจุดอ่อนคือนโยบายที่ยังไม่ชัดเจน สับสนตั้งแต่ต้นทำให้โรคแพร่ระบาด**ลุกลาม** รัฐบาลต้องให้ข้อมูลตรงไปตรงมาต่อประชาชน

ต้องกล้าตัดสินใจใช้มาตรการที่เข้มแข็งเด็ดขาดใน**การสกัดโรค** นายกรัฐมนตรี
ตัดสินใจ ไม่ใช่ตัดสินใจแบบกล้าๆกลัวๆ ทำให้**สกัด**โรคซ้ำ (ไทยรัฐ, 12 ก.ค. 52)
(ตัวอย่างที่ 3.30) *กรม. เครียด* *หวัดสายพันธุ์ใหม่**คุม**ไม่ได้* *อวมหนักต่างจังหวัด*
(ข่าวสด, 22 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “การสกัด” “สกัด” และ “คุม” เพื่อสื่อให้เห็นถึง การควบคุมจัดการอัคคีภัยที่เกิดขึ้น โดยจะเห็นว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวปรากฏร่วมกับถ้อยคำ อุปลักษณ์ “ลุกลาม” และ “ลาม” ซึ่งเป็นคำกริยาที่แสดงการแผ่ขยายวงของไฟ ทั้งนี้ ในตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับการควบคุมอัคคีภัย สื่อมูลบทให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นและแพร่กระจายไป ย่างที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับอัคคีภัยยังไม่สามารถควบคุมให้ยุติลงได้ ณ เวลานั้น จึงต้องเร่งดำเนินการให้ การแพร่ระบาดยุติลงเพื่อให้สถานการณ์กลับมาสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด อีกทั้ง จะเห็นได้ว่านามวลีที่ จะต้องเป็นผู้ทำกริยาควบคุมไฟมักเป็นภาครัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการโรคระบาด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อัคคีภัย] สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของ โรคที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนอัคคีภัยที่เมื่อเกิดขึ้นและขยายวงไปบริเวณใดย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่ พื้นที่บริเวณนั้น ดังนั้นจึงต้องควบคุมไฟที่เกิดขึ้นให้ดับลงเพื่อให้สถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ที่สุด และผู้ที่จะสามารถควบคุมอัคคีภัยที่เกิดขึ้นย่อมต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ นั่นหมายถึง ภาครัฐที่จะต้องเข้ามามีบทบาทดังกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลนี้ เพื่อบริหารจัดการภาวะที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] เป็นการนำ ประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของ โรคซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับมวลน้ำที่สามารถไหลบ่าไปยังบริเวณ ต่าง ๆ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของน้ำ อาทิ *ไหล* *ระลอก* *ชะลอ* *สงบ* มาใช้กับ โรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายและผลกระทบที่จะเกิดจาก โรคระบาดเช่นเดียวกับยามเกิดอุทกภัย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 55 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ในระบบปริชาน

แฉวงควมหมยต่นทง		แฉวงควมหมยปลยทง
[อุทกภย]		[การแพรระบดของโรคไขหวัดใหญ่สยพ่นฐใหม่ 2009]
มवलน้ำ	→	โรคหรือเชื้อไวรัสไขหวัดใหญ่สยพ่นฐใหม่ 2009
การเคลื่อนที่ของมवलน้ำ	→	การแพรระบดของโรค
การทำให้มवलน้ำเคลื่อนที่ซ้ลง	→	การควมคุมป้องกันโรค
ผู้ควมคุมชลอมवलน้ำ	→	ภครรัฐ

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพรระบดของโรคไขหวัดใหญ่สยพ่นฐใหม่ 2009 คือ อุทกภย] มีรยละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การเคลื่อนที่ของมवलน้ำ → การแพรระบดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.31)...ค้ว่บดประเทศ หมยถึงกรหยุดกิจกรรมทุกอย่งภยในประเทศ
ถ้าเรบดคงไม่มีประโยชน์แล้ว เพราะโรค**ไหล**เข้มก้บคนแล้วตมช่องทาง
สนมบดินสุวรรณภูมิ... (ไทยรัฐ, 9 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.32)...เมื่อแผนของกระทรวงไม่สมรถใช้ได้กับพื้นที่ป้งมะผ้ ทงอำเภอ
จึงต้องปรับแผนใหม่และให้หน่วยงนต่งๆ ในพื้นที่เข้มกร่วมกันด้เนินกร
มีการประชุมอย่งต่อเนื่อง รวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือใน**ระลอกที่ 2**..

(สำนักจัดการควมรู้ กรมควมคุมโรค กระทรวงสธรณสุข, 2552: 50)

ตัวอย่างที่ 3.31 พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ไหล” ซึ่งเป็นคำกริยที่แสดงอภกรการเคลื่อนที่
ของมवलน้ำ ส่วนในตัวอย่างที่ 3.32 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” มีความหมยว่ “คลื่นขนดเล็ก”
(ราชบัณฑิตยสถน, 2556) มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่โรคระบดเปรียบเหมือมवलน้ำที่สมรถ
เคลื่อนที่ไปยังบริเวณต่งๆ ได้ มีจุดกำเนิดจกจุดหนึ่งสมรถแพรกระจายจกจุดกำเนิดไปได้โดยรอบ
เช่นเดียวกับคลื่นน้ำ แพรระบดเป็นช่วงเป็นระยะ รวมถึงอจแพรระบดซ้ได้ ท้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์
“ระลอก” ในเหตุกรณ์การแพรระบดของไขหวัดใหญ่สยพ่นฐใหม่ 2009 เป็นการคดการณว่จะเกิด
เหตุกรณ์อื่กในอนาคตซึ่งต่งกต่างจกเหตุกรณ์การแพรระบดของโรคโควิด-19 โดยจะกล่วต่งไป

(2) การทำให้มवलน้ำเคลื่อนที่ซ้ลง → การควมคุมป้องกันโรค

(ตัวอย่างที่ 3.33) องค์การเภสักรรมผลิตยอเซลทมิเวียร์ เพิ่ม 10 ล้ณเม็ดเพื่อล้รอง
ยาด้นไวรัสเป็น 24 ล้ณเม็ด **รับมือ**การระบดใหญ่**ระลอก 2** (ไทยรัฐ, 20 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.34) ...ประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาดระลอก 2 ซ้ำหากทั้งคนป่วย และประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย ร่วมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวง สาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มันใจจะสามารถชะลอการแพร่ระบาดโรคได้ (สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552: 10 ส.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ “รับมือ” และ “ชะลอ” ซึ่งปรากฏร่วมกับถ้อยคำ อุปลักษณ์ “ระลอก 2” แสดงให้เห็นถึงการป้องกันควบคุมโรคระบาดที่เปรียบเหมือนมวน้ำที่อาจจะเกิด ซ้ำขึ้นได้อีกในอนาคต เพื่อที่จะเป็นการป้องกันและทำให้อุทกภัยที่เกิดขึ้น สิ้นสุดลง สถานการณ์จะได้ กลับมาเป็นปกติดังเดิม ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่านามวลีที่มักจะเป็นผู้ทำควมควบคุมอุทกภัยมักเป็น ภาครัฐเช่นเดียวกับที่พบในมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อัคคีภัย] และแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อบริหารจัดการภาวะที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็ว เช่นเดียวกัน

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] สรุปลได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรค ที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนมวน้ำที่สามารถไหลบ่าไปยังบริเวณต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นครั้ง ๆ ซัดเข้ามาสร้างความเสียหายได้ รวมไปถึงสามารถเกิดซ้ำได้ ดังนั้น จึงต้องควบคุมอุทกภัยที่เกิดขึ้นให้สถานการณ์กลับเข้าสู่ ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด โดยผู้ที่จะสามารถควบคุมอุทกภัยที่เกิดขึ้นย่อมต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญซึ่ง ก็คือภาครัฐที่จะต้องเป็นผู้มีบทบาทดังกล่าว ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้เป็นเพียงการคาดการณ์ว่าโรคไข้หวัด ใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 อาจแพร่ระบาดได้อีกในอนาคต ดังนั้น จึงต้องเตรียมการป้องกันเป็นอย่างดีซึ่ง ต่างจากมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงต่อไป

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ] สรุปลได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์มี ประสบการณ์ เคยประสบพบเจอมาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นดวงความหมาย ปลายทาง มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภัยพิบัติ ได้แก่ อัคคีภัย และอุทกภัยที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อกรดำเนินชีวิตของมนุษย์ สิ่งที่ทำให้เกิดภัยดังกล่าวสามารถ เคลื่อนที่ แพร่กระจาย และสร้างความเสียหายให้แก่บริเวณอื่นได้ รวมไปถึงอาจเกิดขึ้นซ้ำได้อีกเช่นกัน อย่างไรก็ตามมนุษย์สามารถควบคุมจัดการสิ่งที่ทำให้เกิดภัยให้ยุติลงอันจะเป็นการควบคุมโรคได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากอนุমানนามวลีที่จะเป็นผู้ควบคุมป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะเห็นว่าเป็นภาครัฐซึ่ง

(ตัวอย่างที่ 3.36) ... วายร้ายที่มาเยือนเราทุก ๆ ปีนั้น เรามีวัคซีนป้องกันโรค เรามียา มีสารเคมีเอาไว้รักษา แพทย์เราก่อนข้างจะคุ้นเคยกับเขา ถ้าเป็นวายร้ายหน้าใหม่ นี้ เรายังไม่รู้จักเขา ไม่มีวัคซีน จะมียาหรือเปล่า ก็ต้องไปคู้ยกระเป่ารวมยาบ้า กันกระจายกระจาย... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 20)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ คือ “วายร้าย” หมายถึง เหลือร้าย, ชั่วช้านัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ส่วนในตัวอย่างที่ 3.36 เมื่อนำมาใช้กับวลี “หน้าใหม่” จึงสื่อให้เห็นมูลบทว่า โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่กำลังแพร่ระบาดอยู่นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ สังคมไม่คุ้นเคยมาก่อน ถ้อยคำอุปลักษณ์ข้างต้นใช้อ้างถึงโรคระบาด การเปรียบเทียบกับคนร้ายเช่นนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า โรคระบาดมีลักษณะพฤติกรรมเป็นอย่างไร ดังปรากฏตัวอย่างในลำดับถัดไป

(2) พฤติกรรมที่ไม่ดีของคนร้าย → การแพร่ระบาดของโรคซึ่ง
สร้างความเดือดร้อน

(ตัวอย่างที่ 3.37) ...ประชากรกลุ่มที่ต้องคอยจับตาดู คือ กลุ่มคนหนุ่มสาวซึ่งตามปกติควรมีสุขภาพแข็งแรง ถ้าคนกลุ่มนี้โดนไวรัสเล่นงานเมื่อไหร่นับเป็นสัญญาณเตือนว่าโรคระบาดครั้งใหญ่อาจเกิดขึ้น... (ข่าวสด, 28 เม.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.38) ...หวัด 2009 ระบาดป่วนค่ายทหารเรือลัดทียบ “สธ. ผนึกกำลัง” ราชทัณฑ์ สกัดเข้ม... (มติชน, 25 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.39) ...นับว่าเป็นความลึกลับของธรรมชาติ หรือความโชคร้ายของมนุษยชาติ ก็ไม่ทราบ เจ้าไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่นี้ กำลังเล่นซ่อนหา กบดาน ผลุบๆ โผล่ๆ แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ต หรือลงเรือสำราญ ไม่ทราบว่าทัศนजरไปที่ไหนบ้าง ไม่ถือพาสปอร์ต หนังสือเดินทาง ไม่มีวีซ่าให้ตรวจ ราวกับว่าเป็นเขมรดำดินอย่างไรรายนั้นทีเดียว นอกจากนั้น ยังมีคุณสมบัติพิเศษในการหลบตะแลงแกง แปลงกาย กลายพันธุ์ ไม่อยู่กับร่องกับรอยไปได้เรื่อย ๆ... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้างต้น แสดงกิริยาอาการที่ไม่ดีของโรคระบาดในแง่มุมต่าง ๆ ในตัวอย่างที่ 3.37 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “เล่นงาน” มีความหมายว่ากระทำเอา (มักใช้ในทางไม่ดี เช่น ถูกดูว่ากล่าว ทำร้าย เป็นต้น) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ตัวอย่างที่ 3.38 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ป่วน” มีความหมายว่า “วุ่นวาย, ทำให้วุ่นวาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 77) ตัวอย่างที่ 3.39 ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น “กบดาน” “ผลุบ ๆ โผล่ ๆ” “ไม่ทราบว่าทัศนजरไปที่ไหนบ้าง” “ไม่อยู่กับร่องกับ

รอย” “ไม่ถือพาสปอร์ต หนังสือเดินทาง” “ไม่มีวีซ่าให้ตรวจ” และ “ตลบตะแลงแปลงกาย” ล้วนสื่อความหมายให้เห็นว่าพฤติกรรมของโรคระบาดนั้นเป็นเช่นไร นอกจากนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ “แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ท หรือลงเรือสำราญ” คำว่า “แอบ” ในที่นี้สื่อให้เห็นว่าพฤติกรรมของโรคระบาดนี้ทำอย่างลับ ๆ ล่อ ๆ โดยไม่ให้ผู้อื่นรู้หรือเห็นการกระทำนั้น ส่วนถ้อยคำอุปลักษณ์ “เขมรดำดิน” เป็นสำนวนมีที่มาจากตำนานพระร่วงสรูปความได้ว่านายร่วงซึ่งเป็นบุตรชายของนายคงเคราชาวเมืองละโว้ เมื่อบิดาเสียชีวิต นายร่วงจึงรับทำหน้าที่ตักน้ำไปถวายกษัตริย์กรุงขอมแทน การถวายน้ำดังกล่าวนี้้นยากลำบาก นายร่วงจึงสั่งให้ชาวบ้านสานชะลอมและสั่งให้น้ำอยู่ในชะลอม เมื่อกษัตริย์กรุงขอมทรงทราบเรื่องเกรงว่านายร่วงจะกลายเป็นศัตรูในอนาคตจึงสั่งให้ทหารตามไปจับเป็นหรือตายก็ได้ เมื่อนายร่วงทราบเรื่องจึงหนีไปบวช ฝ่ายทหารขอมซึ่งได้ดำดินมาเฝ้าอยู่กลางลานวัดที่พระร่วงกำลังกวาดอยู่ เมื่อผุดขึ้นมาเห็นพระร่วงจึงถามหานายร่วง พระร่วงจึงสั่งให้ทหารขอมคอยอยู่ตรงที่นั่น และด้วยอำนาจแห่งวาจาสิทธิ์ทหารขอมจึงกลายเป็นหินไปในที่สุด (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493) เหตุที่ตำนานว่าด้วย “เขมรดำดิน” หมายถึงเอาพระร่วงไปและกระทำพฤติกรรมลับ ๆ ล่อ ๆ จึงน่าจะความให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่ดีของโรคระบาด นอกจากพฤติกรรมที่ไม่ดีข้างต้นอันก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงกายภาพแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่โรคระบาดสามารถทำให้มนุษย์ถึงแก่ชีวิตด้วย รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.40) *ใช้หัตถ์ใหญ่ 2009 **คร่าชีวิต**เพิ่ม 2 ราย เป็นชายวัย 58 และเด็กหญิง 8 ขวบ รวมในไทยแล้ว 9 ราย (มติชน, 8 ก.ค. 52)*

ถ้อยคำอุปลักษณ์ “คร่าชีวิต” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนกับมนุษย์ที่สามารถทำให้ผู้อื่นถึงแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ “คร่า” มีความหมายว่าฉุดลากไปอย่างไม่ปราณี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เดิมใช้กับนามวลีที่เป็นรูปธรรม เช่น มือ ต่อมาจึงขยายความหมายไปยังแวดวงอื่น ๆ เช่น ชีวิต ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงกิริยาอาการของโรคระบาดได้เนาะความให้เห็นว่าโรคระบาดมีพฤติกรรมที่ไม่ดีสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพตลอดจนชีวิตของมนุษย์ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงพฤติกรรมการนำไปซึ่งชีวิตมนุษย์ของโรคระบาดพบเฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้นแต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยคาดว่าอาจเป็นเพราะวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ต้องการขายข่าวเพื่อกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจผู้รับสาร ขณะที่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐอาจเป็นเพราะลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นว่าโรคระบาดจะทำให้ถึงแก่ชีวิตซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรคและอาจจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของภาครัฐในการควบคุมป้องกันโรค (คำานวน อึ้งชูศักดิ์, 2554) รวมไปถึงผลกระทบต่อประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้คนไม่อยากเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโรคอันจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2552)

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] สรุปลงได้ว่ามโนอุปลักษณะได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นถึงพฤติกรรมของโรคระบาดว่าเปรียบเสมือนกับพฤติกรรมของคนร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ามโนอุปลักษณะนี้พบถ้อยคำอุปลักษณะน้อยกว่ามโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] อาจเป็นเพราะลักษณะแง่มุมของการเข้าไปควบคุมจัดการแก้ไขได้ถูกอธิบายไปในมโนอุปลักษณะข้างต้นไปเสียเป็นส่วนใหญ่แล้วและชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปควบคุมจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขณะที่มโนอุปลักษณะ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] ไม่พบองค์ประกอบที่แสดงถึงการควบคุมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมของโรคระบาดซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้เข้าใจได้ดีมากยิ่งขึ้น

3.2.1.4 มโนอุปลักษณะ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ร้ายมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทางว่ามินิสัยหรือพฤติกรรมที่ดุร้าย สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับนิสัยหรือพฤติกรรมของสัตว์ เช่น แพร่พิษ ฟันพิษ หวัดไม่ดู ร้าย เหี้ย รังโรค มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับสัตว์ร้ายที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ได้ นอกจากนี้ ยังมีที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกับสัตว์ด้วย ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้ทั้งสิ้น 28 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวคิดความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณะ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] ในระบบปริชาน

แนวคิดความหมายต้นทาง		แนวคิดความหมายปลายทาง
[สัตว์ร้าย]		[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]
สัตว์ร้าย	→	โรคหรือเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
นิสัยหรือพฤติกรรมของสัตว์ร้าย	→	การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส
เหยื่อของสัตว์ร้าย	→	ผู้ป่วย
ที่อยู่อาศัยของสัตว์	→	ที่อยู่อาศัยของโรคหรือเชื้อไวรัส

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **นิสัยหรือพฤติกรรมของสัตว์ร้าย → การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส**
(ตัวอย่างที่ 3.41) ...ความคืบหน้าสถานการณ์ “โรคไข้หวัด 2009” ที่แพร่พิษร้ายลาม
ระบาดไปทั่วโลก ล่าสุดได้แพร่ระบาดในสหรัฐอเมริกาว่าครั้งประเทศแล้ว

(ไทยรัฐ, 5 พ.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.42) ...หวัดพิษปิดโรงเรียนหลายแห่ง... (ไทยรัฐ, 17 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.43) **ความดุร้าย**ของเชื้อไม่น่าจะเพิ่มขึ้น เพราะเชื้อไวรัส 2009 มีความรุนแรง
น้อย เว้นแต่จะกลายพันธุ์อีกครั้ง โดยการผสมกับเชื้อไวรัสไข้หวัดนก เอช 5 เอ็น 1
ที่มีความรุนแรงของโรคค่อนข้างสูงซึ่งน่าห่วงมาก... (มติชน, 31 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้นมีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะที่แสดงกิริยาหรือพฤติกรรมของสัตว์ร้าย
ในตัวอย่างที่ 3.41-3.42 ถ้อยคำอุปลักษณะ “แพร่พิษร้าย” และ “พิษ” เป็นกิริยาอาการของสัตว์มีพิษ
บางจำพวกที่สามารถทำอันตรายแก่สัตว์อื่นรวมถึงมนุษย์ได้ ขณะที่ตัวอย่างที่ 3.43 ถ้อยคำอุปลักษณะ
“ความดุร้าย” เป็นกิริยาอาการของสัตว์บางชนิดที่มีพฤติกรรมดังกล่าว และอาจทำอันตรายแก่มนุษย์ได้

(2) **เหยื่อของสัตว์ร้าย → ผู้ป่วย**

(ตัวอย่างที่ 3.44) ...สาวโพธารามเสียชีวิตรายที่ 7 **เหยื่อ**ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่
เสียชีวิตเชื่อหลังเสียชีวิตแล้ว... (ข่าวสด, 5 พ.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณะ “เหยื่อ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นอาหารที่สัตว์ร้าย
ล่ามาเป็นอาหาร ในที่นี้ใช้เปรียบเทียบกับผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาด

(3) **ที่อยู่อาศัยของสัตว์ → ที่อยู่อาศัยของโรคหรือเชื้อไวรัส**

(ตัวอย่างที่ 3.45) ...โรคนี้อึดต่อกันละอองฝอย เสมหะน้ำลายของผู้ป่วยซึ่งมีเชื้อไวรัส
อินฟลูเอนซ่าออกมาจากทางเดินของลมหายใจตอนบน กระเด็นกระจายออกมา
ตามละอองฝอย การติดต่อทางอากาศ (air-borne transmission) ก็อาจเกิดได้

หากสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วย ผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยซึ่งถือว่าเป็นแหล่ง**รังโรค**ขณะกำลังป่วยจะแพร่เชื้อได้สูง มีโอกาสติดโรคได้สูงมาก... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552: 82)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณะ “รังโรค” มีความหมายถึงสถานที่ที่โรคระบาดอาศัย เติบโต และเพิ่มจำนวน ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งแวดล้อม (สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี, 2562) โดยเปรียบเทียบกับสัตว์บางชนิดที่อาศัยอยู่ในรัง

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ร้ายมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดก่อโรคซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง มโนอุปลักษณะได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนสัตว์ร้ายที่มีนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ มนุษย์ที่ถูกสัตว์ทำอันตรายจึงตกเป็นเหยื่อของสัตว์ร้าย นอกจากนี้ สัตว์ร้ายยังมีแหล่งที่อยู่อาศัยด้วย

3.2.1.5 มโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง โดยมีการถ้อยความหมายจากแวดวงความหมายต้นทาง คือ วิญญาณร้ายที่สามารถหลอกหลอน สร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ทั้งยังสามารถเช่นสรวงบวงพลีจากมนุษย์มาเพื่อใช้ทำความเข้าใจพฤติกรรมของโรคระบาด ทั้งนี้ แม้ว่าความเชื่อเรื่องวิญญาณจะมีความเป็นนามธรรมแต่ความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมายาวนาน (อมรา พงศาพิชญ์, 2547: 27) ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (2506) ประทานอรรถาธิบายแก่พระยาอนุমানราชชนว่าสังคมมนุษย์ได้เคยนับถือผีมาก่อน เมื่อมีศาสนาเข้ามาแทนที่ความเชื่อเรื่องดังกล่าวจึงลดความสำคัญลง นอกจากนี้ สำนวนเกี่ยวกับผีในภาษาไทยมีเป็นจำนวนมาก อาทิ ผีเข้าผีออก ผีเข้าตัวพลอยผีถึงป่าช้า ผีเรือนไม่ดี ผีปากก็พลอย ผีไม่มีศาล จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่สังคมไทยมีประสบการณ์มาช้านานแล้ว ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายของภูตผี วิญญาณ เช่น เช่น *ผีร้าย ไม่สิ้นฤทธิ์ เช่น ลังเวย* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดมีความน่ากลัวเนื่องจากเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่สามารถสร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ทั้งยังอาจก่อให้เกิดอันตรายจนถึงแก่ชีวิตของได้ ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้ทั้งสิ้น 23 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ้อยความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริชาน

แฉวงความหมายต้นทาง

[วิญญาณร้าย]

วิญญาณร้าย
การหลอกหลอนของวิญญาณ
ผู้เช่นสังเวยวิญญาณ
เครื่องเช่นสังเวยวิญญาณ

แฉวงความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

โรคหรือเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส
ผู้ป่วย
ชีวิตของผู้ป่วย

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) วิญญาณร้าย → โรคหรือเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

(ตัวอย่างที่ 3.46) ...ทำไมจึงต้องตื่นตระหนกร้อนรนกันมากมายถึงขนาดนั้น เหตุผลก็คือ วายร้ายตัวนี้ทำให้เป็นไข้สูง เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไอ อาเจียน ท้องเสียได้ ที่น่ากลัวก็คือเป็นผีร้ายที่ไปละม้ายคล้ายคลึงกับเจ้าผีร้ายที่เคยระบาด เมื่อปีพ.ศ. 2461... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เป็นคำนามใช้ในการอ้างถึงโรคระบาด คือ “ผีร้าย” แสดงให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดเป็นสิ่งที่ลึกลับ น่ากลัว และสามารถทำให้มนุษย์เจ็บป่วยได้ นอกจากนี้จะพบคำนามที่ใช้เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์เพื่ออ้างถึงโรคระบาดแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่นำเสนอกริยาอาการของโรคระบาดที่เปรียบเสมือนวิญญาณร้ายด้วย ดังรายละเอียดในส่วนถัดไป

(2) การหลอกหลอนของวิญญาณ → การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.47) เชื้อหวัดไม่สิ้นฤทธิ์ ตายเพิ่มอีก 11 ราย (มติชน, 31 ส.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ไม่สิ้นฤทธิ์” สื่อให้เห็นมูลบทว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นมีอำนาจลึกลับบางประการที่จะบันดาลให้มนุษย์ประสบความทุกข์ทรมานจนอาจถึงแก่ชีวิตและยัง

ไม่สามารถควบคุมอำนาจนั้นได้ โดย “ฤทธิ์” หมายถึง อำนาจศักดิ์สิทธิ์ แรงแอำนาจ เช่น เทวดามีอำนาจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทั้งนี้ เหตุที่ผู้วิจัยจัดให้ถ้อยคำอุปลักษณนี้เป็นกิริยาอาการของวิญญูณร้าย แทนที่จะเป็นสภาวะนามธรรมอื่น ๆ เนื่องจาก พระยาอนุมานราชชน (2514: 157-158) กล่าวว่า ฝิจำพวก ฝิร้ายสามารถบันดาลความเจ็บป่วยให้แก่มนุษย์ สอดคล้องกับที่ มนสิการ เสงสุวรรณ (2550) กล่าวว่า ฝิมักให้โทษแก่มนุษย์มากกว่าให้คุณ กิริยาอาการของโรคระบาดข้างต้นจึงเปรียบได้กับการหลอกหลอน ของวิญญูณร้ายจนทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัว

(3) ผู้เช่นสังเวยวิญญูณ → มนุษย์

(ตัวอย่างที่ 3.48)...คนไทยสังเวยหวัด 2009 เพิ่มอีก 2 รวมเป็นรายที่ 5 เป็นหญิงอายุ 15 ปี เสียชีวิตที่ชลบุรี... (มติชน, 2 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.49)...เผยตายอีกเช่นหวัดลามไทย เป็นรายที่ 19-20-21 รวมเป็น 21 ราย ด้านสภาพว กมธ.งบประมาณผ่อนผันให้ข้าราชการที่อยู่ชายติดหวัด 09 ลาชี้แจงได้ พร้อมประสานสธ.มาทำความสะอาดห้องประชุม

(ข่าวสด, 14 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ “สังเวย” และ “เช่น” ถ้อยคำอุปลักษณข้างต้นมีความหมายว่า “บวงสรวง, เช่นสรวง” และ “เอาอาหารเป็นต้นไปไหว้หรือสังเวยฝิหรือเจ้า” ตามลำดับ มโนอุปลักษณได้นำเสนอให้เห็นว่าโรคระบาดเสมือนวิญญูณร้ายที่โทษแก่มนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้อง “สังเวย” หรือ “เช่น” ให้แก่วิญญูณร้ายเหล่านี้ และสิ่งของที่มนุษย์นำไปใช้ “เช่น” หรือ “สังเวย” นั้นคือชีวิตของมนุษย์นั่นเอง จึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เปรียบเสมือนวิญญูณร้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัวและก่อให้เกิดความยากลำบากแก่มนุษย์

ถ้อยคำอุปลักษณที่สะท้อนมโนอุปลักษณ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือวิญญูณร้าย] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญูณที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มายาวนานมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแหวดวงความหมายปลายทาง มโนอุปลักษณได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่า โรคระบาดเปรียบเสมือนวิญญูณร้ายซึ่งเป็นสิ่งที่มีสภาวะเป็นนามธรรม ไม่มีตัวตน แต่สามารถสัมผัสรับรู้ได้ วิญญูณได้หลอกหลอนผู้คนในสังคมด้วยการนำเอาชีวิตของมนุษย์

ไปจนทำให้เกิดความหวาดกลัว นอกจากนี้ ยังสื่อให้เห็นว่าวิญญาณยังเป็นสิ่งที่สามารถเช่นบวงสรวงได้ด้วยชีวิตของมนุษย์เช่นกัน

3.2.1.6 มโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ในฐานะความเป็นปัจเจกบุคคลมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจถึงลักษณะและพฤติกรรมของโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ รวมทั้งเป็นบุคคลที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับระบบสายสัมพันธ์ของมนุษย์และกริยาอาการทำความรู้จักผู้อื่น อาทิ บรรพบุรุษ เทือกเขาเหล่ากอ รู้จัก คุ่นชิน อยู่ร่วมกับ มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้ถ่ายทอดความคิดให้เห็นถึงลักษณะของโรคระบาด รวมไปถึงความสามารถในการทำความรู้จักและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดที่เปรียบเหมือนปัจเจกบุคคลได้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 19 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนววงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] ในระบบปริชาน

แนววงความหมายต้นทาง		แนววงความหมายปลายทาง
[บุคคล]		[โรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]
บุคคล	→	โรคหรือเชื้อไวรัสใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
เครือญาติของบุคคล	→	สายพันธุ์ของโรคหรือเชื้อไวรัส
การทำความรู้จักบุคคล	→	การทำความเข้าใจโรคหรือเชื้อไวรัส
การอยู่ร่วมกับบุคคล	→	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคหรือเชื้อไวรัส

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) เครือญาติของบุคคล → สายพันธุ์ของโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.50) ...สารพันธุกรรมส่วนใหญ่ของไวรัสใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คล้ายกับสารพันธุกรรมของไวรัสใช้หวัดใหญ่ของสุกรที่พบในสุกรหรือหมูเป็นไวรัสที่มี

เทือกเขาเหล่านี้ก็ส่วนหนึ่งของไวรัสก่อน แต่มีการกลายพันธุ์โดยผสมผสานกับสารพันธุกรรมของไวรัสไข้หวัดนกและไวรัสไข้หวัดใหญ่ของคน

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ช: 10)

(ตัวอย่างที่ 3.51) ...ไวรัส H1N1 ที่แพร่กระจายอยู่ในธรรมชาติในขณะนี้ เป็นไวรัสที่มีสารพันธุกรรมผสมผสานกันอยู่ ทั้งของมนุษย์ ของสัตว์ปีก และของสุกร พันธุกรรมของสุกรนั้นมี**บรรพบุรุษ**มาจากไวรัสที่พบในอเมริกาและยูเรเชีย...

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ช: 36)

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่พบในตัวอย่างข้างต้น ได้แก่ “เทือกเขาเหล่านี้” และ “บรรพบุรุษ” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับสายสัมพันธ์ของครอบครัวมนุษย์ กล่าวคือ มีต้นของวงศ์ตระกูลและสืบทอดเชื้อสายสืบเนื่องกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งไป การนำประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เช่นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิลาวินัย วิษณุเวทิน (2550) ที่นำประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ในกรณีของระบบครอบครัวสายสัมพันธ์ เช่น [ดาวเป็นมนุษย์] โดยพบถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่สะท้อนโมโนอุปมาอุปไมยดังกล่าว ได้แก่ “ดาวในครรภ์” เป็นต้น

นอกจากโรคระบาดจะมีความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือญาติเช่นเดียวกับมนุษย์แล้วโรคระบาดยังเป็นเหมือนบุคคลที่สามารถทำความเข้าใจและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ และพบบทประพันธ์ด้านนี้เฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

(2) การทำความเข้าใจบุคคล → การทำความเข้าใจโรคระบาดหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.52)...กระทรวงจะเป็นผู้ประสานกับคณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดค่ายกองทัพสุขภาพช่วงปิดภาคการศึกษาในช่วงเดือน ต.ค.-ธ.ค.เพื่อให้**รู้จักกับไข้หวัดใหญ่ 2009...** (ไทยรัฐ, 27 ส.ค. 52)

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่พบในตัวอย่างข้างต้น คือ “รู้จัก” สื่อความให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในขณะนั้นเป็นเหมือนบุคคลที่มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี และยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมได้ด้วยเช่นกัน ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในส่วนถัดไป

(3) การอยู่ร่วมกับบุคคล → การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.53)...สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ 2009 ในประเทศไทย จะยืดเยื้อต่อไปอีกเป็นเวลา 1 ปี แม้ว่าจะมีการควบคุมเป็นพิเศษ โดย

ภายใน 6 เดือนข้างหน้า จะแพร่ระบาดถึงชุมชนในต่างจังหวัด จากนั้นประชาชนจะคุ้นชินและเข้าใจโรคนี้นจนกลายเป็นเพียงไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ตามฤดูกาล... (มติชน, 4 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.54) ...ตนขอเสนอในฐานะพลเมืองชั้นของสองประเทศนี้ ที่ต้องอยู่กับโรคนี้เหมือนกัน เพียงแต่ว่าเคยมีประสบการณ์ต้องสู้กับโรคแรง ๆ อย่างโรคซาร์ส และไข้หวัดนกมาแล้ว... (ข่าวสด, 12 ก.ค. 52)

ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ “คุ้นชิน” “เข้าใจ” และ “อยู่กับโรค” สื่อความให้เห็นว่าสามารถใช้ชีวิตร่วมกับโรคที่แพร่ระบาดอยู่ในขณะนั้นได้

ทั้งนี้ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] แตกต่างกันตามประเภทวาทกรรม กล่าวคือ องค์ประกอบที่ใช้อธิบายโรคระบาดด้วยการเปรียบเทียบกับระบบครอบครัวของมนุษย์พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐแต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐบางส่วนที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ต้องการอธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโรคระบาดจึงมีการนำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับระบบสายสัมพันธ์ของครอบครัวมนุษย์เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กับโรคที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเช่นไร ขณะที่องค์ประกอบที่ใช้อธิบายโรคระบาดด้วยการเปรียบเทียบกับบุคคลที่รู้จักพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งช่วยแสดงให้เห็นถึงการปรับความคิดที่มีต่อโรคระบาด กล่าวคือ จากเดิมที่มีมุมมองเป็นข้าศึกศัตรูในยามสงครามหรือคนร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์กลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ ลักษณะของมโนอุปลักษณ์เช่นนี้พบในงานวิจัยของ วรวรรณ เพ็ชรกิจ (2551: 150) เช่นกันที่พบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งส่วนใหญ่พบคล้ายกันแต่เจตนาของผู้ใช้มโนอุปลักษณ์ต่างกัน โดยในมุมมองของแพทย์ มโนอุปลักษณ์โรคมะเร็งใช้เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรค การป้องกันโรค และการให้กำลังใจในยามรักษาโรค ขณะที่ในมุมมองของผู้ป่วยพบว่ามโนอุปลักษณ์โรคมะเร็งใช้เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่ามโนอุปลักษณ์นี้เมื่อปรากฏในวาทกรรมต่างประเภทกันจึงน่าจะมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดต่างกันด้วย

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในหมู่เครือญาติมาใช้อธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้ซึ่งพบเมื่อโรคระบาดได้เกิดขึ้นไปแล้วระยะหนึ่งอันเป็นการปรับมุมมองความคิดของคนในสังคมที่จากเดิมมีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อน

ให้แก่มนุษย์กลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ มีโนอุปลักษณะเช่นนี้พบในงานวิจัยของอดัม (Adam, 2020) เช่นกันที่พบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ของประเทศ อินโดนีเซียเมื่อพ.ศ. 2563 เบื้องแรกพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับสงครามซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ป้องกัน หรือควบคุมการแพร่ระบาดให้ได้ ต่อมาพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับเพื่อนซึ่งสื่อให้เห็นถึงการปรับมุมมอง ความคิดของสังคมเพื่ออาศัยอยู่ร่วมกับการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวให้ได้ ทั้งนี้ องค์ประกอบของ มโนอุปลักษณะนี้แตกต่างกันตามประเภทของวาทกรรม

3.2.1.7 มโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พิษ]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับพิษมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนววง ความหมายปลายทางโดยมีการถ่ายโยงความหมายจากแนววงความหมายต้นทาง คือ พิษ ที่มีลักษณะเป็น เช่นไร มีการเจริญเติบโตอย่างไร ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับพิษ ได้แก่ *ต้นตอ* มาใช้ กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่า โรคระบาดเปรียบได้กับพิษที่มีจุดกำเนิดอันจะเติบโต เป็นพิษที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 14 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนววงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พิษ] ในระบบปริชาน

แนววงความหมายต้นทาง

[พิษ]

พิษ

รากของพิษ

แนววงความหมายปลายทาง

[โรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

โรคหรือเชื้อไวรัสใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

จุดกำเนิดของโรคหรือเชื้อไวรัส

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พิษ] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) รากของพิษ → จุดกำเนิดของโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.55) ...ขณะนี้ไม่ทราบ*ต้นตอ*ของโรคมารจากแหล่งใด แต่นักวิชาการ ยืนยันแล้วว่า ประเทศไทยมีการระบาดในบางพื้นที่และยังอยู่ในวงจำกัด

(ไทยรัฐ, 14 มิ.ย. 52)

ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ต้นตอ” มีความหมายว่า ที่เกิด ทั้งนี้ ต้นตอ เป็นวิธีการขยายพันธุ์พืชด้วยการนำส่วนของพืชมาติดต่อกันและเจริญเติบโตต่อไป โดยส่วนของต้นพืชที่อยู่ทางด้านบนและจะเจริญเติบโตต่อไปเรียกว่า กิ่งพันธุ์ดี และส่วนของพืชที่อยู่ด้านล่างซึ่งจะทำหน้าที่เป็นรากเรียกว่า “ต้นตอ” (rootstock) (สนั่น ขำเลิศ, 2550) จึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ กำเนิดเช่นเดียวกับพืชก่อนที่จะเติบโตเป็นพืชที่สมบูรณ์ต่อไป

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พืช] สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับพืชมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดมีที่มาหรือจุดกำเนิดเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้ได้ดียิ่งขึ้น

3.2.1.8 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ซึ่งอยู่ในแวดวงของการศึกษามาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง โดยมีการถ่ายโยงความหมายจากแนวคิดความหมายต้นทาง คือ การเรียนรู้อันเป็นกระบวนการที่ผู้รับสารต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจให้กระจ่างแจ้ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น *บทเรียน องค์ความรู้ ถอดบทเรียน สรุปบทเรียน* มาใช้กับการแพร่ระบาดของโรค

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนบทเรียนที่มนุษย์สามารถศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่แจ่มชัด ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 8 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวคิดความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] ในระบบปริชาน

แนวคิดความหมายต้นทาง		แนวคิดความหมายปลายทาง
[การเรียน]		[การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]
บทเรียน	→	โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
ผู้เรียน	→	ประชาชนทุกคน
การศึกษาบทเรียน	→	การทำความเข้าใจโรคระบาด

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **บทเรียน** → **โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009**

(ตัวอย่างที่ 3.56) การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ถือเป็น **บทเรียน** ขององค์การอนามัยโลก (WHO) และนานาชาติรวมถึงประเทศไทยด้วย

(ข่าวสด, 20 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 3.57) สำนักจัดการความรู้ เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมเหตุการณ์และบันทึกร่องรอยการทำงานในมาตรการต่างๆที่ดำเนินการรวมทั้งจัดเวทีย่อย เพื่อถอดบทเรียนในส่วนกลาง (โรงแรมปรีณัฐพาเลซ) และส่วนภูมิภาคอีก 2 แห่ง คือที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 เชียงใหม่ และที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี หลังจากนั้นจึงได้สรุปและสังเคราะห์ว่าการระบาดครั้งนี้เรา ได้ “องค์ความรู้” และ “**บทเรียน**” อะไรบ้าง

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: คำนำ)

ถ้อยคำอุปลักษณะในตัวอย่างข้างต้น ได้แก่ “บทเรียน” และ “องค์ความรู้” เป็นคำนำมาใช้อ้างถึงการแพร่ระบาดของโรคที่เปรียบเสมือนบทเรียนที่มนุษย์สามารถศึกษาเรียนรู้หรือสรุปได้ นอกจากนี้ยังพบถ้อยคำอุปลักษณะที่แสดงกิริยาอาการของมนุษย์ที่เรียนรู้จากบทเรียนด้วย ดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

(2) **การศึกษาบทเรียน** → **การทำความเข้าใจโรคระบาด**

(ตัวอย่างที่ 3.58) สำนักจัดการความรู้ขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนทุกหน่วยงานที่ได้ร่วมมือปฏิบัติการร่วมให้ข้อมูลและร่วมเวที **ถอดบทเรียน การถอดบทเรียน** ไข้หวัดใหญ่ 2009 เล่มนี้ ถูกจัดทำขึ้นโดยนักเขียนน้องใหม่ ที่อาจยังมีประสบการณ์ไม่มากนัก ทั้ง **การถอดบทเรียน** และการเขียน

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: คำนำ)

(ตัวอย่างที่ 3.59) ...การสรุปบทเรียนไข้หวัดใหญ่ 2009 ในพื้นที่ต่างๆ ที่มีการระบาดของโรคทำให้ได้ข้อคิดในการทำงานว่า บริษัท และวัฒนธรรมในชุมชนมีความแตกต่างกัน การนำมาตรการที่ทางส่วนกลางไปใช้ย่อมมีข้อจำกัด...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 10)

ในตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ถอดบทเรียน” “การถอดบทเรียน” และ “การสรุปบทเรียน” แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สามารถศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ จากโรคระบาดซึ่งเปรียบเสมือนบทเรียนอันจะก่อให้เกิดจุดหมายของการศึกษาเล่าเรียน คือ การได้รับความรู้และความเข้าใจจากบทเรียนนั้น

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์การศึกษาเล่าเรียนมาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนบทเรียนที่มนุษย์สามารถเรียนรู้เพื่อทำให้เกิดความความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน หมายถึง มนุษย์สามารถป้องกันควบคุมจัดการโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบมโนทัศน์ที่นำมาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคและโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสก่อโรคทั้งสิ้น 8 มโนทัศน์ ได้แก่ สงคราม ภัยพิบัติ คนร้าย สัตว์ร้าย วิญญาณร้าย บุคคล พิษ และการเรียน มโนทัศน์ที่นำมาใช้อธิบายลักษณะการแพร่ระบาดของโรคเพื่อทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19

3.2.2 มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19

โรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 เริ่มแพร่ระบาดที่ประเทศจีนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ก่อนเกิดการแพร่ระบาดไปทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก, 2563) สำหรับในประเทศไทย เริ่มพบการแพร่ระบาดเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และแพร่ระบาดเข้าในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ตามลำดับ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563ก; ไทยโพสต์, 2564) ปัจจุบัน โรคดังกล่าวยังคงแพร่ระบาดทั่วโลก โดยพบจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตหลายราย แต่หลายประเทศเริ่มปรับให้กลายเป็นโรคประจำถิ่นมากขึ้น อันเนื่องมาจากจำนวนผู้ป่วยหนักที่เริ่มลดลง และวิทยาการทางการแพทย์สามารถควบคุมป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มดิซัน, 2565) จากการศึกษา

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคดังกล่าว พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกับมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19

ลำดับ	มโนอุปลักษณ์	ความถี่การปรากฏ ของถ้อยคำอุปลักษณ์	ร้อยละ
1	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม]	1,618	55.91
2	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ภัยพิบัติ]	514	17.76
	2.1 [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย]	295	(10.19)
	2.2 [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อัคคีภัย]	219	(7.57)
3	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬาชกมวย]	302	10.44
4	[โควิด-19 คือ คนร้าย]	122	4.21
5	[โควิด-19 คือ บุคคล]	116	4.01
6	[โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย]	106	3.66
7	[โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย]	48	1.66
8	[โควิด-19 คือ มะเร็ง]	29	1.00
9	[โควิด-19 คือ ฟิช]	26	0.90
10	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน]	13	0.45
รวม		2,894	100.00

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละมโนอุปลักษณ์ โดยยกตัวอย่างวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐมาประกอบการอธิบายดังนี้

3.2.2.1 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับศึกสงครามมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับภาวะสงคราม โดยถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแนววงของการทำสงคราม อาทิ *ข้าศึก ศัตรู บุก โจมตี บุกรุก ด่านหน้า ศึก สงคราม นักรบ แนวหน้า ด่านหน้า ทหาร ผู้บัญชาการ รั้งมือ ปกป้อง ป้องกัน ฝ่าฟัน ปราบ ปะทะ ต่อสู้ สกัดกั้น อาวุธ ยุทธโศภรณ์ ยุทธศาสตร์*

มโนอุปลักษณ์นี้มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] คือ สะท้อนให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภาวะศึกสงครามที่มีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกรานจนทำให้ได้รับความเดือดร้อนทางสุขภาพะ มนุษย์จึงต้องทำสงครามเพื่อต่อสู้ป้องกันด้วยอาวุธยุทธโธปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งวางแผนกลยุทธ์ในการทำสงครามกับข้าศึกศัตรูอย่างรอบคอบเพื่อให้ข้าศึกศัตรูแพ้วพหมดสิ้นไป หมายถึง การที่มนุษย์สามารถป้องกันควบคุมโรคได้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 1,618 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 10

แผนภูมิที่ 10 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ในระบบปริชาน

แวดวงความหมายต้นทาง

[สงคราม]

ข้าศึกศัตรู

การโจมตีของข้าศึกศัตรู

การทำสงครามป้องกัน

ผู้นำในการต่อสู้

นักรบ หรือผู้ต่อสู้

พลทหาร

สมรภูมิตั้งสงคราม

อาวุธที่ใช้ทำสงคราม

ยุทธศาสตร์ในการทำสงคราม

ผลของสงคราม

แวดวงความหมายปลายทาง

[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19]

โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19

การแพร่ระบาดของโรค

การป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค

ภาครัฐ

บุคลากรทางการแพทย์

ประชาชนทุกคนที่มีส่วนร่วมในการควบคุมโรค

พื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโรค

เวชภัณฑ์ที่ใช้ในการป้องกันโรค

แนวทางและมาตรการในการควบคุมป้องกันโรค

ผลของการควบคุมโรค

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **ข้าศึกศัตรู → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19**

(ตัวอย่างที่ 3.60) ...จำเป็นต้องตั้งจุดตรวจเพื่อให้ประชาชนอยู่กับบ้านมากขึ้น โดยจะเพิ่มจุดตรวจเป็นทั้งหมด 377 จุด ประชาชน จะต้องคุ้นชินกับสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินเช่นนี้เพื่อทำให้ข้าศึกที่มองไม่เห็นลดลงด้วยการอยู่ในเคหสถาน...

(ไทยรัฐ, 28 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.61) โควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่และเชื้อโรคเป็น**ศัตรูตัวร้าย**ที่มองไม่เห็น
ดังนั้นมาตรการต่าง ๆ จึงยังคงต้องดำเนินการต่อไป (ข่าวสด, 16 เม.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.62) ...ให้ทั้งโลกก็เห็นว่า เราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เราละทิ้งสิ่งที่ขัดแย้ง
กันทั้งหมด แล้วเราต้องมี**ศัตรูร่วมกัน**คือเชื้อโรคตัวนี้นะครับ ซึ่งมันต้องอยู่กับเราไป
อีกหลายเดือน... (แถลงข่าว คบค., 11 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เป็นคำนาม ใช้อ้างถึงโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่
ก่อให้เกิดโรค ได้แก่ “ข้าศึกที่มองไม่เห็น” “ศัตรูตัวร้าย” และ “ศัตรูร่วมกัน” ถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านี้ได้
เปรียบเทียบให้เห็นว่าโรคระบาดเหมือนข้าศึกศัตรูในยามศึกสงคราม นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่
แสดงกิริยาอาการของข้าศึกศัตรูด้วย มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.63) ระยะเวลาเพียงแค่ 3 เดือน ที่เชื้อไวรัสโควิด-19 ได้แพร่กระจาย**รุกราน**
ผู้คนทั่วโลกจนมีผู้คนติดเชื้อไปแล้วกว่าล้านคนเสียชีวิตกว่า 5 หมื่นคน และ
มีแนวโน้มป่วยติดเชื้อมีชีวิตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (ไทยรัฐ, 4 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.64) ...กทม.และปริมณฑลถูกเชื้อไวรัสเดลตา**บุกทะลุทะลวง**มาแรง จนผู้ติดเชื้อ
ที่ป่วยหนักมีจำนวนมากขึ้น เติง ไนร.พ.มีไม่พอที่จะรับไว้ หมอ พยาบาล บุคลากร
ด้านหน้า ทำงานจนแบกรับภาระงานไม่ไหว... (ข่าวสด, 16 ก.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงกิริยาอาการของข้าศึกศัตรู ได้แก่
“รุกราน” และ “บุกทะลุทะลวง” กิริยาอาการของข้าศึกศัตรูข้างต้นแสดงให้เห็นว่าข้าศึกศัตรูได้บุกรุก
ทำอันตราย ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมมนุษย์ในเชิงสุขภาพ

(2) การทำสงครามป้องกัน → การควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.65) ...บรรดาภาคเอกชนที่รับผิดชอบจัดงาน ถ้าท่านมีความรับผิดชอบต่อ
สังคมจริงต้องกล้าตัดสินใจสั่นเสียดด้วยด้วยการประกาศยุติงานโดยไม่มีเงื่อนไข
หากดันทุรังแล้วเกิดปัญหาตามมา ชื่อเสียงองค์กรท่านจะปนเปื้อนไม่กลับ มาส่ง
ใจช่วยให้**ศึกพม่าประชิดเมืองหลวง**ครั้งนี้สงบลงโดยพลันอย่างสูญเสียน้อยที่สุด...
(ข่าวสด, 20 ธ.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.66) ...**ศึกปราบสงครามเชื้อโรคโควิด-19** ครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก โดยเฉพาะ
สงครามโควิด-19ที่กำลังแพร่ระบาดหนักในชุมชนเขตคลองเตยกับอีกหลายจุดใน

กทม. เช่นย่านมหานาค จนถึงกับมีการเตรียมตั้งโรงพยาบาลสนาม 5,200 เตียง
ที่อิมแพคเมืองทองธานี... (ไทยรัฐ, 6 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.67) ...ในส่วนของมาตรฐานที่เราเคยจัดตั้งโรงพยาบาลสนามเนี่ย บางจุดต้องใช้
เวลา แล้วยิ่งถ้ามีการจัดให้เป็นสถานที่ใหญ่พอสมควรหนึ่งร้อยเตียงหรือเกินร้อย
เตียงเนี่ยนะคะในยามนี้คะโดยทางท่านนพ.เหรียญทอง นพ.ทวีศิลป์นะคะท่านก็ได้
เอ่ยว่า มันเปรียบเสมือนกับว่าเราเข้าสู่ภาวะศึกสงครามนะคะ บางครั้งเนี่ยเราצהให้
มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ทุกอย่างเนี่ยอาจจะทำไม่ได้...(แกลงข่าว ศบค., 8 ก.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.68) เมื่อประเทศมีภัย เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ออกมาป้องกันภัยที่คุกคาม
ประชาชน กองทัพบกสนับสนุนรัฐบาล รวมใจต่อสู้ฝ่าวิกฤต ทหารต้องพร้อมที่
จะต่อสู้ในสงครามทุกรูปแบบ (มติชน, 21 มี.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ศึกพม่าประชิดเมืองหลวง” “ศึกปราบสงคราม
เชื้อโรคโควิด-19” “สงครามโควิด-19” และ “ภาวะศึกสงคราม” แสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของ
โรคที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับภาวะศึกสงครามที่เกิดจากการรุกรานของข้าศึกศัตรู ดังนั้น มนุษย์จึงต้อง
ทำสงครามกับข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ ตัวอย่างที่ 3.65 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ศึกพม่าประชิดเมือง
หลวง” เป็นการนำประสบการณ์สงครามระหว่างไทยและเพื่อนบ้านในอดีตที่อยู่ในความรับรู้ของสังคมมา
ใช้เปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นด้วยการทำสงคราม นอกจากนี้ ในตัวอย่างที่ 3.68 ยังพบ
ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ภัย” “ภัยที่คุกคามประชาชน” และ “วิกฤต” ซึ่งเปรียบได้กับ “สงคราม” รูปแบบ
หนึ่ง แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่น่ากลัวและอันตราย มนุษย์จึงต้อง “ต่อสู้” ให้ความพินาศหมดสิ้นไป โดยพบถ้อยคำ
อุปลักษณ์ที่แสดงกิริยาอาการทำสงครามป้องกันข้าศึกศัตรูดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.69) จังหวัดตรัง ยืนยันจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งเข้มงวดต่อไป เพื่อปกป้องระงับ
ยับยั้งและป้องกันการระบาดของเชื้อในพื้นที่ (มติชน, 19 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.70) องค์การอนามัยโลกจัดประชุมฉุกเฉินหาทางรับมือไวรัสกลายพันธุ์
ที่ระบาดใน 50 ประเทศ... (ไทยรัฐ, 16 ม.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.71) ...โควิด-19 ระลอก 3 หนักหนาสาหัสสากรรจ์ทั้งยอดผู้ติดเชื้อและ
ยอดผู้เสียชีวิต โดยในวันที่ 27 พ.ค. ยอดผู้เสียชีวิตทำนิวไฮครั้งแรกดับถึง 47 ศพ
นับเป็นศึกสงครามเชื้อโรคอย่างรุนแรงที่รัฐบาลต้องฝ่าฟันปราบให้ได้...
(ไทยรัฐ, 28 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.72) ...การไม่ออกจากบ้านเพื่อช่วยแพทย์ วันนี้อยู่บุคลากรทางการแพทย์เนี่ยอยู่
ในสมรภูมิรบ อยู่ที่ด่านหน้า ปะทะกะเชื้อ... (แกลงข่าว ศบค., 20 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.73) ...นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาล
ที่เปรียบเสมือนนักรบที่อยู่แนวหน้าคอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็นด้วย
ความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้กำลังหลักของเรานะครับต้อง
ต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด และต้องมีขวัญกำลังใจที่เข้มแข็งอยู่
เสมอ เพื่อมีพลังเอาชนะวิกฤตครั้งนี้ให้ได้... (แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปสรรคที่สื่อถึงการทำสงครามกับข้าศึกศัตรู ได้แก่
“ปกป้องระงับยับยั้งและป้องกัน” “รับมือ” “ฝ่าฟันปราบ” “ปะทะ” “ต่อสู้สกัดกั้น” “ต่อสู้” “เอาชนะ”
สื่อให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไป ทั้งยังพบถ้อยคำอุปสรรคที่สื่อถึงสถานที่ทำ
สงครามด้วย คือ “สมรภูมिरบ” และ “ด่านหน้า” ในตัวอย่างที่ 3.72 ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่านามวลีที่จะ
เป็นผู้กระทำกริยาต่อสู้ป้องกันข้าศึกศัตรูที่พบในเหตุการณ์การแพร่ระบาดครั้งนี้มักใช้กับภาครัฐตลอดจน
บุคลากรทางการแพทย์มากกว่า ขณะที่ประชาชนแทบไม่มีบทบาทในมโนอุปสรรคนี้ นอกจากนี้จะพบ
ถ้อยคำอุปสรรคที่แสดงกริยาอาการทำสงครามกับโรคระบาดแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปสรรคที่สื่อถึงผู้นำใน
การต่อสู้ ตลอดจนนักรบหรือผู้ต่อสู้ในสงครามด้วย รายละเอียดดังนี้

(3) ผู้นำในการต่อสู้ → ภาครัฐ

(ตัวอย่างที่ 3.74) ...นายกรัฐมนตรีและรมว.กลาโหม ในฐานะผู้บัญชาการศูนย์บริหาร
สถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 เรียกประชุมด่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การแก้ปัญหาการแพร่ระบาดโรคโควิด-19... (ข่าวสด, 12 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.75) ...นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาล
ที่เปรียบเสมือนนักรบที่อยู่แนวหน้าคอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็นด้วย
ความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้กำลังหลักของเรานะครับ
ต้องต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด... (แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปสรรค “ผู้บัญชาการ” และ “แม่ทัพ” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในแวดวงของ
การทหารที่มีหน้าที่ในสงคราม ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปสรรคข้างต้นอ้างถึง “นายกรัฐมนตรี” ซึ่งเป็นตำแหน่ง
สูงสุดของฝ่ายบริหาร จึงเห็นได้ว่าภาครัฐเป็นผู้นำในการทำสงครามที่เกิดขึ้น ส่วนผู้ที่มีหน้าที่ในการต่อสู้
กับข้าศึกศัตรูคือบรรดาบุคลากรทางการแพทย์โดยจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

(4) **นักรบหรือผู้ต่อสู้** → **บุคลากรทางการแพทย์**

(ตัวอย่างที่ 3.76) ...นักรบชาติวิทยาต้านโรคติดเชื้อของฮู กล่าวว่า สิ่งสำคัญคือเราต้องจัดอันดับความสำคัญในการใช้หน้ากากอนามัยให้กับผู้ที่มีความจำเป็นต้องใช้มากที่สุด นั่นก็คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งถือว่าอยู่ใน**แนวหน้า**ของการต่อสู้การแพร่ระบาด... (มติชน, 1 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.77) ...รายงานแจ้งว่า หลังจากภาคีบุคลากรสาธารณสุข และบุคลากรทางการแพทย์**ด้านหน้า** ร่วมกันเปิดแคมเปญล่าเชื้อ เรียกร้องให้รัฐบาลนำเข้าวัคซีน mRNA อย่างเร่งด่วนเพราะกังวลว่าสถานการณ์การระบาดของโควิดในประเทศจะแย่ง วัคซีนที่มีไม่รองรับสายพันธุ์เดลตา โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์**ด้านหน้า**ซึ่งต้องแบกรับความเสี่ยงมากที่สุด... (ข่าวสด, 4 ก.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.78) ...วันนี้ที่เราได้นำเสนอข่าวก็คือ บุคลากรทางการแพทย์ติดเชื้อเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะมีมาตรการอย่างไรที่ทำให้เกิดความมั่นใจกับพี่น้องประชาชนนะครับ ถ้าพูดภาษาทหาร เราบอกว่า**กำลังพล**ที่สำคัญที่สุดก็คือ**ทหารหาญ** ตอนนี้ถ้าเราสู้กับเชื้อโรคสำคัญที่สุดก็คือบุคลากรทางการแพทย์ ไม่ใช่เฉพาะแค่หมอ นะครับ พยาบาล เจ้าหน้าที่ รวมไปถึง เราพูดกันถึงแม้กระทั่ง คนเซ็นเปล... (แกลงข่าว ศบค., 25 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.79) ...นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาลที่เปรียบเสมือน**นักรบที่อยู่แนวหน้า**คอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็นด้วยความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้**กำลังหลัก**ของเรา นะครับต้องต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด และต้องมีขวัญกำลังใจที่เข้มแข็งอยู่เสมอ เพื่อมีพลังเอาชนะวิกฤตครั้งนี้ให้ได้... (แกลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปโลกน์ที่สื่อถึงนักรบหรือผู้ต่อสู้ ได้แก่ “แนวหน้า” “ด้านหน้า” “กำลังพล” “ทหารหาญ” “นักรบที่อยู่แนวหน้า” “กำลังหลัก” หมายถึงบรรดาบุคลากรสาธารณสุขที่มีส่วนในการรับมือการแพร่ระบาดของโรค เปรียบได้กับบรรดานักรบในการทำศึกสงคราม ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าถ้อยคำอุปโลกน์ข้างต้นสื่อถึงบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขแต่ไม่พบถ้อยคำอุปโลกน์ที่สื่อถึงประชาชนใหม่โนอุปโลกน์นี้ นอกจากจะพบถ้อยคำอุปโลกน์ที่สื่อถึงนักรบหรือผู้ต่อสู้แล้ว ยังพบถ้อยคำอุปโลกน์ที่สื่อถึงอาวุธที่ใช้ต่อสู้ด้วย ดังรายละเอียดในส่วนถัดไป

(5) **อาวุธที่ใช้ทำสงคราม → เวชภัณฑ์ที่ใช้ในการป้องกันโรค**

(ตัวอย่างที่ 3.80) ...การให้ยาต้านไวรัสฟาวิพิราเวียร์ เราให้เร็วขึ้น แต่ยังไม่ถึงกับให้ทุกคน ที่เราไม่หว่านแห เพราะมีผลเสียหลายอย่าง เนื่องจากยาฟาวิพิราเวียร์มีอาการข้างเคียงเช่น ตับอักเสบเกิดจากเชื้อดีดื้อยา ฯลฯ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นห่วงมาก ดังนั้น เราต้องเก็บยาฟาวิพิราเวียร์ไว้เป็น**อาวุธสำคัญ**...

(มติชน, 7 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.81) ...ตอนนี้ก็ได้มีการพูดคุยกันนะครับว่า รวมถึง PPE ซึ่งเป็น**ชุดที่ปกป้องร่างกาย** ในการที่ทางการแพทย์จะต้องใช้กับผู้ป่วย เข้านี้ท่านใช้คำว่า**เป็นยุทธโศภรณ์**ใช้มีัยยะ เป็นลักษณะของถ้าทหารเนี่ยก็จะต้องมี**ยุทธปัจจัยยุทธโศภรณ์** เราไม่ได้มีศัตรูที่มองเห็นได้... (แกลงข่าว ศบค., 25 มี.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “อาวุธสำคัญ” “ชุดที่ปกป้องร่างกาย” “ยุทธโศภรณ์” “ยุทธปัจจัย” ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับเครื่องป้องกัน กำบังร่างกายจากอันตรายของศัตรู อีกทั้ง นอกจากการทำสงครามจะต้องมีนักรบและอาวุธที่ใช้ต่อสู้แล้ว ยังต้องมีการวางแผนอย่างแยบยลเพื่อให้ได้รับชัยชนะด้วย ดังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ต่อไปนี้

(6) **ยุทธศาสตร์ในการทำสงคราม → แนวทางและมาตรการในการป้องกันโรค**

(ตัวอย่างที่ 3.82) ...ขณะนี้เรามีรายงานผู้ป่วยไม่เฉพาะสมุทรสาคร ตาก กทม. โดยสมุทรสาครยังพบผู้ป่วยต่อเนื่องหลังจากมีการค้นหาเชิงรุกและปรับมาตรการโดยใช้**กลยุทธ์** บับเบิลแอนด์ซีล... (ไทยรัฐ, 8 ก.พ. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.83) ...เราไม่สามารถเอาคน 4 แสนคนมาตรวจทั้งหมดหรือหาพื้นที่แยกออกไปให้เค้าได้ เพราะฉะนั้นเกิดขึ้นมาแล้วตรงนั้น ก็ต้องให้ระดับของการติดเชื่ออยู่ในการควบคุมแล้วก็จำกัดพื้นที่นะครับ เราใช้**ยุทธศาสตร์**ที่เรียกว่าเป็นบับเบิลแอนด์ซีล... (แกลงข่าว ศบค., 2 ก.พ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “กลยุทธ์” และ “ยุทธศาสตร์” แสดงให้เห็นว่าในการทำสงครามซึ่งหมายถึงการควบคุมป้องกันโรคระบาดนั้นต้องมีการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ รัดกุม เพื่อให้การควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(7) ผลของการทำสงคราม → ผลของการควบคุมโรค

(ตัวอย่างที่ 3.84) ...การทำงานของจังหวัดสมุทรสาครจะยังคงเดินหน้าต่อไปโดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร 2 ท่าน เป็นผู้สานต่อการทำงานของผวจ. จึงขอให้ประชาชนเป็นกำลังใจให้พวกเราที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องและเข้มข้น จริงใจ ...เชื่อว่าสมุทรสาคร**ไม่แพ้**แน่นอน... (ไทยรัฐ, 30 ธ.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.85) ...ยืนยันว่า รพ.ศิริราชไม่เคยบอกว่า**สู้**ไม่ไหว มีแต่**ทำเต็มที่** แต่**ไม่ใช่**ทำทุกอย่างจะ**ชนะ** แต่พยายามทำทุกอย่างเต็มที่... (มติชน, 21 ม.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.86) ...ความผูกพันที่ดีนี้แหละครับจะเป็นกำลังใจที่ดีที่เราจะก้าวผ่านโรคนี้ซึ่งเป็นโรคที่ไม่รู้จะต้องอยู่กับมันอีกกี่เดือน ความผูกพันทางจิตใจที่ดี ไม่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่มีใครนั้น ศัตรูร่วมกันอย่างเดียวของเราคือเจ้าเชื้อไวรัสโคโรนาะครับ เพื่อเราจะสู้กับโควิด-19 ตรงนี้**ชนะ**ในที่สุด... (แกลงข่าว ศบค., 12 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชนะ” และ “ไม่แพ้” สื่อความให้เห็นว่าในการทำสงครามกับโรคระบาด ผู้ที่จะต้องได้รับชัยชนะคือมนุษย์ และผู้ที่จะต้องพ่ายแพ้คือโรคระบาด ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงผลการทำสงครามต่อสู้ป้องกันโรคระบาดมากกว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และพบว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าการทำสงครามป้องกันนี้จะสามารถเอาชนะการแพร่ระบาดของโรคได้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะควบคุมป้องกันโรคที่เกิดขึ้นให้ได้โดยเร็วที่สุด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] สรุปลได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เปรียบเหมือนภาวะศึกสงคราม โดยมีเชื้อไวรัสเปรียบเหมือนข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานสร้างความเดือดร้อน ฉะนั้นจึงต้องทำสงครามต่อสู้โดยบรรดานักรบทหารหาญต่าง ๆ มีการวางกลยุทธ์ มีการใช้อาวุธยุทธโปกรณ์เพื่อทำให้เหตุการณ์คืนกลับมาเป็นปกติโดยเร็วเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม]

3.2.2.2 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ภัยพิบัติ]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์เคยประสบมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่าการแพร่ระบาดของโรคระบาดที่เกิดขึ้นก่อความเสียหาย ยากลำบากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไรบ้าง รายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ] แต่ต่างกันว่าลำดับความถี่และรายละเอียดบางประการซึ่งจะได้กล่าวต่อไป พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อน

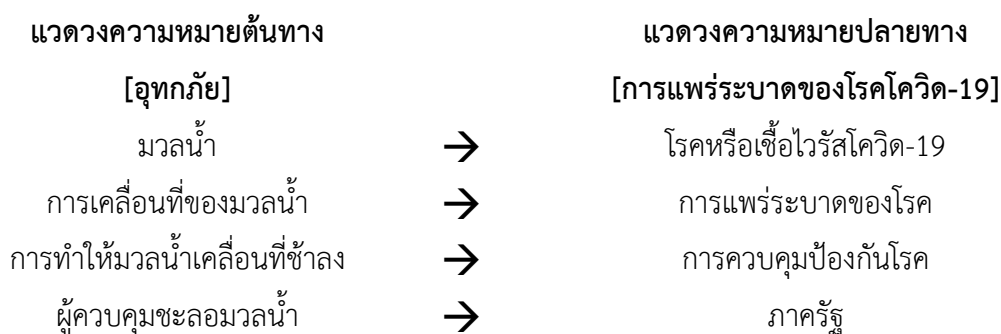
มนุอุปลักษณะนี้ทั้งสิ้น 514 ถ้อยคำ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะนี้สามารถจำแนกเป็นมนุอุปลักษณะย่อยได้ 2 มโนอุปลักษณะ รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางแสดงมนุอุปลักษณะย่อยของมนุอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ ฤทัยพิบัติ]

ลำดับ	มนุอุปลักษณะย่อย	ความถี่การปรากฏ ของถ้อยคำอุปลักษณะ	ร้อยละ
1	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย]	295	57.39
2	[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อัคคีภัย]	219	42.61
รวม		514	100.00

1) [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับอุทกภัยที่สามารถไหลบ่าไปยังบริเวณต่าง ๆ ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแนวคิดของน้ำ อาทิ *ซัด เวฟ คลื่น ระลอก ชะลอ* มาใช้กับโรคระบาด มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายและผลกระทบที่จะเกิดจากโรคระบาดเช่นเดียวกับยามเกิดอุทกภัย ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมนุอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 295 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวคิดความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 11

แผนภูมิที่ 11 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมนุอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] ในระบบปริชาน

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมนุอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การเคลื่อนที่ของมวลน้ำ → การแพร่ระบาดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.87) ...ตอนนี้บุคลากรด้านหน้าฉีควัคซีนเข็ม 3 แล้วกว่า 1.19 แสนคน
ด้านสายการบินเจอโควิดซัดอ่วม (ไทยรัฐ, 2 ส.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.88) ...จากสี่เหลี่ยมสี่เหลี่ยมในช่วงของต้น ปีขึ้นมาเนี่ยนะครับเรามาเจอคลัสเตอร์
ของเดลตาเวฟนี่ก็ทำให้เป็นลักษณะอย่างนี้ครับ.. (แกลงข่าว ศบค., 11 ส.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.89) ...ในขณะที่อเมริกาเนี่ย ผ่านการระบาดหลายระลอก นะครับที่เป็น
ระลอกคลื่นใหญ่ ๆ ทำให้เค้ามีอัตราการติดเชื้อเนี่ยใน 1 ล้านคนเนี่ยจะติดเชื้อสัก
129,000 คน สูงกว่าประเทศไทยประมาณ 6.1 เท่าครับ..

(แกลงข่าว ศบค., 22 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปสรรค “เดลตาเวฟ” “ระลอก” “ระลอกคลื่นใหญ่ ๆ”
สื่อให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนมวลน้ำที่ไหลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง แพร่กระจายไปโดยรอบ
รวมถึงอาจเกิดขึ้นซ้ำได้หลายครั้ง นอกจากนี้ ตัวอย่างที่ 3.87 ถ้อยคำอุปสรรค “ซัด” เป็นคำกริยาแสดง
อาการของน้ำที่เป็นการเหวี่ยงตัวเข้าไปกระทบวัตถุเป้าหมายโดยตรง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)
มโนอุปสรรคได้นำเสนอให้เห็นว่าโรคระบาดมีจุดกำเนิดและแพร่กระจายไปได้โดยรอบเช่นเดียวกับมวล
น้ำและแพร่ระบาดเป็นช่วงเป็นระยะและสามารถเกิดขึ้นซ้ำซึ่งสามารถสร้างความเสียหายให้กับบริเวณที่
มวลน้ำเคลื่อนที่ไปได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(2) การทำให้มวลน้ำเคลื่อนที่ช้าลง → การควบคุมจัดการโรค

(ตัวอย่างที่ 3.90) การดำเนินงานภายใต้ปฏิบัติการ “สมุทรสาครโมเดล” เป็นการค้นหา
เชิงรุก ทำให้เราพบผู้ป่วยโควิด-19 ที่ซุกซ่อนอยู่ในชุมชนต่างดาวได้ง่ายขึ้น และ
ถ้าหากมีผู้ป่วยจริงก็จะได้นำเข้าสู่การรักษาและการควบคุมโรคอย่างทันที่
เป็นการป้องกันการแพร่ระบาดระลอกที่ 2 (มติชน, 1 พ.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.91) รมว.ศึกษาธิการ (ศธ.) เปิดเผยว่า จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่
จ.สมุทรสาคร และการแพร่ระบาดระลอกใหม่ ศธ.เตรียมการรับมือไว้แล้ว

(ข่าวสด, 12 ธ.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.92) ตั้งแต่การติดเชื้อระลอกเมษายน 2564 ภายหลังจากมาตรการทางสังคมหลายฉบับก็เริ่มชะลอได้ ปัจจุบันอัตราติดเชื้อรายวันเลยจุดสูงสุดมาแล้ว และกำลังลดลงมา (มติชน, 27 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามวณ้ำสามารถเคลื่อนที่เป็นรอบ ๆ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” ทั้งนี้ มวณ้ำดังกล่าวสามารถทำให้เคลื่อนที่ช้าลงได้ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การป้องกัน” ในตัวอย่างที่ 3.90 “เตรียมการรับมือ” ในตัวอย่างที่ 3.91 และ “ชะลอ” ในตัวอย่างที่ 3.92 แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เปรียบเหมือนอุทกภัยเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมจัดการให้บรรเทาเบาบางจนสามารถยุติสิ้นสุดไปได้ ทั้งนี้ หากอนุमानามวลีที่กระทำการควบคุมชะลอมวณ้ำจะพบว่าเป็นภาครัฐที่มีหน้าที่ดังกล่าวซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมสถานการณ์ มีความรู้ความเชี่ยวชาญต่อการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ควบคุมจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] สรุปลได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนมวณ้ำที่สามารถไหลบ่าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และสร้างความเสียหายแก่พื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งเกิดขึ้นเป็นรอบ ๆ ดังนั้น จึงต้องควบคุมอุทกภัยให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ผู้ที่จะสามารถควบคุมอุทกภัยที่เกิดขึ้นย่อมต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หากอนุमानาบริบทข้อความจะเห็นได้ว่าภาครัฐจะต้องเป็นผู้มีบทบาทดังกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อบริหารจัดการสถานการณ์ของกลุ่มบุคคลนี้ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้แตกต่างจากมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ตรงที่โรคโควิด-19 เกิดการแพร่ระบาดซ้ำหลายระลอก จึงพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้มากกว่าและต้องมีการควบคุมจัดการโดยเร็ว นอกจากนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุการณ์มหาอุทกภัยใน พ.ศ. 2554 ที่ทำให้เกิดความเสียหายหลายพื้นที่ในประเทศอาจนำมาใช้อธิบายมโนอุปลักษณ์นี้ในแง่ของการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นหลายครั้งด้วยเช่นกัน

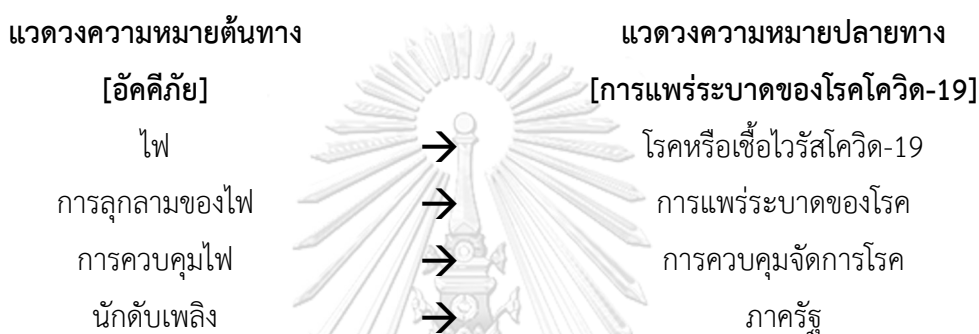
2) [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อัคคีภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอัคคีภัยมาใช้เป็นแนวดวงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแนวดวงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับอัคคีภัยที่สามารถสร้างความเสียหาย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่

พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของไฟ อาทิ ไฟลามทุ่ง ไฟไหม้ สะเก็ดไฟ ภูเขาไฟ ลาม ระอุ ปะทุ รดดับเพลิง ดับ มาใช้กับโรคระบาด

มีโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายและผลกระทบที่จะเกิดจากโรคระบาดเช่นเดียวกับยามเกิดเพลิงไหม้ ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมีโนอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 219 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ตั้งแผนภูมิที่ 12

แผนภูมิที่ 12 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อัคคีภัย] ในระบบปริชาน

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อัคคีภัย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) **ไฟ → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19**
- (ตัวอย่างที่ 3.93) ...โควิด-19 ลามเร็วดัง**ไฟลามทุ่ง** มีผู้ติดเชื่อในการระบาดรอบใหม่ แพร่เป็นวงกว้างถึง 60 จังหวัด... (ไทยรัฐ, 14 ม.ค. 64)
- (ตัวอย่างที่ 3.94) ...เชื่อที่อยู่ในประเทศไทยเนี่ย ก็คุณหมอให้คำนิยามเปรียบเสมือนตอนนี้เรามี**ไฟไหม้**เป็นหย่อม ๆ ละในบริเวณกรุงเทพฯ และปริมณฑลจึงเป็นเหตุให้เราเกิดการยกระดับมาตรการไปว่าปิดสถานบันเทิงในกรุงเทพฯ และปริมณฑลนะฮะ... (แถลงข่าว ศบค., 19 มี.ค. 63)
- (ตัวอย่างที่ 3.95) ... นำเรียนว่าระลอกใหม่นี้ ยังมีเค้าเรียกอะไร ยัง ยังปะทุอยู่ ถ้าพูดเป็นเหมือน**ภูเขาไฟ**เนี่ยยังมี**ไฟ**ระอุอยู่นะครับยังไม่ใช่ว่าดับได้ง่าย ๆ ซึ่งจะต้องมีการ ถ้าเรียกว่าเป็น**สะเก็ดไฟ**กระจายไปอยู่ที่ไหนแล้วแล้วเราตะครุบได้เร็วดับไฟได้เร็ว นะครับก็จะไม่เกิด**ไฟไหม้**ขึ้นมา นะครับ หมายถึงการระบาดกันขึ้นมา... (แถลงข่าว ศบค., 9 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปสรรคณ์ “ไฟลามทุ่ง” “ไฟไหม้” “ภูเขาไฟ” “ไฟ” ใช้อ้างถึงโรคระบาดที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้น ณ ที่ใด เปรียบเหมือนอัคคีภัยที่เกิดขึ้นและสร้างความเดือดร้อนลำบาก ณ ที่นั้น นอกจากนี้ ในตัวอย่างที่ 3.95 ถ้อยคำอุปสรรคณ์ “สะเก็ดไฟ” หมายถึงผู้ป่วยด้วยโรคโควิด-19 ที่กระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งหากไม่สามารถควบคุมได้ก็จะทำให้เกิดไฟไหม้หรือการแพร่ระบาดของโรครุนแรงขึ้นอีกครั้ง

(2) การลุกลามของไฟ → การแพร่ระบาดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.96) สหรัฐฯ นำหน้ายอดผู้ติดเชื้อสูงแซงจีนไปแล้วหลังไวรัส**ลาม**ยิ่งกว่าไฟไหม้ทุ่ง ล็อกดาวน์ 32 รัฐจาก 50 รัฐ (ไทยรัฐ, 2 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.97) ...เราहतลอดยั้งคั้งยั้งเจอ ภาพยังทแยงขึ้นอยู่ ถือว่ายัง**ปะทุ** ยังไม่ดับได้ง่าย ๆ **สะเก็ดไฟกระจาย**ไปที่ไหนต้องตะครุบดับไฟให้ได้เร็วจะไม่เกิดการระบาดขึ้นมา... (ข่าวสด, 10 ม.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.98) ...ถ้าสถานบริการที่เค้าถูกปิดไปมีความย่อหย่อนอย่างไรเป็นโอกาสที่ท่านต้องรีบกลับไปดูแลเพื่อที่จะรักษาให้มาตรการนั้นเข้มงวดนะคะแล้วก็จะร่วมมือกันทำให้การแพร่กระจายนี้ไม่ลุกลามต่อไป... (แกลงข่าว ศบค., 5 เม.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปสรรคณ์ที่แสดงกิริยาอาการของไฟ ได้แก่ “ลาม” “ปะทุ” “กระจาย” “ลุกลาม” สื่อความให้เห็นว่าโรคระบาดซึ่งเปรียบเสมือนไฟ เมื่อแผ่ขยายจากบริเวณหนึ่งไปยังบริเวณหนึ่งและอาจแผ่ขยายเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็วจนอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่บริเวณนั้นได้ การเปรียบเทียบโรคระบาดกับไฟข้างต้นช่วยทำให้เห็นถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้น

(3) การควบคุมไฟ → การควบคุมจัดการโรค

(ตัวอย่างที่ 3.99) ...ในขณะที่วัคซีนยังมีน้อย บรรดาสส.และคนมีเอี่ยว ก็ยังพยายามจะตัดวัคซีนล็อตใหญ่ไปฉีดจังหวัดหรือบริษัทตนเอง ประกันสังคมก็ตัดไป 1 ล้านโดสให้กับโรงงาน การระบาดหนักในกรุงเทพฯและปริมณฑลที่ควรได้รับวัคซีนก่อนเพื่อยุติการระบาด โดยข่าวว่ามีการขงศบค. ให้เอาวัคซีนแอสตราฯ 1.8 ล้านโดสนี้ฉีดปูพรมในกรุงเทพฯและปริมณฑลเพื่อยุติการระบาด เพราะเข็มแรกของแอสตราฯก็เกิดภูมิแล้วถึง 80% ในขณะที่ซิโนแวคเข็มแรกเกิดภูมิน้อยกว่า ประดุจ

การระดม**รถดับเพลิง**มาชี้จุดที่มีไฟไหม้ใหญ่ ไม่ใช่แยกเอา**รถดับเพลิง**ที่มีน้อยไป
ฉีดที่มีการระบายน้อย... (มติชน, 31 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.100) ...มาถึงตอนนี้จะครบในคลัสเตอร์ของสมุทรสาคร แน่นจนครบมากที่สุด
คือชาวเมียนมาร์ 71% รองลงมาคือคนไทยนะครบ อื่น ๆ อีก 5% นี่คือนี่ที่เป็น
การสรุปสถานการณ์ มันเป็นเหมือนกับมีลูกไฟอยู่ตรงกลางนะครบสีแดง ๆ เป็น
เตา เป็นกองไฟขึ้นมา แล้วก็ไฟไหม้ลุกขึ้นมา ก็มีสะเก็ดไฟ นี่เป็นคำพูดของ
ทางท่านปลัดกระทรวงสาธารณสุข สะเก็ดไฟมันตกกระจายไปทั่วประเทศนะครบ
เพราะฉะนั้นตรงนี้ทีมของสาธารณสุขและทีมของฝ่ายปกครองและความมั่นคง
ต้องรีบจัดการแล้วก็**ครอบไฟ**นั้นเพื่อให้**ดับโดยเร็วไม่กระจายไปยังที่อื่น**นะครบ...

(แกลงข่าว ศบค., 5 ม.ค. 64)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “รถดับเพลิง” “ครอบไฟ”
“พันภัย” และ “ดับ” เป็นกริยาวลีที่สื่อให้เห็นว่าอค์คิภัยที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมจัดการได้และ
ผลของการควบคุมเพื่อที่จะทำให้อค์คิภัยนั้นยุติ สิ้นสุดลงและก็จะทำให้สถานการณ์กลับมาเป็นปกติ
ดั้งเดิม ทั้งนี้ หากพิจารณานามวลีที่ทำกริยาควบคุมป้องกันภัยพิบัติจะเห็นได้ว่าเป็นภาครัฐที่ทำหน้าที่
ดังกล่าวเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
คือ อค์คิภัย] [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] และ [การแพร่ระบาด
ของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] อันแสดงให้เห็นว่าภาครัฐเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการควบคุม
จัดการปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อควบคุมสถานการณ์ให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติ
โดยเร็ว

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ
อค์คิภัย] สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนไฟที่มี
ความร้อน เมื่อเกิดและขยายวงไปยังที่ใดโดยอ้อมทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่บริเวณนั้น ดังนั้นจึงต้อง
ควบคุมไฟที่เกิดขึ้นให้ดับลงเพื่อให้สถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด และผู้ที่จะสามารถควบคุม
อค์คิภัยที่เกิดขึ้นย่อมต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ หากอนุมานตามบริบทนั้นหมายถึงภาครัฐที่เป็นผู้มี
บทบาทดังกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อบริหารจัดการภาวะที่เกิดขึ้นให้ยุติลง
โดยเร็ว

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ
ภัยพิบัติ] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์มีประสบการณ์

เคยประสบพบเจอมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางเช่นเดียวกับ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ] มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภัยพิบัติ ได้แก่ อุทกภัยและอัคคีภัยที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สิ่งที่ทำให้เกิดภัยดังกล่าวสามารถเคลื่อนที่และสร้างความเสียหายให้แก่บริเวณอื่น รวมไปถึงสามารถเกิดซ้ำได้ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม มนุษย์สามารถควบคุมจัดการสิ่งที่ทำให้เกิดภัยให้ยุติลงอันจะเป็นการควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ที่จะเป็นควบคุมจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้น จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ นั่นหมายถึง ภาครัฐจะเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมในการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างมโนอุปลักษณ์นี้กับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ] หากพิจารณาไปที่มโนอุปลักษณ์ย่อยจะพบว่ามโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อุทกภัย] ปรากฏความถี่สูงกว่า เนื่องจากโรคโควิด-19 ได้แพร่ระบาดซ้ำ จึงอาจเป็นเหตุให้พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้มากกว่ามโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ที่เป็นเพียงการคาดการณ์ว่าจะเกิดการแพร่ระบาดของโรคขึ้นในอนาคต

3.2.2.3 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬามวย]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับกีฬามวยมาใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางว่าเป็นเช่นไร ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงของกีฬามวย อาทิ *มวย มวยแชมป์โลก มวยสมัครเล่น ต่อย กระทุ้ง การ์ดตก การ์ดอย่าตก การ์ดสูง ตั้งการ์ด ยก ยืนระยะ เก็บคะแนน ทำคะแนน น็อก ฯลฯ* มาใช้กับโรคระบาด

อนึ่ง ผู้วิจัยจัดให้มโนอุปลักษณ์นี้แยกออกจากมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ที่แม้ว่าจะแสดงความเป็นฝ่ายตรงข้ามเช่นกัน เนื่องจากองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ได้นำเสนอให้เห็นถึงการจัดการควบคุมโรคในลักษณะของศึกสงครามที่บุคคลในสังคมต้องมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในการร่วมกันต่อสู้ป้องกันเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูหรือโรคระบาดให้หมดสิ้นไป ขณะที่มโนอุปลักษณ์นี้องค์ประกอบได้นำเสนอให้เห็นถึงการจัดการในระดับปัจเจกบุคคล คือ เน้นการป้องกันตัวเองของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

มโนอุปลักษณ์นี้ไม่พบในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า โรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่สังคมยังไม่มีประสบการณ์ในการควบคุมจัดการ

เช่นโรคระบาดอื่น ๆ มีความรุนแรงกว่าโรคระบาดที่ผ่านมา ดังนั้น จึงต้องป้องกันตัวเองอย่างดีเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนการแข่งขันกีฬาโดยมีคู่ชกหรือโรคระบาดซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามที่จ้องจะเข้ามาทำร้ายในการแข่งขัน ฉะนั้น ประชาชนทุกคนจึงเปรียบเสมือนผู้เข้าแข่งขันที่ต้องปกป้องตนเองจากอันตรายที่จะมาจากคู่ชก หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนจะสามารถป้องกันตนเองจากการติดเชื้อได้นั้นเอง ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 302 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 13

แผนภูมิที่ 13 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬาชกมวย] ในระบบปริชาน

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬาชกมวย] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) คู่ชก → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19

(ตัวอย่างที่ 3.101) ...เชื้อไวรัสแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน โดยให้ลำดับความเก่งกาจของเชื้อในประเทศจีนและแถบเอเชียเหมือนนักมวยสมัครเล่น เชื้อในประเทศอิตาลีเก่งมากเหมือนนักมวยแชมป์โลก... (มติชน, 31 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.102) ...ทางซีกโลกเหนือไปกว่านี้ทางเอเชียเราไม่อยากจะพูดนะครับ ออกไปในงานบางงาน กลายเป็น Super Spreader จากคน ๆ เดียว เพราะฉะนั้นภูษามวยเค้าบอกว่า การ์ดห้ามตักกะ ถ้าตักเมื่อไหร่ก็โดนต้อย โดน เอ่อ กระทั่งนะครับ แล้วก็อาจจะทรุดลงไปได้ นี้ออกเลยที่เดียวนะครับ... (แกลงข่าว ศบค., 7 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.103) ...ท่านผู้ชมครับ การยกการ์ดที่จะได้มีมากที่สุด คือต้องยกเอาให้สูง
กันไม่ให้เค้ามาชกใบหน้าเราซึ่งเป็นจุดนี้แหละครับ เค้าบอกว่าที่เคยได้ยินว่า
ปลายคางของเราเนี่ย หรือสมองของเราเนี่ยแหละครับเป็นจุดสังหารร่างกายของเรา
ทั้งหมด งั้นการยกการ์ดขึ้นมาในครั้งนี้ เอาเค้าหน้าอกไม่ให้เค้าชกเราแค่นี้ ศัตรูที่มา
ครั้งนี้แรงกว่าเดิม นะครับเพราะฉะนั้นยกการ์ดต้องขึ้นมาระดับสูงขึ้นมาเพื่อที่จะได้
ป้องกันชีวิตของตัวเองและคนที่เรารักได้... (แถลงข่าว ศบค., 1 ม.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.104) ...ท่านปลัดบอกว่า ถ้าพูดถึงเหมือนกับโควิดเป็นคู่ต่อสู้ การประกาศเซมิ
ล็อกดาวน์หรือการประกาศเคอร์ฟิวในบางจังหวัดนี้เหมือนตอนเค้าเข้ามา ผมจำคำ
นี้ที่ท่านปลัดพูดได้แล้วฟังดูน่ารักระครับ ตอนเข้ามา แล้วเสร็จแล้วก็ใช้วัคซีนเนี่ย
เตะตัดขาบ้างนะครับ แล้วก็ใช้มาตรการต่างๆที่เราจะออกมา เพื่อเราจะสู้กับเค้า
ได้พุง่าย ๆ นะครับ... (แถลงข่าว ศบค., 30 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เป็นคำนามใช้อ้างถึงโรคระบาดที่เป็นคู่ชก ถ้อยคำ
อุปลักษณ์ที่พบได้แก่ “นักมวยสมัครเล่น” “นักมวยแชมป์โลก” “ศัตรู” และ “คู่ต่อสู้” เมื่อวาทกรรมได้
นำเสนอโมโนอุปลักษณ์เปรียบโรคระบาดเป็นเหมือนคู่ชกแล้ว ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงถูกจัดวางให้เป็น
เหมือนนักมวยที่ต้องต่อสู้ป้องกันตัวเองจากคู่ชก นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงกิริยาอาการ
ของคู่ชก ได้แก่ “ชกใบหน้าเรา” “ชกเรา” “ตอย” “กระทุ้ง” ทั้งนี้ ในตัวอย่างที่ 3.102 ถ้อยคำ
“ภาษามวย” บ่งชี้ให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคนี้เปรียบเหมือนกีฬาชกมวย ดังนั้น ถ้อยคำอุปลักษณ์
ที่พบเปรียบให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนการชกมวย โดยประชาชนทุกคนเป็นเหมือน
นักมวย และโรคระบาดเป็นคู่ชกที่จ้องจะทำร้ายเพื่อทำคะแนนในการแข่งขัน ฉะนั้น ประชาชนทุกคนจึง
ต้องชกมวยเพื่อป้องกันตัวเอง ดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

(2) การชกมวย → การควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

(ตัวอย่างที่ 3.105) ...คนติดเชื่อมากที่สุดไม่ได้เสียชีวิตมากที่สุด แต่คนป่วยน้อยกลับเสียชีวิต
มาก ทั้งนี้ มวยมี 12 ยก มีหลายคนบอกว่าโรคนี้ยาวนานเป็นปี นี่เราเข้าเดือนที่ 4
หรือยกที่ 4เอง ต้องเก็บคะแนนไปเรื่อย ๆ วันนี้เรา 13 ราย จากที่เคยสูงสุด 188
ราย ช่วงวันที่ 22 มี.ค. ตอนนี่เราทำคะแนนได้อย่างดี แต่คะแนนนี้ต้องทำไปทุก
ยกอีกยาว อย่างที่บอกกันว่าการ์ดอย่าตก ถ้าตกแม้แต่นิดเดียว บางประเทศนี่ก็
ไปแล้ว... (ข่าวสด, 24 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.106) ...ขอท่านอย่าชะล่าใจ นะครับ การ์ดต้องไม่ตกครับ การชกมวยเค้า
บอกว่าสิ่งที่ป้องกันที่จะเป็นจุดนี้ของเราก็คือยกการ์ดไว้กับศัตรูไว้

ตลอดเวลาขณะรับ ขณะเดียวกันต้องปล่อยหมัดแย็บออกไปสู้กับเค้าได้บ้างนะครับ
 ก็คือต้องเปิดหน้าบ้างอันนี้ก็มันเป็นระยะเวลาสั้น ๆ แต่ต้องยกการ์ดไว้ตลอดเวลา...
 (ແລງຂ່າວ ສບຄ., 15 ກ.ຍ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “มวย” และ “การชกมวย” สื่อให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ต่อสู้และคู่แข่งกำลังแข่งขันกัน ทั้งนี้ ในการแข่งกีฬาดังกล่าวพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อถึงระยะเวลาการแข่งขัน ได้แก่ “12 ยก” “ยกที่ 4” และ “ยก” เพื่อสื่อให้เห็นว่าระยะเวลาในการแข่งขันนั้นยาวนานเพียงใด มโนอุปลักษณ์ได้เปรียบเทียบให้เห็นว่ายกหนึ่งของการแข่งขันเท่ากับระยะเวลา 1 เดือน ฉะนั้นการแข่งขัน 12 ยกจึงมีระยะเวลาเท่ากับ 1 ปี อาจมีผู้ตั้งคำถามหรือข้อสังเกตว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ “ยก” แสดงให้เห็นนัยยะของการหยุดพักจากการต่อสู้ป้องกันตัวหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจตั้งคำถามหรือข้อสังเกตในลักษณะดังกล่าวได้ แต่หากพิจารณาตามข้อเท็จจริงแล้วจะพบว่าการแข่งขันต่อสู้หรือการป้องกันตนเองจากการติดเชือนั้นไม่อาจหยุดพักหรืองดเว้นได้ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคสามารถเกิดขึ้นได้เรื่อย ๆ ตลอดเวลาจนอาจทำให้เกิดการติดเชื้อเป็นวงกว้างขึ้นและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรคได้ในที่สุด ฉะนั้น นักมวยหรือประชาชนทุกคนจึงต้อง “ยืนระยะ” หรือป้องกันตัวเองอย่างเต็มที่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป นอกจากนี้พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อถึงระยะเวลาการแข่งขันแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่กล่าวถึงการต่อสู้ ได้แก่ “เก็บคะแนน” “ทำคะแนนได้อย่างดี” “ทำไปทุกอย่าง” “ปล่อยหมัดแย็บ” “สู้” รวมถึงถ้อยคำอุปลักษณ์ที่กล่าวถึงการป้องกันตนเองของผู้แข่งขันด้วย ได้แก่ “การ์ดอย่าตก” “การ์ดต้องไม่ตก” “ยกการ์ด” ซึ่งมีความหมายถึงวิธีการป้องกันตัวของนักมวยเพื่อตั้งรับคู่แข่งและพร้อมที่จะปล่อยหมัดเพื่อชกสวนต่อไป (เพิก ปัตตพงศ์ (สิงห์พาลลภ), 2517) ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ข้างต้น เห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่ภาครัฐแนะนำให้ประชาชนป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัด เปรียบได้กับพี่เลี้ยงนักมวยในการแข่งขันที่สั่งให้นักมวยต้องทำหรือไม่ทำสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการต่อสู้ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่าง “ภาครัฐ” กับ “ประชาชน” ในฐานะที่ฝ่ายหนึ่งมีอำนาจในการสั่งการหรือแนะนำอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าการต่อสู้ป้องกันที่เกิดขึ้นเป็นการต่อสู้ที่สามารถเอาชนะได้ภายใต้กลไกกติกาที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น

(3) ผลของการต่อสู้ → ผลของการควบคุมโรค

(ตัวอย่างที่ 3.107) ...ภาษามวยการ์ดห้ามตก ถ้าตกเมื่อไหร่จะโดนกระทุ้งน็อกลงไปได้
 ต้องตรึงอย่างนี้ไปตลอด เพราะประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยังเป็นแหล่งรังโรคที่เป็น
 พาหะติดเชื้อมาหาเราอยู่ ตนไม่ได้ให้รังเกียจแต่ให้ระวังตัว ดังนั้น เราต้องยืนระยะ

ให้ได้ยาว ๆ ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือมาตรการฉุกเฉินเราก็จะชนะ...

(ข่าวสด, 8 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชนะ” สื่อความให้ผู้รับสารเห็นว่าหากมนุษย์สามารถแข่งขันการชกมวยได้ นั่นหมายถึง มนุษย์สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ อย่างไรก็ตามหากมนุษย์ไม่สามารถแข่งขันการชกมวยได้ หมายถึง มนุษย์ไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬามวย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับการแข่งขันชกมวยมาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร การแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนการชกมวยที่มีระยะเวลายาวนาน คู่ชกมุ่งเข้ามาทำร้ายเพื่อหวังจะได้รับชัยชนะในการแข่งขัน เพราะฉะนั้น ผู้รับสารทุกคนในฐานะผู้ต่อสู้ต้องป้องกันตัวเองอย่างดีเพื่อไม่ให้ถูกฝ่ายตรงข้ามทำร้าย ขณะเดียวกันก็ต้องโจมตีฝ่ายตรงข้ามด้วยในเวลาเดียวกัน นั่นหมายถึงการที่มนุษย์สามารถควบคุมโรคได้ในที่สุด ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้เป็นการขยายความหมายจากมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ในแง่ของการแข่งขันและการกระทบกระทั่งกันระหว่างสองฝ่าย (จิตติมา จารยะพันธ์, 2539) อย่างไรก็ตาม แม้มโนอุปลักษณ์นี้กับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องต่อสู้กำจัดเช่นกัน แต่ความแตกต่างระหว่างมโนอุปลักษณ์ทั้งสองอยู่ที่ผู้ต่อสู้ กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ผู้ต่อสู้มุ่งเน้นไปที่ผู้บริหารนโยบายภาครัฐและบุคลากรทางการแพทย์เป็นหลัก ขณะที่มโนอุปลักษณ์นี้มุ่งเน้นไปที่ประชาชนทุกคนที่ต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้ติดเชื้ออันจะส่งผลให้การควบคุมโรคในระดับประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากขึ้น

3.2.2.4 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คนร้าย]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่ยอมรับของมนุษย์มาใช้เป็นแนวดวงความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจพฤติกรรมของโรคระบาดซึ่งเป็นแนวดวงความหมายปลายทางว่ามีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ที่ไม่ดีอย่างไร ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแนวดวงพฤติกรรมที่ไม่ดีของมนุษย์ อาทิ *เจ้าพ่อ ทำอันตราย เล่นงาน รังควาน สิ่งไม่ได้ ครองโลก ครองเมือง ไวใจไม่ได้ ทำร้าย คร่าชีวิต พราก* ฯลฯ มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 122 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 14

แผนภูมิที่ 14 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คนร้าย] ในระบบปริชาน

แฉดววงคววมหมยมต้งนทง		แฉดววงคววมหมยมปลยมทง
[คนร้ย]		[โรคคควด-19]
คนร้ย	→	โรคหรือเชือไวรัสคควด-19
พฤตกรรมท่มดตของคนร้ย	→	การแพรระบมดของโรคซึ่งสร้งคววมเดือดร้อน

ถ้อยค้ำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คนร้ย] มีรยมลเยียดดงตอไปน้

(1) คนร้ย → โรคหรือเชือไวรัสคควด-19

(ตัวอย่างที่ 3.108) ...จกสยมพ้งร้งท่วลคกมการจบดอยู่ 4 สยมพ้งร้ง คอสมยมพ้งร้งอ้งกฤษ สยมพ้งร้งรชล สยมพ้งร้งอินเดย และสยมพ้งร้งแอฟรกดท้ พบวสยมพ้งร้งแอฟรกดท้นน้เป็นสยมพ้งร้งเจ้าพ่อเบอร์ 1... (มตชน, 23 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้งด้นพบถ้อยค้ำอุปลักษณ์ “เจ้าพ่อเบอร์ 1” ซึ่งคววมหมยมว “ผู้เป็นใหญ่หรือมอทธพลนถน้” (รชบ้นตตยสถน, 2556) แสดงให้เห่นวโรคระบมดเป็นล่งทมอำนจ อทธพลและสมมรถกอคววมเดือดร้อนให้แก่มนุษย้ได้

(2) พฤตกรรมท่มดตของคนร้ย → การแพรระบมดของโรค
ซึ่งสร้งคววมเดือดร้อน

(ตัวอย่างที่ 3.109) ...โรคคควด-19 ในประเทศอตลเป็นสยมพ้งร้งที่ดุร้ยกว่ำประเทศอ่นในเอเชย สมมรถเพิ่มจำนวนนปอดได้รวดเร็ว ท้ให้แพรกระจยเชือให้ผู้อื่นมกข้งนและเชือน้เล่นงนปอดอย่งนทก... (ข่วสด, 24 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.110) ...โรคคควด-19 จะเล็กร้งคววมผู้คนตอเมื่อเรมว้คข้งน ว้นน้เรมว้ยบรทธออการและร้งคคนตดเชือคควด-19 รวมถ้งทยมการใช้ทกมตรการได้อย่งมประลทธภพ ท้งการควบคุมตดตมเฝ้ระวัง กักต้ว กักกันโรคแต่กย้งมเพยงพอ... (ทยรัฐ, 24 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.111) ...มันอยู่ที่ท้คนคตในกรท้งนวอຍกให้เป็นนลัษณะควบคุมหรือป้อกัน การควบคุมเชือโรคม่นล้งมได้เชือมันมเชือ... (ทยรัฐ, 2 ม.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.112) ...แม่สอดพุงพรวด 31 ราย ลังปิดตลาด-โรงเรียน ผอ. พันธุกรรมฯ ชี้

สายพันธุ์อังกฤษจะ**ครองโลก**... (มติชน, 13 ก.พ. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.113) ...เรียบร้อย **ไปทำร้ายใครไม่ได้แล้วนะ**...

(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564ค: 18)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้างต้น แสดงกิริยาอาการที่ไม่ดีของโรคระบาดในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อแนะความให้เห็นว่าโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสสร้างความเดือดร้อนอย่างไรบ้าง นอกจากนี้พฤติกรรมที่ไม่ดีข้างต้นอันก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงกายภาพแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่โรคระบาดสามารถทำให้ถึงแก่ชีวิตเช่นเดียวกับที่พบในมโนอุปลักษณ์ [ใช้ห้วงใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] ด้วย มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 3.114) โรค**โควิด-19** **คร่าชีวิตคนไทยรายวัน ล่าสุดคบค.ระบุดตายวันเดียว**

21 ศพ...

(ไทยรัฐ, 2 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.115) ...**โควิดพราก**แม่จากลูกสามคน

(ไทยรัฐ, 18 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “คร่าชีวิต” และ “พราก” ใช้แสดงอาการของโรคระบาดที่เปรียบเหมือนคนร้ายสามารถนำเอาชีวิตของมนุษย์ไปจนทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ความแตกต่างระหว่าง “คร่าชีวิต” และ “พราก” ในตัวอย่างข้างต้น คือ “คร่าชีวิต” ทำให้เห็นลักษณะของการนำเอาไปซึ่งชีวิตของผู้ป่วย ส่วน “พราก” หากพิจารณาบริบทในตัวอย่างที่ 3.115 แสดงให้เห็นลักษณะของการนำเอาไปซึ่งชีวิตเช่นกัน และทำให้เห็นถึงลักษณะของการแยกออกจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ในลักษณะนี้พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยคาดว่าอาจเป็นเพราะวาทกรรมประเภทดังกล่าวต้องการสร้างความสนใจดึงดูดผู้รับสาร จึงมักพบถ้อยคำอุปลักษณ์เช่นนี้ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐไม่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ในลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากอาจสร้างความตื่นตระหนกให้แก่ผู้รับสารในเรื่องของการเสียชีวิต รวมไปถึงอาจส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศ ดังที่มีรายละเอียดเช่นเดียวกับที่พบในมโนอุปลักษณ์ [ใช้ห้วงใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คนร้าย] สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นถึงพฤติกรรมของโรคระบาดว่าเปรียบเสมือนกับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมไม่ดีสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคมเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ใช้ห้วงใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ

คนร้าย] ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า มโนอุปลักษณะนี้พบในกรณีที่ไม่ว่างมากนักอาจเป็นเพราะลักษณะแง่มุมที่ไม่ดีได้ถูกอธิบายไปในมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] ไปเสียเป็นส่วนใหญ่แล้วและรวมถึงการควบคุมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย ดังนั้น มโนอุปลักษณะนี้จึงใช้เพื่ออธิบายลักษณะของโรคระบาดซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมมากกว่า

3.2.2.5 มโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ บุคคล]

เป็นการนำประสบการณ์ของมนุษย์ในฐานะความเป็นปัจเจกบุคคลมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทาง เพื่อใช้ทำความเข้าใจถึงลักษณะและพฤติกรรมของโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทางว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือข่าย รวมทั้งเป็นบุคคลที่ผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้ ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อาทิ *เชื้อพี่น้อง ลูกผสม ลูกหลาน พ่อแม่ สายตระกูล เชื้อรุ่นใหม่ รู้จัก ค้นคืน อยู่ร่วมกับโควิด อยู่กับโรค* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณะนี้นำเสนอให้เห็นถึงลักษณะของโรคระบาด และความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดที่เปรียบเหมือนปัจเจกบุคคลได้ เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 116 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนววงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 15

แผนภูมิที่ 15 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ บุคคล] ในระบบปริชาน

แนววงความหมายต้นทาง		แนววงความหมายปลายทาง
[บุคคล]		[โรคโควิด-19]
บุคคล	→	โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19
เครือข่ายของบุคคล	→	สายพันธุ์ของโรคหรือเชื้อไวรัส
การทำความรู้จักบุคคล	→	การทำความเข้าใจโรคหรือเชื้อไวรัส
การอยู่ร่วมกับมนุษย์	→	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคหรือเชื้อไวรัส

ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ บุคคล] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **เครือญาติของบุคคล → สายพันธุ์ของโรคหรือเชื้อไวรัส**

(ตัวอย่างที่ 3.116) ...จาก 3 ตัวอย่างที่พบเป็นสายพันธุ์แอฟริกาใต้ เมื่อมีการตรวจอย่างละเอียดพบว่าเป็นเชื้อพี่น้องกันจึงสบายใจไปเพราะหนึ่ง เพราะเท่ากับว่ามีที่มาจากแหล่งเดียวกัน เทียบแล้วพบว่ามีเหมือนกับการเชื้อแอฟริกาใต้ที่ระบาดในประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เราจะกังวลมากหากพบว่าทั้งสามตัวอย่างนั้นไม่ใช่พี่น้องกัน ถ้าเป็นแบบนี้แปลว่าจะเป็นเชื้อมาจากคนละพ่อคนละแม่ มาจากคนละพื้นที่ ดังนั้นเมื่อเป็นพี่น้องกัน ทำให้การควบคุมโรคไม่ยากนัก... (ไทยรัฐ, 24 พ.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.117) ...กรณีไทยพบการติดเชื้อโควิด-19 ลูกผสมอัลฟา (อังกฤษ) และเดลตา (อินเดีย) ในคนเดียวกัน ว่าในต่างประเทศก็พบแค่หลักร้อย เท่าที่ทราบคนที่พบ 2 สายพันธุ์ในคนเดียวยังไม่มีอาการอะไร... (ไทยรัฐ, 17 ก.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.118) ...การติดเชื้อมีจำนวนมาก โอกาสการกลายพันธุ์จะสูงตามไปด้วย เมื่อไวรัสไปออกลูกหลานเพิ่มจำนวนในเซลล์อาจมีความผิดเพี้ยนกลายพันธุ์เป็นใหม่ได้ ฉะนั้นถ้าปล่อยให้มีการติดเชื้อมากเท่าไร โอกาสกลายพันธุ์ก็สูงเท่านั้น... ส่วนสายพันธุ์เบตาที่บึงกาฬมาจากไหน ต้องขอข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงสายพันธุ์ เราเรียกว่าสายตระกูลก็ได้เกี่ยวข้องกับได้วัน ตอนแรกคิดว่าพ่อแม่อยู่ได้วัน สายตระกูลที่เรา แต่ตรวจสอบก็ไม่ใช่...อย่างที่ทราบหลังจากไวรัสกลายพันธุ์ ภูมิคุ้มกันต่อเชื้อเดิมอาจไม่มากพอต่อสู้กับเชื้อรุ่นใหม่ เช่น เดลตา ทำให้ป่วยซ้ำได้ (ข่าวสด, 20 ก.ค. 64)

ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบในตัวอย่างข้างต้น ได้แก่ “พ่อแม่” “พี่น้อง” “ลูกผสม” “ลูกหลาน” “สายตระกูล” “เชื้อรุ่นใหม่” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับระบบสายสัมพันธ์ของครอบครัวมนุษย์ กล่าวคือ มีการสืบทอดเชื้อสายของวงศ์ตระกูลสืบเนื่องกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 องค์ประกอบของมโนอุปลักษณะด้านนี้พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น จากการสำรวจเนื้อหาของวาทกรรมทั้งสองประเภท ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ต้องการรายงานข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในหลายมิติ อาทิ ข้อมูลของโรค สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค การควบคุมป้องกันโรค ประเด็นทางการเมือง มาตรการทางเศรษฐกิจ มาตรการทางสังคม การต่างประเทศ ฯลฯ จึงพบองค์ประกอบของมโนอุปลักษณะด้านนี้ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดโดยสังเขป แต่มุ่งเน้นรายงานเหตุการณ์และชี้ให้เห็นผลที่เกิดขึ้นเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรค นอกจากนี้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าโรคโควิด-19 เริ่มมีการแพร่ระบาดตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 ต่อเนื่องถึงต้นปีพ.ศ. 2563 (องค์การอนามัยโลก,

2563) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่นอกเหนือไปจากขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้ ในช่วงเวลาดังกล่าวอาจเป็นไปได้ว่า ภาครัฐอาจเริ่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคดังกล่าวไปบ้างแล้ว จึงทำให้องค์ประกอบมโนอุปลักษณ์ด้านนี้ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

(2) การทำความรู้จักบุคคล → การทำความเข้าใจโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.119) ...ที่ไม่ได้ตรวจเป็นหมื่นเคลตั้งแต่แรกเพราะโควิด-19 เป็นโรคใหม่ที่เราทุกคนเพิ่งรู้จักได้แค่ 3 เดือน... (ข่าวสด, 12 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.120) ...นอกจากนั้นยังมีการศึกษาความชุกอุบัติการณ์ของการติดเชื้อตรงนี้ด้วย เพราะเป็นโรคใหม่ที่เรารู้จักแค่ 3-4 เดือนนี้เอง เพราะฉะนั้นเราต้อง เราต้องมารู้จักกับเค้าให้ได้มากขึ้น... (แถลงข่าว ศบค., 20 เม.ย. 63)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบในตัวอย่างข้างต้น ได้แก่ “รู้จัก” “รู้จักเค้า” และ “รู้จักกับเค้า” สื่อความให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเป็นเหมือนบุคคลที่ผู้รับสารมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี นอกจากนี้จะคุ้นเคยกับโรคระบาดแล้ว ยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดที่เป็นเหมือนบุคคลได้ด้วยดังรายละเอียดที่จะกล่าวในส่วนถัดไป

(3) การอยู่ร่วมกับบุคคล → การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.121) ...การลดวันกักตัวไม่ได้ทำให้เกิดสถานการณ์ระบาดที่มากขึ้น รวมทั้งเดลตาในประเทศไทยมีการระบาดมากรวมถึงทั่วโลก แต่ข้อดีทำให้สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับโควิดได้มั่นคงยิ่งขึ้น มี 2 ส่วนในเชิงสัญลักษณ์ว่าพร้อมอยู่ร่วมกับโควิดคือ 1.การลดวันกักตัว ทำให้การเดินทางระหว่างประเทศซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องท่องเที่ยว มีการประกอบธุรกิจ การไปเรียนศึกษาต่อด้วย และ 2.สิ่งนี้ได้จะเป็นตัวที่แสดงว่าสามารถควบคุมโรคโควิดได้ในระดับหนึ่ง...

(ข่าวสด, 24 ก.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.122) ...เราเห็นภาพของญี่ปุ่นเนี่ย เค้าจัดกีฬานะครับ โอลิมปิกใหญ่มากนะครับ ขณะที่ตัวเลขตรงนี้เป็นหลักพันแล้วก็ขึ้นมาเป็นหลักหมื่น เค้าก็จัดกีฬาไป ขณะเดียวกันการติดเชื้อการดูแลก็ดูแลไปนะครับ นี่คือนี่ที่เป็นนิวนอร์มัล ซึ่งเราจะต้องพยายามปรับตัวเพื่ออยู่กับโรคนี้ให้ได้นะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 30 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “มีชีวิตอยู่ร่วมกับโควิด” “อยู่ร่วมกับโควิด” “ปรับตัว” “อยู่กับโรค” สื่อความให้ผู้รับสารเห็นว่าสามารถใช้ชีวิตร่วมกับโรคที่กำลังแพร่ระบาดที่เปรียบเหมือนบุคคลได้ ทั้งนี้ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้พบในช่วงเวลาเช่นเดียวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ เมื่อเกิดการแพร่ระบาดไปแล้วสักระยะหนึ่ง เมื่อสังคมเริ่มมีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคที่ชัดเจน รู้วิธีการรักษา การควบคุม ป้องกันโรคที่ตีมากขึ้น จึงพบมโนอุปลักษณ์นี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับความคิดที่มีต่อโรคระบาด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเป็นเหมือนบุคคลที่มีสายสัมพันธ์กันในครอบครัว โดยองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้พบเฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้นเพื่อรายงานข่าวสารในหลากหลายมิติ นอกจากนี้ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์อีกส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งสามารถทำความรู้จักและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ โดยองค์ประกอบด้านนี้พบทั้งในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ เมื่อเกิดโรคระบาดไปแล้วสักระยะหนึ่ง อันเป็นการปรับมุมมองความคิดของสังคมที่จากเดิมมีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ กลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้ ลักษณะของมโนอุปลักษณ์เช่นนี้พบในงานวิจัยของวรวรรณาเพ็ชรกิจ (2551: 150) เช่นกันดังได้กล่าวไปในส่วนที่แล้ว ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่ามโนอุปลักษณ์นี้เมื่อปรากฏในวาทกรรมต่างประเภทกันจึงน่าจะมียัตถุประสงค์ในการนำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดต่างกันด้วย

3.2.2.6 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย]

เป็นการนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ร้ายมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทางว่าโรคระบาดมีนิสัยหรือพฤติกรรมที่ดุร้ายสามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับนิสัยหรือพฤติกรรมของสัตว์ เช่น *พ่นพิษ กิน ดุร้าย เทยื้อ รังโรค* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับสัตว์ร้ายที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ นอกจากนี้ยังมีที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกับสัตว์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 106 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวคิดความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 16

แผนภูมิที่ 16 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย] ในระบบปริชาน

แฉวดวงควมหมยต้งทง		แฉวดวงควมหมยปลยทง
[สัตรวรัย]		[โรคคควด-19]
สัตรวรัย	→	โรคหรือเชือไวรัสคควด-19
นลลยหรือพฤตกรรมของสัตรวรัย	→	การแพรระบดของโรคหรือเชือไวรัส
เหือของสัตรวรัย	→	ผู้ปวย
ที่อยู่อศยของสัตรว	→	ที่อยู่อศยของโรคหรือเชือไวรัส

ถ้อยค้ำอุปลัษณที่สะทอนมโนอุปลัษณ [คควด-19 คคือ สัตรวรัย] มีรยลละเอียต
ดั่งตอไปนี้

- (1) นลลยหรือพฤตกรรมของสัตรวรัย → การแพรระบดของโรคหรือเชือไวรัส
- (ตัวอย่างที่ 3.123) ...อัยการจ้งหวัดประจำสำนักงนอัยการสูงสุดแสดงควมเห็นผ่น
เพชปักส่วนต้วถึงกรณีการแพรระบดคควด-19 ว่ำ กอนที่จะสยเกินไป
โดนโคขวิด แล้วค้อยล้อมคอก... (ข่วสต, 20 มี.ค. 63)
- (ตัวอย่างที่ 3.124) ...สเหตุที่สำคัญน่วจะเป็นจกโรคคควด-19 ในประเทศอิตาลลเป็น
สยพันร้ที่ดุรัยกว่ำประเทศอื่นในเอเซีย สมารถเพิ่มจำนวนในปอดได้รวดเร็ว
ท่วให้แพรกระจายเชือให้ผู้อื่นมกขึ้น และเชื่อนี้เล่นงนปอดอย่งหนัก ท่วให้
ปอดอ้กเสบอย่งรุนแรง ระบบหยใจล้มเหลว... (ข่วสต, 24 มี.ค. 63)
- (ตัวอย่างที่ 3.125) ...คควดพนพิษเศรษฐกิจ “ส. ภัดตาคาร” ค้ำนคุมเวลापดค้ 21.00 น....
CHULALONGKORN UNIVERSITY (มตขน, 7 เม.ย. 64)

ตัวอย่างข้งต้นมีการใช้ถ้อยค้ำอุปลัษณที่แสดงกรียหรือพฤตกรรมของสัตรวรัย
ในตัวอย่างที่ 3.123 ถ้อยค้ำอุปลัษณ “โคขวิด” เป็นการเล่นค้ำโดยดัดแปลงชื่อโรคระบด “คควด” เป็น
“โคขวิด” ท้งนี้ ค้ำว “ขวิด” เป็นกรียที่แสดงอการของสัตรวที่ไซเขหรืออนอทำรัย (ราชบัณฑิตยสถน,
2556) จ้งแสดงให้เห็นว่วโรคระบดเปรียบเหมือนสัตรวได้ทำรัยมนุขย์ ส่วนถ้อยค้ำอุปลัษณ “ดุรัย”
และ “พนพิษ” เป็นกรียอการของสัตรวบางจำพวกที่สมารถทำอนตรยแกสัตรวอื่นรวมถึงมนุขย์ได้

(2) **เหยื่อของสัตว์ร้าย → ผู้ป่วย**(ตัวอย่างที่ 3.126) **โควิดกิน 2 ชีวิต**ติดเชื้อใหม่ 279 ราย (ไทยรัฐ, 2 ม.ค. 64)(ตัวอย่างที่ 3.127) **ชาวบ้านแห่อาลัยหมอเหยื่อโควิด** (ข่าวสด, 20 ก.พ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “กิน 2 ชีวิต” ซึ่งแสดงพฤติกรรมของโรคระบาดที่ จูโจมกินเป็นอาหาร และถ้อยคำอุปลักษณ์ “เหยื่อ” แสดงให้เห็นว่าเป็นอาหารที่สัตว์ร้ายล่ามาเป็นอาหาร โดยในที่นี้ใช้เปรียบเทียบกับผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาด

(3) **ที่อยู่อาศัยของสัตว์ → ที่อยู่อาศัยของโรคหรือเชื้อไวรัส**(ตัวอย่างที่ 3.128) **ป่วยใหม่ 15 นอนรพ. 277 เช็กต่างด้าวหวั่น “รังโรค”**

(มติชน, 27 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.129) ...**นำเรียนว่าดูแลสุขภาพท่านด้วยนะครับ ได้อาหารไปแต่ว่าถ้าไม่สะอาด นะครับถ้าไม่ได้ดูแลกันอย่างดีก็เป็นโอกาสแหล่งแพร่โรคนะครับ แล้วก็หนุ่มสาวหรือคนที่อยู่ในวัยทำงานเนี่ยเป็นแหล่งรังโรคเพราะฉะนั้นท่านเองต้องดูแลสุขภาพของท่านด้วย...** (แถลงข่าว ศบค., 13 พ.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “รังโรค” และ “แหล่งรังโรค” โดยเปรียบเทียบกับโรคระบาดกับสัตว์บางชนิดที่อาศัยอยู่ในรัง มีความหมายถึงสถานที่ที่โรคระบาดอาศัย เติบโต และเพิ่มจำนวน

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนโมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย] ข้างต้นมีรายละเอียดเหมือนกับโมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] โดยเป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ร้ายมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง โมโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า โรคระบาดเปรียบเสมือนสัตว์ร้ายที่มีนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ มนุษย์ที่ถูกสัตว์ทำอันตรายจึงตกเป็นเหยื่อของสัตว์ร้าย นอกจากนี้ โรคระบาดยังมีแหล่งที่อยู่เช่นเดียวกับสัตว์บางชนิดด้วย

3.2.2.7 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาด ซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง มีการถ่ายโยงความหมายจากแวดวงความหมายต้นทาง คือ วิญญาณร้ายที่สามารถหลอกหลอน สร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ทั้งยังสามารถเช่นสรวงบวงพลีจากมนุษย์มาเพื่อใช้ทำความเข้าใจพฤติกรรมของโรคระบาด ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่อยู่ในแวดวงความหมายของภูตผีวิญญาณ เช่น *เชื้อโรคมัจจุราช* *เฮี้ยน คร่า* เช่น *สังเว* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดมีความน่ากลัวเนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่มองเห็น แต่สามารถทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อมนุษย์ ทั้งยังอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตของมนุษย์ได้ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบเฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 48 ถ้อยคำ สามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 17

แผนภูมิที่ 17 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริชาน

แวดวงความหมายต้นทาง		แวดวงความหมายปลายทาง
[วิญญาณร้าย]		[โรคโควิด-19]
วิญญาณร้าย	→	โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19
การหลอกหลอนของวิญญาณ	→	การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส
ผู้เช่นสังเววิญญาณ	→	ผู้ป่วย
เครื่องเช่นสังเววิญญาณ	→	ชีวิตของผู้ป่วย

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย] มีรายละเอียด

ดังต่อไปนี้

(1) วิญญาณร้าย → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19

(ตัวอย่างที่ 3.130) ...อนาถใจโควิด-19 เชื้อโรคมัจจุราช ทำคนตายคาบ้านทุกวัน ...

(ไทยรัฐ, 6 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เป็นค่านามใช้ในการอ้างถึงโรคระบาดโดยนำไปเปรียบกับวิญญาณร้าย คือ “เชื้อโรคมัจจุราช” ทั้งนี้ มัจจุราช หมายถึง “เจ้าแห่งความตาย” คือ พญายม

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว จนอาจจะทำให้ถึงแก่ชีวิตของมนุษย์ได้ นอกจากจะพบใช้คำนามเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์เพื่ออ้างถึงโรคระบาดแล้ว ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่นำเสนอกรียาอาการของโรคระบาดที่เปรียบเสมือนวิญญานร้ายด้วย

(2) การลอกหลอนของวิญญาน → การแพร่ระบาดของโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.131) ...*ผ้าทองหล่อยังเฮี้ยน คร่าอีก! ยอดป่วยพรวด 53...*

(ข่าวสด, 26 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ “เฮี้ยน” แสดงการของ “ผ้าทองหล่อ” ซึ่งเป็นนามนัย (Metonymy) (Lakoff and Johnson, 1980) ใช้แทนโรคระบาดที่เกิดขึ้นจากสถานที่ดังกล่าวว่าเป็นสิ่งมีพลัง มีอำนาจลึกลับ น่ากลัว (ThaiPBS, 2562) นอกจากนี้ ยังปรากฏร่วมกับถ้อยคำอุปลักษณ์ “คร่า” ใช้แสดงการของโรคระบาดที่สามารถนำเอาชีวิตมนุษย์ไป กรียาอาการของโรคระบาดข้างต้นจึงเปรียบได้กับการลอกหลอนของวิญญานจนทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัว

(3) ผู้เช่นสังเวยวิญญาน → มนุษย์

(ตัวอย่างที่ 3.132) *งคบินถกสหรัฐ เช่นรองปร. สภาอิหร่าน* (มติชน, 1 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.133) *คนไทยยังซื้อกรายวันหลังยอดผู้ติดเชื้อพุ่งสูงทำนิวไฮไปถึง 17,669*

ราย เสียชีวิตสังเวยไวรัสจนรอกอีก 165 ศพ (ไทยรัฐ, 30 ก.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “เช่น” และ “สังเวย” มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนวิญญานร้ายที่ให้โทษแก่มนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้อง “เช่น” หรือ “สังเวย” ชีวิตให้แก่วิญญานร้ายเหล่านี้จึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เปรียบเสมือนวิญญานร้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัว และก่อให้เกิดความยากลำบากแก่มนุษย์

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ วิญญานร้าย] ข้างต้นสรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญานมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนวิญญานร้ายซึ่งเป็นสิ่งที่มีสถานะเป็นนามธรรมแต่อยู่ในความรับรู้ของมนุษย์วิญญานได้ลอกหลอนผู้คนในสังคม รวมทั้งวิญญาน

ยังเป็นสิ่งที่สามารถเช่นบวงสรวงได้ด้วยชีวิตของมนุษย์จึงทำให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้พบเฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น ผู้วิจัยคาดว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบใน วาทกรรมประเภทดังกล่าวต้องการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจข่าวที่เกิดขึ้นในวันนั้น ๆ นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามโนอุปลักษณ์นี้ได้ทำให้ผู้รับสารเกิด ความหวาดกลัวในแง่ของการเสียชีวิตซึ่งอาจทำให้เกิดความตื่นตกใจและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค อันอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือต่อการควบคุมโรคของภาครัฐรวมไปถึงอาจส่งผลกระทบต่อ ประเทศโดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจดังที่มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] และ [โควิด-19 คือ คนร้าย] จึงเป็นเหตุที่อาจทำให้ไม่พบมโนอุปลักษณ์นี้ใน วาทกรรมประเภทดังกล่าว

3.2.2.8 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มะเร็ง]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง โดยมีการถ่ายโยงความหมายจากแนวคิดความหมายต้นทาง คือ โรคมะเร็ง ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวกับโรคมะเร็งตลอดจนวิธีการรักษาโรครดังกล่าว อาทิ *มะเร็ง ยาแรง ผลข้างเคียง โรคลุกลาม* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดมีลักษณะเหมือนโรคมะเร็งที่เป็นเนื้องอกชนิดร้าย มีอันตรายต่อร่างกายของผู้ป่วย (ไพรัช เทพมงคล, 2528) เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ และเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมกำจัดให้หมดสิ้นไปจากร่างกาย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ พบทั้งสิ้น 29 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนวคิดความหมายได้ดัง แผนภูมิที่ 18

แผนภูมิที่ 18 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มะเร็ง]

ในระบบปริชาน

แนวคิดความหมายต้นทาง		แนวคิดความหมายปลายทาง
[มะเร็ง]		[โรคโควิด-19]
เชื้อมะเร็ง	→	โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19
ร่างกายผู้ป่วย	→	ประเทศชาติ
การแพร่กระจายของเชื้อมะเร็ง	→	การแพร่กระจายของโรคหรือเชื้อไวรัส
ยาที่ใช้รักษาเชื้อมะเร็ง	→	มาตรการที่ใช้ในการควบคุมโรค
ผลข้างเคียงของยา	→	ผลกระทบจากมาตรการควบคุมโรค
ผู้รักษาโรค	→	ภาครัฐ

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มะเร็ง] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **เชื้อมะเร็ง → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19**

(ตัวอย่างที่ 3.134) ...ประเทศไทยเราก็เหมือนร่างกายของคน ๆ หนึ่งขึ้นมาซึ่งต้องประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ เยอะแยะในร่างกายเรา พวกเราอยู่ในจังหวัดอยู่ในประเทศก็ถือเป็นประเทศไทยเรา เพราะฉะนั้น ท่านที่อยู่ในจังหวัดบางจังหวัดอาจจะต้อง ถูกจำกัดถูกใช้ยาแรง เพื่อที่จะสกัดกั้นไม่ให้มะเร็งไม่ให้โรคมันลุกลามขึ้นมา... (ແລງຂ່າວ คบค., 3 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่อ้างถึงโรคโควิด-19 ว่า “มะเร็ง” นอกจากนี้วาทกรรมยังได้นำเสนอการแพร่กระจายของเชื้อมะเร็งด้วย ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ลุกลาม” อีกทั้ง ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อถึงอวัยวะที่เกิดเชื้อมะเร็งด้วย ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ร่างกาย” และ “อวัยวะต่าง ๆ” ซึ่งหมายถึงบริเวณที่มีการแพร่ระบาดของโรคระบาดเกิดขึ้น

(2) **ยาที่ใช้รักษาเชื้อมะเร็ง → มาตรการที่ใช้ในการควบคุมโรค**

(ตัวอย่างที่ 3.135) ตาย 141-ป่วยหมื่นงัดยาแรง ล็อกเพิ่ม-เข้ม 20 จว. ชงยกระดับเท่า เม.ย. 63 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ข่าวสด, 18 ก.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.136) ...เราเรียกว่าเราจะใช้ยาแรงปิดหมดทั้งประเทศอันนี้ อาจจะยังถือได้ว่าไม่มีประสิทธิภาพ และสิ่งสำคัญนะจะเข้าใจพื้นที่ เข้าใจปัญหา แล้วก็ลงพื้นที่ ลงตรวจสอบด้วยตัวท่านเองน่าจะสามารถกำหนดมาตรการได้ดีที่สุดค่ะ... (ແລງຂ່າວ คบค., 7 เม.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ยาแรง” คือ การใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมโรคโควิด-19 เปรียบได้กับการให้ยาเพื่อรักษาเชื้อมะเร็งเพื่อให้เชื้อมะเร็งหมดไปจากร่างกายของผู้ป่วย ทั้งนี้ หากอนุมานนามวลีที่กระทำกริยารักษาโรคมะเร็งในวาทกรรมทั้งสองประเภทจะพบว่าเป็นภาครัฐที่มีหน้าที่ดังกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาครัฐเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จึงมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อออกมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมป้องกันโรค นอกจากนี้ การใช้ยาแรงสำหรับการรักษาโรค อาจก่อให้เกิดผลข้างเคียงกับร่างกายของผู้ป่วย ดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

(3) ผลข้างเคียงของยา → ผลกระทบจากมาตรการควบคุมโรค

(ตัวอย่างที่ 3.137) ...ครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการในกลุ่มสถานบันเทิง การใช้ยาแรงในอดีตที่เราเรียนรู้มาแม้จะควบคุมโรคได้ดีแต่มี**ผลข้างเคียง**ที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการอื่น ๆ โดยเฉพาะร้านอาหาร ที่ถูกปิดไปด้วย...

(มติชน, 9 เม.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.138) ...สีเขียวเราว่าการดจะตกไปแล้วนะครับ เราขอว่ายกระดับจากตรงนี้ขึ้นมา ต้องมีมาตรการเค้าเรียกอะไรอะ ต้องนำกว่าไวรัสตัวนี้ไปอีกขั้นนะครับ เราได้ผลเราเรียนรู้จากมาตรการที่เราใช้ยาแรงตั้งแต่ช่วงของเดือนมีนาคมปีที่แล้ว เราใช้ยาแรงแล้วเราก็**เจ็บปวด**กันมากนะครับ เรา**ซ็อก**กันช่วงแรก ๆ แต่เราเอาอยู่ภายในช่วงเวลามีนา เมษา พฤษภาคมครับ... (แถลงข่าว ศบค., 2 ม.ค. 64)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ผลข้างเคียง” “เจ็บปวด” “ซ็อก” แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการใช้ยาแรงเพื่อรักษาเชื้อมะเร็ง หรือผลกระทบต่อสังคมที่เกิดจากการใช้มาตรการเพื่อควบคุมโรคในมิติต่าง ๆ

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ มะเร็ง] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับเชื้อมะเร็งใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางมโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า ประเทศเป็นเหมือนร่างกายของผู้ป่วย โรคระบาดที่เกิดขึ้นมีลักษณะเหมือนเชื้อมะเร็งที่เป็นอันตราย เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของผู้ป่วย ทั้งยังสามารถแพร่กระจายลุกลามไปยังอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกายหรือแพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ เชื้อมะเร็งดังกล่าวสามารถรักษาได้ด้วยการใช้ยาแรงต่าง ๆ โดยมีภาครัฐเปรียบเสมือนแพทย์ผู้ทำหน้าที่รักษาโรคมะเร็งซึ่งแสดงให้เห็นความชอบธรรมของภาครัฐที่จะเป็นผู้จัดการควบคุมโรคในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ วิธีการรักษาโรคของแพทย์อาจทำให้เกิดผลข้างเคียงจากการรักษาเช่นกัน ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจเป็นเพราะหากพิจารณาจากจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีจำนวนมากกว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่โรคมะเร็งเป็นโรคร้ายที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของคนไทย โดยพบว่าโรคมะเร็งทุกชนิดเป็นสาเหตุที่ทำให้คนไทยเสียชีวิตสูงสุดเป็นลำดับแรกในพ.ศ. 2564 (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2564: 36) ดังนั้น การนำประสบการณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งมาใช้ในการอธิบายทำความเข้าใจโรคโควิด-19 น่าจะเนื่องมาจากลักษณะของโรคที่มีความรุนแรงและส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

3.2.2.9 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ พืช]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับพืชมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแนววงความหมายปลายทาง โดยมีการถ่ายโยงความหมายจากแนววงความหมายต้นทาง คือ พืช ที่มีลักษณะเป็นเช่นไร มีการเจริญเติบโตอย่างไร ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับพืช ในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบเพียงถ้อยคำอุปลักษณ์ *ต้นตอ* มาใช้กับโรคระบาดเท่านั้น

มโนอุปลักษณ์นี้มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พืช] ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรคที่กำลังแพร่ระบาดมีลักษณะเหมือนพืชที่มีจุดกำเนิดอันจะเติบโตเป็นพืชที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 26 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแนววงความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 19

แผนภูมิที่ 19 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ พืช] ในระบบปริชาน

แนววงความหมายต้นทาง

[พืช]

พืช

รากของพืช

แนววงความหมายปลายทาง

[โรคโควิด-19]

โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19

จุดกำเนิดของโรคหรือเชื้อไวรัส

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ พืช] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) รากของพืช → จุดกำเนิดของโรคหรือเชื้อไวรัส

(ตัวอย่างที่ 3.139) ...จังหวัดนครราชสีมา พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 สายพันธุ์อินเดียหรือเดลตา 10 ราย ในพื้นที่อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา โดยมี **ต้นตอ** จากสองสามีภรรยาให้เดินทางกลับจากกรุงเทพฯ... (ข่าวสด, 26 มิ.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 3.140) ...เคลที่เราเรียกว่าเป็นอยู่ใน active case finding ที่อยู่ในโรงงานเนี่ย เราก็คิดว่าอย่างนั้นเนี่ยเป็นพื้นที่เฉพาะแล้วลงไปตรวจ เจอก็เอาออกมา แต่คนที่อยู่สมุทรสาคร ที่บอกว่าเข้าไปในระบบการรักษาเนี่ยเดินเข้าไปหาหมออีก 99 รายเราก็ต้องมีการตรวจด้วยเหมือนกันก็ต้องมีการหา **ต้นตอของโรค** ด้วยเหมือนกันนะครับ... (แถลงข่าว ศบค., 2 ก.พ. 64)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ต้นตอ” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ กำนิดเช่นเดียวกับพืช ก่อนที่จะแตกแขนงรากเพื่อเติบโตเป็นพืชที่สมบูรณ์ต่อไป

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ พืช] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็น การนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับพืชมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พืช] มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า โรคระบาดมีความสำคัญกำนิตจากที่ไหน อย่างไร เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ดีมากยิ่งขึ้น

3.2.2.10 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน]

เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับบทเรียนซึ่งอยู่ในแวดวงของการศึกษามาใช้ทำ การแพร่ระบาดของโรคซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง โดยมีการถ่ายโยงความหมายจากแวดวง ความหมายต้นทาง คือ บทเรียนที่สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น *บทเรียน เรียนรู้ ถอดบทเรียน* มาใช้กับโรคระบาด

มโนอุปลักษณ์นี้มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] สะท้อนให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือน บทเรียนที่มนุษย์สามารถศึกษา ทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจน ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อน มโนอุปลักษณ์นี้พบทั้งสิ้น 13 ถ้อยคำ โดยสามารถแสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวง ความหมายได้ดังแผนภูมิที่ 20

แผนภูมิที่ 20 แผนภูมิแสดงการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน] ในระบบปริชาน

แวดวงความหมายต้นทาง		แวดวงความหมายปลายทาง
[การเรียน]		[การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19]
บทเรียน	→	โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19
ผู้เรียน	→	ประชาชนทุกคน
การศึกษาบทเรียน	→	การทำความเข้าใจโรคระบาด
ความรู้ที่ได้รับ	→	ประสบการณ์หรือความเข้าใจที่มีต่อโรคระบาด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) บทเรียน → โรคหรือเชื้อไวรัสโควิด-19

(ตัวอย่างที่ 3.141) ...รองอธิบดีกรมควบคุมโรคกล่าวว่า ระยะเวลาที่ 3 คือการฟื้นฟู เป็นการดำเนินการค้นหาปัญหา ถอดบทเรียน จากวิกฤติครั้งนี้เพื่อนำไปป้องกัน แก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆในอนาคต... (มติชน, 11 พ.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 3.142) ...เรามีบทเรียนที่เรียนรู้กันขึ้นมาสักพักนึงแล้วก็จัดการได้ เพราะฉะนั้น ประเด็นต่างๆที่เราเคยมีความขัดแย้งผมว่าตอนนี้ก็น้อยลง...

(แถลงข่าว ศบค., 24 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “บทเรียน” ในตัวอย่างที่ 3.141 เป็นคำนามใช้อ้างถึงการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นว่าเปรียบเสมือนเนื้อหาของบทเรียนที่มนุษย์สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงกิริยาศึกษาเรียนรู้บทเรียนด้วย ดังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ถอดบทเรียน” ในตัวอย่างที่ 3.141 และ “เรียนรู้” ในตัวอย่างที่ 3.142 หมายถึง การทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่ของที่มา วิธีการควบคุม ป้องกันรักษา เพื่อที่จะสามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน] ข้างต้น สรุปได้ว่าเป็นการนำเอาประสบการณ์การศึกษาเล่าเรียนมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] มโนอุปลักษณ์ได้นำเสนอให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนบทเรียนที่สามารถศึกษาเรียนรู้เพื่อทำให้เกิดความความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน หมายถึง มนุษย์สามารถควบคุมจัดการโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 พบมโนทัศน์ที่นำมาใช้ทำความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคและโรคระบาดที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น 10 มโนทัศน์ ได้แก่ สงคราม ภัยพิบัติ กีฬาชกมวย คนร้าย บุคคล สัตว์ร้าย วิญญาณร้าย มะเร็ง พิษ และการเรียน โดยมีมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์ที่ต่างไปจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ กีฬาชกมวย] เพื่อแนะนำให้ผู้รับสารต้องป้องกัน

ตัวเองอย่างเคร่งครัดและมโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ มะเร็ง] แสดงให้เห็นถึงอันตรายที่เกิดจากโรคที่กำลังแพร่ระบาดซึ่งอาจเกิดการแพร่ระบาดข้ามไปถึงวิธีการรักษาและผลกระทบที่จะเกิดจากการรักษาโรคด้วย มโนทัศน์ที่นำมาใช้อธิบายลักษณะและพฤติกรรมของโรคระบาดเพื่อทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคและลักษณะของโรคระบาดว่าเป็นอย่างไร ทั้งยังช่วยอธิบายโรคระบาดซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.3 สรุปมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ทั้งสองโรคไปในหัวข้อที่ 3.2 ข้างต้น ผลการวิจัยพบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ทั้งสองโรคทั้งที่กล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคและกล่าวถึงเฉพาะเพียงโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดเท่านั้น โดยพบมโนอุปลักษณะทั้งที่เหมือนและต่างกัน ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้สรุปมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยจะใช้มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ...] ในกรณีที่มีมโนอุปลักษณะนั้นกล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรค และใช้มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ ...] ในกรณีที่มีมโนอุปลักษณะนั้นกล่าวถึงเฉพาะโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองโรคที่พบเหมือนกัน ได้แก่

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สงคราม] และ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ สงคราม] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่สูงสุดเป็นลำดับแรกของทั้งสองโรค มโนอุปลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภาวะสงครามที่เกิดจากข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานและความเดือดร้อนให้แก่สังคม ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคมจึงต้องร่วมมือกันทำสงครามต่อสู้ข้าศึกศัตรูโดยมีภาครัฐเป็นผู้นำในการทำสงคราม และบุคลากรทางการแพทย์เป็นผู้ต่อสู้หลักเพื่อให้โรคระบาดสิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ามโนอุปลักษณะนี้เน้นไปที่การควบคุมป้องกันโรคในภาพรวมระดับประเทศเป็นหลัก ฉะนั้นผู้ที่มีบทบาทหลัก ได้แก่ ภาครัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายต่าง ๆ ในการควบคุมสั่งการเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถควบคุมโรคได้โดยเร็วที่สุด และแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ในฐานะเป็นผู้ที่ต้องเข้าไปควบคุมจัดการโรคตามความเชี่ยวชาญแห่งวิชาชีพ ขณะที่บทบาทของประชาชนเป็นเพียงผู้ที่ต้องรับฟังและกระทำตามมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดโดยภาครัฐแต่ไม่มีบทบาทส่วนร่วมในการป้องกันโรคเท่าที่ควร

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ภัยพิบัติ] และ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ

ภัยพิบัติ) เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในความถี่ลำดับที่สองของการแพร่ระบาดทั้งสองครั้งโดยเป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์เคยประสบ ได้แก่ อุทกภัยและอัคคีภัยมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดเพื่อสื่อให้เห็นถึงความเดือดร้อน อันตราย รวมไปถึงการเกิดซ้ำของโรคระบาดทำให้ต้องควบคุมจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเพื่อให้ภัยพิบัติยุติลงและทำให้สถานการณ์กลับมาเป็นปกติได้ ทั้งนี้มโนอุปลักษณ์ย่อยที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ในการแพร่ระบาดของโรคทั้ง 2 ครั้ง ปรากฏความถี่ต่างกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าประการหนึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะความรุนแรงของโรคที่มีการแพร่ระบาดซ้ำ การแพร่กระจายของโรค รวมไปถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติที่สังคมเคยประสบมาก่อนหน้าน่าจะมีผลต่อมโนอุปลักษณ์ที่พบด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าผู้ที่จะเป็นผู้ควบคุมจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ นั่นหมายถึง ภาครัฐจะมีความชอบธรรมในการบริหารควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดใหญ่ทั้งสองมโนอุปลักษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่ภัย นำพาซึ่งความเดือดร้อนยากลำบากมาสู่มนุษย์ ประการหนึ่ง คือ ความเดือดร้อนต่อสุขภาพที่ทำให้ต้องเจ็บไข้ได้ป่วยจนอาจทำให้ถึงขั้นเสียชีวิต ประการต่อมา คือ ความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปเพราะเกิดการแพร่ระบาดของโรคซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออื่น ๆ ด้วย ซึ่งสัมพันธ์กับสำนวน “โรคภัยไข้เจ็บ” ในภาษาไทย (วรวรรณ เพ็ชรกิจ, 2551: 104) ที่มองว่าโรคเป็นภัยอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่าภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นถือเป็นภาวะวิกฤตด้านสุขภาพที่ทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

มโนอุปลักษณ์อื่น ๆ ปรากฏความถี่ต่างลำดับกันในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้ง แต่ยังคงแสดงให้เห็นจุดร่วมว่าผู้ใช้ภาษามีมโนทัศน์ต่อโรคระบาดอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดในภาพรวมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ คนร้าย] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณ์ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] และ [โควิด-19 คือ คนร้าย] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในลำดับที่สามและสี่ในการแพร่ระบาดของทั้งสองโรคโดยเป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมไม่ดีมาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาดหรือเชื้อโรคที่สามารถทำอันตราย สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งนี้ปรากฏในความถี่ที่น้อยกว่ามโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เนื่องจากเมื่อพิจารณาไปที่องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์อาจเป็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์นี้ต้องการอธิบายข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโรคระบาดว่าเป็นเช่นไรเท่านั้น ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] นอกจากจะอธิบายความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดแล้วยังได้ชี้แนะให้เห็นถึงการควบคุมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ สัตว์ร้าย] และ [โควิด-19 คือ สัตว์ร้าย] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏในลำดับที่สี่และหกของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค โดยเป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ร้ายที่มีพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำอันตรายแก่มนุษย์และสัตว์อื่นมาใช้อธิบายพฤติกรรมของโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดอันเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] และ [โควิด-19 คือ วิญญาณร้าย] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏในลำดับที่ห้าและเจ็ดของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค โดยเป็นการนำความเชื่อเรื่องวิญญาณที่อยู่คู่สังคมมนุษย์มายาวนานมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนวิญญาณที่ให้โทษ หลอกหลอนมนุษย์สามารถทำให้มนุษย์เสียชีวิต จนทำให้เกิดความหวาดกลัว อย่างไรก็ตาม มโนอุปลักษณะนี้จะปรากฏในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐด้วยเหตุผลเพื่อดึงดูดความสนใจผู้รับสาร แต่การแพร่ระบาดของทั้งสองโรคพบเฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า มโนอุปลักษณะนี้ทำให้ผู้รับสารเกิดความหวาดกลัว โดยเฉพาะการเสียชีวิตซึ่งอาจไม่ใช่ว่าผลดีต่อการควบคุมโรคจนอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือต่อการควบคุมโรคของภาครัฐรวมถึงเศรษฐกิจของประเทศด้วย

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ บุคคล] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ บุคคล] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏในลำดับที่หกและห้าของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค โดยเป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับปัจเจกบุคคลที่มีวงศ์ตระกูลสืบสาแหรกกันมาเป็นลำดับ ทั้งยังเป็นสามารถเข้าไปทำความเข้าใจจักและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ มาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคและเชื้อโรคที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะนี้พบต่างกันตามประเภทวาทกรรม รายละเอียดจะกล่าวต่อไปในบทที่ 5 อีกทั้งเมื่อโรคระบาดเกิดขึ้นไปแล้วสักระยะหนึ่งหรือในช่วงท้ายของการแพร่ระบาดของโรค แสดงให้เห็นการปรับเปลี่ยนความคิดที่สังคมมีต่อโรคระบาดที่ต้องใช้ชีวิตท่ามกลางสภาวะโรคระบาดที่ยังไม่มีที่หายุดการแพร่ระบาดลงโดยง่าย

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ พิษ] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณะ [ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ พิษ] และ [โควิด-19 คือ พิษ] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏในลำดับที่เจ็ดและเก้าของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค มโนอุปลักษณะนี้ใช้อธิบายลักษณะของโรคระบาดคล้ายกับลักษณะของเมล็ดพืชที่มีต้นกำเนิดเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะฝังรากและเจริญเติบโตเป็นต้นต่อไปซึ่งใช้เพื่ออธิบายลักษณะของโรคระบาดอันเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ประกอบด้วยมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ การเรียน] และ [การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การเรียน] ซึ่งปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้ายของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรคแสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมมนุษย์ ฉะนั้น มนุษย์จึงต้องศึกษาบทเรียนนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน และสามารถนำไปควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ในที่สุด

ขณะที่มโนอุปลักษณ์ที่พบแตกต่างกัน ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬายกน้ำหนัก] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬายกน้ำหนัก] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในลำดับที่สามในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคก่อนหน้า มโนอุปลักษณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเหมือนกีฬายกน้ำหนัก โดยมีเชื้อโรคเป็นเหมือนคู่แข่ง ขณะที่ผู้รับสารทุกคนเปรียบเหมือนนักมวยที่ต้องต่อสู้เพื่อป้องกันตัวเอง ทั้งนี้ เหตุที่มโนอุปลักษณ์นี้ปรากฏเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น อาจเป็นเพราะโรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ สังคมยังไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าวมากนัก และยังไม่ทราบวิธีการป้องกันรักษาที่แน่นอน อีกทั้งหากพิจารณาจากจำนวนผู้ติดเชื้อ รายวันจะพบว่าเป็นโรคที่รุนแรงมากกว่าใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 จึงเป็นเหตุให้พบมโนอุปลักษณ์ย่อยนี้ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากต้องการให้ผู้รับสารต้องปกป้องตนเองจากโรคระบาดเพื่อไม่ให้เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตซึ่งจะทำให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคในภาพรวมระดับประเทศเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ แม้มโนอุปลักษณ์นี้คล้ายกับมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ซึ่งแสดงความเป็นฝ่ายตรงข้ามและต้องต่อสู้กัน แต่มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] กล่าวถึงการควบคุมโรคในภาพรวมเป็นหลักซึ่งมุ่งเน้นไปที่ภาครัฐในฐานะเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายและแพทย์ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมโรค ขณะที่มโนอุปลักษณ์นี้แสดงให้เห็นบทบาทของประชาชนทุกคนที่ต้องมีส่วนร่วมต่อการป้องกันโรครุนแรงกว่า กล่าวคือ ประชาชนทุกคนต้องช่วยกันป้องกันโรคอันจะส่งผลต่อการควบคุมโรคในภาพรวม อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ชี้แนะให้ผู้รับสารป้องกันตัวเองก็จะพบว่าภาครัฐในฐานะที่เล็ยงนักมวยยังคงมีอำนาจเหนือกว่านักมวยหรือประชาชนที่สามารถสังหรือแนะนำให้ประชาชนกระทำตามได้

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ปรากฏในความถี่ลำดับที่แปดของโรคโควิด-19 ใช้เพื่ออธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้นว่าคล้ายกับเชื้อมะเร็งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกายของผู้ป่วย อีกทั้งเชื้อมะเร็งยังสามารถแพร่กระจายลุกลามไปยังบริเวณอื่น ๆ รวมไปถึงอาจเกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก

การรักษาด้วย นอกจากนี้ การรักษาโรคมะเร็งจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น หากอนุমানผู้ที่จะมาทำการรักษาโรคมะเร็งจะพบว่าเป็นภาครัฐที่เป็นผู้มีบทบาทดังกล่าว และยังแสดงให้เห็นความชอบธรรมที่ภาครัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการควบคุมโรคด้วย ทั้งนี้ เหตุที่พบมโนอุปลักษณะในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เนื่องจากโรคโควิด-19 มีการแพร่ระบาดที่รุนแรง ยาวนาน และส่งผลให้มีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมากกว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่แพร่ระบาดในระยะเวลาอันสั้นและมีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตน้อยกว่า

เมื่อพิจารณามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นจากการเชื่อมโยงความหมายจากลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) สามารถสื่อมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองโรคได้ดังนี้

1) โรคระบาดเป็นสิ่งที่ เป็นภัยคุกคามหรือเป็นอันตราย และมนุษย์จะต้องกำจัด ควบคุม ป้องกัน ให้ยุติ สิ้นสุดลงโดยเร็ว สะท้อนให้เห็นได้จากแบบเปรียบของมโนอุปลักษณะ 2 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] โดยจะเห็นได้ว่าแบบเปรียบของมโนอุปลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่คุกคามหรือก่อให้เกิดอันตรายกับมนุษย์ ได้แก่ สงคราม และ ภัยพิบัติซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งอาจทำให้เกิดอันตรายจนถึงแก่ชีวิตมนุษย์ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องทำสงครามต่อสู้เข้าศึกรวมไปถึงควบคุมภัยพิบัติให้ยุติลงโดยเร็ว

2) โรคระบาดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงในคราวเดียวและสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ สะท้อนให้เห็นได้จากการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณะ 3 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาขมวย] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] โดยมีมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] เห็นได้จากองค์ประกอบการเคลื่อนที่ของมวลน้ำที่พบถ้อยคำอุปลักษณะ “ระลอก” ที่แสดงให้เห็นถึงการเกิดซ้ำของภัยพิบัติดังกล่าว หรือองค์ประกอบการเคลื่อนที่ของไฟที่พบถ้อยคำอุปลักษณะ “ลูกกลม” ที่แสดงถึงการแพร่กระจายขยายวงกว้างของภัยพิบัติ ขณะที่มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาขมวย] ที่องค์ประกอบระยะเวลาในการแข่งขันพบถ้อยคำอุปลักษณะ “ยก” สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้เรื่อย ๆ เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ที่พบองค์ประกอบการแพร่กระจายของเชื้อมะเร็งดังพบถ้อยคำอุปลักษณะ “ลูกกลม” ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นไม่อาจควบคุมให้สิ้นสุดได้ภายในคราวเดียวทั้งยังสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ด้วยเช่นกัน

3) โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ สะท้อนให้เห็นได้จากแบบเปรียบของมโนอุปลักษณะ 3 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ [โรคระบาด คือ คนร้าย] [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] และ [โรคระบาด

คือ วิญญาณร้าย] โดยแบบเปรียบเทียบและการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ คนร้าย] ได้แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ ทั้งยังอาจทำให้มนุษย์ถึงแก่ชีวิต ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “คร่าชีวิต” ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] ได้แสดงให้เห็นพฤติกรรมของสัตว์ร้ายบางจำพวกที่สามารถทำอันตรายต่อมนุษย์ได้ และมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] แบบเปรียบเทียบและการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์นี้แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งไม่มีตัวตนน่ากลัว และอาจทำให้มนุษย์ถึงแก่ชีวิตเช่นกันดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “เซ่น” “สังเวย”

4) โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก สะท้อนให้เห็นได้จากแบบเปรียบเทียบและการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น แบบเปรียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโรคมะเร็งซึ่งเป็นโรคร้ายชนิดหนึ่งสามารถทำให้ผู้ป่วยด้วยโรสดังกล่าวถึงแก่ชีวิตได้และวิธีการรักษาโรสดังกล่าวมีความซับซ้อน ดังนั้น ผู้ป่วยจึงต้องหาวิธีทางป้องกันเพื่อไม่ให้เป็นโรค รวมไปถึงหากป่วยด้วยโรสดังกล่าวแล้วก็ต้องเข้ารับการรักษาดูแลโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้หายขาดจากโรคในที่สุด แบบเปรียบดังกล่าวจึงได้นำมาใช้อธิบายโรคโควิด-19 ที่มีความรุนแรงจนทำให้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรสดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

5) โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวังตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ในที่สุด สะท้อนให้เห็นได้จากแบบเปรียบเทียบและการถ่ายโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น แบบเปรียบของมโนอุปลักษณ์นี้แสดงให้เห็นว่าภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนการแข่งขันกีฬา ทว่า การแข่งขันที่เกิดขึ้น ผู้เข้าแข่งขันจะต้องทำคะแนนให้ดีเพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้เอาชนะได้ นั่นหมายถึง ผู้แข่งขันต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้เสียคะแนนหรือหาวิธีป้องกันไม่ให้ติดเชื้อมาเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อตนเอง

6) โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ สะท้อนให้เห็นได้จากแบบเปรียบของมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ บุคคล] โดยมโนอุปลักษณ์ [ใช้ห้วงใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ บุคคล] องค์ประกอบการอยู่ร่วมกับบุคคลที่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น “อยู่กับโรค” แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สามารถอาศัยใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดได้

มุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดข้างต้นสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

มุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดข้างต้นสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก มโนอุปลักษณ์ ได้อธิบายความคิดเกี่ยวกับโรคระบาด โดยพบว่าทุกมโนอุปลักษณ์สามารถจัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้ ส่วนกลุ่มที่สอง มโนอุปลักษณ์ได้ชี้แนะให้เห็นถึงความจำเป็นในการควบคุม จัดการ ป้องกัน เตรียมการรับมือ และปรับความคิดต่อโรคระบาด ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาทักษะ] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง]

นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวิทยานิพนธ์นี้มีลักษณะทั้งที่เป็นสากลและเฉพาะวัฒนธรรม โดยพบว่ามโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] เป็นมุมมองที่สากลมีต่อโรคระบาดในงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในต่างประเทศที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในส่วนบททบทวนวรรณกรรมพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามและภัยพิบัติในความถี่สูงเป็นลำดับแรก ๆ จึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สากลมีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่เปราะบางที่สุด และต้องควบคุมป้องกันให้ได้ในที่สุด ขณะที่มโนทัศน์ที่นำมาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาดมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมวัฒนธรรม อาทิ กอชโลวา (Kozlova, 2021) พบมโนทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ประหลาดนำมาใช้ทำความเข้าใจโรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดในประเทศยูเครน หรือ หลายอวย (Laiyai, 2020) ที่พบมโนทัศน์เกี่ยวกับหมากรุกมาใช้ทำความเข้าใจโรคโควิด-19 ในประเทศจีนซึ่งเป็นการแข่งขันในวัฒนธรรมดังกล่าว สำหรับมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในงานวิจัยนี้มีลักษณะเฉพาะวัฒนธรรมไทย คือ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] ซึ่งไม่พบในงานวิจัยในต่างประเทศ เป็นการนำความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณมาใช้ใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาดเนื่องจากความเชื่อดังกล่าวอยู่คู่กับสังคมมาช้านานแล้วดังที่กล่าวไปในผลการศึกษา นอกจากนี้คนไทยบางส่วนยังมีความเชื่อว่าโรคบางอย่างเกิดจากการบันดาลของภูตผีดังที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2463: 156) ทรงพระราชนิพนธ์อธิบายไว้ในพระราชพิธีสิบสองเดือนเกี่ยวกับพระราชพิธีอาพาธพินาศโดยอ้างถึงพระราชพิธีเดียวกันที่เคยกระทำในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยคราวเกิดอหิวาตกโรคระบาดว่า “...การที่ทำขึ้นนั้นก็คงจะอาศัยเหตุที่เกิดโรคภัยที่เป็นมาก ๆ ทั่วกัน เช่น ใช้ทรพิษหรืออหิวาตกโรค...ข้างฝ่ายไทยเรากลับเชื่อผีมาแต่เดิมแล้ว ก็ตกลงกันโทษเอาว่าผีมาแขก...” ทั้งนี้ พบมโนอุปลักษณ์ [โรคคือภูตผี] ในงานวิจัยของเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555: 100) ที่พบว่าการอธิบายโรคในภาษาไทยถิ่นใต้บางโรคไม่อาจทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจน จึงเชื่อกันว่าป่วยด้วยอำนาจลี้ลับของภูตผี นอกจากนี้ คำซ้อน “มดหมอ” ในภาษาไทย “มด” ซึ่งมีความหมายว่า หมอเวทมนตร์ หรือ หมอผี คนในประเทศไทยบางกลุ่มจึงมักจะเชื่อกันว่า โรคบางอย่างเกิดจากอำนาจลี้ลับ หมอเหล่านี้สามารถ

ขจัดปัดเป่ารักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2528: 405-406) แม้ในปัจจุบันนี้ ยังปรากฏความเชื่อเรื่องหมอธรรมตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สามารถรักษาโรคบางชนิดได้อีกด้วยเช่นกัน จึงแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญูณกับโรคภัยไข้เจ็บเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมวัฒนธรรมไทยที่มีมาช้านาน

อาจกล่าวได้ว่าภาวะโรคระบาดใหญ่ที่เคยเกิดขึ้นทั้งสองครั้งถือเป็นภาวะวิกฤตด้านสุขภาวะของประเทศ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท นอกจากจะเปรียบเทียบประสบการณ์ที่ผู้รับสารรู้จักหรือคุ้นเคยเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดแล้ว ยังน่าจะมีหน้าที่ในการสื่อสารบางประการ ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐว่ามีหน้าที่ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) อย่างไรบ้าง

บทที่ 4

หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ในบทที่แล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย โดยยกตัวอย่างวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 มาประกอบการนำเสนอ พบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยทั้งสองครั้งเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่แต่อาจแตกต่างกันบางประการด้วยลักษณะความรุนแรงของโรค ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยว่ามีหน้าที่อย่างไรบ้างโดยแบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ลำดับแรกจะกล่าวถึงเกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย แล้วจึงกล่าวถึงองค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication) ของไฮม์ส์ (Hymes, 1974) จากนั้นจะเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยด้วยแนวคิดหน้าที่อุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ของโกทลี (Goatly, 1998) และสรุปผลการวิจัยในส่วนสุดท้าย

4.1 เกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ส่วนใหญ่มักจะศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ควบคู่ไปกับการศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ว่ามีหน้าที่ในการสื่อสารอย่างไรบ้าง แนวคิดที่ใช้มักเป็นแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010) เป็นหลัก ส่วนการศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์มักใช้แนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) ผู้วิจัยเห็นว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส์ (Hymes, 1974) น่าจะช่วยให้เห็นบริบทการสื่อสารในภาพรวมว่าใครเป็นผู้ส่งสาร ใครเป็นผู้รับสาร สารที่ผลิตออกมาเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด มีการใช้ภาษาอย่างไร รวมไปถึงมีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความอย่างไรอันจะทำให้วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์แต่ละหน้าที่ของโกทลี (Goatly, 1998) ร่วมไปกับการพิจารณาองค์ประกอบการสื่อสารด้วยว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในแต่ละด้านนั้นสัมพันธ์กับองค์ประกอบการสื่อสารองค์ประกอบใด อย่างไร นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เป็นสำคัญร่วมไปกับพิจารณาข้อความแวดล้อมถ้อยคำอุปลักษณ์และบริบทเหตุการณ์ที่เกิดการสื่อสารร่วมในการพิจารณาหน้าที่ของ

มีโนอุปลักษณะด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าการวิเคราะห์หน้าที่ของมีโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ด้วยแนวทางข้างต้นน่าจะทำให้สามารถวิเคราะห์หน้าที่ของมีโนอุปลักษณะได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในส่วนสรุปหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมแต่ละประเภท ในส่วนท้ายของบทนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์จำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมีโนอุปลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่ 10 ถ้อยคำขึ้นไปซึ่งเป็นจำนวนสองเท่าของจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่นำมาจัดกลุ่มมีโนอุปลักษณะในงานวิจัยนี้มาพิจารณาหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะในวาทกรรมแต่ละประเภทร่วมไปกับการพิจารณาองค์ประกอบ การสื่อสารและบริบทข้อความที่ถ้อยคำอุปลักษณะนั้นปรากฏร่วมด้วย ทั้งนี้ มีโนอุปลักษณะที่มีความถี่ตั้งแต่ 10 ถ้อยคำขึ้นไปถือว่าเป็นมีโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่หลักในวาทกรรมประเภทนั้น มีโนอุปลักษณะที่มีความถี่ น้อยกว่า 10 ถ้อยคำถือว่าเป็นมีโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่รองในวาทกรรมประเภทนั้น ในกรณีที่มีมีโนอุปลักษณะ นั้นมีความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะไม่ถึง 10 ถ้อยคำแต่สามารถทำหน้าที่ในด้านนั้น ๆ ได้เกิน ร้อยละ 80 ขึ้นไป ผู้วิจัยจัดให้มีโนอุปลักษณะนั้น ๆ มีหน้าที่หลักในวาทกรรมด้วยเช่นกัน ส่วนมีโนอุปลักษณะ ที่ไม่พบในวาทกรรมถือว่าไม่มีหน้าที่ในวาทกรรมประเภทนั้น การวิเคราะห์หน้าที่หลักและหน้าที่รองของ มีโนอุปลักษณะน่าจะทำให้เห็นว่ามีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมต่างประเภทกันมีหน้าที่เหมือนกัน หรือไม่ อย่างไร

4.2 องค์ประกอบการสื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ไฮมส์ (Hymes, 1974) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์การสื่อสารในแต่ละสังคม วัฒนธรรมซึ่งจะช่วยให้เข้าใจองค์ประกอบการสื่อสารที่มีผลต่อการสื่อสารได้ในแต่ละสังคมวัฒนธรรม (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 124) โดยเสนอองค์ประกอบไว้ 8 องค์ประกอบด้วยตัวย่อที่มีชื่อว่า “SPEAKING” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **S-Setting/Scene** คือ เวลาและสถานที่ หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่เกิด เหตุการณ์การสื่อสาร
2. **P-Participants** หมายถึง ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร ได้แก่ ผู้พูด ผู้ฟัง ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารซึ่งต่างมีบทบาทในการสื่อสารแต่ละครั้ง
3. **E-Ends** หมายถึง จุดมุ่งหมายของเหตุการณ์การสื่อสาร
4. **A-Act Sequence** หมายถึง การลำดับวัจนกรรม คือ รูปแบบของคำพูดว่า มีการใช้อย่างไร เรียงลำดับอย่างไร
5. **K-Keys** หมายถึง น้ำเสียง ท่าทาง หรืออารมณ์ที่ใช้ขณะที่มีการสื่อสาร เช่น จริงจัง ขบขัน

6. **I-Instrumentalities** หมายถึง เครื่องมือ โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูดปากเปล่า การเขียน โทรศัพท์ และภาษาที่ผู้พูดใช้ในการสื่อสารซึ่งอาจเป็นวจนลีลา ภาษาย่อย ทำเนียบภาษาต่าง ๆ และอาจมีการสลับภาษาได้

7. **N-Norms of Interaction and Interpretation** คือ บรรทัดฐาน การปฏิสัมพันธ์และการตีความ บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ข้อตกลงหรือแนวทางปฏิบัติที่กำกับการสื่อสาร ขณะที่บรรทัดฐานการตีความ หมายถึง เกณฑ์หรือแนวทางที่ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารใช้ในการทำความเข้าใจและตีความสารที่สื่อออกมา

8. **G-Genre** หมายถึง ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร เช่น บทประพันธ์ เรื่องเล่า ตำนาน ฯลฯ มักจะมีชื่อเรียกเฉพาะ

ผู้วิจัยจะนำเสนอองค์ประกอบการสื่อสารของวาทกรรมทั้งสองประเภทโดยรวมตามแต่ละตัวอักษร องค์ประกอบการสื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในเหตุการณ์โรคระบาดใหญ่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ฉาก (Setting/Scene) คือ เวลา และ สถานที่ที่เกิดการสื่อสาร มีรายละเอียดดังนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เวลาที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสารนี้แบ่งเป็น 2 ช่วงตามขอบเขตข้อมูลในวิทยานิพนธ์นี้ คือ 1) เดือนเมษายน-สิงหาคม พ.ศ. 2552 เป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และ 2) เดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และเดือนเมษายน-กันยายน พ.ศ. 2564 ตามลำดับซึ่งเป็นช่วงเวลาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกและมีการแพร่ระบาดซ้ำในประเทศไทย ช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคทั้งสองเป็นช่วงเวลาที่ยังคงไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับโรคระบาดมาก่อนรวมถึงเป็นภาวะวิกฤตด้านสาธารณสุขในประเทศ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการนำเสนอรายงานข่าวสารหรือสถานการณ์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรครวมถึงวิธีปฏิบัติสำหรับการควบคุมป้องกันโรคที่ถูกต้อง

ส่วนสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสาร คือ หนังสือพิมพ์ที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาเป็นข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ไทยรัฐ ข่าวสด และมติชน เป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดอ่านสูงสุดในประเทศไทย (Truehits, 2564) หนังสือพิมพ์เหล่านี้เผยแพร่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ วางจำหน่ายตามร้านค้าต่าง ๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้ ในปัจจุบัน เนื่องมาจากรูปแบบการรับสารของผู้บริโภคที่นิยมรับสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตจึงมีการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์อีกด้วย วิธีการแพร่กระจายวาทกรรมผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ เช่นนี้จึงทำให้หนังสือพิมพ์สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว (สุภาณี นิตย์เสมอ, 2543: 16-18)

วาทกรรมสื่อภาครัฐ เวลาที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสารในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียด เช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ แต่มีความแตกต่างในบางประเด็น คือ วาทกรรมสื่อภาครัฐใน เหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 บางวาทกรรมแม้ว่าจะผลิตในปีเดียวกับที่ มีการแพร่ระบาดของโรค แต่เป็นช่วงหลังจากที่สามารถควบคุมโรคได้ในระดับหนึ่งแล้ว ดังนั้น วาทกรรมจึง ไม่ได้มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่กลับบันทึกเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรค ที่เกิดขึ้นสำหรับใช้ในการศึกษาแนวทางในการจัดการควบคุมโรคหากเกิดการแพร่ระบาดขึ้นอีกในอนาคต (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552) ส่วนวาทกรรมสื่อภาครัฐในเหตุการณ์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค ทั้งในแง่ข้อมูลเกี่ยวกับโรค การแพร่ระบาดของโรค วิธีการป้องกันโรค วิธีการรักษา การใช้ชีวิตวิถีใหม่ ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรค ข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรค นโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการควบคุม โรค เป็นต้น เพื่อให้ผู้รับสารทราบข้อมูลเกี่ยวกับโรคจากภาครัฐและปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนด นอกจากนี้ การแถลงข่าวของภาครัฐจัดขึ้นตามกำหนดเวลาที่วางไว้ คือ เหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรค ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 มีการจัดแถลงข่าวโดยกรมควบคุมโรคเพื่อให้ข้อมูลสถานการณ์ของโรค รวมไปถึงข้อเสนอแนะในการป้องกันและควบคุมโรค (ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555; วิภาวิน โมสูงเนิน, 2553) เช่นเดียวกับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศูนย์ข้อมูลโควิด-19 หรือ ศบค.) (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ข) และมีการแถลงข่าวทุกวันในเวลา 11.00 น. โดยประมาณ นอกจากนี้ เวลาที่เกิดการสื่อสารในวาทกรรม ประเภทนี้มีรายละเอียดเช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ ช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของ โรคอาจถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตด้านสาธารณสุขของประเทศ ภาครัฐในฐานะที่มีหน้าที่บริหารราชการ แผ่นดินตามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องมีการสื่อสารเพื่อทำและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับสาธารณะ เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคเพื่อให้การควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้สถานการณ์กลับ เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

ส่วนสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์การสื่อสาร หากเป็นวาทกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ มีการเผยแพร่ ผ่านรูปแบบหนังสือ วารสาร นิตยสาร ข่าวแจก ขณะที่วาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าว เกิดขึ้น ณ สถานที่ตั้ง ของหน่วยงาน อาจเป็นกระทรวงสาธารณสุข หรือทำเนียบรัฐบาล และเผยแพร่วาทกรรมผ่านช่องทาง ต่าง ๆ อาทิ โทรศัพท์ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงผู้ชมสามารถเข้าชมย้อนหลังได้ด้วย การเผยแพร่วาทกรรม ของภาครัฐทั้งสองรูปแบบนี้สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้รวดเร็วและเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์

2. ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร (Participants) ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ และวาทกรรมสื่อ ภาครัฐ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วย **1) ผู้ส่งสาร** คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการเขียนข่าวซึ่งเป็นกระบวนการผลิตวาทกรรม ผู้ที่มีส่วนร่วมในการเขียนข่าว ได้แก่ ผู้เขียนข่าว ผู้สื่อข่าว ไปจนถึงบรรณาธิการข่าว ทั้งนี้ ข่าวสารที่เกิดขึ้นในแต่ละวันย่อมมีเป็นจำนวนมากจึงไม่อาจเป็นไปได้ที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จะสามารถรายงานข้อมูลข่าวสารนั้นได้ทั้งหมด ฉะนั้น หน้าที่หนึ่งของนักหนังสือพิมพ์คือการทำหน้าที่เป็น “นายทวารข่าวสาร” (Gatekeeper) ที่ต้องเลือกว่าจะนำเสนอข่าวใดบ้าง นำเสนอในหน้าใด และนำเสนออย่างไร อันเป็นการกำหนดข่าวที่จะนำเสนอไปสู่สาธารณชน (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 16) จากการสำรวจเนื้อหาของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่รายงานข่าวในภาวะโรคระบาดใหญ่พบว่า มีหลายประเด็น อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค การควบคุมป้องกันโรค ประเด็นทางการเมือง มาตรการทางเศรษฐกิจ มาตรการทางสังคม การต่างประเทศ ฯลฯ ขณะที่ **2) ผู้รับสาร** ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ คือ ผู้อ่านที่ต้องการทราบข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในแต่ละวันว่าเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นบ้าง ที่ไหน อย่างไร และเมื่อไร ซึ่งสามารถหาซื้อได้ตามสถานที่จัดจำหน่ายในประเทศหรือในปัจจุบันสามารถเข้าถึงผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในกรณีของเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรค คือ ผู้รับสารต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับโรคในแง่มุมต่าง ๆ เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ความรุนแรงของโรค วิธีป้องกันและรักษาโรค ไปจนถึงผลกระทบต่อมิติต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะสามารถวางแผนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ส่วน **3) ผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์การสื่อสาร** คือ สำนักข่าว หรือสำนักพิมพ์ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและกระจายวาทกรรมไปสู่ผู้รับสารผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมไปถึงแหล่งข่าวต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับนำมาใช้ในการรายงานข่าว

วาทกรรมสื่อภาครัฐ อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ **1) วาทกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์** ประกอบด้วย **ผู้ส่งสาร** ได้แก่ ผู้เขียนซึ่งเป็นแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงาน ตลอดจนองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขทั้งในด้านนโยบาย การควบคุมจัดการโรค เช่น หนังสือ “ระบาดบันลือโลก เล่ม 2 ใช้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 09 มาแล้ว” โดยประเสริฐ ทองเจริญ (2552ก)³ “หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่” โดยสำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2552) หรือ “สู้โควิด-19 ไปด้วยกัน คู่มือสำหรับประชาชน” โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563) ผู้ส่งสารเหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านสาธารณสุข ส่วน **ผู้รับสาร** คือ ผู้อ่านที่สามารถเข้าถึงวาทกรรมได้หลากหลายช่องทาง ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ขณะที่ **ผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์การสื่อสาร** ได้แก่ กองบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ ที่มีส่วนร่วมในการผลิตและกระจายวาทกรรมนอกเหนือไปจากการเรียบเรียงเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ส่งสาร ขณะที่กลุ่มที่ 2 คือ **2) วาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าว** ผู้ส่งสาร ได้แก่ แพทย์

³ ศาสตราจารย์สาขาวิชาไวรัสวิทยา และราชบัณฑิต สาขาวิชาแพทยศาสตร์

บุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องในระดับ การบริหารนโยบาย การควบคุมจัดการโรค ตลอดจนมิติทางสังคมอื่น ๆ อาทิ มิติเศรษฐกิจ มิติการเมือง มิติความมั่นคง ได้แก่ การแถลงข่าวของกรมควบคุมโรค ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ ใหม่ 2009 และ การแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.)⁴ โดยกองโฆษกศูนย์บริหาร สถานการณ์ดังกล่าว ขณะที่**ผู้รับสาร** คือ ประชาชนที่รับชมและรับฟังการแถลงข่าว ส่วน**ผู้มีส่วนร่วมใน เหตุการณ์การสื่อสาร** ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่จัดเตรียมข้อมูลสำหรับการแถลงข่าว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ การแพร่ภาพและเสียง ตลอดจนผู้ร่วมรับฟังการแถลงข่าว ณ ที่ตั้ง

3. จุดมุ่งหมาย (Ends) จุดมุ่งหมายของเหตุการณ์การสื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และ วาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียดดังนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์มีบทบาทหลายประการ อาทิ การเป็นนายทวาร ข่าวสาร (Gatekeeper) โดยกองบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์จะทำการคัดเลือกข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน รอบวันมานำเสนอ ซึ่งอาจมีการตัดทอน ดัดแปลง แก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลใด ๆ ก่อนที่จะเผยแพร่ออกสู่ สาธารณะ การเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer) คือการทำหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปสู่สังคมอันจะ ช่วยทำให้ประชาชนผู้รับสารทันเหตุการณ์และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก การเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง (Changing Agent) โดยการนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์สามารถอิทธิพลต่อ ความคิด ทศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมของสังคม อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบางประการ (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 16-18) บทบาทของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายพื้นฐานของวาทกรรมประเภทนี้คือการรายงานข้อมูลข่าวสารแก่ผู้รับสารว่าเกิดเหตุการณ์ใด ขึ้นที่ไหน อย่างไร และเมื่อไรในรอบวันที่ผ่านมา นอกจากนี้ จากบทบาทข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารในวาทกรรมประเภทนี้ยังอาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมข้อมูลบางประการด้วย ทั้งนี้ หากพิจารณาถ้อยคำภาษาที่ใช้ในวาทกรรมประเภทนี้ร่วมด้วยจะเห็นได้ว่านอกจากจุดมุ่งหมายเพื่อ รายงานข้อมูลข่าวสารแล้ว วาทกรรมประเภทนี้ต้องการขายข่าวเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสารไปพร้อม กันด้วย อย่างไรก็ตาม ลักษณะเช่นนี้อาจแฝงทัศนคติหรืออารมณ์ความรู้สึกบางประการต่อการนำเสนอ เนื้อหาข่าวในเรื่องนั้น ๆ (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2564: 30-32) ซึ่งอาจนำไปสู่ความตื่นตระหนก ไม่สงบ เรียบร้อยของสังคมได้ ขณะเดียวกัน นอกจากบทบาทข้างต้นแล้ววาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ยังอาจโน้มน้ำว

⁴ ในระยะแรกของการก่อตั้งศูนย์ ผู้แถลงข่าวสลับหมุนเวียนกันมาแถลงข่าว อาทิ รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข กระทั่งเมื่อประกาศใช้พระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 ผู้แถลงข่าวหลัก คือ กองโฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์ โควิด-19 (ศบค.)

ชักจูง ผู้รับสารให้เกิดพฤติกรรมบางอย่าง ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์หน่วยงานภาครัฐให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการได้ด้วยเช่นกัน

ในกรณีของการแพร่ระบาดของโรคระบาดทั้งสองครั้งที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย จากการศึกษาวาทกรรมสื่อประเภทนี้ บทบาทหลักของวาทกรรมคือการรายงานข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นในรอบวันว่าเกิดเหตุการณ์แพร่ระบาดขั้นที่ไหน อย่างไร สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเป็นอย่างไร มีจำนวนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิตเท่าใดบ้าง ภาครัฐมีมาตรการจัดการโรคระบาดอย่างไร ขณะเดียวกัน เนื้อหาการนำเสนอข่าวในวาทกรรมประเภทนี้มีได้นำเสนอแง่มุมการแพร่ระบาดและการควบคุมโรคเพียงอย่างเดียว หากแต่นำเสนอถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือสถาบันต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคหรือมาตรการควบคุมโรคของภาครัฐด้วย การนำเสนอเนื้อหาเช่นนี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของผู้รับสารให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ขณะเดียวกันก็มีส่วนวิพากษ์วิจารณ์การจัดการของภาครัฐต่อการควบคุมโรคระบาดซึ่งอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายบางประการให้เหมาะสมกับการควบคุมโรคด้วยเช่นกัน

วาทกรรมสื่อภาครัฐ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ วาทกรรมที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคระบาด แนวปฏิบัติในการควบคุมและป้องกันโรค ตลอดจนสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สังคมเนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ ดังตัวอย่าง

(ตัวอย่างที่ 4.1) “...หนังสือเล่มนี้ตั้งใจเขียนให้อ่านได้ทั้งประชาชนทั่วไปหรือนักวิชาการก็อ่านได้เพื่อได้มีความรู้ทั้งเรื่องโรคต่างๆ ที่ระบาดอุบัติใหม่ ดังเช่น โรคไข้หวัดใหญ่ ระบาดใหญ่เป็นเรื่องที่แพร่กระจายไปทั่วโลกอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้ท่านผู้อ่านได้ทันกับเหตุการณ์ในทำนองที่ว่า รู้เขา รู้เรา รู้โรค รู้โลก”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก)

(ตัวอย่างที่ 4.2) “องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานบูรณาการกิจการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ..สภาภาษาชดไทย, และองค์การยูเนสโก ประเทศไทย ได้ร่วมกันพัฒนาเอกสาร “แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19)” โดยอิงจาก Guidance for COVID-19 Prevention and Control in Schools ซึ่งจัดทำโดยองค์การยูนิเซฟ องค์การอนามัยโลก และสหพันธ์สภาภาษาชดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (IFRC) เพื่อเป็นแนวทางระดับสากลในการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างปลอดภัย”

(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563ฉ)

จากตัวอย่างที่ 4.1-4.2 เห็นได้ว่านอกจากวาทกรรมจะมุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดแล้ว ยังมุ่งให้แนวทางปฏิบัติตนในการควบคุมป้องกันโรคให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ส่วนวาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าวมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับวาทกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ กล่าวคือ นอกจากวาทกรรมจะให้รายงานสถานการณ์หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องการสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนในยามเกิดวิกฤตซึ่งอาจได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และยังต้องการกระตุ้นเตือน โน้มน้าว ให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพส่วนบุคคล ทั้งยังมีส่วนในการนำเสนอความเข้าใจระหว่างภาครัฐกับประชาชนในยามวิกฤตด้วย ดังความปรากฏในภารกิจประการหนึ่งของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ดังที่ระบุไว้ในคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 5/2563 เรื่อง การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 ข้อ 4 (4) ความว่า “*ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลและประชาชน รวมทั้งปฏิบัติการจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง*” (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ข) กล่าวคือ นอกจากผู้รับสารจะทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว สารที่ได้รับเป็นสารที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือตามที่ภาครัฐต้องการ อันมีส่วนต่อการสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นความเสี่ยงต่อการแพร่โรคและเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคในที่สุด รวมไปถึงทราบเข้าใจ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานของภาครัฐในยามที่เกิดโรคระบาดด้วย (ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินันท์ และวิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, 2564; ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555; วิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, 2564; วิภาวิน โมสูงเนิน, 2553) ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเมื่อผู้รับสารทราบและปฏิบัติตามมาตรการตลอดจนนโยบายต่าง ๆ ที่ภาครัฐได้นำเสนอแล้วจะมีส่วนช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมและสร้างความชอบธรรมให้แก่การบริหารจัดการสถานการณ์โรคระบาดของภาครัฐด้วยเช่นกัน

4. ลำดับวาทกรรม (Act Sequence) การเรียงลำดับส่วนประกอบต่าง ๆ และวาทกรรมที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ จากข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษา พบองค์ประกอบ ได้แก่ พาดหัวข่าว (Headline) และพาดหัวรอง (Sub-Headline) ซึ่งปรากฏอยู่ที่หน้าแรกของหนังสือพิมพ์เป็นส่วนที่สรุปรายละเอียดสำคัญของข่าวว่ากำลังกล่าวถึงเรื่องอะไร ส่วนบรรณานำ (Lead) และเนื้อหาข่าวปรากฏอยู่ในส่วนหน้าในเพื่อให้รายละเอียดของเนื้อหาข่าวให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สำหรับเนื้อหาข่าวในพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ อาทิ รายงานจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตรายวัน สถิติผู้ป่วยและผู้เสียชีวิต ข้อมูลสายพันธุ์ของโรคระบาด มาตรการในการควบคุมโรคของภาครัฐ กิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ในช่วงการแพร่ระบาด ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค สำหรับวาทกรรมที่พบในวาทกรรมประเภทนี้ มักพบวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว

(Representatives) (Searle, 1976) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายพื้นฐานของวาทกรรมคือการรายงานข่าวสาร เพื่อให้รายละเอียด ข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

วาทกรรมสื่อภาครัฐ วาทกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ วาทกรรมที่เป็นสื่อให้ความรู้ อาจมีการเรียงลำดับด้วยการกล่าวถึงที่มาของโรค วิธีการแพร่ระบาด วิธีการป้องกันควบคุม รักษาโรค หากเป็นวาทกรรมที่เป็นการตุนมีการแบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนมีการเรียงลำดับจากปมเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และนำไปสู่จุดคลี่คลายของเรื่อง และมีการแทรกรายละเอียดเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งในแง่ที่มา วิธีการป้องกันโรค เพื่อให้เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน ส่วนวาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าวมีการเรียงลำดับจากการกล่าวทักทาย การให้รายละเอียดของโรคในประเด็นต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานของโรค จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิต วิธีการป้องกันและควบคุมโรค นโยบายของภาครัฐต่อการจัดการภาวะโรคระบาดในประเด็นทางสาธารณสุขต่างประเทศ ความมั่นคง เศรษฐกิจ ฯลฯ การฝากทิ้งท้าย และการกล่าวอำลา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณากลุ่มวาทกรรมที่ปรากฏในวาทกรรมสื่อภาครัฐ พบว่าประกอบด้วยวาทกรรมหลายกลุ่ม ทั้ง **วาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representatives)** เพื่อให้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรค **วาทกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive)** เพื่อแสดงให้เห็นว่าภาครัฐจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการควบคุมจัดการโรค **วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives)** เพื่อแนะนำให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคและมักพบคำช่วยกริยา เช่น “ต้อง” “ควร” “จะ” และ **วาทกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives)** เพื่อแสดงความรู้สึกบางอย่างต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดในผลการศึกษาค้นคว้าที่ 4.3.2

5. น้ำเสียง (Keys) วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในเหตุการณ์การแพร่ระบาดใหญ่พบน้ำเสียงดังต่อไปนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ หากพิจารณาจากระดับภาษาที่ใช้พบว่าในส่วนพาดหัวข่าวมีการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ กล่าวคือ มีการย่อคำ ตัดคำ การใช้โครงสร้างประโยคที่ไม่สมบูรณ์ สแลง (สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) ขณะที่ส่วนเนื้อหาข่าวใช้ภาษาระดับทางการและกึ่งทางการ ดังนั้น ด้วยระดับภาษาข้างต้น น้ำเสียงของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จึงมีความจริงจัง เนื่องจากต้องการให้รายละเอียด ข้อมูลแก่ผู้รับสาร เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้รับสาร

วาทกรรมสื่อภาครัฐ หากพิจารณาจากระดับภาษาที่ใช้พบว่ามีการใช้ระดับภาษาที่หลากหลาย อาทิ วาทกรรมที่เป็นการตุน มีการใช้ภาษาระดับกันเองเนื่องจากเนื้อหาที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้รับสารที่เป็นเด็กและเยาวชน ขณะที่วาทกรรมที่แพทย์ตลอดจนหน่วยงานเป็นผู้ผลิต มีการใช้ภาษาตั้งแต่ระดับกันเองไปจนถึงระดับทางการ เช่นเดียวกับวาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าว มีการใช้

ภาษาตั้งแต่ระดับสนทนาไปจนถึงระดับทางการ ดังนั้น น้ำเสียงของวาทกรรมประเภทนี้จึงมีทั้งน้ำเสียงที่จริงจัง กล่าวคือ เพื่อให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และโน้มน้าวให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม ขณะเดียวกันก็มีความที่เล่นที่จริงเช่นกัน เพื่อให้ผู้รับสารไม่รู้สึกรังเกียจจนเกินไป

6. เครื่องมือ (Instrumentalities) แบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร และ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร วาทกรรมทั้งสองประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร คือ นำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ช่องทางนี้จึงสามารถแพร่กระจายวาทกรรมไปยังผู้รับสารได้รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก ขณะที่การใช้ภาษาในวาทกรรมประเภทนี้ พบว่ามีการใช้ภาษาเขียนเนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งนี้ อาจมีการย่อคำ ตัดคำ ละโครงสร้างประโยคบางส่วน หรือสแลง มีการใช้ระดับภาษาตั้งแต่ระดับกันเองเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสารและใช้ภาษาถึงระดับทางการให้รายละเอียดที่ชัดเจนในส่วนเนื้อหาข่าว ทั้งนี้ อาจมีการปนภาษาต่างประเทศ และ วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดได้ง่ายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะการใช้ภาษาของวาทกรรมประเภทนี้ที่ต้องการดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร อาจมีการแฝงจุดยืน อารมณ์ ทศนคติของผู้ส่งสารต่อประเด็นที่วาทกรรมประเภทนี้นำเสนอด้วย (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒน์, 2564: 30-32)

วาทกรรมสื่อภาครัฐ ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ช่องทาง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ ในปัจจุบัน อาจมีการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งด้วยซึ่งทำให้วาทกรรมสามารถกระจายไปสู่ผู้รับสารได้อย่างรวดเร็วและเป็นจำนวนมาก สำหรับภาษาที่ใช้ในวาทกรรมประเภทนี้ พบว่า มีการใช้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน มีระดับภาษาตั้งแต่ระดับกันเองไปจนถึงระดับทางการ และอาจมีการปนภาษาต่างประเทศ รวมทั้งวาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดได้ง่ายมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อภาครัฐตลอดจนควบคุมสังคมด้วย

7. บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation) วาทกรรมทั้งสองประเภทมีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ มีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ด้วยรูปแบบการสื่อสารทางเดียว คือ จากผู้เขียนข่าว กองบรรณาธิการ สำนักข่าว และเผยแพร่วาทกรรมเพื่อรายงานเหตุการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ไปสู่ผู้รับสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงวาทกรรมได้โดยรูปแบบต่าง ๆ ขณะที่บรรทัดฐานการตีความ คือ ข่าวสารที่วาทกรรมหนังสือพิมพ์เผยแพร่เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมเหล่านี้มีชื่อเสียงในแวดวงสื่อสารมวลชน ดำเนินธุรกิจด้านนี้มาเป็นเวลานาน

หลายปี สามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือได้ ขณะเดียวกัน ผู้รับสารก็สามารถนำข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้รับจากวาทกรรมไปประกอบการวางแผนในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิ การระมัดระวังป้องกันตัวจากโรค ข้อมูลการรักษาโรค เป็นต้น

วาทกรรมสื่อภาครัฐ มีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ ทั้งในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว และการสื่อสารสองทาง กล่าวคือ วาทกรรมที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์มีรูปแบบการสื่อสารทางเดียว ขณะที่วาทกรรมที่เป็นการแถลงข่าวมีรูปแบบการสื่อสารสองทาง เนื่องจากผู้รับสารสามารถแสดงความคิดเห็น ฝากคำถาม ข้อเสนอแนะกลับมาสู่ผู้ส่งสารได้ ทั้งนี้ ผู้ส่งสารในวาทกรรมประเภทนี้เป็นแพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุข และสามารถเผยแพร่ วาทกรรมไปสู่ผู้รับสารตามช่องทางต่าง ๆ ด้วยอำนาจรัฐ ขณะที่บรรทัดฐานการตีความ คือ ผู้ส่งสารเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านสาธารณสุขและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะฉะนั้น ข้อมูลที่ปรากฏในวาทกรรมประเภทนี้จึงเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ นอกจากผู้ส่งสารจะให้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังพยายามโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค ขณะที่ผู้รับสารเมื่อได้รับทราบข้อมูลแล้ว ก็ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งอาจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตเพื่อป้องกันตนเองจากการติดโรค ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคได้ในที่สุด

8. ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร (Genre) ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เป็นข้อมูลประเภทการรายงานข่าว ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ มีทั้งข้อมูลประเภทให้ความรู้ และการแถลงข่าว

จากองค์ประกอบการสื่อสารตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าองค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญที่น่าจะมีผลต่อการเลือกใช้มีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมทั้งสองประเภทมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร จุดมุ่งหมาย ลำดับวัจนกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ และประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร กล่าวคือ **ฉาก** ในที่นี้ หมายถึง เวลาที่เกิดการสื่อสารผ่านวาทกรรมทั้งสองประเภทซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมประสบภาวะวิกฤตทางสุขภาพเนื่องจากเกิดโรคระบาด จึงต้องมีการสื่อสารเกิดขึ้นเพื่อให้สังคมเกิดความเข้าใจสถานการณ์และปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมโรคตลอดจนควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยมี**ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร** ผู้ส่งสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ผู้เขียนข่าว ผู้สื่อข่าว กองบรรณาธิการข่าว สำนักพิมพ์ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ ได้แก่ แพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค ผู้ส่งสารในวาทกรรมทั้งสองประเภทเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ของตน สารที่สื่อออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับทราบและปฏิบัติตาม ขณะที่**จุดมุ่งหมายของวาทกรรม** ได้แก่ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มุ่งให้ข้อมูล

ข้อเท็จจริงแก่ผู้รับสารเป็นสำคัญ ทั้งอาจดึงดูดความสนใจซึ่งอาจแฝงทัศนคติบางประการแก่ผู้รับสาร ส่วนวาทกรรมสื่อภาครัฐ นอกจากจะมุ่งให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารแล้ว ยังมุ่งให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค รวมไปถึงสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้รับสารกับ ภาครัฐและควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย นอกจากนี้ **ลำดับวาทกรรม**ที่พบในวาทกรรมทั้งสอง ประเภท พบว่าแม้วาทกรรมทั้งสองประเภทจะกล่าวถึงข้อมูลหรือเหตุการณ์เดียวกัน แต่วาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์มักพบวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าวอันสัมพันธ์กับบทบาทการรายงานข้อมูลข่าวสารเป็นสำคัญ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบวาทกรรมหลากหลายกลุ่มอันเนื่องมาจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสาร โดยตรงที่ต้องการให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด อีกทั้งมีโนอุปลักษณะเป็น **เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร**เพื่ออธิบายถ่ายทอดความคิดให้กับผู้รับสาร โดยมี **บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ** คือ ผู้ส่งสารในวาทกรรมทั้งสองประเภทเป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ สารที่ส่งออกมาจึงน่าเชื่อถือ ผู้รับสารจึงสามารถรับสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน และนำไปสู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในที่สุด และองค์ประกอบประการสุดท้าย คือ **ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร** ได้แก่ ประเภทของวาทกรรมที่แตกต่างกัน คือ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ และวาทกรรมสื่อภาครัฐ วาทกรรมทั้งสองประเภทนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายพื้นฐานต่างกันแล้ว มีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรม ต่างประเภทกันน่าจะมีหน้าที่ที่ต่างกันด้วย ดังนั้น ด้วยองค์ประกอบการสื่อสารที่ได้กล่าวไปข้างต้น จึงน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะในวาทกรรมทั้งสองประเภทที่ต่างกัน

4.3 หน้าที่ของมีโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยด้วยแนวคิด หน้าที่อุปลักษณะตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอกล่าวถึงแนวคิดหน้าที่อุปลักษณะของโกทลี (Goatly, 1998) ซึ่งได้รวบรวมหน้าที่ของอุปลักษณะในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ ไว้อีกครั้ง อุปลักษณะมี หน้าที่หลัก 3 ประการ โดยในแต่ละหน้าที่หลักมีหน้าที่ย่อยดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational) เป็นการใช้อุปลักษณะเพื่อทำความเข้าใจ สรรพสิ่งบางอย่าง ประกอบด้วยหน้าที่ย่อย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) เติมช่องว่างในคลังคำ (Filling Lexical Gaps)
- 2) อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบ (Explanation/ Modelling)
- 3) ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization)
- 4) สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy)

5) กำหนดความคิด (Ideology)

2. หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) เป็นการใช้อุปลักษณะเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ประกอบด้วยหน้าที่ย่อย 4 ด้าน ได้แก่

- 1) แสดงอารมณ์ความรู้สึก (Expressing Emotion)
- 2) หลีกเลี้ยงคำที่ให้ผลในทางลบต่อความรู้สึก (Decoration/ Disguise)
- 3) สร้างความสนิทสนม (Cultivating Intimacy)
- 4) การละเล่น หยอกล้อ หรืออารมณ์ขัน (Humor and Games)

3. หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual) เป็นการใช้อุปลักษณะเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทการสื่อสาร ประกอบด้วยหน้าที่ย่อย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ลำดับความ/สร้างสัมพันธ์ภาพในวาทกรรม (Textual Structuring)
- 2) นิทานปริศนา (Fiction)
- 3) ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก (Memory/Foregrounding/Informativeness)

ทั้งนี้ โกลตี (Goatly, 1998) ได้ให้ข้อสังเกตว่าหน้าที่ย่อยด้านถ่ายทอดความคิด ได้แก่ 4) สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และ 5) กำหนดความคิด มีความคาบเกี่ยวกันทั้งในด้านถ่ายทอดความคิดและด้านบุคคลสัมพันธ์ ผู้วิจัยจึงจำแนกหน้าที่ทั้งสองออกมาเป็นหน้าที่ของอุปลักษณะอีกด้านหนึ่ง คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal) (Goatly, 1998: 166; ฌัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 107) ด้วยเหตุที่นอกจากอุปลักษณะจะมีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดแล้ว อุปลักษณะยังมีหน้าที่โน้มน้าวใจผู้รับสารไปในขณะเดียวกันด้วย (Charteris-Black, 2004: 11) ผู้วิจัยนำแนวคิดของโกลตีมาวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐว่ามโนอุปลักษณะที่พบมีหน้าที่อย่างไรบ้าง โดยพบว่ามโนอุปลักษณะหนึ่งสามารถทำหน้าที่ได้มากกว่า 1 หน้าที่ ผู้วิจัยจะนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามแนวคิดของโกลตีที่ละด้านและยกตัวอย่างจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมาประกอบการอธิบายและสรุปในตอนท้าย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational)

ดังที่ได้กล่าวไปในส่วนที่แล้วว่าหน้าที่พื้นฐานของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ คือ การรายงานข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อภาครัฐที่มีหน้าที่พื้นฐานประการหนึ่ง คือ การรายงานสถานการณ์รวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้นเนื้อหาหลักของวาทกรรม คือ การรายงานข้อมูลข้อเท็จจริงให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้รับสาร ในกรณีของภาวะโรคระบาดใหญ่ซึ่งเป็นสิ่งที่พยายามทำความเข้าใจ วาทกรรมทั้งสองประเภทได้นำเสนอ มโนอุปลักษณะต่าง ๆ ดังที่นำเสนอผลการศึกษาในบทที่ 3 ด้วยการเปรียบเทียบโรคระบาดกับ ประสบการณ์ที่ผู้รับสารเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดได้มากยิ่งขึ้น

หน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้านนี้สัมพันธ์กับองค์ประกอบการสื่อสาร ได้แก่ ฉาก ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร จุดมุ่งหมายของวาทกรรม และเครื่องมือ กล่าวคือ ช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ ระบาดของโรคถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตด้านสาธารณสุขของประเทศ ประกอบกับโรคระบาดทั้งสองเป็นโรค อุบัติใหม่ที่สังคมยังไม่มีประสบการณ์คุ้นเคยมาก่อน ดังนั้น ผู้ผลิตวาทกรรมทั้งสองประเภทจึงต้องสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและการรับรู้ที่ถูกต้องกับสังคม โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มุ่งรายงานสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคในแต่ละวัน ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐนอกจากจะรายงานสถานการณ์แล้วยัง ต้องการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับสังคมด้วย และมโนอุปลักษณะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่วาทกรรมสื่อ ทั้งสองประเภทเลือกใช้เพื่อรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมทั้งสองประเภทมีหน้าที่ ด้านถ่ายทอดความคิดโดยมีหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบ (Explanation/ Modelling)

มโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของ โรคและโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารพยายามทำความเข้าใจด้วย การนำไปเปรียบเทียบกับแนวเทียบที่ผู้รับสารมีประสบการณ์ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจโรคระบาดได้ ง่ายมากขึ้น มโนอุปลักษณะทั้งหมดที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทล้วนมีหน้าที่นี้ทั้งสิ้น

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมซึ่งมีหน้าที่อธิบายความคิดที่ เป็นนามธรรมให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]

(ตัวอย่างที่ 4.3) ...ขณะนี้การระบาดของโรคเป็นเหมือน**ศึก**ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไข ปัญหาการบาดหมางอะไรที่มีต่อกันควรหยุดและหันมา**สู้กับศัตรูร่วมกัน**คือเชื้อ ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009... (ข่าวสด, 13 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.4) ...**ศึก**ครั้งนี้เนี่ยมันเป็น**ศึกที่ค่อนข้างใหญ่หลวง** แล้วอาจจะเป็น**ศึกที่ยาวนาน**นะครับ เพราะนั้น เราคงจะต้องดำเนินมาตรการแบบที่ *balance* เพื่อที่จะให้มันอยู่ในจุดที่สมดุลพอดี... (แถลงข่าว ศบค., 20 มี.ค. 63)

ตัวอย่างที่ 4.3-4.4 วากรรมหนังสือพิมพ์และวากรรมสื่อภาครัฐได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจถึง การแพร่ระบาดของโรคทั้งสองครั้งอย่างชัดเจนว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับภาวะศึกสงครามที่มีข้าศึกศัตรู เข้ามารุกรานสร้างความเดือดร้อน ความเดือดร้อนในที่นี้ไม่ใช่ความเดือดร้อนทางกายภาพเช่นในยามที่เกิด ภาวะสงครามปกติแต่เป็นความเดือดร้อนทางสุขภาวะของมนุษย์ที่จะต้องเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต รวมไปถึงมี ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ วากรรมยังถ่ายทอดความคิดให้ ผู้รับสารเข้าใจถึงการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคที่เพื่อทำให้เหตุการณ์สิ้นสุดลงโดยเร็ว นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ข้างต้นแล้วยังมีมโนอุปลักษณ์อื่น ๆ ที่มีหน้าที่นี้อีกด้วยมีรายละเอียดต่อไป

[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]

(ตัวอย่างที่ 4.5) ...สำนักข่าวต่างประเทศรายงานเมื่อวันที่ 28 เม.ย. ถึงสถานการณ์ การระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่เม็กซิโก หรือใช้หวัดหมูที่กำลัง**ลาม**ระบาดไปทั่วโลก ว่าหลังโรครณะนี้ลุกลามรวดเร็วเหมือน**ไฟลามทุ่ง**.. (ไทยรัฐ, 29 เม.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.6) ประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาด**ระลอก 2** ซ้ำหากทุกคนป่วย และประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย ร่วมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวง สาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มั่นใจจะสามารถ**ชะลอ**การแพร่ระบาดโรคได้ (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

(ตัวอย่างที่ 4.7) “...ประธานาธิบดีจีนเตือนว่าอาจเกิด**คลื่นการระบาดลูกที่สอง** เนื่องจาก ผู้คนเริ่มกลับเข้าเมืองเมื่อเริ่มการผลิต ดังนั้นจึงสั่งให้เจ้าหน้าที่และประชาชน รมัดระวังอย่างเต็มที่...” (ข่าวสด, 10 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 4.8) ... กทม.ตอนนี้จะอยู่ที่ชุมชนโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ชุมชนวัด ญวนนคลองลำปอก เขตดุสิต ปากคลองตลาด เขตพระนคร อันนี้ถ้าเทียบให้เห็น ภาพก็คือ ตรงนี้เป็นพื้นที่ที่เราเรียกกันว่า**ไฟกำลังไหม้** กำลัง**ระดมกำลังทุก ภาคส่วน**นะคะระดมกันช่วย**ดับไฟ**.. (แถลงข่าว ศบค., 8 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นวากรรมได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] โดยเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับอัคคีภัยที่สามารถแผ่ขยายวงกว้างออกไปได้และ ผลกระทบจากอัคคีภัยที่สร้างความเดือดร้อนในบริเวณที่เกิดเหตุขึ้น ทั้งยังเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ ในตัวอย่างที่ 4.5 และ 4.8 รวมถึงเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับอุทกภัยโดยการเคลื่อนที่ของ มวลน้ำสามารถเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว สามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ใหม่ ตลอดจนการทำให้มวลน้ำเคลื่อนที่ช้าลง

ในตัวอย่าง 4.6 และ 4.7 มโนอุปลักษณ์เหล่านี้ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จึงต้องควบคุมภัยพิบัติเหล่านี้ให้ยุติลง โดยเร็ว

[การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬามวย]

(ตัวอย่างที่ 4.9) ...ภาษามวยการ์ดห้ามตก ถ้าตกเมื่อไหร่จะโดนกระทิงน็อกลงไปได้ ต้องตั้งอย่างนี้ไปตลอด เพราะประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยังเป็นแหล่งรังโรคที่เป็น พาหะติดเชื้อมาหาเราอยู่... (ข่าวสด, 8 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 4.10) ...ท่านปลัดบอกว่า ถ้าพูดถึงเหมือนกับโควิดเป็นคู่ต่อสู้ การประกาศ เหมลี้กดาวนหรือการประกาศเคอร์ฟิวในบางจังหวัดนี้เหมือนตอนเค้าเข้ามา ผมจำคำนี้ที่ท่านปลัดพูดได้แล้วฟังดูน่ารักระครับ ตอนเข้ามาแล้วเสร็จแล้ว ก็ใช้วัคซีนเนี่ยเตะตัดขาบ้างนะครับ... (แถลงข่าว ศบค., 30 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมทั้งสองประเภทได้นำเสนออุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬามวย] ซึ่งเป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณ์ได้ถ่ายทอดความคิดให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนการแข่งกันกีฬามวย ประชาชนทุกคนจึงเปรียบเสมือนผู้เข้าแข่งขัน ขณะที่โรคระบาดเปรียบเสมือนคู่ชกฝ่ายตรงข้ามที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ

[โรคระบาด คือ คนร้าย]

(ตัวอย่างที่ 4.11) วิทยาศาสตร์ที่ว่าก้าวหน้าก้าวไกลไปท่องอวกาศ ไปถึงพระจันทร์ได้ อย่งไรปัญหา แต่ก็ยังไม่มีการวิทยาศาสตร์รายใดที่จะสามารถทำลาย ความตลบตะแลงแปลงกายของไวรัส วายร้ายนี้ได้ (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552: 18)

(ตัวอย่างที่ 4.12) ข้าราชการ ศธ. ร่วมอาลัย โควิดคร่าชีวิต ผอ. กลุ่มงานกองทุนฯ สช. (ข่าวสด, 2 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ คนร้าย] เพื่ออธิบายถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดทั้งสองครั้งมีพฤติกรรมและลักษณะเช่นเดียวกับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมที่สามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมตลอดจนทำอันตรายต่อมนุษย์

[โรคระบาด คือ บุคคล]

(ตัวอย่างที่ 4.13) วันเดียวกัน ในงานมตินเฮลท์แคร์ มีการเสวนาเรื่อง **“อยู่อย่างปลอดภัยกับไข้หวัด 2009”** (ข่าวสด, 17 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.14) ...การติดเชื้อมีจำนวนมาก โอกาสการกลายพันธุ์จะสูงตามไปด้วย เมื่อไวรัสไป**ออกนอกหลาน**เพิ่มจำนวนในเซลล์อาจมีความผิดเพี้ยนกลายพันธุ์เป็นใหม่ได้... (ข่าวสด, 20 ก.ค. 64)

(ตัวอย่างที่ 4.15) ...ในระยะยาวเนี่ยโรคโควิดอาจจะไม่หายไปโดยเร็ว อาจ**จะยังคงอยู่กับไทยอยู่กับโลกของเรา** ในระยะยาวอาจจะมีคนเริ่มพูดกันว่าจะเป็นโรคประจำถิ่นแต่ว่า จะไม่ได้ก่อให้เกิดการระบาดที่รุนแรงหรือว่าอัตราการเสียชีวิตผู้เจ็บป่วยรุนแรงเป็นภาระต่อโลกนะคะ... (แถลงข่าว ศบค., 18 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ บุคคล] ตามลำดับเพื่ออธิบายความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับปัจเจกบุคคลที่มีเชื้อสายวงศ์ตระกูล รวมไปถึงสามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจลักษณะของโรคระบาดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

[โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย]

(ตัวอย่างที่ 4.16) หวัดมรณะพันพิษอีก 5 ร.ร. ดัง ชานเมือง-ในกรุง (ไทยรัฐ, 16 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.17) “...ผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยซึ่งถือว่าเป็น**แหล่งรังโรค**ขณะกำลังป่วย จะแพร่เชื้อได้สูง มีโอกาสติดโรคได้สูงมาก...” (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข: 82)

(ตัวอย่างที่ 4.18) เดลต้า 3 เท่า ล็อกเพิ่ม 25% (มติชน, 3 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นวาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเกิดจากจุลชีพขนาดเล็กไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าว่ามีพฤติกรรมอย่างไร โดยนำไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของสัตว์บางจำพวกที่สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์รวมถึงมีที่อยู่อาศัยเพื่ออธิบายความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น

[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]

(ตัวอย่างที่ 4.19) “...ทำไมจึงต้องตื่นตระหนกร้อนรนกันมากมายถึงขนาดนั้น เหตุผลก็คือ วายร้ายตัวนี้ทำให้เป็นไข้สูง เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไอ อาเจียน ท้องเสียได้ ที่น่ากลัว ก็คือเป็นผีร้ายที่ไปละไม้ละมือคล้ายคลึงกับเจ้าผีร้ายที่เคยระบาดเมื่อปีพ.ศ. 2461...”

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 2)

(ตัวอย่างที่ 4.20) “...อนาถใจโควิด-19 เชื้อโรคมัจจุราช ทำคนตายคาบ้านทุกวัน สลด สองแม่ลูกไวรัสมรณะคร่าแม่ลูก...”

(ไทยรัฐ, 6 ส.ค. 64)

ในตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] ด้วยการนำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับวิญญาณบางจำพวกที่เชื่อกันว่าสามารถทำร้าย ให้โทษแก่มนุษย์ ได้ เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นถึงความน่ากลัวของโรคระบาดที่สามารถบันดาลความเจ็บป่วยขึ้น นำเอาชีวิตของมนุษย์ไปได้ นั่นหมายถึง ผู้ป่วยอาจเสียชีวิตได้ในที่สุด ทั้งนี้ ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โมโนอุปลักษณ์นี้พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น

[โรคระบาด คือ พืช]

(ตัวอย่างที่ 4.21) ขณะนี้ไม่ทราบต้นตอของโรครมาจากแหล่งใด แต่นักวิชาการยืนยันแล้วว่า ประเทศไทยมีการระบาดในบางพื้นที่และยังอยู่ในวงจำกัด (ไทยรัฐ, 14 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.22) ...จะมีระยะของการสืบสาวราวเรื่อง ใช้คำว่าอะไร สอบสวนโรคนะครับ ก็คือว่าถ้าใน กรณีที่เราเห็นว่า มีต้นทางหรือต้นตอของโรคนะครับ ในการอธิบาย ได้เนี่ยถึง 3 generation ก็จะมีอยู่ในระยะที่ 2... (แถลงข่าว ศบค., 25 มี.ค. 63)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ พืช] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดอันเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เปรียบเหมือนพืชที่มีจุดกำเนิด และเติบโตออกไปเป็นพืชที่สมบูรณ์

[โรคระบาด คือ มะเร็ง]

(ตัวอย่างที่ 4.23) ...ครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการในกลุ่มสถานบันเทิง การใช้ ยาแรงในอดีตที่เราเรียนรู้มาแม้จะควบคุมโรคได้ดีแต่มีผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการอื่น ๆ โดยเฉพาะร้านอาหาร ที่ถูกปิดไปด้วย... (มติชน, 9 เม.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 4.24) ...ประเทศไทยเราก็เหมือนร่างกายของคน ๆ หนึ่งขึ้นมาซึ่งต้องประกอบด้วย อวัยวะต่าง ๆ เยอะแยะในร่างกายเรา พวกเราอยู่ในจังหวัดอยู่ในประเทศก็ถือเป็นประเทศไทยเรา เพราะฉะนั้น ท่านที่อยู่ในจังหวัดบางจังหวัดอาจจะต้อง ถูกจำกัด

*ถูกใช้**ยาแรง** เพื่อที่จะสกัดกั้นไม่ให้**มะเร็ง**ไม่ให้**โรคมันลูกกลม**ขึ้นมา...*

(ແລງຂ່າວ ຄບຄ., 3 ມ.ຄ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่นกัน เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคโควิด-19 เปรียบได้กับเชื้อมะเร็งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายผู้ป่วย ในที่นี้ คือ ทำให้เกิดผลกระทบกับประเทศชาติ นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ยารักษาเชื้อมะเร็งซึ่งอาจก่อให้เกิดผลข้างเคียงจากการรักษาโรคมะเร็งด้วย

[การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]

(ตัวอย่างที่ 4.25) การระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ถือเป็น**บทเรียน**ขององค์การอนามัยโลก (WHO) และนานาชาติรวมถึงประเทศไทยด้วย

(ข่าวสด, 20 มิ.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.26) ...โรคนี้นี้เป็นโรคที่เราต้อง**เรียนรู้**จากโลกอื่น ๆ หมายถึง ประเทศอื่น ๆ ด้วย เช่นเดียวกันนะครับ สหรัฐอเมริกามีเสียชีวิตไปแล้ว 26,000 กว่าคน ฝรั่งเศสไป อิตาลีเสียชีวิตไป 21,000 นะครับ...

(ແລງຂ່າວ ຄບຄ., 15 ເມ.ຍ. 63)

ตัวอย่างข้างต้นวาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หน้าที่อธิบายความคิดของโมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมคือ หนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐข้างต้น สรุปได้ว่าวาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ด้วยการนำประสบการณ์ที่ผู้รับสารเข้าใจมาใช้เปรียบเทียบกับโรคระบาดซึ่งมีความเป็นนามธรรมให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนได้มากกว่าการใช้ถ้อยคำที่สื่อความตามรูป (ฉัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 266) นอกจากนี้ที่ข้างต้นแล้ว โมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทยังมีหน้าที่อื่น ๆ ด้วย ดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

2. ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) โมโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทนอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนด้วยการนำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจดังที่ได้กล่าวไป

ในส่วนก่อนหน้าแล้ว นอกจากนี้ มโนอุปลักษณะที่พบยังมีส่วนทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาด ด้วยซึ่งผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตมาก่อนหรือเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อโรคระบาดจากมุมมองหนึ่งเป็นอีก มุมมองหนึ่ง ทั้งนี้ หน้าทีนี้ไม่ได้ลบมุมมองเดิมเกี่ยวกับโรคระบาดแต่อย่างใด หากแต่ช่วยเพิ่มมุมมองต่อ โรคระบาดมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาแบบเปรียบจากลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) พบว่า แบบเปรียบเทียบ ๑ สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในตอนท้ายของบทที่ 3 ทั้งสิ้น 6 มุมมอง ได้แก่ 1. โรคระบาดเป็นสิ่งที่ เป็นภัยคุกคามหรือเป็นอันตราย และมนุษย์จะต้องกำจัด ควบคุม ป้องกัน ให้อยู่ดี สิ้นสุดลงโดยเร็ว 2. โรคระบาดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงในคราวเดียวและ สามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ 3. โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ 4. โรคระบาดเป็น การคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก 5. โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำ คะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวังตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ ในที่สุด และ 6. โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้

มุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดข้างต้นมีทั้งมุมมองที่ผู้รับสารมีต่อโรคแต่เดิม และมุมมองใหม่ที่มีต่อ โรคระบาด สำหรับมุมมองที่ผู้รับสารมีต่อโรคแต่เดิมเห็นได้จากมุมมองที่ 1-3 ที่แสดงให้เห็นว่า **โรคระบาด เป็นสิ่งที่คุกคามหรือให้โทษแก่มนุษย์ ไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงได้ในคราวเดียว และเป็นสิ่งน่า กลัว** มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศที่แสดงให้เห็นมุมมองเดิมเกี่ยวกับโรคระบาด ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [โรคระบาด คือ คนร้าย] และ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]

(ตัวอย่างที่ 4.27) ...ปัจจุบันมนุษย์ยังต้อง**ทำสงคราม**กับเชื้อโรคชีวภาพที่กำลังพัฒนา เปลี่ยนแปลงไป เช่น โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่กำลังสร้างความเดือดร้อนไปทั่วโลกอยู่ขณะนี้ (ข่าวสด, 24 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.28) ...ทุกหน่วยงานของรัฐจะไม่ทอดทิ้ง **สงครามของโลกกับโควิด**ยังไม่จบสิ้น **การต่อสู้**ของไทยในระลอกนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้ง 13 จังหวัด ถือเป็น**สมรภูมิรบ**ที่จะต้อง**เอาชนะ** และ**ยึดคืนพื้นที่**ที่กลับมาจากไวรัสร้ายนี้ให้ได้โดยเร็วที่สุด เพื่อไม่ให้มีประชาชนต้องเจ็บป่วยล้มตายไปมากกว่านี้ แต่**การศึกครั้งนี้** รัฐไม่สามารถเอาชนะได้ด้วยเพียงลำพัง แต่ต้องเกิดจากความสามัคคีกันของคนในชาติ...

(มติชน, 21 ก.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] โดยที่มโนทัศน์ข้างต้นเป็นมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาไทยรวมถึงสากลมีมุมมองต่อโรคระบาดว่าเป็น

เหมือนภาวะสงครามที่มนุษย์ต้องเข้าไปต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นเพื่อควบคุมสถานการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติ โดยเร็วที่สุดดังที่ (Sontag, 1989: 9) กล่าวไว้ว่าโรคระบาดที่เกิดจากจุลชีพต่าง ๆ เข้ามารุกรานมนุษย์มีเป็นจำนวนมากจึงเปรียบได้กับข้าศึกศัตรูที่ต้องเข้าไปต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคภัยไข้เจ็บหรือโรคระบาดใหญ่ส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในสวนทบทวนวรรณกรรมต่างก็มีมุมมองว่าการแพร่ระบาดของโรคเป็นเหมือนสงครามที่มนุษย์ต้องเข้าไปต่อสู้เช่นเดียวกัน

[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]

(ตัวอย่างที่ 4.29) ...ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 จะมีการแพร่ระบาดจากคนสู่คนมากขึ้น และจะรุนแรงเข้าสู่**ระลอก 2** ในอีกไม่นาน เนื่องจากปัจจัยเสริม ทั้งเป็นเชื้อใหม่ ติดต่อง่าย และแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว (มติชน, 16 พ.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.30) ...รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข และปลัดกระทรวงสาธารณสุขเล่าให้ฟังว่า โลกกำลังตื่นกลัวไวรัสไข้หวัดใหญ่สุกรที่กำลังระบาดหนักอยู่ที่ประเทศเม็กซิโก และกำลังแพร่**ลุกลาม**เข้าไปในประเทศสหรัฐแล้ว และมีแนวโน้มว่าจะระบาดใหญ่ทั่วโลก (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 43)

(ตัวอย่างที่ 4.31) ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ระบุถึงสถานการณ์โควิด-19 **ระลอก 3** มีโอกาสใช้ระยะเวลาเกินกว่า 2 ครั้งแรก ในการควบคุมสถานการณ์ให้คลี่คลายกลับมา (มติชน, 15 เม.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 4.32) ...126 รายก็มาจากการค้นหาเชิงรุกในชุมชนนะครับโดยส่วนใหญ่ก็มาจากสมุทรสาครนี่แหละครับที่เราบอกว่าเป็นจุดที่ ถ้าพูดถึงก็คือเป็นเหมือนกับเป็น**กองไฟที่ยังมีไฟลุก**อยู่นะครับซึ่งเราจะต้องเข้าไป ดูแลจัดการอย่างเต็มที่นะครับ... (แกลงข่าว ศบค., 16 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] เพื่อสื่อให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ได้แก่ อุทกภัย และอัคคีภัย และสามารถสร้างความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อีกทั้ง ภัยพิบัติดังกล่าวยังสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ อีกทั้ง มุมมองดังกล่าวยังเป็นมุมมองที่สังคมมีต่อโรคระบาดมาแต่เดิมนั่นเอง ดังเห็นได้จากสำนวน “โรคภัยไข้เจ็บ” ในภาษาไทย แสดงให้เห็นมุมมองของผู้ใช้ภาษาไทยว่าโรคระบาดเป็นภัยอันตรายอย่างหนึ่ง (วรวรรณา เพ็ชรกิจ, 2551: 104) นอกจากนี้ หากพิจารณาไปที่ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เหล่านี้ อาทิ “ลุกลาม” ที่มีความหมายว่า “แผ่กว้างออกไปโดยเร็ว” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เดิมใช้กับไฟ ต่อมาขยายความหมายมาใช้กับโรค แต่จุดร่วมของทั้งไฟและโรคแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด

ความเดือดร้อนแก่มนุษย์เช่นกัน ส่วนถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” หมายถึง “คลื่นขนาดเล็ก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) แสดงให้เห็นว่าเดิมใช้กับมวน้ำ แต่เมื่อนำมาใช้ในการอธิบายโรคระบาดจึงแสดงให้เห็นถึงการเกิดซ้ำของโรค นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในส่วนทบทวนวรรณกรรมก็มีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นภัยพิบัตินึงด้วยเช่นกัน

[โรคระบาด คือ คนร้าย]

(ตัวอย่างที่ 4.33) ...หลังจากเอ็ดป่วยแล้ว เพียงไม่ถึงสัปดาห์ **เจ้าวายร้ายก็แพร่ไปอาละวาดถึง** กรุงเม็กซิโกซิติ นครหลวง...” (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 22)

(ตัวอย่างที่ 4.34) ...ผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในไทยจากการระบาดตั้งแต่ระลอกแรกเมื่อปี 2563 จนถึงปัจจุบัน มียอดสะสมใกล้ 1 ล้านคนแล้ว ส่วนยอดผู้เสียชีวิตวันที่ 19 ส.ค. ยังแตะหลัก 300 ศพ ขณะที่โควิดยัง**คร่าชีวิต**หลายชีวิตแบบไม่เลือกชั้นวรรณะ... (ไทยรัฐ, 20 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ คนร้าย] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้เห็นว่าโรคระบาดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมสามารถก่อความเดือดร้อน ตลอดจนทำอันตรายแก่ผู้อื่นได้ ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ “คร่าชีวิต” ในตัวอย่างที่ 4.34 มักพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เพื่อสร้างจุดสนใจให้กับวาทกรรมประเภทดังกล่าว นอกจากนี้ “คร่า” มีความหมายว่า อุดลากไปอย่างไม่ปราณี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เดิมใช้กับสิ่งที่จับต้องได้ เช่น มือ แขน ต่อมาได้ขยายความหมายไปยังสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ชีวิต จึงแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนและเป็นอันตรายต่อมนุษย์

[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]

(ตัวอย่างที่ 4.35) ...ทำไมจึงต้องตื่นตระหนกร้อนรนกันมากมายถึงขนาดนั้น เหตุผลก็คือ วายร้ายตัวนี้ทำให้เป็นไข้สูง เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไอ อาเจียน ท้องเสียได้ ที่น่ากลัวก็คือเป็นผีร้ายที่ไปละม้ายคล้ายคลึงกับ**เจ้าผีร้าย**ที่เคยระบาดเมื่อปีพ.ศ. 2461... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18)

(ตัวอย่างที่ 4.36) คนไทยตายรายแรก **สังเวชชีวิต**ให้โควิด-19 เผยเป็นพนักงานขายชายอายุ 35 ปี (ไทยรัฐ, 3 มี.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนวิญญาณร้ายที่มีสถานะเป็น

นามธรรม ไม่มีตัวตน แต่มีความน่ากลัวและสามารถบันดาลโทษให้แก่นมนุษย์จนถึงแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไปในตอนท้ายของบทที่ 3 ว่าความเชื่อเรื่องดังกล่าวเป็นความเชื่อที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว เนื่องจากในสมัยหนึ่งวิทยาการการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้าจึงไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง คนไทยบางกลุ่มจึงเคยมีความเชื่อว่าโรคเกิดจากการบันดาลของภูตผีบางจำพวก แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีคนไทยบางกลุ่มที่ยังคงเชื่อว่าโรคบางอย่างเกิดจากการภูตผีวิญญาณและต้องอาศัยหมอเวทมนตร์มาทำหน้าที่รักษาโรคที่เกิดขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเกิดจากการบันดาลของสิ่งลึกลับซึ่งสามารถให้โทษแก่นมนุษย์ได้

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นแสดงให้เห็นมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สามารถคุกคาม ทำอันตราย สร้างความเดือดร้อนจนอาจทำให้มนุษย์ถึงแก่ชีวิต รวมถึงเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมให้ยุติลงโดยเร็ว

ขณะที่มุมมองที่ 4.-6. แสดงให้เห็นถึงมุมมองใหม่ที่มีต่อโรคระบาด ผู้วิจัยเห็นว่ามุมมองใหม่ที่มีต่อโรคระบาดนี้มีลักษณะที่เป็นมุมมองที่ไม่เคยมีต่อโรคระบาดมาก่อน รวมทั้งช่วยปรับมุมมองของผู้รับสาร มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่ทำให้เกิดมุมมองใหม่ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาทรมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวังตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ในที่สุด มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่ดังกล่าว คือ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาทรมวย] รายละเอียดดังตัวอย่าง

(ตัวอย่างที่ 4.37) ...เชื้อไวรัสแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน โดยให้ลำดับความเก่งกาจของเชื้อในประเทศจีนและแถบเอเชียเหมือนนักมวยสมัครเล่น เชื้อในประเทศอิตาลีเก่งมากเหมือนนักมวยแชมป์โลก... (มติชน, 31 มี.ค. 63)

(ตัวอย่างที่ 4.38) ...เน้นย้ำเหมือนเดิมนะครั้บคำนี้ หลายคนหลายท่านก็บอกว่าการ์ดอย่าตกก็อย่างที่บอกนะครั้บ แล้วก็การ์ดให้ทั้วนะครั้บก็พยายามใส่หน้ากากผ้า หน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ท่านออกนะครั้บแล้วก็ล้างมือบ่อย ๆ...

(แกลงข่าว ศบค., 15 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการทำความเข้าใจโรคระบาดผ่านประสบการณ์ของกีฬาทรมวยซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะของการแข่งขันที่ฝ่ายตรงข้ามจ้องจะเข้ามาทำร้ายในการแข่งขัน ผู้รับสารทุกคนจึงเปรียบเสมือนผู้เข้าแข่งขันที่จะต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลาไม่ให้ถูกทำร้ายจากฝ่ายตรงข้ามหรือหมายถึงการติดเชื้อ ดังนั้น มโนอุปลักษณ์นี้จึงช่วยทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรค

ระบาดโดยที่ผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตหรือรู้สึกถึงภาวะโรคระบาดเช่นเดียวกับการแข่งขันกีฬามาก่อน นอกจากนี้ เมื่อมีโนอุปลักษณะนี้ช่วยชี้แนะให้ผู้รับสารต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัด จึงน่าจะสัมพันธ์กับหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างในวาทกรรมสื่อภาครัฐด้วย เนื่องจากวาทกรรมประเภทดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรค รายละเอียดผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหน้าที่ด้านต่อไป

2. โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก มีโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่ดังกล่าว คือ มีโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กล่าวคือ ผู้ผลิตวาทกรรมได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งซึ่งเป็นเนื้องอกชนิดร้ายและเป็นอันตรายต่อร่างกายของผู้ป่วยมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าโรคโควิด-19 มีความรุนแรงกว่าการแพร่ระบาดครั้งที่ผ่านมาจนทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้น มุมมองนี้จึงเป็นมุมมองใหม่สำหรับผู้รับสารมีต่อโรคระบาดโดยที่ไม่เคยสังเกตมาก่อน รายละเอียดดังตัวอย่าง

(ตัวอย่างที่ 4.39) ...ครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการในกลุ่มสถาบันบันเทิง การใช้ **ยาแรง**ในอดีตที่เราเรียนรู้มาแม้จะควบคุมโรคได้ดีแต่มีผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นกับ **ผู้ประกอบการอื่น ๆ โดยเฉพาะร้านอาหารที่ถูกปิดไปด้วย...** (มติชน, 9 เม.ย. 64)

(ตัวอย่างที่ 4.40) ...ประเทศไทยเราก็เหมือนร่างกายของคน ๆ หนึ่งขึ้นมาซึ่งต้องประกอบด้วย **อวัยวะต่าง ๆ เยอะแยะในร่างกาย**เรา พวกเราอยู่ในจังหวัดอยู่ในประเทศก็ถือเป็นประเทศไทยเรา เพราะฉะนั้น ท่านที่อยู่ในจังหวัดบางจังหวัดอาจจะต้อง ถูกจำกัด **ถูกใช้ยาแรง** เพื่อที่จะ**สกัดกั้น**ไม่ให้**มะเร็ง**ไม่ให้**โรคมันลุกลาม**ขึ้นมา...

CHULALONGKORN UNIVERSITY (แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการทำความเข้าใจโรคระบาดผ่านประสบการณ์ของโรคมะเร็งซึ่งเป็นอีกโรคหนึ่ง แต่โรคทั้งสองเป็นโรคที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ป่วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงต้องรักษาโรคระบาดด้วยวิธีการเช่นเดียวกับการรักษาโรคมะเร็ง คือ ต้องรักษาด้วยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและใช้วิธีการรักษาอย่างเด็ดขาดเพื่อไม่ให้โรคแพร่กระจายและหายขาดจากโรคในที่สุด ทั้งนี้ แม้ว่าผู้รับสารทุกคนจะไม่ได้ป่วยด้วยโรคมะเร็ง แต่ในความรู้ของผู้ใช้ภาษาไทยคือโรคมะเร็งเป็นโรคร้ายแรงที่ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมากดังที่กองทุนศาสตร์และแผนงานกระทรวงสาธารณสุข (2564: 36) รายงานว่ามะเร็งทุกชนิดเป็นสาเหตุที่ทำให้คนไทยเสียชีวิตสูงสุดเป็นลำดับแรก มุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดเช่นนี้ทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับโรคระบาดที่มีความรุนแรงโดยอาจเป็นมุมมองที่ผู้รับสารไม่เคยสังเกตเห็นลักษณะดังกล่าวมาก่อน

มโนอุปลักษณ์ที่ได้กล่าวไปข้างต้นทำหน้าที่ช่วยให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาด นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้นอกจากจะทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาดแล้วยังช่วยปรับมุมมองความคิดที่มีต่อโรคระบาดด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

3. โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้

มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ บุคคล] แบบเปรียบของมโนอุปลักษณ์นี้แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนปัจเจกบุคคลที่ผู้รับสารสามารถเข้าไปทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

[โรคระบาด คือ บุคคล]

(ตัวอย่างที่ 4.41) ...โรคนี้อาจอยู่**กับประเทศไทย**ไปก็อย่างน้อยๆ จนถึงปีหน้า เพราะฉะนั้น

จะต้องมีการบริหารจัดการด้วยความระมัดระวัง... (ไทยรัฐ, 20 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.42) “...เราจะพลิกมุมมอง**คือโควิดยังไม่หายไปไหน**นะคะ ยังคง**อยู่ร่วมกับ**

ประเทศไทยคะและสังคมโลก เราจะต้องมีการพยายามที่จะปรับตัวรับมือและ

อยู่ร่วมกับโรคโดยปลอดภัยให้ได้นะคะ... (แกลงข่าว ศบค., 27 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ บุคคล] ในองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงการทำความรู้จักและการอาศัยอยู่ร่วมกับบุคคล แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความรู้จักและมีชีวิตอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ไม่พบมโนอุปลักษณ์นี้เฉพาะองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงการทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลในวาทกรรมสื่อภาครัฐ จึงทำให้มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทดังกล่าวไม่มีหน้าที่ด้านนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า มโนอุปลักษณ์นี้ที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นการที่ภาครัฐพยายามให้เหตุผลเพื่อชักจูงโน้มน้าวผู้รับสารให้ปรับวิถีการดำเนินชีวิตด้วยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่ออยู่ท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรคที่มีความรุนแรงและไม่มีท่าทีจะสิ้นสุด รวมถึงภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐจึงอาจจะแตกต่างจากที่โกทลี (Goatly, 1998) ได้กล่าวไว้ว่าทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ หากแต่ยังคงเกี่ยวกับหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ที่มีหน้าที่ชักจูง โน้มน้าวให้ผู้รับสารปฏิบัติตามสิ่งที่วาทกรรมได้นำเสนอไปด้วย

หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์มีหน้าที่ปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้รับสารเกี่ยวกับโรคระบาดจากเดิมเคยมีมุมมองอย่างหนึ่งให้กลายเป็นมุมมองอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เดิมโรคระบาดเป็นสิ่งที่ เป็นภัยคุกคาม สร้างความเดือดร้อน หรือสามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ มโนอุปลักษณ์ที่พบยังมีหน้าที่ทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาด คือ การแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนการแข่งขันกีฬา โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก รวมถึงช่วยปรับมุมมองของผู้รับสารว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าบางมโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้มีได้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดของโรค แต่เกิดขึ้นเมื่อการแพร่ระบาดของโรคดำเนินไปแล้วสักระยะหนึ่งหรือในช่วงใกล้สิ้นสุดการแพร่ระบาดของโรค เมื่อสังคมเริ่มมีความเข้าใจถึงรูปแบบการแพร่ระบาดจึงปรากฏมโนอุปลักษณ์เหล่านี้เป็นการปรับมุมมองความคิดของผู้คนในสังคมที่มีต่อโรคระบาด

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดข้างต้นสรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐได้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารพยายามจะทำความเข้าใจด้วยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารรู้จักและเข้าใจเป็นอย่างดีเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งนั้นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง มโนอุปลักษณ์บางมโนอุปลักษณ์ยังมีส่วนทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาดรวมถึงปรับเปลี่ยนความคิดที่มีต่อโรคระบาดด้วย ทั้งนี้ หากพิจารณาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่โดยละเอียดจะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์มีส่วนทั้งการถ่ายทอดความคิด คือ นำเสนอเปรียบเทียบองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจชัดเจนต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน มโนอุปลักษณ์ได้กำหนดความคิดบางประการให้แก่ผู้รับสารในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดดังกล่าวในหน้าที่ส่วนถัดไป

4.3.2 หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal)

มโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารและรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปสู่ผู้รับสารทำให้มโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทมีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดมากยิ่งขึ้นแล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่บางมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่จัดวางบทบาทหน้าที่ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในภาวะโรคระบาดใหญ่ด้วย หน้าที่ด้านนี้แตกต่างจากหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดด้วยเหตุที่วาทกรรมสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารได้ในวงกว้าง วาทกรรมที่

เผยแพร่ออกไปจึงอาจมีส่วนชี้้นำให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่าง รวมถึงกำหนดความคิดหรือทัศนคติบางประการของผู้รับสารได้

หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้สัมพันธ์กับองค์ประกอบการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร จุดมุ่งหมายของวาทกรรม ลำดับวัจนกรรม บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ และประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร โดยผู้ส่งสารในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท ได้แก่ กองบรรณาธิการข่าว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคของภาครัฐถือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้สื่อสารเพื่อรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคในรูปแบบของข่าวเพื่อทำให้ผู้รับสารทราบข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในรอบวัน และอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มุมมอง หรือทัศนคติของแต่ละบุคคล (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 18) กล่าวคือผู้รับสารจะทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นในรอบวัน นอกจากนี้ เมื่อผู้รับสารทราบข้อมูลแล้วอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตในยามเกิดโรคระบาด รวมทั้งอาจมีผลต่อมุมมองทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อภาครัฐในการควบคุมโรค ส่วนวาทกรรมสื่อภาครัฐก็ได้แถลงข่าวหรือเผยแพร่ข้อมูลนอกจากเพื่อรายงานสถานการณ์แล้ว ยังอาจต้องการสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง รวมไปถึงสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้รับสาร เพื่อกระตุ้นเตือน โน้มนำให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคด้วย (ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์ และวิภาดา รัตนดิถก ญ ภูเก็ต, 2564) เหตุที่จุดมุ่งหมายของวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทแตกต่างกัน วัจนกรรมที่พบในสื่อทั้งสองประเภทจึงต่างกันด้วยจุดมุ่งหมายของวาทกรรม นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ผู้ผลิตวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทเป็นผู้เชี่ยวชาญในหน้าที่ตนรับผิดชอบ สารที่ผลิตออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือที่ผู้รับสารจะนำไปปฏิบัติตามได้ อย่างไรก็ตาม วาทกรรมทั้งสองประเภทอาจแฝงอุดมการณ์บางประการไปสู่ผู้รับสารในสังคมด้วยอำนาจที่ผู้ผลิตวาทกรรมทั้งสองประเภทมีอยู่ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยมีหน้าที่ด้านนี้ โดยมีหน้าที่ย่อย คือ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy) และกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ (Ideology) มีรายละเอียดดังนี้

1. สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy)

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่บางมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่นี้เพื่อสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมป้องกันโรค เนื่องจากหากพิจารณาหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดจะพบว่าแบบเปรียบของมโนอุปลักษณ์ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมรวมถึงผลที่จะเกิดขึ้นหากปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการในการควบคุมโรค ดังนั้น มโนอุปลักษณ์บางมโนอุปลักษณ์จึงทำหน้าที่ “แนะนำความ” (Implicature) (Grice, 1975) บางประการแก่ผู้รับสารเพื่อร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัย

เห็นว่าหน้าที่อุปลักษณะด้านนี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เหตุที่ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่อุปลักษณะด้านนี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากผู้วิจัยพิจารณาจากวัจนกรรมที่พบในวาทกรรมแต่ละประเภทร่วมด้วย ดังที่ได้กล่าวไปเบื้องต้นในส่วนที่ 4.1 ว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐพบวัจนกรรมหลากหลายกลุ่มมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทที่กล่าวถึงเหตุการณ์เดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.43) ...ถ้าบอกว่า**เป็นมวย มี 12 ยก** ถ้าตามทฤษฎีหลายคนบอกว่าอาจจะต้องยาวนานกันเป็นปี นี่ก็**เข้ายกที่ 4** เองนะครับ ซึ่งเราจะต้องมีการ**เก็บคะแนน**อย่างนี้ไปเรื่อย ๆ การที่เราได้ 13 ราย ณ วันนี้ จากที่เคยสูงสุด 188 รายในช่วงของประมาณวันที่ 22 มีนาคมนะครับ ตอนนี่เรา**ทำคะแนน** ได้อย่างดี แต่คะแนนนี้จะต้อง**ทำคะแนนไปทุกยก ๆ** เนี่ยนะฮะอิกยวนะครับ เพราะฉะนั้น อย่างที่บอกกัน **การ์ดอย่าตก** แล้วก็**ถ้าตก**แม้แต่นิดเดียวนะครับมีบางประเทศ**น็อก**ไปแล้ว

(แถลงข่าว ศบค., 23 เม.ย. 63)

(ตัวอย่างที่ 4.44) ...คนติดเชื่อมากที่สุดไม่ได้เสียชีวิตมากที่สุด แต่คนป่วยน้อยกลับเสียชีวิตมาก ทั้งนี้ **มวยมี 12 ยก** มีหลายคนบอกว่าโรคนี้ยาวนานเป็นปี นี่เราเข้าเดือนที่ 4 หรือ**ยกที่ 4** เอง ต้อง**เก็บคะแนน**ไปเรื่อย ๆ วันนี้เรา 13 รายจากที่เคยสูงสุด 188 รายช่วงวันที่ 22 มี.ค. ตอนนี่เรา**ทำคะแนน** ได้ดี แต่คะแนนนี้ต้อง**ทำไปทุกยก** อิกยว อย่างที่บอกกันว่า **การ์ดอย่าตก** ถ้า**ตก**แม้แต่นิดเดียว บางประเทศ**น็อก**ไปแล้ว

(ข่าวสด, 24 เม.ย. 63)

ตัวอย่างที่ 4.43 เป็นการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2563 ขณะที่ตัวอย่างที่ 4.44 เป็นการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นในรอบวันที่ผ่านมาในหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2563 ตัวอย่างทั้งสองกล่าวถึงสถานการณ์เดียวกัน คือการป้องกันโรคโควิด-19 โดยเคร่งครัด แต่หากพิจารณาวัจนกรรมที่พบในทั้งสองตัวอย่างจะพบว่าในตัวอย่างที่ 4.43 พบวัจนกรรมหลายวัจนกรรม **ทั้งวัจนกรรมบอกเล่า** เช่น ถ้อยคำ⁵ “**ถ้าบอกว่าเป็นมวย**

⁵ “ถ้อยคำ” (Utterance) หมายถึง คำพูดที่พูดโดยคนใดคนหนึ่งในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งนำหน้าและตามหลังด้วยความเรียบของผู้พูดคนนั้น ๆ” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 462) ทั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะตัดแบ่งถ้อยคำด้วยช่วงหยุดหรือการเว้นวรรคแล้วยังใช้ความสมบูรณ์ของเนื้อความร่วมพิจารณาด้วย

มี 12 ยก ถ้าตามทฤษฎีหลายคนบอกว่าอาจจะต้องยาวนานกันเป็นปี นี่ก็เข้ายกที่ 4 เองนะครับ”
วจนกรรมแนะนำหรือสั่ง⁶ เช่นถ้อยคำ “ซึ่งเราจะต้องมีการเก็บคะแนนอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ” “ตอนนี้เราทำ
 คะแนนได้ดี แต่คะแนนนี้จะต้องทำคะแนนไปทุกยก ๆ เนี่ยนะฮะอีกยาวนะครับ” ถ้อยคำทั้งสอง
 ถ้อยคำข้างต้นยังพบการใช้คำช่วยกริยา “ต้อง” เพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำตามที่ผู้ส่งสาร
 นำเสนออีกด้วย (นววรรณ พันธุมธา, 2554: 72) หรือ “เพราะฉะนั้น อย่างที่บอกกัน การที่ต้องยก”
 รวมถึง**วจนกรรมการขู**ด้วยการใช้รูปประโยคเงื่อนไขเพื่อแสดงให้ผู้รับสารเห็นว่าหากไม่ปฏิบัติตาม
 มาตรการของภาครัฐจะเกิดผลเช่นไร ดังถ้อยคำ “แล้วถ้าตกแม้แต่นิดเดียวนะครับมีบางประเทศนี่ออกไป
 แล้ว” จึงเห็นได้ว่าด้วยบทบาทที่ผู้ผลิตวาทกรรมสื่อภาครัฐเป็นผู้ผลิตวาทกรรม ดังนั้น ภาครัฐจึงเป็น
 ผู้แสดงวจนกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง

ขณะที่ตัวอย่าง 4.44 แม้ว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จะนำเสนอประเด็นเดียวกับที่พบใน
 วาทกรรมสื่อภาครัฐ แต่จะเห็นได้ว่าวาทกรรมประเภทดังกล่าวได้นำเสนอรายงานข้อมูลที่พบในวาทกรรม
 สื่อภาครัฐในเนื้อหาข่าว ด้วยเหตุนี้วจนกรรมที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จึงเป็น**วจนกรรมบอกเล่า**
 เพื่อรายงานเหตุการณ์ และด้วยเหตุที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบวจนกรรมที่หลากหลายกว่าวาทกรรมสื่อ
 หนังสือพิมพ์จึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ส่งสารในวาทกรรมประเภทดังกล่าวโดยตรง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า
 มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านนี้เด่นชัดกว่า
 มโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐที่มีหน้าที่สนับสนุน
 ให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ได้แก่

- 1) [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]
- 2) [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]
- 3) [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาขมวย]
- 4) [โรคระบาด คือ บุคคล]
- 5) [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]

มโนอุปลักษณ์ข้างต้นที่มีหน้าที่นี้มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

⁶ หากพิจารณาเงื่อนไขวจนกรรมประเภทนี้ ได้แก่ เงื่อนไขเนื้อความ (Propositional Condition) คือ การกระทำของผู้ฟังในอนาคต และเงื่อนไขเบื้องต้น (Preparatory Condition) คือ การกระทำที่ผู้พูดกล่าวถึงเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และ/หรือผู้ฟังจะต้องไม่ทำสิ่งนั้นอยู่ก่อนแล้ว (Searle, 1969: 67)

1. [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นถึงการแพร่ระบาดของโรคเช่นเดียวกับภาวะศึกสงคราม ดังนั้น ผู้รับสารจึงต้องกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมบางอย่างเพื่อทำสงครามให้โรคระบาดหมดสิ้นไปโดยเร็ว รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.45) ...ก่อนที่จะเดินหน้า เราควรเริ่มจากวิเคราะห์ตนเองว่ามี “จุดแข็ง” หรือ “ทุนเดิม” อะไรบ้างในการจะต่อสู้กับโรคไข้หวัดใหญ่นี้...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 22)

(ตัวอย่างที่ 4.46) ...สิ่งที่เราเคยทำกันมา เราใส่หน้ากากกันมา 90 กว่า% ในครั้งที่แล้วแล้ว **ขณะนี้ก็ได้ ครั้งนี้มันใหญ่หลวงกว่านั้น** นอกจากจะต้องใส่หน้ากาก 100% แล้ว แอปของหมอขณะนี้ยังมีความจำเป็นที่จะเป็น **เค้าเรียกอะไรจะเป็น อาวุธ ที่หรือ เกราะป้องกัน อีกอันหนึ่งซึ่งเราจะต้อง **เสริมทัพ** กับเราให้มากขึ้นกว่าเดิม...**

(ແລງຂ່າວ ສປປ, 11 ມ.ຄ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนภาวะสงครามที่มีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกราน ฉะนั้น โมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงช่วยแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมกันทำสงครามป้องกันเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูเหล่านี้ให้หมดสิ้นไปด้วยกำลังพลหรืออาวุธยุทธโปกรณ์ต่าง ๆ นั่นหมายถึงการสามารถควบคุมป้องกันโรคได้ในที่สุด ทั้งนี้ นอกจากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบแล้วยังพบคำช่วยกริยาที่ช่วยแนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำการบางอย่างด้วย เช่น “จะ” และ “ต้อง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้รับสารมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำกริยาเช่นนั้น (นววรรณ พันธุเมธา, 2554: 72) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของการที่โมโนอุปลักษณ์จัดวางบทบาทให้กับคนในสังคมแล้วจะพบว่าโมโนอุปลักษณ์ทั้งสองข้างต้นเน้นไปที่ภาครัฐซึ่งเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบสถานการณ์ ขณะที่ประชาชนเป็นเพียงผู้รับฟังคำสั่งจากภาครัฐเท่านั้น รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะวิพากษ์ในส่วนหน้าที่ย่อถัดไป

2. [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายและความยากลำบากที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคจนทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงต้องร่วมกันควบคุมจัดการภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติลง นัยหมายถึง การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ในที่สุด มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.47) ...[ปลัด สธ.] ย้ำประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาด **ระลอก 2** ซ้ำหากทั้งคนป่วยและประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย ร่วมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มั่นใจจะสามารถ **ชะลอ** การแพร่ระบาดโรคได้

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552; 10 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.48) ...นี่คือสิ่งที่เป็นการสรุปสถานการณ์ มันเป็นเหมือนกับมี **ลูกไฟ** อยู่ตรงกลางนะครับลีแดง ๆ เป็น **เตา** เป็น **กองไฟ** ขึ้นมา แล้วก็มี **ไฟ** มัน **ลุก** ขึ้นมา ก็มี **สะเก็ดไฟ** นี่เป็นคำพูดของทางท่านปลัดกระทรวงสาธารณสุข **สะเก็ดไฟ** มัน **ตกกระจาย** ทั่วประเทศนะครับลี เพราะฉะนั้นตรงนี้ทีมของสาธารณสุขและทีมของฝ่ายปกครองและความมั่นคงต้องรีบจัดการแล้วก็ **ครอบไฟ** นั้นเพื่อให้ **ดับ** โดยเร็ว **ไม่กระจาย** ไปยังที่อื่นนะครับลี... (แถลงข่าว ศบค., 5 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] โดยเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับอุทกภัยและอัคคีภัยเพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากสิ่งดังกล่าว ฉะนั้น โมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงช่วยแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นถึงความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเข้าไปเร่งควบคุมต้องควบคุมจัดการภัยพิบัติเหล่านี้ให้สิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด ดังในตัวอย่างที่ 4.47 พบคำช่วยกริยา “จะ” และ “สามารถ” ร่วมกับถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชะลอ” การแพร่ระบาดที่เปรียบเสมือนมวนน้ำ หรือในตัวอย่างที่ 4.48 ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นความมุ่งหมายของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องควบคุมจัดการภัยพิบัติหรือโรคระบาดให้ยุติสิ้นสุดลงให้ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าโมโนอุปลักษณ์นี้ได้เน้นให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโรคระบาดและจะต้องเข้าไปจัดการควบคุม ดังนั้น โมโนอุปลักษณ์จึงมีส่วนจัดวางบทบาทให้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมด้วยเช่นเดียวกัน รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะกล่าวถึงในส่วนหน้าที่ย่อยถัดไป

3. [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนกีฬาชกมวยที่คู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้ายในการแข่งขัน โมโนอุปลักษณ์นี้จึงชี้แนะให้ผู้รับสารต้องป้องกันตัวเองตลอดจนปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐแนะนำอย่างเต็มที่เพื่อไม่ให้ติดเชื้อ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.49) ...นำเรียนว่า **การ์ดห้ามตก ภาษามวย** อย่างที่บอกนะครับลี ก็เอามาใช้นะครับลี เพราะฉะนั้นจะต้อง **ยก** ไว้อยู่ถึงแม้จะดีใจว่า **ท่าคะแนนได้ดี** ออกมาแล้ว

ว่าได้ 33 **แต่มีดี** แต่ต้อง**ยืนระยะยาว**นะครับ มันไม่ได้จะ**หมดยก**พุงนี้ะหรือนี่

(แถลงข่าว ศบค., 12 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาคอมมว] ซึ่งพบเฉพาะในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น นอกจากวาทกรรมจะถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเสมือนการแข่งขันคอมมวที่มีคู่แข่งจะเข้ามาทำร้ายแล้ว จะเห็นได้ว่าหากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดห้ามตก” หรือ “ยืนระยะยาว” ที่ปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยา “ต้อง” ในฐานะวัจนกรรมสั่งหรือขอร้องแล้ว โมโนอุปลักษณ์ยังแนะนำความให้ผู้รับสารต้องต้องป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ติดเชื้อมด้วย ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดห้ามตก” เป็นคำที่ปลี่ยนนักมวสั่งให้นักมวเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564) นอกจากนี้ โมโนอุปลักษณ์นี้ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมว่าผู้ใดต้องมีหน้าที่อย่างไรบ้าง รายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะวิพากษ์ในหน้าที่ย่อถัดไป

4. [โรคระบาด คือ บุคคล] เฉพาะองค์ประกอบการทำความรู้จักและอยู่ร่วมกับบุคคล โมโนอุปลักษณ์นี้จึงชี้แนะให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.50)...วันนี้เปิดเทอมวันแรกนะครับ แล้วเด็ก ๆ เองหลายคนก็เป็นห่วง เป็นไยเวลาจะส่งเด็ก ๆ ไปเรียนหนังสือ ก็มีความคิดอยู่ 2-3 แบบที่เราเจอกัน เป็นประจำ อันดับที่ 1 ก็คืออยากให้เค้าไปเรียน อันดับที่ 2 คือไม่อยากให้เค้าไปเรียนครับ ก็มีความขัดแย้งในเชิงของความเห็นกัน แต่อย่างไรก็ตามแต่นะครับเราต้อง**อยู่กับโรคนี้**เราปรับวิถีชีวิตต่าง ๆ กันไปนะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 14 มิ.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์นี้เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่อยู่ร่วมด้วยได้ ดังจะเห็นได้จากคำช่วยกริยา “ต้อง” เพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นความจำเป็นที่จะต้องกระทำตามที่ผู้ส่งสารนำเสนอ นั่นหมายถึง ผู้รับสารทุกคนต้องปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางภาวะโรคระบาดที่เกิดขึ้นให้ได้ด้วยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ในระหว่างที่ภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ รวมไปถึงยังไม่สามารถกระจายวัคซีนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศสำหรับฉีดให้ประชาชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ในประเทศ

5. [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนสิ่งที่มีมนุษย์สามารถศึกษาให้เกิดความเข้าใจอง่างแท้ได้ ดังนั้น ผู้รับสารจึงควรศึกษาให้เกิดความเข้าใจ นั่นหมายถึง ความเข้าใจที่มีต่อการแพร่ระบาดของโรคอันจะ นำไปสู่การควบคุมป้องกันโรคได้ในท้ายที่สุด มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.51) **การสรุปบทเรียน** ไข้หวัดใหญ่ 2009 ในพื้นที่ต่างๆ ที่มีการระบาดของโรค ทำให้ได้ข้อคิดในการทำงานว่า บริบท และวัฒนธรรมในชุมชนมีความแตกต่างกัน การนำมาตรการที่ทางส่วนกลางไปใช้ย่อมมีข้อจำกัด...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 10)

(ตัวอย่างที่ 4.52) ...**งั้นเราต้องเรียนรู้ว่า**ตอนนี้โรคนี้คือโรคที่ติดต่อทางเดินหายใจนะครับ แพร่กระจายผ่าน เอ่อ ตัวไวรัสที่ออกมาทางน้ำมูกน้ำลายอะไรของเราทั้งหลาย เนี่ยนะครับ... (แกลงข่าว ศบค., 26 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้นวาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] โดยเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับบทเรียนเพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า เป็นสิ่งที่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ เมื่อเกิดการศึกษารู้นั้นจะจางแล้วก็จะนำมาซึ่งการควบคุมโรคได้ในที่สุด ทั้งนี้ ในตัวอย่างที่ 4.52 เห็นได้ว่าผู้ผลิตวาทกรรมใช้บุรุษสรรพนาม “เรา” อันหมายรวม ผู้รับสาร รวมถึงคำช่วยกริยา “ต้อง” เพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำตามที่ ผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง สรุปได้ว่าโมโนอุปลักษณ์ เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ได้ถ่ายทอดความคิดให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดจากโรคระบาด ดังนั้น โมโนอุปลักษณ์จึงมีส่วนชี้แนะให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างเพื่อควบคุมโรคระบาดให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ดังกล่าวปรากฏเด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อ หนังสือพิมพ์ เนื่องจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสารที่เป็นผู้แสดงวิจณกรรมต่าง ๆ โดยตรง นอกจากนี้ หน้าที่ของโมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่นี้ยังสัมพันธ์กับแนวคิดการสื่อสารใน ภาวะวิกฤต กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นไรแล้วจะได้นำมาสู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต รวมถึงแนวคิดการสื่อสารสุขภาพ เพื่อให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บางอย่างในภาวะโรคระบาดอันจะนำไปสู่การควบคุมป้องกันโรคได้ในที่สุดด้วย

อนึ่ง นอกจากจะพบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำการใดแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ามโนอุปลักษณะยังมีส่วนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ตลอดจนความคิดของคนในสังคมอีกด้วย ดังมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

2. กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ (Ideology) นอกจากมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่จะมีบทบาทถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อการแพร่ระบาดของโรคมากยิ่งขึ้นแล้ว บางมโนอุปลักษณะยังมีส่วนกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์แก่ผู้รับสารด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่นี้พบเด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐอีกเช่นกัน เนื่องจากหากพิจารณาจุดมุ่งหมายและลำดับกิจกรรมที่พบในวาทกรรมสื่อประเภทนี้ ประการหนึ่งเป็นไปเพื่อชักจูง โน้มน้าวให้ผู้รับสารเห็นคล้อยตามกับที่ภาครัฐนำเสนอ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐนำเสนอ (ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์ และวิภาดา รัตนติลก ณ ภูเก็ต, 2564; วิภาวิน โหมสูงเนิน, 2553; ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555) ทั้งยังสร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคด้วย อีกทั้ง ผู้ส่งสารในวาทกรรมประเภทนี้เป็นผู้เกี่ยวข้องในการควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นจึงทำให้วาทกรรมที่เผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะมีความน่าเชื่อถือ จึงอาจกล่าวได้ว่าภาครัฐเป็นผู้ผลิตและแพร่กระจายวาทกรรมซึ่งประกอบด้วยชุดความคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างออกไปสู่สังคม ขณะเดียวกันก็มีส่วนผลิตซ้ำและต่อยอดอุดมการณ์ที่ได้เคยนำเสนอไปอีกเรื่อย ๆ มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่นี้มีดังต่อไปนี้

- 1) [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]
- 2) [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]
- 3) [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย]
- 4) [โรคระบาด คือ บุคคล]
- 5) [โรคระบาด คือ มะเร็ง]
- 6) [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]

มโนอุปลักษณะข้างต้นที่มีหน้าที่นี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนภาวะศึกสงครามที่มีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกรานสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ผู้รับสารจึงต้องกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ มโนอุปลักษณะนี้ยังมีหน้าที่กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นเดียวกัน รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.53) ...กรมควบคุมโรคก่อตั้งศูนย์ war room ขึ้น ในช่วงแรกของการดำเนินงานเป็นการประชุมทุกวันเช้าและเย็น และเริ่มลดการประชุมลงตามสถานการณ์เป็นเพียงเฉพาะตอนเช้า จนเหลือการประชุมแค่ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 150 วัน หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมในช่วงแรก ได้แก่ กรมการแพทย์ กรมปศุสัตว์ (ตอนแรกใช้ชื่อว่า swine flu) เป็นหน่วยเสนาธิการในการแก้ไขปัญหา...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 55)

(ตัวอย่างที่ 4.54) ...นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาลที่เปรียบเสมือนนักรบที่อยู่แนวหน้าคอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็นด้วยความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้กำลังหลักของเราชนะครับ ต้องต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด และต้องมีขวัญกำลังใจที่เข้มแข็งอยู่เสมอ เพื่อมีพลังเอาชนะวิกฤตครั้งนี้ให้ได้...

(แถลงข่าว ศบค., 25 มี.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ที่นอกจากจะถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าการระบาดของโรคเปรียบเหมือนภาวะสงครามที่มีข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานแล้ว โมโนอุปลักษณ์ยังกำหนดอัตลักษณ์ (ศิริพร ภักดีมาสุข, 2561: 81) ให้กับคนในสังคมด้วย กล่าวคือ หากพิจารณาองค์ประกอบของโมโนอุปลักษณ์เหล่านี้ได้กำหนดความคิดว่าการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคคือการทำสงคราม ภาครัฐและประชาชนเป็นฝ่ายเดียวกันในสงคราม ขณะที่โรคระบาดเป็นข้าศึกศัตรูที่ต้อง “สู้” เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ข้าศึกที่มองไม่เห็น” ในตัวอย่างที่ 4.54 โมโนอุปลักษณ์ได้ชี้แนะให้ผู้รับสารเห็นว่าทุกคนต้องร่วมมือกันทำสงครามเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ โมโนอุปลักษณ์ยังได้กำหนดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์เปรียบเสมือนนักรบที่ต้องต่อสู้ข้าศึกในสงคราม เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “นักรบที่อยู่แนวหน้า” “กำลังหลัก” ในตัวอย่างดังกล่าว อีกทั้ง โมโนอุปลักษณ์ยังได้กำหนดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าภาครัฐเป็นเหมือนแม่ทัพหรือผู้นำในการทำสงครามที่เกิดขึ้น เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “หน่วยเสนาธิการ” ในตัวอย่างที่ 4.53 คือ ฝ่ายที่ทำหน้าที่หาข่าว ประสานการให้ข้อเสนอแนะ ทำแผนและคำสั่ง กำกับดูแล และติดต่อระหว่างผู้บังคับบัญชากับหน่วยทหาร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งเป็นตำแหน่งหนึ่งของนายทหารในกองทัพ รวมถึงถ้อยคำอุปลักษณ์ “แม่ทัพ” ที่แสดงถึงความเป็นผู้ควบคุมสั่งการ บัญชาการสงครามที่เกิดขึ้นในตัวอย่างที่ 4.54

แม้ว่าโรคระบาดจะเป็นสิ่งที่ต้องทำสงครามต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโมโนอุปลักษณ์นี้ตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) (Charteris-Black, 2004) จะเห็นว่าโมโนอุปลักษณ์ที่พบได้กำหนดความคิดให้เห็นว่าสงครามที่เกิดขึ้นมี ภาครัฐที่มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามที่กฎหมายกำหนดเปรียบเสมือนแม่ทัพหรือผู้นำในการทำสงครามที่มีอำนาจสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ คือ มาตรการป้องกันและควบคุมโรคอันอาจกระทบต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของประชาชน แม้ว่าข้อมูลวาทกรรมที่นำมาศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้จะไม่พบเนื้อหาที่แสดงถึงการจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยชัดเจน แต่พบว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐได้ออกข้อกำหนด คำสั่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นผู้ควบคุมจัดการโรคระบาด เป็นต้นว่า การห้ามเข้าพื้นที่เสี่ยง การปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร การห้ามชุมนุม การเสนอข่าว ฯลฯ⁷ ส่วนบุคลากรทางการแพทย์เปรียบเสมือนกำลังหลักที่หน้าที่ต่อสู้ในการทำสงคราม ขณะที่ประชาชนเปรียบเสมือนกำลังพลที่ต้องรับฟังคำสั่งจากภาครัฐให้กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด การที่โมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมได้กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นนี้ ได้สร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐในการใช้อำนาจในการบริหารจัดการสถานการณ์โรคระบาด ขณะเดียวกันก็ยกความรับผิดชอบในการดูแลป้องกันโรคระบาดให้ไปตกอยู่ที่บุคลากรทางการแพทย์เป็นหลัก ลักษณะเช่นนี้พบในงานวิจัยของ Brencio (2020) และ Rajandran (2020) เช่นกันที่พบว่าการใช้โมโนอุปลักษณ์สงครามได้สร้างความชอบธรรมแก่รัฐในการดำเนินมาตรการเพื่อควบคุมโรค และผลภักะในการป้องกันรักษาโรคไปตกอยู่ที่บุคลากรทางการแพทย์เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้ง หากพิจารณาองค์ประกอบกำลังพลของโมโนอุปลักษณ์ทั้งสองแสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการป้องกันควบคุมโรคด้วยเช่นกัน

2. [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า ภัยพิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีอันตรายและความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินในที่บริเวณที่เกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้ พบว่าโมโนอุปลักษณ์นี้มีหน้าที่กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.55) [ปลัด สธ.] *ย้ำประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาดระลอก 2 ซ้ำ หากทั้งคนป่วยและประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย ร่วมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มั่นใจจะสามารถขอลงการแพร่*

⁷ ความตอนหนึ่งของข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563ง)

ระบาดโรคได้

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552, 10 ส.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.56) ...ส่วนของคลัสเตอร์ที่เราเฝ้าระวังถือได้ว่าเป็นคลัสเตอร์สำคัญนะคะ
กทม. ตอนนี้จะอยู่ที่ชุมชนโลมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ชุมชนวัดญวนคลอง
ลำปอก เขตดุสิต ปากคลองตลาด เขตพระนคร อันนี้ถ้าเทียบให้เห็นภาพก็คือ ตรงนี้
เป็นพื้นที่ที่เราเรียกกันว่า**ไฟกำลังไหม้** กำลัง**ระดมกำลัง**ทุกภาคส่วนนะคะ**ระดมกัน**
ช่วย**ดับไฟ**...

(ແລງຂ່າວ ຕບຕ., 8 ພ.ຕ. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ด้วยการเปรียบเทียบการแพร่ระบาดของโรคกับอุทกภัยและอัคคีภัย นอกจากนี้โมโนอุปลักษณ์จะถ่ายทอดความคิดให้กับผู้รับสารว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายแล้ว โมโนอุปลักษณ์ยังกำหนดอัตลักษณ์ให้แก่คนในสังคมเช่นเดียวกัน เหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ภาครัฐและบุคลากรทางการแพทย์เปรียบเสมือนผู้ควบคุมจัดการภัยพิบัติ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระดมกำลัง” จะเข้าไป “สกัดกั้น” ไฟไหม้ให้มีการลุกลาม ในตัวอย่างที่ 4.56 ส่วนในตัวอย่างที่ 4.55 พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชะลอ” ที่ปรากฏร่วมกับถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” ที่แสดงการเคลื่อนที่ของมวลน้ำที่เกิดขึ้นซ้ำ ทั้งนี้ หากพิจารณาตัวอย่างดังกล่าวจะพบว่าผู้ผลิตวาทกรรมได้ใช้โครงสร้างประโยคเงื่อนไขจะสามารถควบคุมโรคได้หากปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนด ดังนั้น หากอนุมาณผู้ที่จะมีหน้าที่ชะลอมวลน้ำในบริบทตัวอย่างดังกล่าวย่อมต้องเป็นภาครัฐ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าโมโนอุปลักษณ์นี้ภาครัฐตลอดจนบุคลากรทางการแพทย์เป็นเหมือนหน่วยกู้ภัยที่คอยช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อน ควบคุมจัดการภัยพิบัติให้สิ้นสุดยุติลง ขณะที่ประชาชนเป็นผู้ประสบภัยที่ต้องรอรับความช่วยเหลือ

โมโนอุปลักษณ์นี้ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นเช่นกันว่าโรคระบาดเป็นภัยพิบัติที่ต้องควบคุมจัดการ และแสดงให้เห็นว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร ทั้งนี้ หากพิจารณามโนอุปลักษณ์นี้ตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์วิพากษ์จะพบว่า ภาครัฐซึ่งมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินสามารถสั่งการไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ในการควบคุมจัดการภัยพิบัติ แต่จะเห็นได้ว่าหน้าที่หลักในการควบคุมจัดการภัยพิบัติกลับเป็นของภาครัฐตลอดจนบุคลากรทางการแพทย์ ประชาชนไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่ประการใด โมโนอุปลักษณ์นี้จึงกำหนดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าภาครัฐเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ จึงมีความชอบธรรมในการบริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกัน บุคลากรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการควบคุมโรคจึงเป็นหน่วยหลักในการจัดการโรคระบาดซึ่งต้องแบกรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ขณะที่ประชาชนเป็นเหมือนผู้ประสบภัยที่ต้องรับการช่วยเหลือ ไม่ได้มีบทบาทในการร่วมจัดการสถานการณ์แต่อย่างใด ลักษณะเช่นนี้พบในงานวิจัยของ Semino (2021) เช่นกันที่พบว่า

ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมจัดการดูแลภัยพิบัติคือบุคลากรทางการแพทย์และบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่ต้องแบกรับความเสี่ยงในการควบคุมป้องกันโรค

3. [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณ์ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวเป็นเหมือนการแข่งขันชกมวย โดยมีเชื้อโรคเป็นคู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย ดังนั้น ผู้รับสารจึงต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้ติดโรค นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ยังมีหน้าที่กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นเดียวกัน มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.57) ...นำเรียนว่า **การ์ดห้ามตก ภาษามวย**อย่างทีบอกนะครับ ก็เอามาใช้นะครับเพราะฉะนั้นจะต้องยกไว้อยู่ถึงแม้จะดีใจว่า**ทำคะแนนได้ดี** ออกมาแล้วว่าได้ 33 แต้มดี แต่ต้อง**ยืนระยะยาวนาน**นะครับ มันไม่ได้จะ**หมดยก**พุงนี้มะรีนนี้...

(ແລງຂ່າວ ສບຄ., 12 ເມ.ຍ. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เปรียบเหมือนกีฬาชกมวย นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ยังกำหนดความคิดผู้รับสารด้วยการจัดวางบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมด้วยว่า ในเมื่อโรคระบาดเปรียบเหมือนนักมวยที่จ้องเข้ามาทำร้ายแล้ว ผู้รับสารทุกคนจึงเปรียบเหมือนนักมวยที่ต้องป้องกันตัวเองอย่างเต็มและตลอดเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรคเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ โดยมีพี่เลี้ยงนักมวยหรือภาครัฐเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ดังเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดอย่าตก” หรือ “การ์ดห้ามตก” ซึ่งเป็นคำสั่งที่พี่เลี้ยงนักมวยสั่งให้นักมวยเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564) นั่นหมายถึง หากผู้รับสารทุกคนปฏิบัติตามสิ่งที่ภาครัฐแนะนำก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองรวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคของภาครัฐด้วยเช่นกัน

แม้ว่ามโนอุปลักษณ์นี้จัดวางบทบาทหน้าที่ของผู้รับสารหรือประชาชนในระดับปัจเจกอย่างชัดเจนที่แต่ละบุคคลต้องมีหน้าที่ป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด ทำให้ดูมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคมากกว่ามโนอุปลักษณ์อื่นที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอุปลักษณ์นี้ตามแนวอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะพบว่าหากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดอย่าตก” หรือ “การ์ดห้ามตก” ในฐานะวัจนกรรมสั่งหรือแนะนำ ผู้ที่จะแสดงวัจนกรรมสั่งหรือแนะนำผู้อื่นได้จะต้องมีอำนาจเหนือกว่าผู้ที่ถูกสั่งหรือแนะนำด้วย (Brown and Levinson, 1987: 69) ฉะนั้น ภาครัฐหรือพี่เลี้ยงนักมวยจึงมีอำนาจเหนือกว่าผู้รับสารที่สามารถสั่งหรือแนะนำให้ผู้รับสารเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามการที่มโนอุปลักษณ์กำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมเช่นนี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่า

เทียบระหว่างผู้ผลิตวาทกรรมกับผู้รับสารด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ในช่วงหนึ่ง เมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ขึ้นมาใหม่หรือโรคระบาดมีการแพร่กระจายออกไปเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น ภาครัฐมักจะกล่าวโทษว่าเป็นเพราะประชาชน “การ์ดตก” ทำให้การควบคุมโรคไม่มีประสิทธิภาพ จึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวว่าภาครัฐเป็นผู้แนะนำหรือสอนประชาชนจึงมีอำนาจที่จะให้ประชาชนยอมอยู่ใต้อำนาจและปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐนำเสนอ เมื่อการควบคุมโรคของภาครัฐไม่บังเกิดประสิทธิผลตามที่มุ่งหมายไว้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวจึงมีบทบาทในการดำเนินประชาชนที่ไม่ปฏิบัติตามที่ภาครัฐนำเสนอ

4. [โรคระบาด คือ บุคคล] ได้ถ่ายทอดความคิดแก่ผู้รับสารรวมถึงสนับสนุนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ มโนอุปลักษณ์นี้ยังมีบทบาทในการกำหนดความคิดให้แก่ผู้รับสารด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ พบเฉพาะวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.58)...ขอให้ทุกคนตระหนักรู้แล้วก็ไม่ต้องตระหนกจนเกินไปนะครับ ที่สุดแล้วมันก็เหมือนกันกับไวรัสซึ่งอันนั้นแรงกว่าด้วยนะครับแล้วก็มาทางอากาศ airborne เราก็อยู่กับโรคนี้นานมาแล้วตั้งแต่เราเกิดมาตั้งแต่ผมเกิดมาก็รู้จักนะครับ แต่โรคนี้นะเพิ่งรู้จักมาแค่ 1 ปีนี้เราก็ต้องอยู่กับเค้าให้ได้นะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 22 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนบุคคลที่สามารถเข้าไปทำความเข้าใจและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมด้วยได้ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้ผู้รับสารสามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางภาวะการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นด้วยรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาไปในส่วนที่ 4.3.1 ว่าภาครัฐได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์นี้เพื่อชักจูงโน้มน้าวผู้รับสารให้ปรับวิถีการดำเนินชีวิตเพื่ออยู่ท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรคที่มีความรุนแรงและไม่มีท่าทีจะสิ้นสุด รวมถึงภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามมุมมองเชิงวิพากษ์จะพบว่าในตัวอย่างที่ยกมาซึ่งเป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐได้ใช้วาทกรรมสั่งหรือแนะนำให้ผู้รับสารต้องกระทำตามที่ผู้ส่งสารในวาทกรรมดังกล่าวแนะนำ ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาครัฐที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกับผู้รับสารด้วยการสั่งหรือแนะนำให้ผู้รับสารกระทำตามที่ภาครัฐแนะนำอันจะเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐในการบริหารจัดการสถานการณ์ นอกจากนี้ นำตั้งคำถามต่อไปว่าการที่ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับ

6. [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนบทเรียนที่มนุษย์สามารถศึกษาเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจได้ นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ยังมีหน้าที่กำหนดความคิดผู้รับสารด้วยเช่นเดียวกัน มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.60) ...การสรุปบทเรียนใช้หัวใจใหญ่ 2009 ในพื้นที่ต่างๆ ที่มีการระบาดของโรคทำให้ได้ข้อคิดในการทำงานว่า บริบท และวัฒนธรรมในชุมชนมีความแตกต่างกัน การนำมาตรการที่ทางส่วนกลางไปใช้ย่อมมีข้อจำกัด...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 10)

(ตัวอย่างที่ 4.61) ...5 วัน 7 วันที่แล้วที่ท่านทำดี ถึงได้ปรากฏวันนี้เป็นอย่างนี้ แล้วถ้าวันนี้ท่านผ่อนคลายนั่นจะไปเกิด ไม่ใช่พรุ่งนี้นะครับ มันจะไม่เกิดในวันถัดไปอีก 5 ถึง 7 วันข้างหน้า โรคตัวนี้เราเพิ่งจะเรียนรู้กัน เขาอยู่ในร่างกายของเรา 3 วัน 5 วัน 7 วันถึงจะมีอาการกันขึ้นมา... (แถลงข่าว ศบค., 13 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอมนโออุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] นอกจากวาทกรรมจะถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนบทเรียนที่สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้แล้ว วาทกรรมยังกำหนดความคิดผู้รับสารด้วยการจัดวางบทบาทคนในสังคมด้วย กล่าวคือ ผู้รับสารคือผู้เรียน เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “เรียนรู้” ในตัวอย่างที่ 4.61 ร่วมกับบุรุษสรรพนาม “เรา” ที่หมายรวมถึงประชาชนทุกคน และคำช่วยกริยา “เพิ่ง” และ “จะ” ที่สื่อมูลบทว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาไม่นาน ส่วนในตัวอย่างที่ 4.60 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “การสรุปบทเรียน” แสดงให้เห็นบทบาทของภาครัฐว่าบทเรียนที่เกิดขึ้นหาใช้การที่ประชาชนทุกคนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง หากแต่เป็นการที่ภาครัฐเป็นผู้ผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคสู่สังคมโดยมุมมองของภาครัฐ ทั้งนี้ แม้จะไม่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อถึงผู้สอนอย่างชัดเจน แต่หากพิจารณาบริบทที่ถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านี้ปรากฏก็คงจะพออนุมานได้ว่าผู้ใดเป็นผู้สอนในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น วาทกรรมกำหนดความคิดเช่นนี้ หมายถึง หากผู้รับสารเข้าใจโรความีที่มาอย่างไร วิธีการในการป้องกันรักษาเป็นอย่างไร ย่อมทำให้ภาครัฐสามารถควบคุมสถานการณ์โรคระบาดได้เร็วยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ หากพิจารณามโนอุปลักษณ์นี้ตามแนวทางอุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์แล้ว จะเห็นว่าบทบาทของภาครัฐคือเป็นผู้แนะนำให้ผู้รับสารศึกษาหาความรู้ เนื่องจากภาครัฐมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกิดขึ้น จึงมีอำนาจสูงกว่าผู้รับสารขณะที่ผู้รับสารอยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าจึงต้องรับฟังสิ่งที่ภาครัฐชี้แนะ แสดงให้เห็นได้ว่าภาครัฐที่บริหารจัดการสถานการณ์โรคระบาดเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จึงสามารถแนะนำผู้อื่น และมี

ความชอบธรรมที่จะบริหารสถานการณ์ ผู้รับสารจึงต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐนำเสนออันจะทำให้การควบคุมโรคเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

หน้าที่กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ สรุปลงได้ว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ได้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดจากโรคระบาดอย่างชัดเจน ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบยังมีส่วนกำหนดอัตลักษณ์หรือจัดวางบทบาทหน้าที่ให้กับคนในสังคมว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตาม การที่มโนอุปลักษณ์มีส่วนกำหนดจัดวางหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในสังคมเช่นนี้มีส่วนทำให้เห็นถึงความชอบธรรมในการใช้อำนาจเพื่อควบคุม ดำเนินการของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มอย่างชัดเจนนั่นคือภาครัฐ ขณะที่กลุ่มบุคคลบางกลุ่มสูญเสียประโยชน์ ในฐานะผู้ที่ต้องรับความเสี่ยงเข้าไปควบคุมป้องกันโรคระบาดที่เกิดขึ้น รวมทั้งกลุ่มบุคคลบางกลุ่มก็เสียประโยชน์จากบทบาทของการเป็นผู้รับฟังคำสั่งหรือผู้ฟังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ หน้าที่ด้านนี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่า จากบทบาทของการเป็นผู้ผลิตและแพร่กระจายวาทกรรมที่ต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารเข้าใจสถานการณ์ รวมไปถึงเกิดการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงานควบคุมโรคต่อภาครัฐ และโน้มน้าวให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการที่นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมประเภทนี้นอกจากจะมีบทบาทกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์แก่สังคมแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบทบาทในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเองด้วย กล่าวคือ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องกำหนดมาตรการหรือนโยบายต่าง ๆ มโนอุปลักษณ์ที่พบนอกจากจะสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจได้อย่างแยบยลแล้ว จะเห็นได้ว่าในส่วนที่ผู้วิจัยวิพากษ์มโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ก็ได้แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ที่ดีของภาครัฐในภาวะโรคระบาดด้วยว่าเป็นเช่นไร ขณะที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ มิใช่ว่าวาทกรรมประเภทดังกล่าวจะไม่ได้กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์แก่สังคม หากแต่ผู้วิจัยเห็นว่าวาทกรรมประเภทดังกล่าวได้คัดเลือกข้อมูลข่าวสารที่จะนำมานำเสนอ ดังนั้น ข่าวสารต่าง ๆ จึงมีที่มาจากหลายภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐเองก็ดีหรือจากองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลอื่น ๆ ก็ดี ดังนั้น วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จึงมิใช่ผู้ผลิตชุดความคิดหรืออุดมการณ์ด้วยตนเอง หากแต่มีบทบาทเป็นผู้ผลิตซ้ำชุดความคิดหรืออุดมการณ์นั้นอีกชั้นหนึ่ง

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ข้างต้น สรุปลงได้ว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยได้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดซึ่งเป็นภัยคุกคามสังคมตลอดจนเป็นสิ่งที่ต้องจัดการ สามารถอยู่ร่วมด้วยได้ ศึกษาเรียนรู้ได้ รวมถึงเป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้หายขาด ซึ่งแนะนำให้ผู้รับสารเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมป้องกันโรคในท้ายที่สุด ขณะเดียวกันมโนอุปลักษณ์ก็ได้กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารด้วย จากบทบาทของการผลิต เผยแพร่ ผลิตซ้ำ และตอกย้ำชุดความคิดไปสู่สังคมว่าผู้ใดมีบทบาท

หน้าที่ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้างเพื่อที่จะทำให้การควบคุมโรคนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและการแพร่ระบาดของโรคยุติลงโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ หากพิจารณาหน้าที่ดังกล่าวตามมุมมองอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จะเห็นว่าโมโนอุปลักษณะไม่ได้เพียงกำหนดอัตลักษณ์แก่คนในสังคมว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร หากแต่ยังแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจผ่านวาทกรรมอย่างแนบเนียนของผู้ผลิตวาทกรรมอันจะทำให้บุคคลกลุ่มหนึ่งได้ประโยชน์ ขณะเดียวกันก็ทำให้บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งเสียประโยชน์ไปด้วย ทั้งนี้ หน้าที่นี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าในฐานะที่เป็นผู้ส่งสารโดยตรง

4.3.3 หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual)

โมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบนอกจากจะมีบทบาทถ่ายทอดความคิดรวมถึงกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังที่นำเสนอไปในผลการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว โมโนอุปลักษณะที่พบก็มีหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อเรียบเรียงตัวบทให้เป็นเอกภาพและเกิดสัมพันธภาพ

หน้าที่ของโมโนอุปลักษณะด้านนี้สัมพันธ์กับองค์ประกอบการสื่อสาร คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร (Instrumentalities) วาทกรรมได้ใช้โมโนอุปลักษณะในการถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดรวมถึงโน้มน้าวผู้รับสารในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้ง วาทกรรมทั้งสองประเภทมีขนาดยาว ฉะนั้นโมโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทจึงมีหน้าที่ด้านนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการนำเสนอเนื้อหาของผู้ผลิตวาทกรรม โดยมีหน้าที่ย่อย 2 ด้าน คือ ลำดับความในวาทกรรม/สร้างสัมพันธภาพในวาทกรรม และ ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลำดับความในวาทกรรม/สร้างสัมพันธภาพในวาทกรรม (Textual Structuring)

โมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยมีการถ่ายโยงความหมายกันอย่างเป็นระบบ การถ่ายโยงความหมายอย่างเป็นระบบนี้จึงช่วยให้เนื้อความในวาทกรรมมีเอกภาพสัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางโมโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่นี้มีรายละเอียดดังนี้

(ตัวอย่างที่ 4.62) ...การคัดกรองที่สนามบิน นับเป็นมาตรการอย่างแรก que ทุกคนให้ความ
ความสนใจเมื่อเกิดโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ระบาดขึ้น เพราะ
คนทั่วไปเชื่อว่า ปราการด่านแรก ที่จะ ป้องกันไม่ให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศได้
ก็คือการใช้เครื่องเทอร์โมสแกนที่สนามบิน...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 24)

(ตัวอย่างที่ 4.63) ...วันนี้สาระสำคัญที่เราเห็นเป็นรูปธรรมมาก ๆ คือ การมี**ยุทธโรปกรณ์** นะครับ ทั้งนี้ ถ้าพูดถึงเรื่องของการเป็นโรคระบาดนะครับ **ข้าศึก**ของเราก็คือ เชื้อโรคซึ่งเราจะต้องเข้าไป**ต่อสู้** ทำให้**เค้ามุดออกไปจากแผ่นดินไทย**ในครั้งนี้นี่ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ**ทหารหาญ**ของเรา ก็คือเป็นบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ต้องมี**ยุทธโรปกรณ์** นั่นคืออุปกรณ์ทางการแพทย์ทั้งหลายนะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 26 มี.ค. 63)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของทั้งสองโรคและได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ในตัวอย่างข้างต้นได้ทำหน้าที่เรียบเรียงความในวาทกรรม มโนอุปลักษณ์ได้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเห็นว่าเชื้อโรคเปรียบเสมือนข้าศึกศัตรู ฉะนั้น การจัดการกับโรคระบาดจึงเหมือนการทำสงครามที่ต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งกำลังรบ อาวุธยุทธภัณฑ์ต่าง ๆ องค์กรประกอบต่าง ๆ ของมโนอุปลักษณ์ข้างต้นได้แสดงให้เห็นองค์ประกอบของการจัดการโรคระบาดที่เกิดขึ้นซึ่งช่วยลำดับความในวาทกรรมได้อย่างมีเอกภาพและมีสัมพันธภาพ

ขณะที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่ามโนอุปลักษณ์มีหน้าที่นี้ด้วยเช่นกันแต่มักพบในส่วนพาดหัวข่าว (Headline) พาดหัวรอง (Sub-Headline) รวมถึงส่วนวรรคหน้า (Lead) ซึ่งเป็นส่วนที่สรุปเนื้อหาข่าวทั้งหมดโดยสังเขป รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4.64) เล็งตั้งเทอร์โมสแกน “ขนส่ง” **สกัดเชื้อลุกลาม**ต่างจังหวัด “ไต้หวัน-จีน-ยู่น” ทยุคมาไทย (มติชน, 14 มี.ย. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.65) นายกฯ เชื้อมัน**คุม**โควิดได้ไม่ช้าด้วย**การระดมสรรพกำลัง**ทุกหน่วยงานเข้าตรวจเชิงรุกให้มากที่สุดในพื้นที่เป้าหมาย (ไทยรัฐ, 12 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นส่วนพาดหัวรอง และส่วนนำของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ตัวอย่างที่ 4.64 วาทกรรมได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] แสดงให้เห็นว่าการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนการสกัดไฟที่จะลุกลามออกไปยังบริเวณอื่น ส่วนในตัวอย่างที่ 4.65 วาทกรรมได้นำเสนอ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมโรคโดยต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการกิจให้สำเร็จ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงช่วยลำดับความในวาทกรรมให้เป็นเรื่องเดียวกัน

หน้าที่ลำดับความในวาทกรรมของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ได้มีการถ่ายโยงความหมายจากแฉวงความหมายต้นทางไปสู่แฉวงความหมายปลายทางอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ามโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่ด้านนี้มักพบในวาทกรรมสื่อภาครัฐที่มีขนาดยาวซึ่งปรากฏต่อเนื่องตลอดทั้งวาทกรรม ขณะที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบในส่วนพาดหัวข่าว พาดหัวรอง และส่วนนำซึ่งเป็นส่วนที่สรุปเนื้อหาข่าวเพื่อช่วยลำดับความในให้ร้อยเรียงกันอย่างมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ

2. ช่วยความจำ เรียกข้อความสนใจ และใช้ค่าน้อยแต่สื่อความได้มาก (Memory/Foregrounding/Informativeness)

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมทั้งสองประเภทบางส่วนมีหน้าที่นี้ โดยมีลักษณะคือมักเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่กลับสามารถช่วยความจำหรือสร้างความสนใจให้แก่ผู้รับสารได้ ขอยกตัวอย่างบางมโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ มีรายละเอียดดังนี้

(ตัวอย่างที่ 4.66) *อยุธยา* **สังเวช็อมระคพที** 16 (ไทยรัฐ, 12 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 4.67) *แม่เต่า* 5 **แผ่นดินดับเช่นโควิด** (ข่าวสด, 4 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้นำเสนอมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] โดยเปรียบเทียบโรคระบาดกับวิญญาณร้ายที่มนุษย์ต้องนำสิ่งของไปเช่นสังเวช จากบริบทนี้คือชีวิตของมนุษย์ การใช้มโนอุปลักษณ์ข้างต้นช่วยดึงดูดความสนใจของผู้รับสารและสร้างการจดจำว่าโรคดังกล่าวเป็นโรคที่อันตราย น่ากลัว จนอาจถึงแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ามโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบในส่วนพาดหัวข่าวหรือพาดหัวรองซึ่งเป็นส่วนที่ผู้รับสารเห็นเป็นลำดับแรกเพื่อดึงดูดความสนใจผู้รับสารให้ติดตามอ่านเนื้อหาข่าวต่อไป

(ตัวอย่างที่ 4.68) ...*ขอท่านอย่าชะล่าใจ นะครับ* **กาวัดต้องไม่ตกครับ** *การชกมวย*
เค้าบอกว่าสิ่งที่จะป้องกันศีรษะที่จะเป็นจุดน็อกของเราก็คือยกกาวัดไว้กันศัตรู
ไว้ตลอดเวลานะครับ ขณะเดียวกันต้องปล่อยหมัดแย็บออกไปสู้กับเค้าได้บ้าง
นะครับ ก็คือต้องเปิดหน้าบ้างอันนี้ก็มิเป็นระยะเวลาลั้น ๆ แต่ต้องยกกาวัดไว้

ตลอดเวลาที่เราก็คงได้เรียนรู้จากเรื่องอื่น ๆ มา...

(แถลงข่าว ศบค., 15 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมสื่อภาครัฐนำเสนอโมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] โมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเข้าใจและแนะนำความให้ผู้รับสารต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้ติดโรคน่าหวาดผวาระหว่างปีของชกมวยซึ่งช่วยสร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารด้วยการกล่าวถ้อยคำสั้น ๆ เพียงคำเดียว จึงเห็นได้ว่าโมโนอุปลักษณ์นี้ช่วยสร้างการจดจำให้กับผู้รับสารด้วยการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก

หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ สรุปได้ว่าโมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านนี้ เนื่องจากองค์ประกอบของโมโนอุปลักษณ์มีการถ่ายทอดความหมายระหว่างแฉวงความหมายต้นทางและแฉวงความหมายปลายทางอย่างเป็นระบบ ทำให้เนื้อความในวาทกรรมมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ รวมไปถึงบางโมโนอุปลักษณ์ยังช่วยดึงดูดความสนใจ สร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารด้วยการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มากด้วยเช่นกัน

โมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ 3 ด้านตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) หน้าที่ด้านแรก คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดด้วยการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบและทำให้เกิดมุมมองใหม่ หน้าที่ด้านที่สอง คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ มีหน้าที่ย่อย คือ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างและกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ โดยมีความเด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ และหน้าที่ด้านสุดท้าย คือ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ มีหน้าที่ย่อยคือ ลำดับความในวาทกรรมและดึงดูดความสนใจ สร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารด้วยการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก ทั้งนี้ โมโนอุปลักษณ์ที่พบโมโนอุปลักษณ์หนึ่งอาจสามารถทำหน้าที่หลายหน้าที่พร้อมกันสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ตารางสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนึ่งสื่อพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาคีรัฐ

ลำดับ	มโนอุปลักษณะ	ถ่ายทอดความคิด				ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์				เรียบเรียงความ				
		อธิบายความคิด		ทำให้เกิดมุมมองใหม่		สนับสนุนให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง		กำหนดความคิด		ลำดับความในวาทกรรม/สร้างสัมพันธ์ภาพในวาทกรรม		ช่วยความจำ เรียงร้อยความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก		
		นสพ.	ภาคีรัฐ	นสพ.	ภาคีรัฐ	นสพ.	ภาคีรัฐ	นสพ.	ภาคีรัฐ	นสพ.	ภาคีรัฐ	นสพ.	ภาคีรัฐ	
1	[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]	●	-	○	●	○	●	○	●	○	●	○	●	○
2	[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]	●	-	○	●	○	●	○	●	○	●	○	●	○
3	[การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬางามวย]*	●	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○
4	[โรคระบาด คือ คนร้าย]	●	-	-	●	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	[โรคระบาด คือ บุคคล]	●	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○
6	[โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย]	●	●	-	●	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]	●	●	-	●	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	[โรคระบาด คือ พิษ]	●	●	-	●	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	[โรคระบาด คือ มะเร็ง]*	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○
10	[การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]	●	●	-	●	-	-	○	○	○	○	○	○	○

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในตารางที่ 8 มีคำอธิบายดังต่อไปนี้

- หมายถึง มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่หลักในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- หมายถึง มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่รองในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- ไม่พบมโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่ในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- * หมายถึง มโนอุปลักษณะที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น

จากตารางที่ 8 เห็นได้ว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยมีหน้าที่ที่โดดเด่น ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด เนื่องจากโรคระบาดใหญ่เป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่วาทกรรมต้องอธิบายให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ หน้าที่นี้ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ อธิบายความคิดโดยใช้แนวเทียบเป็นหน้าที่ที่พบโดดเด่นมากที่สุดในทุกมโนอุปลักษณะในวาทกรรมทุกประเภทเพื่ออธิบายความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ส่วนหน้าที่ย่อยทำให้เกิดมุมมองใหม่เป็นหน้าที่ที่พบในบางมโนอุปลักษณะโดยเป็นมุมมองที่ผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตมาก่อน หรือเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดจากมุมมองหนึ่งเป็นอีกมุมมองหนึ่งซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่มโนอุปลักษณะอธิบายได้มากยิ่งขึ้น โดยพบว่ามโนอุปลักษณะเท่านั้นที่มีหน้าที่นี้ เนื่องจากแบบเปรียบของมโนอุปลักษณะเหล่านี้ได้ช่วยทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่รวมถึงปรับมุมมองที่มีต่อโรคระบาด ขณะที่หน้าที่ด้านเรียบเรียงความเป็นหน้าที่ที่โดดเด่นอีกด้านหนึ่งของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทเพื่อเรียบเรียงความให้เป็นเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ รวมทั้งดึงดูดความสนใจและสร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสาร ส่วนหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์เป็นหน้าที่ที่โดดเด่นรองลงมาที่จะพบได้ในเฉพาะมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบกำหนดจัดวางบทบาทหน้าที่ให้กับบุคคลในสังคมว่าผู้ใดมีต้องมิตบทบาทหน้าที่เช่นไรในยามที่เกิดโรคระบาด เช่นเดียวกับหน้าที่กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ที่กำหนดความคิดผู้รับสารซึ่งเมื่อพิจารณาตามแนวอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แล้วจะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณะได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างรัฐกับประชาชนอันทำให้ภาครัฐมีความชอบธรรมในการควบคุมโรค ตลอดจนกำหนดมาตรการในการควบคุมโรค ขณะที่ประชาชนเป็นฝ่ายที่ถูกควบคุม ทั้งนี้พบว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้านนี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เนื่องจากบทบาทของการเป็นผู้สื่อสารที่เป็นผู้ผลิต แพร่กระจาย ผลิตซ้ำ และตอกย้ำวาทกรรมที่ประกอบด้วยชุดความคิดให้แก่สังคมโดยตรง อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบประการหนึ่ง คือ ลักษณะความรุนแรงของโรคระบาดทั้งสองครั้งที่รุนแรงไม่เท่ากัน และอีกประการหนึ่ง คือ ประเภทของวาทกรรมที่มีมโนอุปลักษณะนั้นปรากฏ

4.4 สรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารตามแนวคิดพิณัฐวรรณหาแห่งการสื่อสารตามแนวคิดของไฮม์ส์ (Hymes, 1974) พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมทั้งสองประเภท ได้แก่ 1) ฉาก โดยช่วงเวลาที่เกิดการสื่อสารผ่านวาทกรรมทั้งสองประเภทเป็น

ช่วงเวลาที่สังคมประสบภาวะวิกฤตทางสุขภาพเนื่องจากเกิดโรคระบาดจึงต้องมีการสื่อสารเกิดขึ้นเพื่อให้สังคมเกิดความเข้าใจสถานการณ์และปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรค 2) ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสาร ผู้ส่งสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ผู้เขียนข่าว ผู้สื่อข่าว กองบรรณาธิการข่าว และสำนักพิมพ์ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ ได้แก่ แพทย์ บุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค ผู้ส่งสารในวาทกรรมทั้งสองประเภทเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญตามบทบาทหน้าที่ของตน วาทกรรมที่ผลิออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือ 3) จุดมุ่งหมายการสื่อสาร โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีจุดมุ่งหมายพื้นฐาน คือ เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่สังคม ขณะเดียวกัน วาทกรรมสื่อประเภทนี้ก็อาจต้องการสร้างจุดสนใจในการขายข่าวให้กับตนเอง จึงอาจสร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้รับสารได้ด้วย ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารแล้ว ยังอาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับสาธารณะเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมไปถึงการดำเนินงานของตนเอง ทั้งยังมุ่งให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค 4) ลำดับวาทกรรม แม้ว่าวาทกรรมทั้งสองประเภทจะนำเสนอเนื้อหาในประเด็นเดียวกันแต่กลุ่มวาทกรรมที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าวอันสัมพันธ์กับบทบาทการรายงานข้อมูลข่าวสาร ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบวาทกรรมหลากหลายกลุ่มอันเนื่องมาจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสาร โดยรวมถึงต้องการโน้มน้าวผู้รับสารให้กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด 5) เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารโดยมโนอุปลักษณ์เป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อสื่อสารไปยังผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาด 6) บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ คือ ผู้ส่งสารเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ด้านสื่อสารมวลชน ตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านโรคระบาด วาทกรรมที่ผลิออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือ ผู้รับสารจึงได้รับสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน ตลอดจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต และ 7) ประเภทของข้อความที่ใช้สื่อสาร ได้แก่ ประเภทของวาทกรรมที่แตกต่างกัน คือ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐจึงน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่ต่างกันตามประเภทวาทกรรมด้วย

สำหรับมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทมีหน้าที่ 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดมีหน้าที่ย่อย 2 ด้าน ได้แก่ อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบ พบว่าทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่นี้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดที่เป็นนามธรรมให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขณะที่อีกหน้าที่หนึ่ง คือ ทำให้เกิดมุมมองใหม่ กล่าวคือ อาจเป็นมุมมองที่ผู้รับสารไม่เคยสังเกตมาก่อน หรือเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อโรคระบาดจากมุมมองหนึ่งเป็นอีกมุมมองหนึ่ง มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬายกมวย] สะท้อนให้เห็นว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมีความรุนแรงกว่าครั้งที่ผ่านมาเปรียบเสมือน

การแข่งขันกีฬาชกมวย ผู้แข่งขันหรือผู้รับสารทุกคนจึงต้องต่อสู้ป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ มีโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] สะท้อนให้เห็นว่าโรคโควิด-19 มีความรุนแรงกว่าครั้งที่ผ่านมา จึงเปรียบเสมือนโรคร้ายชนิดหนึ่ง จึงต้องรับการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ บุคคล] สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความรู้จักและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันได้

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์มีหน้าที่ย่อย คือ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ โดยมีโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ได้แก่ มีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] โดยพบว่าแบบเปรียบเทียบได้แนะนำให้ผู้รับสารเห็นถึงผลกระทบหรือประโยชน์จากเรื่องนั้น ๆ รวมไปถึงพบคำช่วยกริยาเพื่อแนะนำให้ผู้รับสารต้องปฏิบัติตามที่วาทกรรมนำเสนอ ขณะที่อีกประการหนึ่ง บางมีโนอุปลักษณะมีบทบาทในการกำหนดจัดวางบทบาทหน้าที่ให้กับคนในสังคมด้วย จึงมีหน้าที่กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ มีโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับคนในสังคมมีหน้าที่นี้ ได้แก่ มีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ทั้งนี้ เมื่อพิจารณา มีโนอุปลักษณะที่วาทกรรมนำเสนอโดยละเอียดแล้วจะพบว่ามีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มได้ประโยชน์จาก มีโนอุปลักษณะดังกล่าวในแง่ของการใช้อำนาจด้วยความชอบธรรม ขณะที่อีกกลุ่มบุคคลหนึ่งเสียประโยชน์จากการที่มีโนอุปลักษณะกำหนดความคิดเช่นนั้น ทั้งนี้ มีโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่ย่อยด้านนี้พบโดดเด่นในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ด้วยบทบาทของการเป็นผู้ส่งสารโดยตรงรวมถึงมีบทบาทในการผลิต แพร่กระจาย ผลิตซ้ำ และต่อยอดอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่สังคม

ส่วนหน้าที่ด้านสุดท้าย คือ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความเนื่องจากวาทกรรมมีขนาดยาว โดยมีหน้าที่ย่อย ได้แก่ ลำดับความ/สร้างสัมพันธ์ภาพในวาทกรรม เพื่อให้เนื้อความในวาทกรรมมีเอกภาพสัมพันธ์ภาพ และสารัตถภาพ และอีกหน้าที่หนึ่งคือ ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้ค่าน้อยแต่สื่อความได้มาก ทั้งนี้ มีโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท มีโนอุปลักษณะหนึ่งอาจทำหน้าที่ได้มากกว่าหนึ่งหน้าที่

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะตามประเภทวาทกรรมจากตารางที่ 8 จะพบว่าความโดดเด่นของหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะมิใช่ว่ามีโนอุปลักษณะนั้นเป็นมีโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดใด หากแต่ขึ้นอยู่กับประเภทวาทกรรมที่มีโนอุปลักษณะนั้นปรากฏ โดยพบว่าวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทพบหน้าที่มีโนอุปลักษณะที่เหมือนกัน แต่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบหน้าที่ของมีโนอุปลักษณะที่โดดเด่นกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์อีกหน้าที่หนึ่งคือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ ด้วยบทบาท

ของการเป็นผู้กำหนดมาตรการนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับการควบคุมโรคซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารโดยตรง อันจะทำให้การควบคุมโรคเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบังเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งและ ทั้งสองวาทกรรม รวมถึงหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

บทที่ 5

เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ในประเทศไทยที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมทั้งสองประเภทได้นำเสนอมโนอุปลักษณะเพื่อเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดได้ดียิ่งขึ้น มโนอุปลักษณะที่พบเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ระหว่างโรคระบาดทั้งสองโรคแต่อาจแตกต่างกันที่รายละเอียดปลีกย่อยรวมถึงความถี่การปรากฏ ในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท ผลการศึกษาพบว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่มีความแตกต่างกันไปตามประเภทวาทกรรมที่มโนอุปลักษณะนั้น ๆ ปรากฏ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะระหว่างโรคระบาดทั้งสองโรคและวาทกรรมที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดนั้นปรากฏ รวมถึงนำเสนอเปรียบเทียบหน้าที่ของมโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐ

ตามที่คุณวิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในบทที่ 3 ไปแล้ว พบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้พบว่ามีมโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะพบในการแพร่ระบาดของโรคหนึ่งแต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของอีกโรคหนึ่ง รวมทั้งมโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะพบในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง เพราะฉะนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะแบ่งเนื้อหาการนำเสนอเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะนำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามโรคระบาด และส่วนที่สองนำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามประเภทของวาทกรรม มีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตามโรคระบาด

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ โดยจะแสดงจำนวนรวมของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนั้น ๆ เรียงตามลำดับจากมากไป

น้อย แล้วจึงเปรียบเทียบตามโรคระบาด ผู้วิจัยขอนำเสนอความถี่ของจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อน มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองโรคจากตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ ภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

ลำดับ	มโนอุปลักษณะ	ความถี่ (ถ้อยคำ/ร้อยละ)	โรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009	โรคโควิด-19
1	[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]	1,978 (56.00%)	630 (56.43%)	1618 (55.91%)
2	[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]	643 (18.20%)	129 (20.22%)	514 (17.76%)
	[การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย]	350 (9.91%)	55 (8.62%)	295 (10.19%)
	[การแพร่ระบาดของโรค คือ อัคคีภัย]	293 (8.29%)	74 (11.60%)	219 (7.57%)
3	[การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย]	302 (8.55%)	-	302 (10.44%)
4	[โรคระบาด คือ คนร้าย]	179 (5.07%)	57 (8.93%)	122 (4.21%)
5	[โรคระบาด คือ บุคคล]	135 (3.82%)	19 (2.98%)	116 (4.01%)
6	[โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย]	134 (3.79%)	28 (4.39%)	106 (3.66%)
7	[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]	71 (2.01%)	23 (3.61%)	48 (1.66%)
8	[โรคระบาด คือ พืช]	40 (1.13%)	14 (2.19%)	26 (0.90%)
9	[โรคระบาด คือ มะเร็ง]	29 (0.82%)	-	29 (1.00%)
10	[การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]	21 (0.59%)	8 (1.25%)	13 (0.45%)
รวม		3,532 (100.00%)	638 (100.00%)	2,894 (100.00%)

จากตารางที่ 9 นำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย เห็นได้ว่ามโนอุปลักษณะที่พบเหมือนกันเป็นส่วนมาก มีเพียงมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น เนื่องจาก ลักษณะความรุนแรงของโรคที่ต่างไปจากการแพร่ระบาดครั้งก่อนหน้า นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาไปที่ จำนวนรวมของถ้อยคำอุปลักษณะแล้วจะเห็นว่ามีความต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากระยะเวลา การแพร่ระบาดของโรคทั้งสองยาวนานไม่เท่ากัน ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอที่ละมโนอุปลักษณะเรียงลำดับ จากมโนอุปลักษณะที่พบถ้อยคำอุปลักษณะในความถี่มากไปหาน้อย แล้วจึงจะนำเสนอเปรียบเทียบการแพร่ ระบาดของโรคทั้งสองครั้ง มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในการแพร่ระบาดของโรคทั้งสอง ครั้งพบมโนอุปลักษณะที่เหมือนกัน มีรายละเอียดดังนี้

มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่ในลำดับแรกในการแพร่ระบาดของโรคทั้งสอง อาจเป็นไปได้ว่าการแพร่ระบาดของโรคมีลักษณะเช่นเดียวกับภาวะสงครามที่ข้าศึกศัตรูมีเป็นจำนวนมากและรุกรานเข้ามาในประเทศ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองในประเทศที่ถูกข้าศึกศัตรูบุกรุกเข้ามา (ปราชญ์เครือทอง, 2564) ลักษณะเช่นนี้ของสงครามจึงได้นำมาใช้อธิบายลักษณะการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสซึ่งเปรียบได้กับข้าศึกศัตรูที่มีเป็นจำนวนมากและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อสุขภาพของคนที่สังคม ดังนั้น สังคมจึงต้องร่วมมือทำสงครามรวมทั้งเป็นที่สังคมต้องร่วมมือกันต่อสู้กำจัดข้าศึกศัตรูหรือควบคุมจัดการโรคระบาดให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ามโนอุปลักษณ์นี้เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏโดยตลอดเวลาที่มีการแพร่ระบาดและตลอดเวลาของขอบเขตข้อมูลที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ และแม้จะพบมโนอุปลักษณ์อื่น ๆ ที่มีหน้าที่ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อโรคระบาดแล้วว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความเข้าใจ อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ แต่ก็ยังคงพบมโนอุปลักษณ์นี้ตลอดระยะเวลาที่วาทกรรมนำเสนอข้อมูลจึงทำให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป

มโนอุปลักษณ์นี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563) และ ยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ที่พบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามเป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นข้าศึกศัตรูของโรคระบาด จำนวน 44 ถ้อยคำและปรากฏในความถี่ลำดับแรกของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้ง มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามในภาวะโรคระบาดใหญ่ยังเป็นมโนอุปลักษณ์ที่สากลมีมุมมองต่อโรคระบาดด้วยเห็นได้จากงานวิจัยของแอนเจลี (Angeli, 2012) และปริยาดรรชนีและคณะ (Priyadarshni, Kasim and Ali, 2017) ที่พบว่าการแพร่ระบาดของโรคใช้หัวใจใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือสงคราม เช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่พบว่าสังคมมีมุมมองว่าโรคระบาดคือข้าศึกศัตรูเช่นเดียวกัน (Fernández-Pedemonte, Casillo and Jorge-Artigau, 2020; Kozlova, 2021) ทั้งนี้ เหตุที่งานวิจัยทั้งหลายพบว่าผู้ใช้ภาษาได้นำประสบการณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรูที่ต้องต่อสู้ในยามสงครามมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะเชื้อโรคหรือจุลชีพซึ่งก่อให้เกิดโรคระบาดที่สามารถมองเห็นผ่านกล้องจุลทรรศน์มีเป็นจำนวนมากเปรียบได้กับกองทัพของข้าศึกศัตรูที่รุกรานเข้ามาสร้างความเดือดร้อนต่อสุขภาพของมนุษย์จึงเปรียบเสมือนข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานสังคม (Sontag, 1989: 9) นอกจากนี้ ประสบการณ์สงครามเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีต ผู้ใช้ภาษาจึงนำประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้ทำความเข้าใจประสบการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้น (นันทนา วงษ์ไทย, 2561 : 216) ซึ่งสร้างความเดือดร้อนและความเสียหายแก่สังคมเพื่อแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำสงครามต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป

มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบในความถี่สูงเป็นลำดับที่สองของการแพร่ระบาดทั้งสองโรค แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นภัยชนิดหนึ่งที่

คุณความมณุษย์ดังที่พบสำนวน “โรคภัยไข้เจ็บ” ในภาษาไทย (วรวรรณา เพ็ชรกิจ, 2551: 104) ทั้งนี้ในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้งพบถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่แสดงถึงภัยพิบัติ ได้แก่ อุทกภัย และ อัคคีภัย เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนความเป็นภัยพิบัติทั้งสอง เช่น “ไฟลามทุ่ง” “ไฟไหม้” “ลาม” “คลิ่น” “ระลอก” เมื่อพิจารณารายละเอียดในมโนอุปลักษณณ์ที่พบจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอยู่บางประการ คือ การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอัคคีภัย จำนวน 74 ถ้อยคำ พบมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอุทกภัย จำนวน 55 ถ้อยคำ ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอุทกภัย จำนวน 295 ถ้อยคำ และพบมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอัคคีภัย จำนวน 219 ถ้อยคำ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 ที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ได้เกิดเหตุอัคคีภัยขึ้นที่สถานบันเทิงแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บเสียชีวิต ตลอดจนทรัพย์สินเสียหายเป็นจำนวนมาก⁸ จึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้ใช้ภาษานำประสบการณ์จากเหตุการณ์ดังกล่าวมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณณ์ดังกล่าว เช่น “ลาม” “ลุกลาม” ยังเกิดการขยายความหมายมาสู่แวดวงของโรคระบาดที่แสดงให้เห็นการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งออกเป็นวงกว้างอีกด้วย ผู้ใช้ภาษาจึงมีมโนทัศน์ว่า อัคคีภัยสามารถสร้างความเสียหายแก่สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่ามวน้ำ ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบถ้อยคำอุปลักษณณ์เกี่ยวกับมวน้ำจำนวนมาก ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าประการหนึ่ง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เกิดขึ้นหลายครั้ง จากข้อมูลที่น่ามาศึกษางานวิจัยนี้มีการแพร่ระบาดซ้ำ 2 ครั้ง จึงทำให้พบถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมากกว่า ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นเพียงการคาดการณ์ว่าจะเกิดการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวซ้ำ จึงทำให้พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอุทกภัยทั้งสองโรคไม่เท่ากัน อีกทั้งเป็นไปได้ว่าประสบการณ์อุทกภัยในประเทศไทยหลายครั้ง อาทิ เหตุการณ์อุทกภัย พ.ศ. 2554 รวมไปถึงเหตุการณ์อุทกภัยหลายครั้งจากนั้น ได้สร้างความเดือดร้อนกับการดำรงชีวิตของผู้คน ประสบการณ์เหล่านี้จึงถูกนำมาใช้อธิบายโรคระบาดที่มีความเป็นนามธรรม ทั้งนี้ จุดร่วมของมโนอุปลักษณณ์ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยคุกคามเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ดังจะเห็นได้ว่าต้องควบคุมจัดการภัยพิบัติอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมได้เช่นเดียวกับที่มนุษย์ต้องทำสงครามต่อสู้และกำจัดข้าศึกศัตรู นอกจากนี้ อาจมีผู้ตั้งคำถามว่าความแตกต่างระหว่างอุทกภัยและอัคคีภัยคืออะไร ผู้วิจัยเห็นว่า หากพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณณ์ที่พบแล้ว มโนอุปลักษณณ์ทั้งสองแสดงให้เห็นว่าอัคคีภัยและอุทกภัยสามารถแผ่ขยายวงกว้างออกไปและเกิดขึ้นได้เรื่อย ๆ ดังที่พบถ้อยคำอุปลักษณณ์ “ระลอก” “คลิ่น” “ลาม” และ “ลุกลาม” แต่นัยยะของความแตกต่าง คือ มโนอุปลักษณณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมักจะ

⁸ เหตุการณ์เพลิงไหม้สถานบันเทิงแห่งหนึ่งย่านเอกมัย กรุงเทพมหานคร ในคืนสงกรานต์ปีเก่า วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ต่อเนื่องเช้าวันปีใหม่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2552 มีผู้บาดเจ็บ 117 คน และมีผู้เสียชีวิต 67 ศพ (PPTV Online, 2565)

กล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นได้อีกเรื่อย ๆ ขณะที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับอักษิณัยมักจะกล่าวถึงการแพร่กระจายของโรคจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม จุดร่วมของมโนอุปลักษณะทั้งสองในเหตุการณ์โรคระบาดทั้งสองครั้งแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นภัยพิบัติที่สร้างความเดือดร้อน เสียหาย ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ฉะนั้น จึงต้องจัดการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็ว

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองโรคในความถี่ลำดับอื่น ๆ ปรากฏความถี่ที่ต่างกัน ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมโนอุปลักษณะตามความถี่ในภาพรวมและจึงกล่าวถึงรายละเอียดที่ละโรครายละเอียดดังนี้

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่สาม คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬากมวย] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณะดังกล่าวถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดว่าเป็นเหมือนกีฬากมวยโดยมีเชื้อโรคเป็นเหมือนฝ่ายตรงข้ามที่จะเข้ามาโจมตีทำร้ายในการแข่งขัน นอกจากนี้ มโนอุปลักษณะนี้ยังกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับผู้รับสารด้วยว่าต้องกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างเพื่อไม่ให้ถูกทำร้ายจากคู่ชก หมายถึงการไม่ติดเชื่อนั่นเอง เนื่องจากโรคโควิด-19 เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อโรคนิวโรไวรัสที่สังคมนั้นไม่เคยมีองค์ความรู้มาก่อน⁹ ประกอบกับเชื้อโรคนิวโรไวรัสดังกล่าวได้แพร่ระบาดซ้ำหลายครั้งจนทำให้ติดเชื้อง่ายและมีอาการรุนแรงมากจนอาจทำให้เสียชีวิตได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าโรคดังกล่าวควบคุมยากกว่าโรคระบาดที่ผ่านมา ดังนั้น เหตุที่มโนอุปลักษณะนี้ปรากฏเป็นลำดับที่สามในภาพรวมรองลงมาจากมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ที่แสดงถึงความเป็นภัยคุกคามและเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องควบคุม กำจัดให้ยุติลง มโนอุปลักษณะนี้จึงมีส่วนช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้รับสารต้องมีสติในการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด นอกจากการควบคุมจัดการโรคระบาดจะเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนแล้ว ประชาชนทุกคนก็ต้องปกป้องตัวเองจากการติดเชื้อมาซึ่งจะทำให้การควบคุมโรคในภาพรวมระดับประเทศเกิดความเรียบร้อยและเป็นไปโดยง่าย ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะนี้ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะโรคไข้หวัดใหญ่เป็นโรคที่สังคมมีประสบการณ์ เนื่องจากแพร่ระบาดตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี อีกทั้งสังคมรู้วิธีการป้องกันรักษาเป็นอย่างดี สามารถควบคุมโรคได้ภายในระยะเวลาอันสั้นรวมไปถึงมีความรุนแรงน้อยกว่าจึงไม่พบมโนอุปลักษณะนี้

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่สี่ คือ มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ คนร้าย] มโนอุปลักษณะดังกล่าวถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดเปรียบเสมือนมนุษย์ที่มีพฤติกรรม

⁹ เชื้อไวรัส SARS-CoV-2 เริ่มพบการแพร่ระบาดที่ประเทศจีนเป็นครั้งแรกเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ก่อนจะแพร่กระจายไปทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก, 2563)

ไม่ดี สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงถึงพฤติกรรมที่เห็นว่าไม่ดีและไม่เหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 5.1) ...นับว่าเป็นความลึกลับของธรรมชาติ หรือความโชคร้ายของมนุษยชาติ
ก็ไม่ว่า เจ้าไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ กำลังเล่นซ่อนหา กบดาน ผลุบๆ
โผล่ๆ แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ท หรือลงเรือสำราญ ไม่ว่า ว่าทัศนजरไปที่ไหน
บ้าง... (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างที่ 5.1 “แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ท หรือลงเรือสำราญ” แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของโรคระบาดที่ทำการยักยอกอย่างลับ ๆ ล่อ ๆ ทั้งนี้ อาจมีผู้เห็นว่าตัวอย่างดังกล่าวเป็นนามนัย (Metonymy) ซึ่งเป็นการใช้สิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่งที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 280) ได้ด้วย กล่าวคือ ถ้อยคำอุปลักษณ์ในตัวอย่างแสดงกิริยาอาการของเชื้อโรคว่ามีพฤติกรรมเช่นไรแล้ว ยังอาจหมายถึงบุคคลที่เป็นพาหะซึ่งนำเชื้อโรคไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้อีกด้วย หรือ

(ตัวอย่างที่ 5.2) ...นายกอบจ.ภูเก็ต ขอวัคซีนฉีดคนในภูเก็ตด้วยเพื่อสร้างทางรอดทาง
เศรษฐกิจที่ถูกโควิด-19 ทำลายย่อยยับ ด้านระยองโควิด หวนกลับมาอีก พบติด
เชื้อเพิ่ม 1 ราย (ไทยรัฐ, 12 ก.พ. 64)

ตัวอย่างข้างต้นพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ทำลายย่อยยับ” ที่แสดงถึงพฤติกรรมที่โรคระบาดได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมนอกจากด้านสุขภาวะแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย ทั้งยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “หวนกลับมาอีก” ซึ่งสื่อให้เห็นการสร้าง ความเดือดร้อนซ้ำเติมให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบมาก่อนหน้านั้น

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้เป็นถ้อยคำที่แสดงพฤติกรรมอาการของ มนุษย์ที่สังคมเห็นว่าได้สร้างความเดือดร้อนแก่สังคมโดยรวม ซึ่งต่างจากมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เนื่องจากหากพิจารณาองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์นี้จากแผนภูมิที่ 4 (หน้า 66) และแผนภูมิที่ 14 (หน้า 100) จะเห็นว่าองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์นี้เพียงระบุว่าโรคระบาดมี พฤติกรรมที่ไม่ดีอย่างไรต่างจากองค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ในแผนภูมิที่ 1 (หน้า 56) แผนภูมิที่ 10 (หน้า 82) ที่นอกจากจะพบว่าโรคระบาดเป็นข้าศึกศัตรูแล้ว ยังมุ่งเน้นไปที่การควบคุมโรคระบาดที่เปรียบเสมือนการทำสงครามด้วย

ทั้งนี้ ความถี่ของลำดับการปรากฏของมโนอุปลักษณ์นี้ปรากฏต่างกันในการแพร่ระบาดของ ทั้งสองโรค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าด้วยระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคที่ยาวนานไม่เท่ากัน และ

ความรุนแรงของโรคที่ต่างกัน จึงเป็นเหตุที่ทำให้จำนวนถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคนี้ของทั้งสองโรคแตกต่างกัน

มโนอุปสรรคที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่ห้า คือ [โรครระบาด คือ บุคคล] มโนอุปสรรคนี้ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรครระบาดอันเป็นแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจว่าเปรียบเสมือนปัจเจกบุคคลที่มีระบบสายสัมพันธ์ในครอบครัว เห็นได้จากถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคดังกล่าว เช่น

(ตัวอย่างที่ 5.3) ...ไวรัส H1N1 ที่แพร่กระจายอยู่ในธรรมชาติในขณะนี้ เป็นไวรัสที่มีสารพันธุกรรมผสมผสานกันอยู่ ทั้งของมนุษย์ ของสัตว์ปีก และของสุกร พันธุกรรมของสุกรนั้นมี**บรรพบุรุษ**มาจากไวรัสที่พบในอเมริกาและยูเรเชีย...

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 36)

(ตัวอย่างที่ 5.4) ...อย่างที่ทราบ หลังจากไวรัสกลายเป็นพันธุกรรมก็คุ้มกันต่อเชื้อเดิม อาจไม่มากพอต่อสู้กับ**เชื้อรุ่นใหม่** เช่น เดลตา ทำให้ป่วยซ้ำได้ แต่โดยปกติเราจะพบกรณีแบบนี้ไม่มาก...

(ข่าวสด, 20 ก.ค. 64)

ถ้อยคำอุปสรรคในตัวอย่างข้างต้นแสดงการเปรียบโรครระบาดกับมนุษย์ที่มีบรรพบุรุษและสืบเชื้อสายต่อกันมาตามชั่วอายุ และเมื่อพิจารณาประเด็นที่พบถ้อยคำอุปสรรคเหล่านี้จะพบว่าเป็นการอธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้รับสาร รวมทั้งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของมโนอุปสรรคทั้งสองในแผนภูมิที่ 7 (หน้า 74) และ 15 (หน้า 102) จะเห็นว่าองค์ประกอบของมโนอุปสรรคนี้เพียงระบุว่าโรครระบาดมีลักษณะที่เหมือนกับครอบครัวของมนุษย์อย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบ “เครือญาติของมนุษย์” ของมโนอุปสรรคนี้ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในผลการศึกษาลงต่อไป

อีกประการหนึ่ง มโนอุปสรรคนี้ยังมีส่วนในการปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้รับสาร คือ จากเป็นสิ่งที่ก่อความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ กลับกลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ เห็นได้จากถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคดังกล่าวดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 5.5) ...โรคนี้อาจ**อยู่กับประเทศไทย**ไปอีกอย่างน้อยๆ จนถึงปีหน้า เพราะฉะนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการด้วยความระมัดระวัง...

(ไทยรัฐ, 20 ก.ค. 52)

(ตัวอย่างที่ 5.6) ...ขอให้ทุกคนตระหนักไว้แล้วก็ไม่ตื่นตระหนกจนเกินไปนะครับ ที่สุดแล้วมันก็เหมือนกันกับวัณโรคซึ่งอันนั้นแรงกว่าด้วยนะครับ แล้วก็มาทางอากาศ airborne เราก็อยู่กับโรคนี้นี้กันมานานแล้วตั้งแต่เราเกิดมาตั้งแต่ผมเกิดมาก็รู้จัก

นะครับ แต่โรคนี้เราเพิ่งรู้จักมาแค่ 1 ปี นี้เราก็ต้องอยู่กับเค้าให้ได้ครับ...

(ແລງຂ່າວ คบค., 22 ม.ค. 64)

ถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคนี้มักพบถ้อยคำ “อยู่กับโรค” “รู้จัก” “อยู่กับเค้า” ฯลฯ แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเหมือนบุคคลที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ในตัวอย่างที่ 5.5 นามวลี “ประเทศไทย” ในที่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นนามนัย (Metonymy) ที่แทนประชาชนที่อยู่ในประเทศด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่สามารถอยู่ร่วมด้วยได้ ส่วนตัวอย่างที่ 5.6 มโนอุปสรรคนี้แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในตัวอย่างดังกล่าวพบการอ้างถึงโรคระบาดด้วยสรรพนามที่ต่างกัน ได้แก่ “มัน” และ “เค้า” ที่แสดงความรู้สึกละอาย (นววรรณ พันธุเมธา, 2554: 27) ต่อสิ่งที่กล่าวถึงต่างกัน ทั้งนี้ องค์ประกอบ “การทำ ความรู้จักและการอยู่ร่วมกับมนุษย์” ของมโนอุปสรรคนี้ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในผลการศึกษาร่วมถัดไปเช่นกัน

อนึ่ง องค์ประกอบด้านนี้ของมโนอุปสรรคทั้งสองไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันกับมโนอุปสรรคอื่น ๆ แต่เกิดขึ้นเมื่อสังคมมีความรู้ความเข้าใจโรคระบาด รู้วิธีการควบคุม ป้องกัน รักษาโรคมามากขึ้น จึงพบมโนอุปสรรคนี้ที่แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดของสังคมที่มีต่อโรคระบาด โดยโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เริ่มพบมโนอุปสรรคนี้ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 หรือ 3 เดือนหลังจากเกิดการแพร่ระบาดครั้งแรกที่ต่างประเทศหรือ 2 เดือนหลังจากพบการแพร่ระบาดในประเทศเป็นครั้งแรก ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เริ่มพบมโนอุปสรรคนี้ราว 1 เดือนภายหลังพบผู้ติดเชื้อเป็นกลุ่มก้อนเป็นจำนวนมากจนนำมาซึ่งมาตรการในการควบคุมโรคต่าง ๆ แม้ว่าโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นจะยังไม่ทราบวิธีการรักษาที่แน่ชัด ตลอดจนถึง เวลานั้นยังไม่ได้มีการคิดค้นวัคซีนสำหรับป้องกันโรค แต่ก็พบมโนอุปสรรคดังกล่าวเพื่อให้ผู้รับสารต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตตามรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคที่ต้องแตกต่างไปจากเดิม (ThaiPBS, 2563) เมื่อพิจารณาไปที่จำนวนถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคทั้งสองจะพบว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบจำนวนถ้อยคำอุปสรรคที่น้อยกว่าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโรคไข้หวัดใหญ่เป็นโรคประจำฤดูกาลที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี มนุษย์มีความเข้าใจวิธีการรักษาโรคระบาดที่เกิดขึ้น¹⁰ (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552 ก: 18) แม้ว่าปีดังกล่าวที่มีการแพร่ระบาดของโรคจะมีความรุนแรงกว่าเนื่องจากเป็นเชื้อไวรัสก่อโรคชนิดใหม่ที่เกิดจากการแพร่ระบาดซ้ำของเชื้อไวรัส H1N1 ซึ่งเป็นเชื้อชนิดเดียวกับที่เคยทำให้เกิดโรคไข้หวัด

¹⁰ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ A ชนิด H1N1 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563; สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) นอกจากนี้ โรคดังกล่าวเคยแพร่ระบาดมาแล้วเมื่อ ค.ศ. 1918 ที่รู้จักกันในชื่อ “ไข้หวัดใหญ่สเปน” (The Spanish Flu) (Angeli, 2012: 210) หลังจากนั้นโรคดังกล่าวได้แพร่ระบาดตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี

ใหญ่สเปน (The Spanish Flu) เมื่อปีค.ศ. 1918 (Angeli, 2012: 210) แต่ก็สามารถควบคุมโรคได้ภายในเวลาไม่นาน ต่างจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ ณ ขณะนั้น สังคมยังไม่มียังมีความรู้เกี่ยวกับโรคดังกล่าวตลอดจนวิธีการป้องกันรักษาโรคอย่างแน่ชัด

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่หก คือ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] มโนอุปลักษณะนี้ใช้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสัตว์ที่สามารถทำร้ายมนุษย์ได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะทั้งสองจะเห็นว่าเป็นพฤติกรรมของสัตว์ที่สามารถทำอันตรายมนุษย์ได้ เช่น “พ่นพิษ” “กิน” รวมไปถึงถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้รับภริยาที่ไม่ดีจากสัตว์ร้าย คือเป็น “เหยื่อ” ทั้งนี้ การเปรียบเทียบโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อไวรัสกับสัตว์น่าจะเนื่องมาจากนักชีววิทยาสันนิษฐานว่าเชื้อไวรัสเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่ไม่มีเซลล์มีแต่อนุภาคที่ต้องเข้าไปอยู่ในเซลล์ของสิ่งมีชีวิตอื่นและอาจก่อให้เกิดโรคในสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ (ม.ร.ว. ชนาญวดี เทวกุล, 2550: 75) ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณะ “รังโรค” แต่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเชื้อไวรัสเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทใด อีกทั้ง เมื่อพิจารณาร้อยละของมโนอุปลักษณะที่ปรากฏทั้งหมดจะพบว่ามีร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่ามีมโนอุปลักษณะทั้งสองใช้อธิบายพฤติกรรมของโรคระบาดที่เปรียบเหมือนสัตว์ร้ายเพื่ออธิบายให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่รวมลำดับที่เจ็ด คือ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] มโนอุปลักษณะนี้ใช้ถ่ายทอดความคิดให้เห็นถึงความน่ากลัวของโรคระบาดที่เปรียบเสมือนวิญญาณที่สามารถบันดาลโทษให้แก่มนุษย์ได้ ทั้งนี้ แม้ว่าความเชื่อเรื่องวิญญาณจะมีความเป็นนามธรรมแต่ความเชื่อดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้วเช่นกัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (2506: 76) พระราชทานอธิบายแก่พระยาอนุমানราชชนว่า “...สังคมมนุษย์ได้เคยนับถือผีมาก่อน ต่อเมื่อมีศาสนาเข้ามาแทนที่ ความเชื่อเรื่องดังกล่าวจึงลดความสำคัญลง...” นอกจากนี้ สังคมไทยยังมีความเชื่อว่าโรคระบาดบางโรคเกิดจากอำนาจแห่งผีสง เช่นเคยมีความเชื่อกันว่าอหิวาตกโรคเกิดจากการบันดาลของภูตผีจึงต้องประกอบพระราชพิธีอาพาธพินาศขับไล่ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463: 156) แม้ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ยังเคยมีการให้พระสงฆ์เจริญบทธสวด “รัตนสูตร” ในช่วงทำวัตรเย็นซึ่งเป็นพระสูตรที่เชื่อกันว่ามีอำนาจขจัดปัดเป่าภัยพิบัติรวมถึงโรคภัยไข้เจ็บได้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2563ข) นอกจากนี้ ตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยยังปรากฏความเชื่อเรื่องหมอธรรมซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่มีวิธีการรักษาโรคบางชนิดที่ไม่อาจรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันได้ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องวิญญาณและโรคภัยไข้เจ็บเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมไทยมายาวนานแล้วโดยโรคระบาดและวิญญาณร้ายมีลักษณะร่วมกันคือเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าหรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่สิ่งดังกล่าวนั้นเชื่อว่ามีพลังอำนาจบางอย่างที่จะบันดาลความไม่สบายกายหรือใจแก่มนุษย์ รวมไปถึงอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ ทำให้เห็นว่าทั้ง

โรคระบาดและวิญญานร้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัว ขณะที่น่าสนใจว่างานวิจัยในต่างประเทศไม่พบมโนอุปลักษณ์ในลักษณะเช่นนี้เลย พบเพียงวรรณกรรมของซอนแท็กในหนังสือเรื่อง “illness as metaphor” ที่กล่าวไว้ว่าในอดีตเมื่อการแพทย์ยังไม่เจริญ ผู้คนมีความเข้าใจว่าโรคภัยไข้เจ็บเป็นการลงโทษจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือการบันดาลจากภูตผีปีศาจ ความเชื่อดังกล่าวเริ่มเลือนรางไปเมื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามามีบทบาทในการวินิจฉัยโรคมายิ่งขึ้น

อนึ่ง มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับวิญญานร้ายที่พบในการแพร่ระบาดของทั้งสองโรคปรากฏต่างกัน โดยในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์นี้เฉพาะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น รายละเอียดเพิ่มเติมจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่รวมลำดับที่แปด คือ [โรคระบาด คือ พิษ] มโนอุปลักษณ์นี้ใช้ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อไวรัสที่เป็นจุลชีพว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกับพิษที่มีจุดกำเนิดและเติบโตไปเป็นต้นที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ เหตุที่มโนอุปลักษณ์ทั้งสองปรากฏในความถี่ต่ำกว่ามโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามโนอุปลักษณ์นี้มักจะกล่าวถึงจุดหรือแหล่งกำเนิดของโรคซึ่งมักพบในช่วงต้นของการแพร่ระบาดของโรค ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] มักถูกนำเสนอมากกว่าเพื่ออธิบายว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นมีพฤติกรรมเป็นเช่นไร ทั้งนี้ ในกรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่ามักพบมโนอุปลักษณ์นี้ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ในช่วงการแพร่ระบาดระลอกเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคเป็นครั้งแรกในประเทศ รวมถึงการแพร่ระบาดระลอกเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นการแพร่ระบาดซ้ำว่าโรคที่เกิดขึ้นมีที่มาจากบริเวณใดของประเทศเพื่อทำให้ผู้รับสารทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขณะที่การแพร่ระบาดในระลอกเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 พบมโนอุปลักษณ์เช่นนี้น้อยลง ผู้วิจัยคาดว่าอาจเป็นเพราะโรคดังกล่าวมีการแพร่กระจายไปทั่วและสอบสวนหาที่มาของโรคได้ยากกว่าการแพร่ระบาดครั้งที่ผ่านมา จึงเป็นเหตุที่ทำให้พบมโนอุปลักษณ์นี้น้อยลงมาในช่วงเวลาดังกล่าว

มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในความถี่รวมลำดับที่เก้า คือ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณ์นี้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเข้าใจว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเหมือนกับโรคมะเร็งที่มีอันตรายต่อสุขภาพ ดังนั้นจึงต้องได้รับการรักษาจากผู้เชี่ยวชาญอย่างรวดเร็ว ถูกวิธี เพื่อที่จะทำให้หายขาดจากโรคได้ แม้ว่ากระบวนการรักษาอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ป่วยก็ตาม ทั้งนี้ เหตุที่พบมโนอุปลักษณ์นี้เฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโรคดังกล่าวแพร่ระบาดซ้ำหลายครั้ง โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดระลอกเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ที่ทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตมากกว่าการแพร่ระบาดสองครั้งก่อนหน้าเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าลักษณะร่วมของโรคโควิด-19 และ

โรคมะเร็งคือการก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้ป่วย มโนอุปลักษณะนี้จึงนำมาใช้เพื่ออธิบายลักษณะความรุนแรงของโรคที่เกิดขึ้น

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในความถี่รวมในลำดับสุดท้าย คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] มโนอุปลักษณะนี้ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถศึกษาทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดความรู้จากสิ่งดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเหตุที่พบมโนอุปลักษณะทั้งสองในความถี่ลำดับสุดท้ายของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค อาจเป็นเพราะช่วงเวลาที่ เป็นขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้ยังมีใช้ช่วงที่สามารถควบคุมจัดการโรคระบาดได้อย่างเบ็ดเสร็จ การแพร่ระบาดของทั้งสองโรคจึงอาจเปรียบได้กับบทเรียนที่ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สังคมสามารถศึกษา ทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องสำหรับรับมือสถานการณ์หากเกิดการแพร่ระบาดของโรคอีกในอนาคต

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยได้แสดงให้เห็นว่า ด้วยระยะเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคและความรุนแรงของโรคที่ต่างกันจึงทำให้พบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ต่างกัน นอกจากนี้ มุมมองของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ได้จากการวิเคราะห์คุณลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไปในตอนท้ายของบทที่ 3 ได้แก่ 1. โรคระบาดเป็นสิ่งที่เป็นภัยคุกคามหรือเป็นอันตราย และมนุษย์จะต้องกำจัด ควบคุม ป้องกัน ให้อยู่ดี สิ้นสุดลงโดยเร็ว 2. โรคระบาดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงในคราวเดียวและสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้ 3. โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์ 4. โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก 5. โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวังตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ในที่สุด และ 6. โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ได้แสดงให้เห็นว่าสังคมมีมุมมองต่อโรคระบาดทั้งสองโรคแตกต่างกัน โดยมุมมองที่ 4. และ 5. ได้จากการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบของมโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] กล่าวคือ โรคโควิด-19 เป็นเหมือนโรคร้ายที่ต้องรีบรักษาอย่างรวดเร็วและถูกวิธีเพื่อให้หายขาดจากโรค รวมไปถึงเป็นการแข่งขันระหว่างเชื้อโรคกับผู้รับสารทุกคนจึงต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลาจากระยะเวลาการเกิดโรคระบาด ความรุนแรงของโรคระบาด และมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดจึงน่าจะมีผลต่อมโนอุปลักษณะที่พบในการแพร่ระบาดของโรคทั้งสองครั้งที่ต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม มโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะพบในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง รวมทั้งจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามประเภทของวาทกรรมในหัวข้อต่อไป

5.1.2 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตาม ประเภทของวาทกรรม

ผู้วิจัยขอนำเสนอความถี่ของจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับ
ภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏในวาทกรรมต่าง ๆ รายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตารางแสดงความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนแนวโน้มอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ จำแนกตามประเภทวาทกรรม

ลำดับ	มโนอุปลักษณะ	โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009				โรคโคโรนา-19			
		หนังสือพิมพ์	ลำดับ	ภาครัฐ	ลำดับ	หนังสือพิมพ์	ลำดับ	ภาครัฐ	ลำดับ
1	[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]	278 (55.94%)	1	82 (58.16%)	1	1,038 (56.29%)	1	580 (55.24%)	1
2	[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]	116 (23.34%)		13 (9.22%)		344 (18.66%)		170 (16.19%)	
	[การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย]	45 (9.05%)	2	10 (7.09%)	3	177 (9.60%)	2	118 (11.24%)	3
3	[การแพร่ระบาดของโรค คือ อัคคีภัย]	71 (14.29%)		3 (2.13%)		167 (9.06%)		52 (4.95%)	
	[การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาทักษะ]	-	-	-	-	126 (6.83%)	3	176 (16.76%)	2
4	[โรคระบาด คือ คนร้าย]	35 (7.04%)	3	22 (15.60%)	2	106 (5.75%)	4	16 (1.52%)	6
5	[โรคระบาด คือ บุคคล]	8 (1.61%)	7	11 (7.80%)	4	58 (3.15%)	6	58 (5.52%)	4
6	[โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย]	26 (5.23%)	4	2 (1.42%)	7	96 (5.21%)	5	10 (0.95%)	8
7	[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]	22 (4.43%)	5	1 (0.71%)	8	48 (2.60%)	7	0 (0.00%)	10
8	[โรคระบาด คือ พิษ]	11 (2.21%)	6	3 (2.13%)	6	20 (1.08%)	8	6 (0.57%)	9
9	[โรคระบาด คือ มະเร็ง]	-	-	-	-	6 (0.33%)	9	23 (2.19%)	5
10	[การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]	1 (0.20)	8	7 (4.96%)	5	2 (0.11%)	10	11 (1.05%)	7
รวม		497 (100.00%)		141 (100.00%)		1,844 (100.00%)		1,050 (100.00%)	

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยพบในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง หรือหากพบก็พบด้วยความถี่ที่ต่างกัน มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ปรากฏในวาทกรรมทั้งสองประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่ในลำดับแรกของทั้งสองโรคและทั้งสองวาทกรรมคือ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่สูง (มากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป) ดังที่ได้กล่าวไปในส่วนที่แล้วว่ามโนอุปลักษณะเหล่านี้ได้อธิบายให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจลักษณะการแพร่ระบาดของโรคผ่านองค์ประกอบของสงครามว่าภาวะโรคระบาดเปรียบเสมือนการที่ข้าศึกศัตรูที่รุกรานสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม นอกจากนี้ เมื่อปรากฏในความถี่ลำดับแรกในวาทกรรมสื่อภาครัฐยิ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกำจัดโรคระบาดให้หมดสิ้นไปด้วย ดังเห็นได้จากองค์ประกอบของมโนอุปลักษณะนี้จากแผนภูมิที่ 1 (หน้า 56) และ แผนภูมิที่ 10 (หน้า 82) ที่แสดงให้เห็นว่าในการแพร่ระบาดของโรคจะต้องมีการทำสงครามหรือควบคุมโรคทั้งยังแสดงให้เห็นด้วยว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

มโนอุปลักษณะอื่น ๆ เกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองโรคมีความถี่การปรากฏในลำดับที่เหมือนและต่างกันตามแต่ละประเภทวาทกรรม ผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบที่ละมโนอุปลักษณะตามลำดับการปรากฏในตารางที่ 10 โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบที่ละวาทกรรม มีรายละเอียดดังนี้

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] เป็นมโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่ภาพรวมในลำดับที่สองของการแพร่ระบาด ทั้งนี้ หากพิจารณาโมโนอุปลักษณะนี้ตามประเภทวาทกรรมจะเห็นได้ว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบมโนอุปลักษณะนี้ในความถี่ที่สูงกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เป็นวาทกรรมที่มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานด้วยการรายงานสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ณ ตอนนั้นเป็นเช่นไร จึงทำให้พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้มากกว่า ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐบางวาทกรรมเกิดขึ้นในช่วงใกล้สิ้นสุดการแพร่ระบาดหรือสามารถควบคุมโรคได้แล้วจึงทำให้จำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐน้อยกว่าที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ หากพิจารณาไปที่มโนอุปลักษณะย่อยของมโนอุปลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อัคคีภัย] ในความถี่ที่สูงกว่าในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เพื่ออธิบายถึงลักษณะการแพร่กระจายของโรคจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐกลับพบมโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย] ในความถี่ที่สูงกว่า เนื่องจากหากพิจารณาเนื้อหาในวาทกรรมประเภทนี้จะกล่าวถึงการคาดการณ์เพื่อรับมือการระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตมากกว่าการอธิบายการแพร่กระจายของโรค

เช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] ยังคงปรากฏในความถี่รวมเป็นลำดับที่สองของการแพร่ระบาดของโรคนี้ เมื่อพิจารณาตามประเภทวาทกรรม มีโนอุปลักษณะนี้ยังคงปรากฏในความถี่ลำดับที่สองในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากลักษณะของการรายงานเหตุการณ์ในวาทกรรมประเภทดังกล่าวทุกวันว่า โรคโควิด-19 เกิดการแพร่ระบาดซ้ำอย่างไรหรือแพร่กระจายไปที่ใดบ้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐกลับพบมีโนอุปลักษณะนี้ในความถี่ลำดับที่สาม โดยวาทกรรมสื่อภาครัฐมักจะรายงานเพียงโรคระบาดมีการแพร่กระจายที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของผู้ติดเชื้อหรือกลุ่มเสี่ยงเท่านั้น

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีโนอุปลักษณะนี้ปรากฏในความถี่ต่ำถึงปานกลาง (ร้อยละ 9.22-23.34) รองลงมาจากมีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ที่พบในความถี่สูงลำดับแรก วาทกรรมจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยอันตรายที่ต้องร่วมกันควบคุมจัดการด้วยเช่นกัน

มีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในความถี่รวมเป็นลำดับที่สาม คือ มีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณามโนอุปลักษณะดังกล่าวตามวาทกรรมที่ปรากฏจะเห็นว่ามโนอุปลักษณะนี้ปรากฏในความถี่ลำดับที่สามในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 6.83; ความถี่ต่ำ) แต่วาทกรรมสื่อภาครัฐกลับพบมีโนอุปลักษณะนี้ในความถี่ลำดับที่สอง (ร้อยละ 16.76; ความถี่ปานกลาง) เหตุด้วยวาทกรรมประเภทดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งนอกจากการรายงานสถานการณ์ คือ การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องกับ ผู้รับสาร รวมถึงโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดและเป็นไปตามมาตรการควบคุมโรคที่ภาครัฐกำหนดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคในระดับประเทศ เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ยังไม่มีความรู้ วิธีการป้องกันรักษาโรคมกเพียงพอ ผู้รับสารจึงต้องป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด นอกเหนือไปจากมีโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ที่นำเสนอให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับสังคมที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันจัดการ

มีโนอุปลักษณะที่ปรากฏในความถี่รวมเป็นลำดับที่สี่ คือ มีโนอุปลักษณะ คือ [โรคระบาด คือ คนร้าย] ทั้งนี้ พบว่าในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 มีโนอุปลักษณะนี้พบในความถี่ลำดับที่สามในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ (35 ถ้อยคำ; ร้อยละ 7.04; ความถี่ปานกลาง) ซึ่งอาจสัมพันธ์กับบทบาทการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบวันของวาทกรรมประเภทดังกล่าวที่ต้องการให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาดมากยิ่งขึ้นว่าโรคระบาดมีพฤติกรรมเป็นเช่นไร นอกจากนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าพฤติกรรมที่ไม่ดีของโรคระบาดที่มีรายงานในวาทกรรมประเภทนี้มักเป็นพฤติกรรมที่นำไปซึ่งชีวิตของมนุษย์ ดังที่พบพบถ้อยคำอุปลักษณะ “คร่า” หรือ “คร่าชีวิต” นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แบบเปรียบของมโนอุปลักษณะนี้เป็นถ้อยคำที่ช่วยสร้างสีสันในการนำเสนอข่าวเพื่อสร้างความสนใจให้ผู้รับสารด้วย ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐ กลับพบมีโนอุปลักษณะนี้ในความถี่ลำดับที่สอง แต่เมื่อพิจารณาไปที่

ถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคนี้กลับพบน้อยกว่ามาก ที่สำคัญคือไม่พบถ้อยคำอุปสรรคในลักษณะที่นำไปซึ่งชีวิตของมนุษย์ดังที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าผู้ผลิตวาทกรรมประเภทนี้ส่วนหนึ่งเป็นแพทย์จึงต้องการอธิบายให้เห็นพฤติกรรมของโรคระบาดที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นเช่นไรในเชิงกายภาพเท่านั้นดังตัวอย่างที่ 5.7

(ตัวอย่างที่ 5.7) *นับว่าเป็นความสลับของธรรมชาติ หรือความโชคร้ายของมนุษยชาติ ก็ไม่ทราบ เจ้าไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่นี้ กำลังเล่นซ่อนหา กบดาน ผุ่ๆ โผล่ๆ แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ต หรือลงเรือสำราญ ไม่ทราบว่าทัศนजर ไปที่ไหนบ้าง ไม่ถือพาสปอร์ต หนังสือเดินทาง ไม่มีวีซ่าให้ตรวจ รวากับว่าเป็น เขมรดำดินอย่างไรอย่างนั้นทีเดียว (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18)*

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ผลิตวาทกรรมได้นำเสนอพฤติกรรมที่ไม่ดีของโรคระบาดว่าเป็นเช่นไรในเชิงกายภาพโดยเปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมของมนุษย์ว่าโรคระบาดได้แพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตัวอย่างดังกล่าวยังอาจเป็นนามนัยที่หมายถึงผู้ป่วยที่เป็นพาหะนำโรคไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้ วาทกรรมสื่อภาครัฐส่วนหนึ่งผลิตขึ้นในช่วงที่ใกล้สิ้นสุดการแพร่ระบาดของโรคหรือควบคุมโรคเอาไว้ได้แล้ว จึงพบมโนอุปสรรคเพื่ออธิบายความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดมากกว่าการควบคุมจัดการโรค

ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มโนอุปสรรคนี้พบในความถี่ลำดับที่สี่ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ (106 ถ้อยคำ; ร้อยละ 5.75; ความถี่ต่ำ) แต่พบจำนวนถ้อยคำอุปสรรคที่มากกว่าน่าจะเนื่องมาจากระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคที่ยาวนานกว่า อีกทั้ง ลักษณะของถ้อยคำอุปสรรคนี้ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่ามีลักษณะเดียวกับที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ที่ใช้เพื่อสร้างจุดสนใจให้ผู้รับสารดังที่พบถ้อยคำอุปสรรค “คร่า” “คร่าชีวิต” “พราก” และ “พรากชีวิต” เพื่อสร้างสีสันในการนำเสนอข่าว ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐกลับพบมโนอุปสรรคนี้ในความถี่ลำดับที่หก และไม่พบถ้อยคำอุปสรรคในลักษณะของการนำไปซึ่งชีวิตมนุษย์เลย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าประการหนึ่ง ถ้อยคำอุปสรรคในลักษณะเช่นนี้อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความหวาดกลัวและตื่นตระหนกในแง่ของการเสียชีวิตซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค อีกทั้งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการควบคุมโรคของภาครัฐรวมไปถึงอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจด้วย

มโนอุปสรรคที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่ห้า คือ มโนอุปสรรค [โรคระบาด คือ บุคคล] ความแตกต่างของมโนอุปสรรคอยู่ที่รายละเอียดปลีกย่อยที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทแตกต่างกัน โดยการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 องค์ประกอบที่นำเสนอเปรียบเทียบให้เห็นว่าโรคระบาดมีระบบความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติที่สืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่นเช่นเดียวกับ

ระบบครอบครัวของมนุษย์ พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ (11 ถ้อยคำ; ร้อยละ 7.80; ความถี่ต่ำ) แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยคาดว่ามโนอุปลักษณ์นี้ใช้เพื่ออธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ดังที่ได้กล่าวไปว่าผู้ผลิตวาทกรรมประเภทนี้ส่วนหนึ่งเป็นแพทย์ แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่รายงานข่าว เป็นไปได้ว่าวาทกรรมประเภทนี้นำเสนอรายงานแง่มุมอื่น ๆ ของโรคระบาดมากกว่า เช่น ความรุนแรง การจัดการแก้ไขปัญหา ขณะที่องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์นี้อีกองค์ประกอบหนึ่ง คือ “การทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์” เป็นองค์ประกอบที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ผู้วิจัยคาดว่าวาทกรรมประเภทดังกล่าวนำเสนออุปลักษณ์นี้ซึ่งมีที่มาจากแหล่งข่าวต่าง ๆ เพื่อนำเสนอและปรับมุมมองให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ในช่วงที่โรคระบาดดำเนินไปสักระยะหนึ่งและสามารถควบคุมโรคได้บ้าง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 แม้จะเป็นโรคอุบัติใหม่ในสังคม ณ ขณะนั้น แต่โรคไข้หวัดใหญ่เป็นโรคที่สังคมรู้จักเนื่องจากเกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี อีกทั้งมีประสบการณ์ในการรักษาโรค (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก: 18) รวมไปถึงเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ก็เป็นเชื้อไวรัสที่เคยก่อให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่สเปน (The Spanish Flu) ในปี ค.ศ. 1918 มาแล้ว (Angeli, 2012: 210) จึงอาจกล่าวได้ว่าโรคที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นโรคที่สังคมยากที่จะควบคุมจัดการแต่อย่างใด

ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบกับวาทกรรมที่มโนอุปลักษณ์นี้ปรากฏโดยพิจารณาเนื้อหาที่มโนอุปลักษณ์นำเสนอพบว่าองค์ประกอบ “ระบบความสัมพันธ์หมู่เครือญาติ” และ “การทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์” พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเนื่องจากโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นโรคอุบัติใหม่ และหากพิจารณาเนื้อหาที่วาทกรรมประเภทนี้นำเสนอจะเป็นการรายงานข่าวจากคำอธิบาย คำให้สัมภาษณ์หรือความคิดเห็นแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค จึงพบองค์ประกอบที่ทำหน้าที่ทั้งการอธิบายและการปรับมุมมองความคิดที่มีต่อโรคระบาดไปพร้อมกัน แต่จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้งสองนี้ไม่ได้โดดเด่นมากนักในวาทกรรมประเภทนี้ ดังเห็นได้จากจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้เพียง 58 ถ้อยคำ (ร้อยละ 3.15; ความถี่ต่ำ) ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบองค์ประกอบ “การทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์” เพียงองค์ประกอบเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยคาดว่าเนื่องจากโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นโรคอุบัติใหม่ แม้ว่าเวลาของข้อมูลที่น่ามาศึกษาในงานวิจัยนี้จะไม่ทราบวิธีการควบคุม ป้องกัน รักษาโรคที่แน่ชัด แต่ผู้รับสารต้องปรับมุมมองในการอยู่ร่วมกับโรคระบาดชนิดนี้ตามรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ที่ต่างจากการใช้ชีวิตแบบเดิมก่อนเกิดโรคระบาด อย่างไรก็ตาม แม้ความถี่การปรากฏของมโนอุปลักษณ์นี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐจะมีความถี่ต่ำเช่นเดียวกับในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ จำนวน 58 ถ้อยคำ (ร้อยละ 5.53; ความถี่ต่ำ) แต่เมื่อดูลำดับการปรากฏแล้วจะพบว่ามโนอุปลักษณ์นี้ปรากฏในความถี่ลำดับที่สี่ในวาทกรรม

ประเภทดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมประเภทนี้ต้องการปรับมุมมองของผู้รับสารให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางภาวะโรคระบาดในยามที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ด้วย

นอกจากนี้ ลักษณะของมโนอุปลักษณ์เช่นนี้ที่มโนอุปลักษณ์หนึ่งมีวัตถุประสงค์หนึ่งในวาทกรรมประเภทหนึ่งแต่ไม่พบในวาทกรรมอีกประเภทหนึ่ง พบในงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551: 150) เช่นกันที่พบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งส่วนใหญ่พบคล้ายกัน แต่เจตนาของผู้ใช้มโนอุปลักษณ์ต่างกัน โดยในมุมมองของแพทย์ มโนอุปลักษณ์โรคมะเร็งใช้เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรค การป้องกันโรค และการให้กำลังใจในยามรักษาโรค ขณะที่ในมุมมองของผู้ป่วยพบว่ามโนอุปลักษณ์โรคมะเร็งใช้เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่ามโนอุปลักษณ์นี้เมื่อปรากฏในวาทกรรมต่างประเภทกันจึงน่าจะมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดต่างกันด้วย

มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่หก คือ มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] หากพิจารณาตามลำดับความถี่ที่ปรากฏในวาทกรรมแต่ละประเภทจะเห็นว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้งปรากฏความถี่มากกว่าที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ โดยการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ลำดับที่ 4; 26 ถ้อยคำ; ร้อยละ 5.23; ความถี่ต่ำ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลำดับที่ 5; 96 ถ้อยคำ; ร้อยละ 5.21; ความถี่ต่ำ มโนอุปลักษณ์นี้ใช้อธิบายพฤติกรรมของโรคระบาดจึงไม่พบในความถี่สูงมากนัก เช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อภาครัฐ มโนอุปลักษณ์นี้ปรากฏในความถี่ต่ำลงมาในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้ง โดยการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ลำดับที่ 7; 2 ถ้อยคำ; ร้อยละ 1.42; ความถี่ต่ำ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ลำดับที่ 8; 10 ถ้อยคำ; ร้อยละ 0.95; ความถี่ต่ำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวาทกรรมสื่อภาครัฐไม่ได้มุ่งเน้นอธิบายพฤติกรรมของโรคระบาดเพียงประการเดียวแต่ต้องการนำเสนอเหตุการณ์และควบคุมจัดการโรคระบาดไปพร้อมกันดังที่ปรากฏรายละเอียดในมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่ในลำดับอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น

มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่เจ็ด คือ มโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] เมื่อพิจารณาตามประเภทวาทกรรม พบว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ในความถี่ลำดับที่ห้า (22 ถ้อยคำ; ร้อยละ 4.43; ความถี่ต่ำ) มากกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐในความถี่ลำดับที่แปด (1 ถ้อยคำ; ร้อยละ 0.71; ความถี่ต่ำ) ผู้วิจัยคาดว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ต้องการดึงดูดและสร้างความสนใจให้กับผู้รับสารจึงพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เหล่านี้มากกว่าในการแพร่ระบาด ดังที่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “เซน” “สังเวช” ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้น้อยกว่าในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เพียง 1 ถ้อยคำเท่านั้น คือ “ผีร้าย” อาจเป็นเพราะผู้ผลิตวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของ

โรคครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นแพทย์ซึ่งมีมุมมองทางวิทยาศาสตร์ขณะที่ความเชื่อเรื่องวิญญาณเป็นมุมมองที่ตรงข้ามกันจึงเพียงต้องการเปรียบเทียบให้ผู้รับสารเข้าใจว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นมีความน่ากลัวเพียงใด เช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่พบมโนอุปลักษณะนี้ในความถี่ลำดับที่เจ็ดในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ (จำนวน 48 ถ้อยคำ; ร้อยละ 2.60; ความถี่ต่ำ) ดังที่พบถ้อยคำอุปลักษณะ “เช่น” “สังเวช” เช่นเดียวกับที่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 แต่ไม่พบมโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐเลย ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามโนอุปลักษณะนี้นอกจากจะใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารแล้ว ยังสร้างจุดสนใจให้แก่ผู้รับสารในวาทกรรมประเภทดังกล่าวเช่นเดียวกับโรคระบาดก่อนหน้าด้วย แต่เหตุที่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ เนื่องจากมโนอุปลักษณะนี้อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความหวาดกลัวในแง่ของการทำให้เสียชีวิตซึ่งอาจทำให้ผู้รับสารตื่นตระหนกจนอาจกระทำบางอย่างและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค อีกทั้ง ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 สื่อมวลชนเคยนำเสนอโรคดังกล่าวว่า “ไข้หวัดมฤตยู” บ้าง “ไข้หวัดมรณะ” บ้าง ซึ่งทำให้ผู้รับสารเกิดความหวาดกลัว (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 31-32) นอกจากนี้ มโนอุปลักษณะแสดงให้เห็นถึงการเสียชีวิตจึงอาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการควบคุมโรคของภาครัฐ และอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ดังที่มีรายละเอียดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ คนร้าย] จึงเป็นไปได้ว่าผู้เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคในครั้งนั้นมีประสบการณ์ในเรื่องนี้มาแล้วจึงไม่พบมโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐอันจะทำให้ผู้รับสารเกิดความตื่นตระหนกและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรคซึ่งมีความรุนแรงมากกว่าการระบาดครั้งก่อนหน้า

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏความถี่รวมในลำดับที่แปด คือ มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ พิษ] เมื่อพิจารณาตามประเภทวาทกรรมพบว่าปรากฏในความถี่ต่ำเช่นกัน โดยการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบ 11 ถ้อยคำ (ร้อยละ 2.21; ความถี่ต่ำ) ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบ 3 ถ้อยคำ (ร้อยละ 2.13; ความถี่ต่ำ) ส่วนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบ 20 ถ้อยคำ (ร้อยละ 1.08; ความถี่ต่ำ) และวาทกรรมสื่อภาครัฐ 6 ถ้อยคำ (ร้อยละ 2.19; ความถี่ต่ำ) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ามโนอุปลักษณะเหล่านี้ใช้เพื่ออธิบายถ่ายทอดความคิดว่ามีโรคระบาดเกิดขึ้น ณ ที่ใดบ้าง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าเหตุที่พบมโนอุปลักษณะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐ เนื่องจากวาทกรรมประเภทดังกล่าวต้องการรายงานข่าวว่ามีโรคระบาดเกิดขึ้นที่ไหน อย่างไรบ้าง เพื่อให้ผู้รับสารทราบข่าวที่เกิดขึ้น ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐมักพบมโนอุปลักษณะดังกล่าวในช่วงต้นของการแพร่ระบาดของโรค แต่เมื่อโรคระบาดผ่านไปสักระยะหนึ่งกลับพบมโนอุปลักษณะดังกล่าวน้อยลงมา ประการหนึ่งเป็นเพราะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ได้ ขณะที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณะดังกล่าวในความถี่ต่ำเช่นกันเนื่องจากลักษณะการแพร่ระบาดของโรคที่ไม่สามารถสอบสวนหาที่มาของโรคได้

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในความถี่รวมลำดับที่เก้า คือ มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น เมื่อพิจารณาอุปลักษณะนี้ตามประเภท วาทกรรมจะเห็นว่า วาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์บ่งชี้ค่าอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้น้อยกว่าใน วาทกรรมสี่ภาครัฐ (วาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์ จำนวน 6 ถ้อยคำ ร้อยละ 0.33 ความถี่ต่ำ วาทกรรมสี่ ภาครัฐ จำนวน 23 ถ้อยคำ ร้อยละ 2.19 ความถี่ต่ำ) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวาทกรรมสี่ภาครัฐผลิตโดยผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคจึงต้องการอธิบายวิธีการควบคุมโรคว่าต้องทำอะไรจึงจะได้ประสิทธิภาพ สูงสุดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ และนำไปสู่การยินยอมปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐแนะนำอันจะเป็น ประโยชน์ต่อการควบคุมโรค เนื่องจากโรคโควิด-19 มีความรุนแรงจนทำให้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวน มาก ขณะที่วาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์บ่งชี้ค่าอุปลักษณะดังกล่าวน้อยกว่าน่าจะเนื่องจากวาทกรรมประเภท นี้ทำหน้าที่รายงานข้อมูลข่าวสารโรคระบาดที่เกิดขึ้นในภาพรวม จึงอาจมีการเลือกนำเสนอหรือไม่นำเสนอ ข่าวบางประเด็น (สุภาณี นิตยเสมอ, 2543: 16) แก่ผู้รับสาร

มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้าย คือ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของ โรค คือ การเรียน] เมื่อพิจารณาตามประเภทวาทกรรมพบว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ ใหม่ 2009 มโนอุปลักษณะในวาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์บ่งชี้ค่าอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมสี่ภาครัฐ (วาทกรรม สี่หนังสือพิมพ์ จำนวน 1 ถ้อยคำ ร้อยละ 0.20 ความถี่ต่ำ วาทกรรมสี่ภาครัฐ จำนวน 7 ถ้อยคำ ร้อยละ 4.96 ความถี่ต่ำ) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าวาทกรรมสี่ภาครัฐหนึ่งที่นำมาใช้ศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ชื่อ “หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่” (สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวง สาธารณสุข, 2552) วาทกรรมประเภทดังกล่าวบันทึกการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นและการควบคุม จัดการโรคในฐานะระบบเรียนที่สามารถนำมาศึกษาได้ในอนาคตหากเกิดการแพร่ระบาดของโรคขึ้นอีกครั้ง นั้นหมายถึง วิธีการในการควบคุม ป้องกัน รักษาโรค เช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่พบ มโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสี่ภาครัฐที่พบจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้มากกว่าใน วาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน (วาทกรรมสี่หนังสือพิมพ์ จำนวน 2 ถ้อยคำ ร้อยละ 0.11 ความถี่ ต่ำ วาทกรรมสี่ภาครัฐ จำนวน 11 ถ้อยคำ ร้อยละ 1.05 ความถี่ต่ำ) อาจเป็นไปได้ว่าผู้ผลิตวาทกรรมสี่ ภาครัฐเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการควบคุมป้องกันโรคจึงมีประสบการณ์เกี่ยวกับโรคระบาด และต้องการให้ทุก ภาคว่าส่วนเกิดการศึกษารเรียนรู้ทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีความเข้าใจต่อโรคระบาดอันจะเป็น ประโยชน์ต่อการควบคุมโรคในที่สุด รวมถึงจัดวางตำแหน่งในสังคมให้กับองค์กรของตนเองด้วยว่าเป็น ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้น จึงมีความชอบธรรมที่จะจัดการแก้ไขปัญหา และผู้รับสารต้องกระทำตามและผู้ผลิตวาทกรรมนำเสนอด้วย อย่างไรก็ตาม มโนอุปลักษณะทั้งสองที่ปรากฏ ในวาทกรรมทั้งสองประเภทได้นำเสนอปรับเปลี่ยนมุมมองแก่ผู้รับสารว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ผู้รับ สารสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจได้

จากการเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐตามโรคระบาดพบว่า มโนอุปลักษณ์หนึ่งพบในการแพร่ระบาดของโรคหนึ่งแต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของอีกโรคหนึ่งหรือหากพบก็พบในลำดับความถี่ที่ต่างกัน เป็นเพราะระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคและความรุนแรงของโรคที่ต่างกัน นอกจากนี้ หากพิจารณามุมมองของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่จากลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) จะพบว่าโรคโควิด-19 แตกต่างจากโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในลักษณะที่โรคระบาดเป็นเหมือนโรคร้าย จึงต้องรักษาอย่างรวดเร็วและถูกวิธี รวมไปถึงการแพร่ระบาดของโรคเป็นการแข่งขันระหว่างเชื้อโรคกับผู้รับสารทุกคนจึงต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลาจากระยะเวลาการเกิดโรคระบาด จึงแสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดจึงแตกต่างกันตามลักษณะของโรค และเมื่อพิจารณามโนอุปลักษณ์ที่พบตามประเภทวาทกรรมจะเห็นว่าวาทกรรมประเภทหนึ่งอาจพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์หนึ่งมากกว่าวาทกรรมอีกประเภทซึ่งแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายตลอดจนบทบาทของวาทกรรมประเภทนั้น ๆ กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ส่วนมากพบในความถี่สูงกว่าในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการรายงานข่าวด้วยการนำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ขณะที่บางมโนอุปลักษณ์ซึ่งมีองค์ประกอบที่แสดงถึงการควบคุมจัดการปัญหาโรคระบาดกลับพบในความถี่สูงกว่าในวาทกรรมสื่อภาครัฐอันแสดงให้เห็นบทบาทของวาทกรรมสื่อประเภทนี้ที่นอกจากต้องการรายงานข้อมูลข่าวสารแล้วยังต้องการให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรคที่เกิดขึ้น รวมไปถึงแสดงความชอบธรรมบางประการในการบริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทได้ฉายให้เห็นภาพแง่มุมของโรคระบาดที่ต่างกัน โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่นอกจากจะรายงานข่าวสารแล้วยังต้องการสร้างความสนใจแก่ผู้รับสารด้วย ดังที่พบมโนทัศน์เกี่ยวกับคนร้ายที่สามารถนำไปซึ่งชีวิตของมนุษย์ หรือวิญญานร้ายที่สามารถหลอกหลอนสร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแง่มุมที่โรคระบาดให้โทษแก่มนุษย์ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐที่นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อรายงานข่าวสารยังต้องการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้รับสารต่อการควบคุมโรคหรือการดำเนินงานของภาครัฐ รวมถึงโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคด้วย ดังที่พบมโนทัศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามารถทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมด้วย รวมถึงบทเรียนที่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ ภาพดังกล่าวจึงช่วยปรับมุมมองของผู้รับสารที่มีต่อโรคระบาดให้ต่างไปจากที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ได้นำเสนอ

ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบต่างกันตามประเภทของวาทกรรมนอกจากจะทำให้เห็นบทบาทของวาทกรรมประเภทนั้น ๆ แล้ว ยังทำให้เห็นหน้าที่ที่ต่างกันของมโนอุปลักษณ์ด้วย รายละเอียดจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

5.2 เปรียบเทียบหน้าที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาครัฐ

ผู้วิจัยได้นำเสนอไปในบทที่ 4 ว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีหน้าที่ต่างกันตามประเภทวาทกรรมที่มโนอุปลักษณะนั้น ๆ ปรากฏ ครั้นในผลการศึกษาค้นคว้าส่วนที่ 5.1.2 ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามวาทกรรมเพื่อให้เห็นแนวโน้มว่ามโนอุปลักษณะในวาทกรรมประเภทใดจะมีหน้าที่อย่างไรบ้าง กล่าวคือ มโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบมโนอุปลักษณะที่หลากหลายกว่าที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐเนื่องมาจากบทบาทของการรายงานข่าวเป็นพื้นฐาน ส่วนมโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐแม้จะพบน้อยกว่าที่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐแต่ก็มักเป็นมโนอุปลักษณะที่โดดเด่นเพื่อชี้ให้เห็นถึงความวิกฤตของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศและทุกภาคส่วนต่างมีบทบาทต้องจัดการวิกฤตที่เกิดขึ้นเพื่อให้เหตุการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วรวมถึงมีส่วนในการปรับมุมมองของผู้รับสารด้วย ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเปรียบเทียบหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีจุดมุ่งหมายพื้นฐานคือการให้ข่าวสาร (to inform) นั้นหมายถึงการให้ข้อมูลอย่างถูกต้อง ครบถ้วน รอบคอบ และนำเสนอให้ผู้รับสารทราบความจริงที่เกิดขึ้น (สุภาณี นิตยเสมอ , 2543: 13) ในกรณีโรคระบาดที่เกิดขึ้นคือการนำเสนอว่าในรอบวันมีข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดเกิดขึ้นในมิติใดบ้าง เช่น จำนวนผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ผู้รักษาหาย ข้อมูลทางการแพทย์ แนวทางการรักษา นโยบายของรัฐ ผลกระทบต่อสังคมในมิติอื่น ๆ ฯลฯ และผู้ผลิตวาทกรรมประเภทนี้สามารถผลิตวาทกรรมได้ครั้งละมาก ๆ รวมถึงแพร่กระจายวาทกรรมไปสู่ผู้รับสารอย่างรวดเร็วด้วยช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือในปัจจุบันสามารถเผยแพร่ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ยังใช้มโนอุปลักษณะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน นอกจากวาทกรรมประเภทนี้จะให้ข้อมูลข่าวสารแล้ว ดังนั้น หน้าที่ของมโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมประเภทนี้คือ **“หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด” (Ideational)** ที่ต้องการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้รับสาร หน้าที่ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย คือ หน้าที่อธิบายความคิดโดยใช้แนวเทียบ (Explanation/Modelling) ด้วยการเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งที่สังคมมีประสบการณ์รับรู้ร่วมกัน และอีกหน้าที่หนึ่งคือ ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) ด้วยการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างของโรคระบาดซึ่งผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตมารวมถึงมีบทบาทในการช่วยปรับมุมมองความคิดของคนในสังคมด้วย ดังเห็นได้จากกรณีวิเคราะห์มุมมองของโรคระบาดในผลการศึกษาค้นคว้าส่วนที่ 3.3 นอกจากการรายงานข่าวแล้ววาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ยังอาจเลือกสรร เพิ่มเติม ตัดทอน การนำเสนอเนื้อหาบางประการ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร ซึ่งอาจแฝงทัศนคติหรือความรู้สึกบางประการอันอาจนำไปสู่ความตื่นตระหนกของผู้รับสาร วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ยังอาจโน้มน้าว ชักจูง ผู้รับสารให้เกิดพฤติกรรมบางอย่าง ตลอดจน

วิพากษ์วิจารณ์หน่วยงานภาครัฐให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการได้ด้วยเช่นกัน ส่วนหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมประเภทนี้อีกหน้าที่หนึ่งคือ **หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual)** มีหน้าที่ย่อยคือ ลำดับความในวาทกรรม (Textual Structuring) เนื่องจากข้อความหน้า 1 ในวาทกรรมคือหนังสือพิมพ์มีองค์ประกอบหลายส่วนตั้งแต่พาดหัวข่าว ส่วนนำ และหัวข้อข่าว จึงมักพบมโนอุปลักษณ์ในส่วนเหล่านี้เพื่อสรุปเนื้อหาข่าวในรอบวันอันจะช่วยให้ลำดับความในวาทกรรมให้สัมพันธ์กัน ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดข่าวต่อไป และหน้าที่ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก (Memory/Foregrounding/Informativeness) เห็นได้จากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักใช้อุปลักษณ์ที่เป็นข้อความสั้น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร (สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555: 95) อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารพบว่าลำดับวาทกรรมที่พบในวาทกรรมสื่อประเภทนี้มักเป็นวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าวซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่รายงานข่าวเป็นสำคัญ ผู้สื่อสารในวาทกรรมประเภทนี้จึงมิได้เป็นผู้สื่อสารด้วยตนเอง หากแต่เกิดจากนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวมาประมวลเพื่อนำเสนอข่าวที่เกิดขึ้นในรอบวัน ฉะนั้นผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ในวาทกรรมประเภทนี้ไม่เด่นชัดเท่ากับวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

วาทกรรมสื่อภาครัฐมีจุดประสงค์ประการหนึ่งคือรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคมขณะนั้น รวมไปถึงภาวะการแพร่ระบาดของโรคถือเป็นภาวะวิกฤตด้านสาธารณสุข ผู้รับสารยังไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อโรคระบาดที่ชัดเจน ดังนั้น ภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้จัดการควบคุมโรคระบาดต้องอธิบายให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น โดยมีมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทนี้จึงมีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเช่นเดียวกับวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทนี้ยังมีหน้าที่ทำให้เกิดมุมมองใหม่ด้วย ด้วยวาทกรรมสื่อประเภทนี้นอกจากจะมุ่งรายงานสถานการณ์แล้ว ยังต้องการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชนต่อการควบคุมโรค หรือแม้กระทั่งความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อประเภทนี้จึงมีหน้าที่ทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับโรคระบาดว่าเป็นสิ่งที่ผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจเพื่อปรับตัวและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าหน้าที่ดังกล่าวในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีความคาบเกี่ยวกันระหว่างหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ กล่าวคือ นอกจากมโนอุปลักษณ์จะทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคแล้ว ยังมีส่วนปรับมุมมองความคิดต่อโรคระบาดในยามที่ยังไม่สามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการให้ผู้รับสารสามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรค นอกจากนี้วาทกรรมประเภทนี้ยังมีจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งคือ โน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การป้องกัน รักษา การทำกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ขณะเกิดโรคระบาด ฯลฯ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค (ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์ และวิภาดา รัตนติลก ณ ภูเก็ต, 2564; วิภาดา รัตนติลก ณ

ภูเก็ต, 2564; วิภาวิน โมสูงเนิน, 2553; ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555) หน้าที่ของมโนอุปลักษณะอีกประการหนึ่งในวาทกรรมประเภทนี้ คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ ทั้งนี้พบหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ได้แก่ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ เหตุด้วยผู้ผลิตวาทกรรมประเภทนี้เป็นผู้ส่งสารโดยตรงดังที่พบวาทกรรมหลายชนิดในวาทกรรมประเภทนี้ มโนอุปลักษณะในวาทกรรมประเภทนี้จึงมีหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง นอกจากนี้ ผู้ผลิตวาทกรรมยังสามารถผลิตวาทกรรมได้ครั้งละมาก ๆ รวมถึงแพร่กระจายวาทกรรมไปสู่ผู้รับสารตามช่องทางต่าง ๆ อย่างรวดเร็วด้วยอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความที่ภาครัฐเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการควบคุมโรคระบาด วาทกรรมที่ถูกผลิตออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือ และกำหนดความคิดผู้รับสารด้วยอันแสดงให้เห็นบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมรวมถึงสร้างความชอบธรรมในการบริหารจัดการสถานการณ์โรคของภาครัฐ จึงทำให้มโนอุปลักษณะในวาทกรรมสื่อประเภทนี้มีหน้าที่กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ จากการผลิต เผยแพร่ ผลิตซ้ำ และต่อยอดอุดมการณ์บางอย่างแก่ผู้รับสาร อันแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจผ่านวาทกรรมและแสดงความไม่เท่าเทียมระหว่างผู้ผลิตวาทกรรมและผู้รับสาร ขณะที่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์เป็นผู้ผลิตซ้ำความคิดหรืออุดมการณ์ที่ภาครัฐได้เคยนำเสนอไปสู่ผู้รับสาร ดังนั้น ความเด่นชัดของหน้าที่ด้านในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์จึงไม่เด่นชัดเท่ากับในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ส่วนหน้าที่ด้านสุดท้าย คือ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ มีหน้าที่ย่อยคือ ลำดับความในวาทกรรม เนื่องจากวาทกรรมประเภทนี้ค่อนข้างมีความยาว ฉะนั้น เพื่อลำดับความให้เนื้อหาในวาทกรรมต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมนี้จึงช่วยเรียบเรียงความให้ต่อเนื่องกัน ส่วนหน้าที่ย่อยช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้ค่าน้อยแต่สื่อความได้มาก เห็นได้จากมโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะ เช่น [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] สามารถกระตุ้นเตือนผู้รับสารให้เกิดการจดจำได้อย่างดีว่าต้องปฏิบัติตัวเช่นไรในยามนั้น รวมทั้งวาทกรรมอื่น ๆ ยังนำมโนอุปลักษณะนี้ไปใช้เพื่อแนะให้ผู้รับสารต้องป้องกันตัวเองอีกด้วยเช่นกัน

หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมทั้งสองประเภทส่วนใหญ่มีหน้าที่เหมือนกันแต่ต่างกันอย่างเด่นชัดในหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ เพื่อให้เห็นภาพรวมของหน้าที่ของมโนอุปลักษณะในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยขอสรุปเปรียบเทียบหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ตารางสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ลำดับ	มโนอุปลักษณะ	ถ่ายทอดความคิด				ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์				เรียบเรียงความ			
		อธิบายความคิด		ทำให้เกิดมุมมองใหม่		สนับสนุนให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง		กำหนดความคิด		ลำดับความในวาทกรรม/สร้างสัมพันธ์ภาพในวาทกรรม		ช่วยความจำ เรียบเรียงความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก	
		นสพ.	ภาครัฐ	นสพ.	ภาครัฐ	นสพ.	ภาครัฐ	นสพ.	ภาครัฐ	นสพ.	ภาครัฐ	นสพ.	ภาครัฐ
1	[การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม]	●		-		○	●	○	●	●	●	●	●
2	[การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ]	●		-		○	●	○	●	●	●	●	●
3	[การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬางามวย]*	●		●	●	○	●	○	●	●	●	●	●
4	[โรคระบาด คือ คนร้าย]	●		-		-		-		●	●	●	●
5	[โรคระบาด คือ บุคคล]	●		●	●	○	●	○	●	●	●	●	●
6	[โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย]	●		-		-		-		●	●	●	●
7	[โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย]	●		-		-		-		●	●	●	●
8	[โรคระบาด คือ พิษ]	●		-		-		-		●	●	●	●
9	[โรคระบาด คือ มะเร็ง]*	●		●	●	-		○	●	●	●	●	●
10	[การแพร่ระบาดของโรค คือ การรุกราน]	●		-		○	●	○	●	●	●	●	●

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในตารางที่ 11 มีคำอธิบายดังต่อไปนี้

- หมายถึง มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่หลักในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- หมายถึง มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่รองในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- ไม่พบมโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่ในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ
- * หมายถึง มโนอุปลักษณะที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น

จากตารางที่ 11 เห็นได้ว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ที่เด่นชัดคือหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด โดยหน้าที่ย่อยอธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบเป็นหน้าที่ที่พบในวาทกรรมทุกประเภทเนื่องจากโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งอุบัติใหม่ วาทกรรมจึงต้องเปรียบเทียบโรคระบาดกับแบบเปรียบเทียบที่ผู้รับสารรู้จักหรือมีประสบการณ์เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น ขณะที่หน้าที่ย่อยอีกด้านหนึ่งคือทำให้เกิดมุมมองใหม่พบว่า มีบางมโนอุปลักษณะเท่านั้นที่มีหน้าที่นี้หากพิจารณาจากมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดซึ่งได้จากการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) ของแต่ละมโนอุปลักษณะพบว่ามโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะมีหน้าที่นี้ แต่พบว่าบางองค์ประกอบของมโนอุปลักษณะต่างกันตามประเภทวาทกรรมจึงทำให้มีหน้าที่ของมโนอุปลักษณะต่างกัน

อีกหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมทั้งสองประเภทที่โดดเด่นเช่นกัน คือ หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ โดยพบความถี่ในลักษณะเช่นเดียวกับหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด ทั้งนี้ เนื่องจากมโนอุปลักษณะจะทำหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดแก่ผู้รับสารแล้ว ยังทำหน้าที่เรียบเรียงและลำดับความในวาทกรรมให้มีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพด้วย อีกทั้ง มโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทมักจะเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่สามารถสร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารได้

ขณะที่หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์มักพบเฉพาะมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบช่วยชี้แนะแก่ผู้รับสารเพื่อสนับสนุนให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ทั้งนี้ หน้าที่ด้านนี้มีความเด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสารที่แสดงวิจรรย์กรรมต่าง ๆ โดยตรง มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบจึงมีหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารเองและจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคในภาพรวม ขณะที่หน้าที่ย่อยอีกด้านหนึ่งคือ กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ ก็พบเด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐอีกเช่นกัน เนื่องจากบทบาทของการผลิต และแพร่กระจายตัวบท จึงมีส่วนในการผลิต ตอกย้ำอุดมการณ์แก่ผู้รับสารที่เด่นชัดกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่นี้เป็นมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่คนในสังคมว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่เป็นเช่นไร อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาบทบาทหน้าที่ดังกล่าวในเชิงวิพากษ์แล้วจะพบว่ามโนอุปลักษณะได้สร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่ม และทำให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มเสียประโยชน์ด้วยเช่นกัน

5.3 สรุป

การแพร่ระบาดของภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งในประเทศไทยพบมโนอุปลักษณะส่วนใหญ่เหมือนกัน แต่พบมโนอุปลักษณะที่แตกต่างกันในการแพร่ระบาดทั้งสองครั้ง ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค

คือ กีฬาชกมวย] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งพบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น เหตุที่พบมโนอุปลักษณ์แตกต่างกันอาจเป็นเพราะเป็นโรคอุบัติใหม่ที่มีความรุนแรงของโรครุนแรงกว่าและการแพร่ระบาดของโรคที่ทำให้มีระยะเวลาแพร่ระบาดยาวนานกว่า

นอกจากนี้ เมื่อจำแนกถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ตามวาทกรรมที่ปรากฏแล้วพบว่าวาทกรรมประเภทหนึ่งอาจพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นั้น ๆ ต่างจากวาทกรรมอีกประเภท โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ในความถี่ที่สูงกว่า แสดงให้เห็นถึงบทบาทของวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่รายงานข่าวเป็นสำคัญ รวมไปถึงการดึงดูดความสนใจผู้รับสารด้วย ขณะที่บางมโนอุปลักษณ์ซึ่งมักเป็นมโนอุปลักษณ์ที่โดดเด่นซึ่งกำหนดให้เห็นบทบาทของคนในสังคม ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] แสดงให้เห็นถึงบทบาทของวาทกรรมสื่อภาครัฐที่นอกจากจะทำหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคระบาดที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องการควบคุมจัดการสังคมในยามวิกฤต สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคระบาด รวมไปถึงสร้างความชอบธรรมบางประการในการบริหารจัดการโรคระบาดที่เกิดขึ้นด้วย เห็นได้จากตารางที่ 11 ที่มีมโนอุปลักษณ์ข้างต้นเด่นชัดในหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์กว่ามโนอุปลักษณ์อื่น ๆ ทั้งนี้จากการเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ตามวาทกรรม พบว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักนำเสนอภาพของโรคระบาดที่มีความรุนแรง สร้างความเดือดร้อน ประการหนึ่งอาจเป็นไปตามข้อเท็จจริงของการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้น แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมสื่อประเภทนี้ต้องการสร้างความสนใจแก่ผู้รับสารด้วยเช่นกัน ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐกลับพบภาพที่แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่ดีดังที่สามารถทำความรู้จักและอาศัยร่วมด้วย รวมไปถึงศึกษาหาความรู้ได้ ภาพดังกล่าวจึงน่าจะแสดงให้เห็นบทบาทของวาทกรรมทั้งสองประเภทที่แตกต่างกัน

สำหรับการเปรียบเทียบหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่พบว่าแตกต่างกันที่ประเภทของวาทกรรมที่มีมโนอุปลักษณ์นั้น ๆ ปรากฏ โดยพบว่าหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเป็นหน้าที่ที่เด่นชัดที่สุด เนื่องจากมโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมด้วยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีประสบการณ์ให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ขณะที่บางมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่กำหนดมุมมองใหม่ให้แก่ผู้รับสารเนื่องจากเป็นโรคระบาดใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในโรคระบาดก่อนหน้าหรือเป็นมุมมองที่ผู้รับสารอาจไม่เคยสังเกตมาก่อน โดยเฉพาะในวาทกรรมสื่อภาครัฐที่ต้องการให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ต่อโรคระบาดในยามที่ยังไม่สามารถควบคุมโรคได้ ส่วนหน้าที่ด้านเรียบเรียงความเป็นหน้าที่อีกด้านที่เด่นชัดเช่นกัน เนื่องจากมโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่ลำดับและเรียบเรียงความในวาทกรรมให้มีเอกภาพ สัมพันธ์ภาพ และสารัตถภาพ รวมไปถึงมโนอุปลักษณ์ที่พบมักเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่สามารถสร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารได้

ขณะที่หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์เป็นหน้าที่ที่พบเฉพาะมโนอุปลักษณ์ที่มีองค์ประกอบกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคม โดยหน้าที่ย่อยสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำอย่างมีความเด่นชัดกว่าในวาทกรรมสื่อภาครัฐจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสารโดยตรงที่เป็นผู้แสดงวจนกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงพบคำช่วยกริยาเพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำตามที่ผู้ส่งสารนำเสนอ เช่นเดียวกับหน้าที่ย่อยกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ที่เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐเช่นกัน ดังเห็นได้จากการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ที่พบว่ามโนอุปลักษณ์ของมโนอุปลักษณ์เหล่านี้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่เป็นเช่นไรบ้าง ด้วยบทบาทของการผลิตและแพร่กระจายตัวบท ซึ่งสามารถผลิตและต่อยอดอุดมการณ์บางประการแก่ผู้รับสารอันอาจทำให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารงานของภาครัฐ และทำให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มเสียประโยชน์จากการที่มโนอุปลักษณ์กำหนดบทบาทคนในสังคมเช่นนั้นด้วย

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะสรุป อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐโดยเก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 (ตามช่วงเวลาการแพร่ระบาด ได้แก่ ระลอกเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ระลอกเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และระลอกเดือนเมษายน พ.ศ. 2564) รวมจำนวนทั้งสิ้น 803 ตัวยก และตั้งสมมติฐานการวิจัยในเบื้องต้นว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบทั้งในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] และมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ สัตว์ร้าย] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] ในขณะที่มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [เชื้อโรค คือ ผู้ต้องหา] มโนอุปลักษณะในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดเห็นเด่นชัดมากกว่า ขณะที่มโนอุปลักษณะในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์เด่นชัดมากกว่า ซึ่งมีมโนอุปลักษณะที่พบและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะดังกล่าวสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของวาทกรรมแต่ละกลุ่ม

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ต่อมาในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดที่พบตามแนวทางวิจัยปฏิบัติศาสตร์ ส่วนในบทที่ 5 ผู้วิจัยได้นำเสนอเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตามโรคและตามวาทกรรมที่ปรากฏ และเปรียบเทียบหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือมโนอุปลักษณะที่อธิบายภาวะการแพร่ระบาดของโรค ขณะที่มโนอุปลักษณะอีกกลุ่มหนึ่งคือมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาด พบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ในประเทศไทยทั้งหมด 10 มโนอุปลักษณะ เรียงตามลำดับความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณะ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ คนร้าย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] [โรคระบาด คือ พืช] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบโรคระบาดซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์พยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์อื่น ๆ ที่มนุษย์รับรู้และเข้าใจเป็นอย่างดีเพื่ออธิบายถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาด มีรายละเอียดดังนี้

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เป็นมโนอุปลักษณะที่อธิบายให้เห็นว่าภาวะการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนภาวะศึกสงครามที่มีข้าศึกศัตรูรุกราน สร้างความเสียหาย ฉะนั้น สังคมจึงต้องต่อสู้ทำสงครามเพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูเหล่านี้ด้วยอาวุธยุทธภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเอาชนะได้ นั่นหมายถึงสามารถควบคุมโรคระบาดเอาไว้ได้ในที่สุด

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] พบมโนอุปลักษณะย่อย ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อัคคีภัย] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ อุทกภัย] มโนอุปลักษณะเหล่านี้ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคระบาดว่าเป็นสิ่งที่เป็ภัยอันตราย เช่น อุทกภัยและอัคคีภัย กล่าวคือ ภัยพิบัติทั้งสองประเภทเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สามารถแผ่ขยายวงกว้างออกไปได้เรื่อย ๆ และสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้อีกเช่นเดียวกับการแพร่ระบาดของโรคที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วแพร่กระจายออกไปเป็นวงกว้างและเกิดขึ้นซ้ำย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคม ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมจัดการและป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็ว ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะย่อยของมโนอุปลักษณะนี้มีรายละเอียดแตกต่างกันบางประการ โดยลักษณะของโรคที่มีการแพร่ระบาดซ้ำ รวมไปถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่สังคมเคยประสบมาก่อนหน้าน่าจะมีผลต่อมโนอุปลักษณะที่พบด้วยเช่นกัน

มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] เป็นมโนอุปลักษณะที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณะนี้ใช้อธิบายเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจว่าการแพร่ระบาดของโรคเหมือนกีฬาชกมวยที่มีคู่ต่อสู้คอยเข้ามาทำร้าย ดังนั้น นักมวยจึงต้องต่อสู้และป้องกันตัวเองอย่าง

เคร่งครัดเนื่องจากโรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่และมีความรุนแรงกว่าโรคระบาดที่ผ่านมา ดังนั้นผู้รับสารจึงต้องป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัด

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ คนร้าย] เป็นมโนอุปลักษณะที่ใช้อธิบายให้เข้าใจว่าโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดเปรียบเหมือนมนุษย์ที่มีพฤติกรรมไม่ดี ไม่เหมาะสมสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะนี้มีลักษณะต่างกันในวาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท ผู้วิจัยจะได้กล่าวในผลการศึกษาคำว่า 6.1.3 ต่อไป

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ บุคคล] เป็นมโนอุปลักษณะที่ใช้อธิบายให้เข้าใจว่าโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดเปรียบเหมือนปัจเจกบุคคลที่มีสายสัมพันธ์สืบต่อวงศ์ตระกูลกันมารุ่นสู่รุ่นเช่นเดียวกับระบบครอบครัวของมนุษย์ รวมถึงสามารถทำความรู้จัก มีปฏิสัมพันธ์ใช้ชีวิตอยู่ร่วมด้วยได้ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณะนี้ที่แสดงให้เห็นถึงการทำความรู้จัก และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลที่พบในการแพร่ระบาดทั้งสองโรคเกิดขึ้นเมื่อการแพร่ระบาดผ่านไปสักระยะหนึ่ง และสังคมมีข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาด ทราบวิธีการควบคุมรักษาโรคพอสมควร ทั้งนี้ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณะนี้มีรายละเอียดแตกต่างกันตามโรคระบาดและประเภทวาทกรรมที่พบมโนอุปลักษณะ ผู้วิจัยจะได้กล่าวในผลการศึกษาคำว่า 6.1.3 ต่อไป

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ สัตว์ร้าย] เป็นมโนอุปลักษณะที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าเปรียบเสมือนสัตว์ที่มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำอันตรายต่อมนุษย์ได้

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] เป็นมโนอุปลักษณะที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดว่าเป็นสิ่งที่เหมือนกับวิญญาณร้าย คือมองไม่เห็น ไม่มีตัวตน แต่อยู่ในความรับรู้ของมนุษย์ รวมทั้ง วิญญาณร้ายเหล่านี้สามารถบันดาลโทษให้แก่มนุษย์คือทำให้เจ็บป่วยหรืออาจถึงแก่ชีวิตได้ มนุษย์ต้องนำชีวิตตัวเองไปเป็นเครื่องเช่นสังเวद्यวิญญาณร้ายเหล่านี้ มโนอุปลักษณะนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทั้งนี้ พบว่ามโนอุปลักษณะนี้พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ พิษ] เป็นมโนอุปลักษณะที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าเปรียบเสมือนพิษที่มีจุดกำเนิดจากจุดหนึ่งก่อนที่จะเติบโตเป็นต้นพืชที่สมบูรณ์

มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] เป็นมโนอุปลักษณะที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น มโนอุปลักษณะนี้ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้

เกิดโรคระบาดที่เหมือนมะเร็งซึ่งเป็นเนื้อร้ายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ป่วย ตลอดจนอาจทำอันตรายให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตได้ แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นอันตรายเช่นเดียวกับเชื้อมะเร็งที่ต้องกำจัด ควบคุม ให้ไม่เกิดการแพร่กระจายจนอาจส่งผลกระทบต่อชีวิต

มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดว่าการแพร่ระบาดของโรคเปรียบเหมือนสิ่งที่มนุษย์สามารถศึกษาเรียนรู้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้ หมายถึง หากผู้รับสารเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นแล้วก็จะทำให้สามารถควบคุมโรคได้ด้วยความรู้ที่เพียงพอ ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมมโนอุปลักษณ์อื่น ๆ แต่เกิดขึ้นเมื่อสังคมเริ่มมีความเข้าใจการแพร่ระบาดของโรคไปแล้วสักระยะหนึ่ง

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นสามารถสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดจากการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) ได้ทั้งหมด 6 มุมมอง ได้แก่

1. โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัวหรือเป็นอันตราย และมนุษย์จะต้องกำจัด ควบคุม ป้องกัน ให้อยู่ที่สิ้นสุดลงโดยเร็ว
2. โรคระบาดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมให้สิ้นสุดลงในคราวเดียวและสามารถเกิดขึ้นซ้ำได้
3. โรคระบาดเป็นสิ่งที่น่ากลัว สามารถทำอันตรายแก่มนุษย์
4. โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก
5. โรคระบาดคือการแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวังตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ในที่สุด และ
6. โรคระบาดเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ นอกจากนี้มุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดข้างต้นสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก มโนอุปลักษณ์ได้อธิบายความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดให้เกิดความเข้าใจโดยทุกมโนอุปลักษณ์สามารถจัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้ ส่วนกลุ่มที่สอง มโนอุปลักษณ์ได้ชี้แนะให้เห็นถึงความจำเป็นในการควบคุม จัดการ ป้องกัน เตรียมการรับมือ และปรับความคิดต่อโรคระบาด

6.1.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐตามแนวทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเพื่อให้เห็นองค์ประกอบการสื่อสารของวาทกรรมซึ่งน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมทั้งสองประเภท องค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญและน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ได้แก่ **ฉาก (Setting)** กล่าวคือ ช่วงเวลาที่เกิดการสื่อสารเป็นช่วงเวลาที่เกิดภาวะโรคระบาด ซึ่งถือเป็นภาวะวิกฤตของสังคม ดังนั้น จึงต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้รับสาร

ผู้ร่วมเหตุการณ์ การสื่อสาร (Participants) ผู้ส่งสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ได้แก่ กองบรรณาธิการข่าว ส่วนวาทกรรมสื่อภาครัฐเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภาครัฐหรือมาตรการควบคุมโรค ผู้ส่งสารในทั้งสองวาทกรรมจึงเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญต่อบทบาทของตน ทั้งยังมีมุมมองต่อการนำเสนอข้อมูลที่ต่างกัน **จุดมุ่งหมายในการสื่อสาร (Ends)** คือ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักเพื่อรายงานข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ วาทกรรมประเภทดังกล่าวอาจมีการเลือกนำเสนอเนื้อหาข่าวด้วยการ ตัด ทอน เพิ่ม ลดเนื้อหาที่นำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสารซึ่งอาจส่งผลต่อทัศนคติและมุมมองของผู้รับสารต่อการแพร่ระบาดของโรครวมไปถึงการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐ ขณะที่จุดมุ่งหมายของวาทกรรมสื่อภาครัฐ คือ การรายงานสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้น ยังต้องการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อโรคระบาดรวมถึงการดำเนินงานของตนเอง อีกทั้งต้องการกระตุ้นเตือน โน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค นอกจากนี้พบว่า **ลำดับวาทกรรม (Act Sequence)** ที่พบในวาทกรรมทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกัน โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบวาทกรรมกลุ่มบอกกล่าวรวมไปถึงรายงานวาทกรรมที่พบในตัวบทอื่น ๆ ในรูปแบบของการรายงานซึ่งสัมพันธ์กับบทบาทการรายงานข่าวของวาทกรรมประเภทดังกล่าว ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบวาทกรรมหลากหลายกลุ่มมากกว่าเนื่องมาจากบทบาทของการเป็นผู้ส่งสารโดยตรง อาทิ วาทกรรมกลุ่มบอกกล่าว วาทกรรมกลุ่มผูกมัด วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ และวาทกรรมกลุ่มแสดงอารมณ์ความรู้สึก **เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร (Instrumentalities)** เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยมโนอุปลักษณ์เป็นเครื่องมือที่วาทกรรมสื่อทั้งสองประเภทใช้เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดไปยังผู้รับสารให้เกิดความเข้าใจ องค์ประกอบที่สำคัญประการต่อมา คือ **บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation)** วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ คือ การสื่อสารจากกองบรรณาธิการข่าวที่มีชื่อเสียงและความเชี่ยวชาญในแวดวงสื่อสารมวลชนไปสู่ผู้รับสาร ดังนั้นบรรทัดฐานการตีความ คือ วาทกรรมที่ผลิตออกมาจึงมีความน่าเชื่อถือ และผู้รับสารสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนวาทกรรมสื่อภาครัฐมีบรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ คือ การสื่อสารจากผู้ผลิตวาทกรรม ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรทางการแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการควบคุมโรคและสื่อสารไปสู่ผู้รับสาร ฉะนั้น บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์ของวาทกรรมประเภทนี้จึงมีความน่าเชื่อถือ และผู้รับสารสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วย และ **ประเภทของข้อความที่ใช้ในการสื่อสาร (Genre)** ได้แก่ ประเภทของวาทกรรม คือ วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ และวาทกรรมสื่อภาครัฐ องค์ประกอบการสื่อสารข้างต้นน่าจะมีผลต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาด

ใหญ่ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอหน้าที่ของ มโนอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์แต่ละด้านตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) หน้าที่ของ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยมี 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิด (Ideational) มโนอุปลักษณ์ได้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ ผู้รับสารมีประสบการณ์ รับรู้ และเข้าใจเป็นอย่างดีกับโรคระบาดซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารพยายามทำ ความเข้าใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น หน้าที่ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย 2 ด้าน ได้แก่ หน้าที่อธิบาย ความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แนวเทียบ และหน้าที่กำหนดมุมมองใหม่

หน้าที่อธิบายความคิดโดยใช้แนวเทียบ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาด ใหญ่ในประเทศไทยทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่นี้ด้วยการเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์รูปธรรมที่ ผู้รับสารรู้จักและเข้าใจเป็นอย่างดีเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น

หน้าที่กำหนดมุมมองใหม่ มโนอุปลักษณ์เหล่านี้ทำหน้าที่เพิ่มหรือปรับเปลี่ยน มุมมองของผู้รับสารเกี่ยวกับโรคระบาดซึ่งอาจไม่เคยสังเกตมาก่อน จากการวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับ โรคระบาดด้วยลักษณะเด่นทางความหมาย (Salient Feature) พบมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสิ้น 6 มุมมอง ทั้งนี้ พบว่ามุมมองของมโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ 1. โรคระบาดเป็นการคุกคามสุขภาพที่ ร้ายแรงถึงชีวิตและรักษาได้ยาก มโนอุปลักษณ์ที่นำเสนอมุมมองนี้ คือ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ซึ่งเป็น มโนอุปลักษณ์ที่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 2. โรคระบาดคือ การแข่งขันกีฬา ผู้เข้าแข่งขันต้องทำคะแนนเพื่อป้องกันการถูกโจมตีด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ตลอดเวลาและเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ให้ได้ในที่สุด มโนอุปลักษณ์ที่นำเสนอมุมมองนี้ คือ [การแพร่ระบาดของ โรค คือ กีฬาชกมวย] ซึ่งเป็นมโนอุปลักษณ์ที่ไม่พบในโรคระบาดก่อนหน้านี้เช่นเดียวกัน และ 3. โรคระบาด เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องทำความรู้จักและปรับตัวเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ มโนอุปลักษณ์ที่นำเสนอมุมมองนี้ คือ [โรคระบาด คือ บุคคล] อนึ่ง มโนอุปลักษณ์บางมโนอุปลักษณ์ข้างต้นที่มีหน้าที่นี้มีได้พบพร้อม มโนอุปลักษณ์อื่น ๆ แต่พบเมื่อเกิดการระบาดของโรคไปแล้วสักระยะหนึ่ง สังคมเริ่มเข้าใจธรรมชาติของ โรคมากขึ้น จึงพบมโนอุปลักษณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐมี ความคาบเกี่ยวระหว่างหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและหน้าที่บุคคลสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะสรุปในส่วนที่ 6.1.3 อีกครั้ง

หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal) มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยนอกจากจะมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับ

สารเกิดความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้นแล้ว มโนอุปลักษณะบางส่วนยังมีหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง รวมไปถึงกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมในยามที่เกิดภาวะโรคระบาดด้วย หน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้านนี้มีหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ได้แก่ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์

หน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง เนื่องจากบางมโนอุปลักษณะมีส่วนแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นถึงคุณหรือโทษจากแบบเปรียบเทียบที่มโนอุปลักษณะได้นำเสนอดังนั้น ผู้รับสารจึงต้องกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างเพื่อได้รับประโยชน์หรือหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตน มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬามวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] และ มโนอุปลักษณะข้างต้นได้แนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำหรือไม่กระทำตามที่วาทกรรมได้นำเสนออย่างไรบ้าง

หน้าที่กำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ มโนอุปลักษณะบางมโนอุปลักษณะที่พบในวาทกรรมได้มีส่วนกำหนดความคิดให้ผู้รับสารเห็นอัตลักษณ์รวมถึงบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมในภาวะโรคระบาดใหญ่ด้วยว่าผู้ใดมีหน้าที่ใดบ้างหากพิจารณาการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลต่าง ๆ มโนอุปลักษณะที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬามวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ทั้งนี้ หากพิจารณามโนอุปลักษณะเหล่านี้อย่างลึกซึ้งตามมุมมองเชิงวิพากษ์จะเห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจของภาครัฐ ขณะที่อีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง อาทิ บุคลากรทางการแพทย์หรือประชาชนก็อาจเสียผลประโยชน์จากการที่มโนอุปลักษณะกำหนดความคิดด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ หน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้านนี้เด่นชัดในวาทกรรมสื่อภาครัฐมากกว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากจุดมุ่งหมายของวาทกรรมและลำดับวาทกรรมที่พบในวาทกรรมประเภทดังกล่าวรายละเอียดเพิ่มเติมผู้วิจัยจะกล่าวถึงในส่วนที่ 6.1.3 ต่อไป

หน้าที่ด้านเรียบเรียงความ (Textual) มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยยังมีหน้าที่ในการเรียบเรียงความเพื่อให้เกิดเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารถภาพในวาทกรรมด้วย หน้าที่ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ได้แก่ ลำดับความในวาทกรรม และ ช่วยความจำเรียกร้องความสนใจ และใช้ค่าน้อยแต่สื่อความได้มาก

หน้าที่ลำดับความในวาทกรรม มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่ด้านนี้ จากองค์ประกอบต่าง ๆ ของมโนอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายทอดความหมายอย่างเป็นระบบ ช่วยลำดับความในวาทกรรมเพื่อให้เนื้อความในวาทกรรมเกิดการเรียงลำดับมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

หน้าที่ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่ด้านนี้ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ มักเป็นถ้อยคำสั้น ๆ สื่อความหมายไม่ตรงตามรูป แต่สามารถสร้างความสนใจและการจดจำให้แก่ผู้รับสารได้

6.1.3 เปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์และหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในงานวิจัยนี้มีจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ไม่เท่ากันเนื่องจากระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ยาวนานไม่เท่ากัน

เมื่อพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ พบว่ามโนอุปลักษณ์ส่วนใหญ่เหมือนกัน แต่อาจมีบางมโนอุปลักษณ์ที่แตกต่างไปจากการแพร่ระบาดของโรคใดโรคหนึ่งเนื่องมาจากระยะเวลาในการแพร่ระบาดของโรค ความรุนแรงของโรค อีกทั้งมุมมองเกี่ยวกับโรคระบาดจากการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางความหมายของแบบเปรียบเทียบต่าง ๆ มโนอุปลักษณ์ที่แตกต่างกันระหว่างการแพร่ระบาดทั้งสองครั้ง ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] ที่นอกจากมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวจะอธิบายให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจว่าการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเปรียบเหมือนกีฬาชกมวยที่มีคู่ชกที่จ้องจะทำร้ายในการแข่งขันชกมวย ยังชี้แนะให้ผู้รับสารป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลา เนื่องจากโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ ณ ขณะนั้น สังคมยังไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคนี้พอสมควร อีกทั้ง เมื่อดูสถิติจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น มโนอุปลักษณ์นี้จึงช่วยแนะความให้ผู้รับสารเข้าใจถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและระมัดระวังป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดด้วยความไม่ประมาทเพื่อไม่ให้ติดเชื้ทั้งยังจะส่งผลต่อการควบคุมโรคในภาพรวม และมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ที่มีมโนอุปลักษณ์ได้แสดงให้เห็นถึงความอันตรายของโรคระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับมนุษย์และเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมจัดการให้หายขาด เนื่องจากโรคโควิด-19 มีการแพร่ระบาดหลายครั้ง นั้นหมายถึงผู้รับสารจะเกิดความปลอดภัยจากโรคระบาด ทั้งนี้ ในการแพร่ระบาดของโรคใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ไม่พบมโนอุปลักษณ์เช่นนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโรคใช้หวัด

ใหญ่เป็นโรคที่สังคมมีประสบการณ์มาก่อน เนื่องจากเกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี แม้ว่าปีที่เกิดการแพร่ระบาดจะเกิดจากเชื้อก่อโรคชนิดใหม่ที่อุบัติซ้ำแต่วิธีการป้องกันรักษาเหมือนกันจึงทำให้ไม่พบมโนอุปลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากมะเร็งเป็นเนื้องอกชนิดร้ายที่ลุกลามไปยังอวัยวะอื่น ๆ จนอาจทำให้ผู้ป่วยได้รับความทุกข์และอาจถึงแก่ชีวิตได้ซึ่งหมายถึงการแพร่ระบาดซ้ำของโรคอันนำมาซึ่งความเดือดร้อนอันตรายเป็น จึงได้นำมาใช้เพื่ออธิบายโรคโควิด-19 รวมถึงวิธีการป้องกันควบคุมโรคระบาดด้วย

เมื่อพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะต่าง ๆ ตามวาทกรรมที่ปรากฏจะพบว่าจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะต่าง ๆ ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักพบด้วยความถี่สูงกว่า สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวาทกรรมประเภทนี้ที่ต้องการรายงานข่าวรวมไปถึงต้องการดึงดูดความสนใจผู้รับสาร ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐมักพบมโนอุปลักษณะที่โดดเด่นและเกี่ยวข้องกับ การควบคุมจัดการสังคม ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาชกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] สะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของวาทกรรมประเภทนี้ที่นอกจากจะต้องการรายงานข้อมูลข่าวสารแล้วยังมุ่งโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสาร ตลอดจนยังมีส่วนในการสร้างความชอบธรรมในการบริหารจัดการสถานการณ์โรคระบาดของภาครัฐด้วย

มโนอุปลักษณะที่พบต่างกัน ในวาทกรรมทั้งสองประเภท ได้แก่ มโนอุปลักษณะ [โรคระบาด คือ บุคคล] ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 องค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงการทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ ขณะที่องค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบครอบครัวพบในวาทกรรมสื่อภาครัฐแต่ไม่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ส่วนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบองค์ประกอบระบบครอบครัว และการทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ ขณะที่วาทกรรมสื่อภาครัฐพบเพียงองค์ประกอบ การทำความรู้จักและอาศัยอยู่ร่วมกับมนุษย์ อาจเป็นได้ว่าวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อดำรงชีวิตด้วยวิถีใหม่ท่ามกลางวิกฤตที่เกิดขึ้นในระหว่างที่การแพร่ระบาดของโรครังมีความรุนแรงและภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หน้าทีของมโนอุปลักษณะนี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐจึงมิใช่แค่เพียงถ่ายทอดความคิดให้แก่ผู้รับสาร ทั้งยังต้องการโน้มน้าวผู้รับสารให้ปฏิบัติตามที่วาทกรรมนำเสนอด้วยความแตกต่างดังกล่าวสันนิษฐานว่าอาจเกิดจากผู้ผลิตวาทกรรมที่เลือกสรรเนื้อหาเสนอในวาทกรรม และจุดมุ่งหมายของวาทกรรมที่ต้องการรายงานสถานการณ์รวมถึงปรับมุมมองความคิดของผู้รับสาร ลักษณะดังกล่าวพบในงานวิจัยของ วรวรรณ เพ็ชรกิจ (2551: 150) เช่นกันที่พบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ

โรคมะเร็งเช่นกัน แต่เจตนาของมโนอุปลักษณ์กลับต่างกันตามมุมมองของแพทย์และผู้ป่วย ดังนั้น กรณีมโนอุปลักษณ์ทั้งสองอาจเป็นไปได้ว่ามโนอุปลักษณ์เมื่อปรากฏในวาทกรรมต่างประเภทกันเนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมต่างกันน่าจะมีความวิตถุประสงค์ในการนำเสนอมุมมองบางประการเกี่ยวกับโรคระบาดต่างกันด้วยมโนอุปลักษณ์ที่พบต่างกันในวาทกรรมทั้งสองประเภท คือ [โรคระบาด คือ คนร้าย] โดยวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มักถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงถึงการนำเอาไปซึ่งชีวิตของมนุษย์แต่วาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ไม่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ในลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกับ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์แต่ไม่พบมโนอุปลักษณ์นี้ในวาทกรรมสื่อภาครัฐเช่นกัน อาจเป็นเพราะมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวช่วยกระตุ้น ดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และไม่พบในวาทกรรมสื่อภาครัฐเนื่องจากมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวอาจทำให้ผู้รับสารเกิดความหวาดกลัวในแง่ของการเสียชีวิตจนอาจไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรครวมไปถึงอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการควบคุมโรคของภาครัฐและอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐที่เด่นชัดที่สุด คือ หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเนื่องจากมโนอุปลักษณ์ได้ทำหน้าที่อธิบายโรคระบาดซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารพยายามจะทำความเข้าใจด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ขณะที่หน้าที่ย่อยอีกด้านหนึ่ง คือ ทำให้เกิดมุมมองใหม่ พบเพียงบางมโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาสกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [โรคระบาด คือ มะเร็ง] ส่วนหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่เด่นชัดอีกด้านหนึ่งคือหน้าที่ด้านเรียบเรียงความ เนื่องจากเป็นหน้าที่ที่พบในทุกมโนอุปลักษณ์เพราะมโนอุปลักษณ์ช่วยทำหน้าที่ลำดับความในวาทกรรมอย่างเป็นระบบ เกิดเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์มักเป็นถ้อยคำสั้น ๆ แต่สามารถดึงดูด และสร้างการจดจำให้แก่ผู้รับสารได้ ขณะที่หน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ ไม่ได้โดดเด่นเท่ากับหน้าที่อีกสองหน้าที่ข้างต้น มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่ด้านนี้ ประการหนึ่ง แบบเปรียบจะแนะนำให้ผู้รับสารเห็นว่าเป็นเช่นไรจึงจะนำไปสู่การสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันโรค ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาสกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน] ส่วนหน้าที่ย่อยกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬาสกมวย] [โรคระบาด คือ บุคคล] [โรคระบาด คือ มะเร็ง] และ [การแพร่ระบาดของโรค คือ การเรียน]

แม้ว่ามโนอุปลักษณ์จะกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ทว่า เมื่อพิจารณามโนอุปลักษณ์เหล่านี้ด้วยมุมมองเชิงวิพากษ์จะพบว่ามโนอุปลักษณ์ได้สร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐ ขณะเดียวกันก็ทำให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มเสียผลประโยชน์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ หน้าที่ด้านนี้เด่นชัดกว่าในวาทกรรมสื่อภาครัฐอันเนื่องมาจากการแสดงวจนกรรมต่าง ๆ โดยตรงด้วยบทบาทของการเป็นผู้ส่งสาร มโนอุปลักษณ์ที่พบจึงมีหน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระบางอย่าง ทั้งยังเป็นผู้ผลิต เผยแพร่ รวมไปถึงตอกย้ำอุดมการณ์บางประการแก่สังคมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการบริหารงานของตนเองในภาวะโรคระบาดด้วย

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.2.1 ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย คือ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบทั้งในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] โดยมีมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] ได้แสดงให้เห็นลักษณะร่วมของการแพร่ระบาดใหญ่ของโรคทั้งสองครั้งที่เกิดจากการรุกรานของเชื้อโรคกับภาวะศึกสงคราม สังคมจึงต้องทำสงครามเพื่อกำจัด ควบคุมการแพร่ระบาดของโรคให้หมดสิ้นไป ส่วนมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] อาจจัดเป็นรายละเอียดของมโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ] ที่อธิบายการเกิดซ้ำของภัยพิบัติ จนส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนต่อมนุษย์ เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] อาจจัดให้อยู่ในมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] ที่โรคระบาดหรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดอาจนำเอาชีวิตของผู้รับสารไปได้ ทั้งนี้ ยังมีประเด็นบางประเด็นซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในการอภิปรายผลการศึกษาคืบต่อไป

สมมติฐานการวิจัยอีกข้อหนึ่ง คือ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ คลื่น] [เชื้อโรค คือ สัตว์ร้าย] [เชื้อโรค คือ วิญญาณร้าย] ในขณะที่มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่มักพบในวาทกรรมสื่อภาครัฐ คือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [เชื้อโรค คือ ผู้ต้องหา] มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเด่นชัดมากกว่า ขณะที่มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์เด่นชัดมากกว่าซึ่งมโนอุปลักษณ์ที่พบและหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของวาทกรรมแต่ละกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์พบมโนอุปลักษณ์สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในผลการศึกษาวาทกรรมประเภทนี้ นอกจากจะมุ่งรายงานสถานการณ์แล้ว ยังมุ่งสร้างสีสันในการนำเสนอข่าวเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร อย่างไรก็ตามมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐไม่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [เชื้อโรค คือ ผู้ต้องหา] อย่างชัดเจน แต่มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวอาจจัดอยู่ในมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ คนร้าย] ได้ เนื่องจากลักษณะของความเป็นผู้ต้องหาประการหนึ่ง คือ เป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า สาเหตุที่ไม่พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจนอาจเป็นเพราะความเป็นผู้ต้องหาแสดงให้เห็นนัยยะของการกระทำความผิดและสามารถจับกุมตัวและส่งฟ้องดำเนินคดี แต่ในภาวะโรคระบาดซึ่งสังคมมีมุมมองว่าเป็นสิ่งที่เข้าคุกคามและทำอันตรายต่อผู้คนในสังคม จึงต้องเร่งต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไปแต่ไม่ได้จับกุมส่งฟ้องเพื่อตัดสินผิดหรือถูก ส่วนหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมแต่ละประเภทสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ที่พบในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ด้านถ่ายทอดความคิดเด่นชัดมากกว่า ขณะที่มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์เด่นชัดมากกว่า

6.2.2 ผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อาจมีผู้ตั้งคำถามว่ามโนอุปลักษณ์ที่พบเป็นมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ การแพร่ระบาดของโรค หรือเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งภาวะโรคระบาดใหญ่ การแพร่ระบาดของโรค และเชื้อไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบาดเป็นแนวคิดความหมายเดียวกัน อันเป็นแนวคิดนามนัย (Metonymy) (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560: 280) ที่ใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ในแนวคิดความหมายเดียวกัน กล่าวคือเมื่อกล่าวถึงภาวะโรคระบาดแล้ว ย่อมจะต้องกล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรค รวมไปถึงเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคระบาดด้วย และเมื่อกล่าวถึงเชื้อไวรัสก็จำเป็นต้องกล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรครวมถึงภาวะโรคระบาดในภาพรวมด้วยเช่นกัน จากนั้น จึงใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้นดังที่ผลการศึกษาพบทั้งมโนอุปลักษณ์ที่อธิบายถึงภาวะการแพร่ระบาดของโรคและที่อธิบายถึงโรคระบาดเพียงอย่างเดียว ผลการศึกษาเช่นนี้พบในงานวิจัยอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ งานวิจัยของของวรวรรณาเพ็ชรกิจ (2551) อาทิ มโนอุปลักษณ์ [โรคมะเร็งเป็นวัชพืช] มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวกล่าวถึงโรคมะเร็งตั้งแต่เชื้อมะเร็งส่วนที่มีจุดกำเนิดในร่างกายมนุษย์ก่อนเจริญเติบโตเป็นก้อนมะเร็งและแพร่กระจายไปยังอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ต่อไป

6.2.3 อาจมีผู้ตั้งคำถามต่อไปอีกว่าถ้อยคำอุปลักษณ์บางคำ เช่น “ต้นตอ” เหตุใดผู้วิจัยจึงจัดเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โรคระบาด คือ พืช] ผู้วิจัยขออธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ต้นตอ” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “น. เรื่องเดิม, เหตุเดิม, ที่เกิด” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หากพิจารณาคำดังกล่าวกับการเจริญเติบโตของพืช “ต้นตอ” (rootstock) เป็นส่วนรากของพืชที่จะแตกออกเพื่อเจริญเติบโตเป็นพืชที่สมบูรณ์ต่อไป (สนั่น ขำเลิศ, 2550) จึงอาจเป็นไปได้ว่าถ้อยคำอุปลักษณ์นี้เป็นคำที่ใช้กับพืชมาก่อนซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานก่อนที่จะขยายความหมายมาใช้กับแวดวงโรคระบาดเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดต่อไป เห็นได้ว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ข้างต้นมีการขยายความหมายจากแวดวงหนึ่งไปยังอีกแวดวงหนึ่งซึ่งอยู่ต่างแวดวงความหมายกันจึงสอดคล้องกับนิยามของมโนอุปลักษณ์ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ที่ได้กล่าวไปข้างต้น

6.2.4 มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยที่พบในงานวิจัยนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน หากแต่เกิดขึ้นตามเวลาที่เกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรค เป็นต้นว่าในระยะแรกพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามหรือภัยพิบัติที่แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งคุกคามสังคม มนุษย์ต้องเข้าไปทำสงครามต่อสู้หรือควบคุมจัดการ ครั้นเมื่อสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้ระยะหนึ่งจึงปรากฏมโนอุปลักษณ์ที่แสดงการทำความรู้จักหรือเรียนรู้โรคระบาดซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับมุมมองความคิดที่มีต่อโรคระบาดและสามารถอยู่ร่วมกันได้บนฐานคิดชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เช่นเดียวกับโรคระบาดอื่น ๆ ที่เคยเกิดขึ้น สำหรับกรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้มีมาตรการรับรองให้โรคดังกล่าวเปลี่ยนสถานะจากโรคระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นโรคประจำถิ่น (Outbreak) ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 (รัฐบาลไทย, 2565) กระทั่งในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ได้มีประกาศยกเลิกสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรที่ใช้ในการควบคุมโรคดังกล่าวมาตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ก)

6.2.5 มโนอุปลักษณ์ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่สูงในทั้งสองเหตุการณ์และทั้งสองวาทกรรม แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่คุกคามสังคม อาจเป็นเพราะลักษณะการแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่มีเป็นจำนวนมากและสร้างความเดือดร้อนให้กับมนุษย์ จึงน่าจะเป็นเหตุที่ทำให้พบมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวในลำดับแรกของวาทกรรมทั้งสองประเภท ประสพการณ์เกี่ยวกับการต่อสู้จึงเป็นประสพการณ์ที่สังคมมีความเข้าใจอย่างชัดเจน (นันทนา วงษ์ไทย, 2561: 261) นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ใช้ภาษาไทยยังได้นำประสพการณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรูมาใช้อธิบายโรค

อื่น ๆ เช่นกัน เช่นงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ที่พบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับสงครามใช้ในการทำความเข้าใจความเข้าใจโรคมะเร็ง จึงเห็นได้ว่าโรคที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นโรคระบาดหรือไม่ก็ตามล้วนแต่ก่อความเดือดร้อนต่อมนุษย์ทั้งสิ้น อนึ่ง หากโรคระบาดที่เกิดขึ้นไม่ได้แพร่ระบาดสู่มนุษย์จะพบว่ามีระดับความรุนแรงที่น้อยกว่า ขณะที่โรคระบาดที่แพร่ระบาดสู่มนุษย์จะมีระดับความรุนแรงที่มากกว่าดังเห็นได้จากแบบเปรียบเทียบที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนั้น ๆ เช่น งานวิจัยของ ลาร์สัน เนอร์ลิช และวอลลิส (Larson, Nerlich and Wallis, 2005) พบว่ามโนอุปลักษณะสงครามที่นำเสนอโรคปากและเท้าเปื่อย (Foot-and-Mouth Disease) เป็นสงครามต่อต้านผู้รุกราน ขณะที่มโนอุปลักษณะสงครามที่นำเสนอโรคซาร์ส (SARS) เป็นสงครามต่อต้านผู้ก่อการร้าย ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาอุปลักษณะนี้ตามบริบทการสื่อสารในวาทกรรมทั้งสองประเภท จะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณะนี้ได้เพียงถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ของการระบาดของโรคเท่านั้น หากแต่ยังช่วยสร้างการรับรู้แก่ผู้รับสารให้เกิดความระมัดระวังป้องกันรวมถึงการร่วมมือกันต่อสู้หรือควบคุมโรคที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

6.2.6 มโนอุปลักษณะที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี คือ [โรคระบาด คือ วิญญาณร้าย] ที่นำความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณซึ่งอยู่คู่กับสังคมมายาวนานมาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาด ขณะที่ไม่พบมโนอุปลักษณะเช่นนี้ในงานวิจัยต่างประเทศ สังคมวัฒนธรรมเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Scientific Revolution) ทำให้ผู้คนเชื่อในหลักเหตุและผลและมีผลทำให้ความเชื่อต่าง ๆ ที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ชัดเจนเปลี่ยนแปลงไป (คณะกรรมการวิจัยวามรตการยธรรมโลก, 2553: 69-70) มุมมองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักเหตุผลจึงได้นำมาใช้อธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้นมากกว่า ทั้งนี้ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับวิญญาณร้ายที่ใช้อธิบายโรคระบาดในสังคมไทย ปรากฏในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าจึงแสดงให้เห็นถึงการสร้างจุดสนใจและขายข่าวของวาทกรรมประเภทนี้ด้วยมโนอุปลักษณะทั้งสองข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่ากีฬาชกมวยและความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายอายุ (Lai, 2020) ที่พบว่าวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ของจีนมีการนำเสนออุปลักษณะ [หมากรุก] ซึ่งเป็นกีฬาในวัฒนธรรมจีน

6.2.7 ที่ผ่านมามีการนำประสบการณ์อื่น ๆ มาใช้อธิบายโรคมะเร็งซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์พยายามจะทำความเข้าใจดังที่พบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ทว่าในงานวิจัยนี้โรคมะเร็งกลับนำมาเป็นแนวคิดความหมายต้นทางเพื่อใช้ทำความเข้าใจโรคระบาด คือ โควิด-19 ผู้วิจัยสันนิษฐานว่านอกจากลักษณะของโรคมะเร็งซึ่งเป็นเนื้องอกชนิดร้ายแล้ว โรคดังกล่าวยังสามารถลุกลามแพร่กระจายไปยังอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของผู้ป่วยเช่นเดียวกับโรคโควิด-19 ที่เกิดการแพร่ระบาดซ้ำหลายครั้ง แพร่กระจายเป็นวงกว้าง และทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้คนในพื้นที่

ต่าง ๆ รวมไปถึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม ดังเห็นได้จากจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตจำนวนมากจึงแสดงให้เห็นว่าโรคระบาดดังกล่าวไม่สามารถควบคุมโรคได้โดยง่าย และมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการควบคุมป้องกันรักษาโรคอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรคระบาดจึงได้นำมาเป็นแบบเปรียบของโรคดังกล่าวด้วยเหตุผลที่กล่าวมา

6.2.8 ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 10) ที่กล่าวไว้ว่าอุปลักษณ์ได้จับเน้นแง่มุมบางอย่างของสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ แต่ขณะเดียวกับอุปลักษณ์ก็ซ่อนบางแง่มุมของอุปลักษณ์นั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมทั้งสองประเภทได้จับเน้นแง่มุมที่โดดเด่นด้วยการนำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์รูปธรรมที่ผู้รับสารมีความเข้าใจเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามบางมโนอุปลักษณ์ อาทิ [การแพร่ระบาดของโรค คือ สงคราม] [การแพร่ระบาดของโรค คือ ภัยพิบัติ] หรือ [การแพร่ระบาดของโรค คือ กีฬายกมวย] ได้อำพรางแง่มุมของการจัดวางบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคมอันทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมและสร้างความชอบธรรมให้การใช้อำนาจของภาครัฐในการจัดการสถานการณ์ด้วยเช่นกัน

6.2.9 วิทยานิพนธ์นี้กำหนดเกณฑ์ว่ามโนอุปลักษณ์ต้องปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง เนื่องจากสัดส่วนความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แตกต่างกันพอสมควร รวมถึงอาจปรากฏในวาทกรรมใดวาทกรรมหนึ่ง ดังนั้น มโนอุปลักษณ์มีจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์น้อยกว่านี้จึงไม่นำมาเสนอไว้ในผลการศึกษา เช่น [โควิด-19 คือ ครู] [โควิด-19 คือ ผู้เปิดโอกาส] หากจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ข้างต้นมีมากกว่านี้ น่าจะทำให้เห็นมุมมองที่มีต่อโรคระบาดดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

6.2.10 วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาภาษาและบทบาทหน้าที่ของภาษาในภาวะโรคระบาดใหญ่ตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษามีบทบาทในการอธิบายความคิดที่เป็นนามธรรม กล่าวคือในภาวะโรคระบาดใหญ่ มโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมได้นำประสบการณ์ที่มนุษย์รู้จักหรือคุ้นเคยมาใช้ในการทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะและพฤติกรรมเป็นอย่างไรตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) นอกจากนี้ แนวคิดหน้าที่อุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) ยังได้แสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในภาวะวิกฤตด้วย กล่าวคือ นอกจากมโนอุปลักษณ์ที่พบจะมีบทบาทอธิบายถ่ายทอดความคิดให้ผู้รับสารเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มโนอุปลักษณ์ยังมีส่วนกำหนดบทบาทให้กับคนในสังคมด้วยว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร ต้องกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค ทั้งยังมีส่วนกำหนดความคิดหรืออุดมการณ์ของผู้รับสารเพื่อแสดงความชอบธรรมของกลุ่มบุคคลหนึ่งในการใช้อำนาจเพื่อควบคุมจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า

มีโนอุปลักษณะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดรวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการจัดการสังคมด้วยเช่นกัน

อนึ่ง ผู้ผลิตวาทกรรมอาจมีมุมมองที่เหมือนหรือต่างไปจากผลการศึกษาที่พบในวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของวาทกรรมในภาวะโรคระบาดใหญ่ที่ต้องการหล่อหลอมให้ผู้รับสารเป็นสมาชิกที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการควบคุมโรค ผู้รับสารอาจมีวิถีปฏิบัติในการรับและตีความสารแตกต่างกันด้วยทัศนคติของแต่ละบุคคลที่ต่างกันด้วยภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม จึงอาจทำให้มีผู้ปฏิบัติตามที่วาทกรรมชี้แนะแตกต่างกันไป

6.2.11 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ได้ อาทิ การสื่อสารในภาวะวิกฤตที่ผู้แถลงข่าวของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จะต้องทำให้ผู้รับสารเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้สถานการณ์วิกฤตของหน่วยงานหรือองค์กรกลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ ยังอาจนำไปใช้ในการสื่อสารสุขภาพที่เป็นกระบวนการสื่อสารไปสู่ผู้รับสารในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพได้ด้วย กล่าวคือ แพทย์หรือบุคลากรการแพทย์สามารถนำแนวทางการอธิบายทำความเข้าใจโรคหรือภาวะบกพร่องต่าง ๆ ผ่านกระบวนการทางภาษาไปอธิบายเพื่อให้ผู้ป่วยเล็งเห็นถึงผลกระทบหรือโทษของโรคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารประพฤติปฏิบัติหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อันจะนำไปสู่กระบวนการตรวจคัดกรอง วินิจฉัย การป้องกัน หรือกระบวนการรักษาโรคซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของผู้ป่วยในที่สุด

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบมีโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดและโรคไม่ระบาด เนื่องจากลักษณะและความรุนแรงของโรคต่างกัน น่าจะทำให้พบมีโนอุปลักษณะที่เหมือนหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

6.3.2 แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมในการวิเคราะห์วาทกรรมสื่อทั้งสองประเภท โดยเฉพาะวาทกรรมสื่อภาครัฐที่มีการนำเสนอชุดความคิดใดไปสู่ผู้รับสารบ้าง และชุดความคิดเหล่านั้นอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางอำนาจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือไม่ อย่างไร และทำให้เกิดความชอบธรรมต่อผู้ผลิตวาทกรรมอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2513). **ปทานุกรม บาลี ไทย สันสกฤต อังกฤษ**

ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. พระนคร: ศิวพร.

กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า. (2506). **สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา**

นริศรานุวัดติวงศ์ทรงบันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ ประทานพระยาอนุমানราชธน เล่ม 2. กรุงเทพฯ:

สมาคมสังคัมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2565). **สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.).** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

prgroup.hss.moph.go.th/article/1000-สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน-อสม.

[14 พฤษภาคม 2566]

กรุงเทพธุรกิจ. (2563). **ย้อนประวัติศาสตร์ Pandemic (โรคระบาดใหญ่) สะเทือนโลก.** (ออนไลน์).

แหล่งที่มา: www.bangkokbiznews.com/news/detail/870449. [21 ตุลาคม 2564]

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2564). **สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2564.**

นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

คณะกรรมการวิจัยामรดกอารยธรรมโลก. (2553). **มรดกอารยธรรมโลก.** พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). **Pandemic Endemic Epidemic**

และ Outbreak ระบาดยังไง? ต่างกันยังไงนะ? @Rama: ปัญหาเรื่องตา จากการเรียนออนไลน์

38: 27-28.

คำนวณ อึ้งชูศักดิ์. (2554). **บทเรียนจากการควบคุมไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในประเทศไทย.**

ใน **การสาธารณสุขไทย 2551-2553.** กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จงกลณี วิทยารุ่งเรืองศิริ, และภมรศรี แดงชัย. (2563). **คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19.** กรุงเทพฯ:

สมมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. (2528). **ภาษาไทยไขขาน.** กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

จิตติมา จารยะพันธ์. (2539). **อุปถัมภ์สงครามในข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรัลวีไล จรูญโรจน์, ม.ล. (2556). **เทคนิคการวิจัยทางภาษาศาสตร์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตติมา โสภารัตน์. (2543). **อนามัยส่วนบุคคลและชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จური อัมระรงค์. (2547). **การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตโรค SARS กรณีศึกษาโรงแรม 5 ดาวใน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2463). **พระราชพิธีสิบสองเดือน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย. ชาญวัต เทวกุล, ม.ร.ว.. (2550). ไวรส์. ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 4**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

เชิดชัย อุดมพันธ์. (2555). **อุปลักษณะเกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชุม. (2564). **เมื่อสำนวน “การต่อยัดก” “ฮิต” โกลไปถึง “อเมริกา”**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.thairath.co.th/news/local/2051705. [28 กรกฎาคม 2565]

ณัฐชุตา วิจิตรจามรี. (2559). **หลักการประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2542). **หน้าที่ของอุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย**. **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย** 16: 249-268.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและ**

การนำมศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไทยโพสต์. (2564). **สรุปจุดเริ่มต้นโควิดระบอบรอบ 3**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.thaipost.net/main/detail/99304. [5 กรกฎาคม 2564]

ไทยรัฐออนไลน์. (2563ก). **ติดโควิดพุ่ง 548 ล็อกดาวน์ จังหวัดสมุทรสาคร พ่วง "เคอร์ฟิว" 4 ทุ่มยาวตีห้า**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thairath.co.th/news/local/1997929. [5 กรกฎาคม 2564]

ไทยรัฐออนไลน์. (2563ข). **เปิดบทสวดรัตนสูตร รัฐบาลจัดพระสงฆ์ทั่วประเทศ สวดไล่โควิด ขจัดภัยพิบัติ**.

(ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1798159.

[17 ตุลาคม 2566]

ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี. (2563). [ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่

2019 คือ ศัตรู]: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาณ.

วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม 9 (1): 1-37.

ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์, และวิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2564). **วัจนกรรมในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.)**.

วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร 41 (3): 91-104.

นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2545). **ลักษณะการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์ไทย**. **วรรณวิทัศน์** 2: 126-136.

- นวรรณ พันธุมธา. (2554). **ไวยากรณ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2561). คนไทยกับมโนทัศน์การต่อสู้. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** 18 (2): 193-220.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ก). **ระบอบบันลือโลก เล่ม 2 ใช้หัวโตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 09 มาแล้ว**. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ข). **ระบอบบันลือโลก ฉบับพิเศษ 2**. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ปราโมทย์ เครือทอง. (2564). **พม่า Shutdown กรุงศรีอยุธยา ใครหนี่ ใครสู้?** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.silpa-mag.com/history/article_8039. [1 กรกฎาคม 2565]
- ปจวรี ณะสมบุรณ์กิจ,และสุอังคณา แก้วบุญเรือง. (2548). **สถานการณ์การสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพ (พ.ศ. 2547-2548)**. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- ปาริชาติ ศิวะรักษ์. (2556). **กำเนิดกองทุน สสส**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- เพิก ปัตตพงศ์ (สิงห์พลลภ). (2517). **ทิวทัศน์ สนิทวงศ์ (แต่) (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวง ทิวทัศน์ สนิทวงศ์ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดธาตุทอง ในวันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2517)**. กรุงเทพฯ: สวีชาญการพิมพ์.
- ไพรัช เทพมงคล. (2528). มะเร็ง. ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 9**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว. (2555). **การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนเรื่องโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2493). **บทละคร เรื่อง พระร่วง หรือ ขอมดำดิน พร้อมด้วยเพลงเรื่องตำนานและสันนิษฐานโบราณคดี**. พระนคร: กรมศิลปากร.
- มติชน. (2564). **สรุปมาตรการคลายล็อก 1 ต.ค.นี้ ทำอะไรได้-ไม่ได้บ้าง?** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.matichon.co.th/local/quality-life/news_2967517. [1 ตุลาคม 2564]
- มติชน. (2565). **ทั่วโลกแนวโน้มโควิดลดลง เสียชีวิตคงที่ สวนทางไทยพุ่งทั้งติดเชื้อ-ป่วยหนักสูงขึ้น วอนปชช.ฉีดวัคซีนเข็มกระตุ้น**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3213200. [11 กรกฎาคม 2565]
- มนสิการ เฮงสุวรรณ. (2550). **คำเรียกประเภทผีของคนไทยในชุมชนวัดสวนแก้ว ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี: การศึกษาแนวบรรพชาตศาสตร์ชาติพันธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ยุทธการ ปีทมโรจน์. (2565). อุปลักษณะเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใน
 ข้าราชการเมืองไทย บนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. **วรรณวิทัศน์** 22 (1): 134-175.
- รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม. (2551). **อุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน
 และวัจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม, และพฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2560). “น้ำท่วมคือสงครามและประชาชนคือเหยื่อ” : มโน
 ทัศน์ที่สะท้อนจากพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ**
 19 (1): 114-125.
- รัฐบาลไทย. (2565). **คกก.โรคติดต่อแห่งชาติ เห็นชอบมาตรการรองรับการเปลี่ยนผ่านโรคโควิด-19
 สู่วัคซีนประจำถิ่น**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [www.thaigov.go.th/news/contents/
 details/52362](http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/52362). [30 ตุลาคม 2565]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). **พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
ratchakitcha.soc.go.th/documents/2051679.pdf. [21 ตุลาคม 2564]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563ก). **ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่อ
 อันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [ratchakitcha.soc.go.th/
 documents/17123317.pdf](http://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17123317.pdf). [5 กรกฎาคม 2564]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563ข). **คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 5/2563 เรื่อง การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติ
 หน้าที่ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548**. (ออนไลน์).
 แหล่งที่มา: ratchakitcha.soc.go.th/documents/17127359.pdf. [5 กรกฎาคม 2564]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563ค). **ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร**. (ออนไลน์).
 แหล่งที่มา: ratchakitcha.soc.go.th/documents/17127356.pdf. [5 กรกฎาคม 2564]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563ง). **ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหาร
 ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1)** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
ratchakitcha.soc.go.th/documents/17127360.pdf. [22 พฤษภาคม 2566]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ก). **ประกาศ เรื่อง ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่
 ทั่วราชอาณาจักร ประกาศ ข้อกำหนด และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
ratchakitcha.soc.go.th/documents/17227032.pdf. [30 ตุลาคม 2565]
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ข). **ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข
 เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 พ.ศ. 2565**. (ออนไลน์).
 แหล่งที่มา: ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223134.pdf.
 [3 กุมภาพันธ์ 2566]

- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ค). **ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่อที่
ต้องเฝ้าระวัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [ratchakitcha.soc.go.th/
documents/17223135.pdf](http://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223135.pdf). [3 กุมภาพันธ์ 2566]
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุล
ตราไวโอเร็ด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชัน.
- โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. (2564). **กลุ่มโรคไม่ติดต่อ (NCDs)...โรคที่เกิดจากพฤติกรรม.** (ออนไลน์).
แหล่งที่มา: [www.bumrungrad.com/th/health-blog/may-2016/ncds-non-communicable-
diseases-symptoms-prevention](http://www.bumrungrad.com/th/health-blog/may-2016/ncds-non-communicable-diseases-symptoms-prevention). [21 ตุลาคม 2564]
- วรวรรณ เพ็ชรกิจ. (2551). **การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปรัชานศาสตร์
และวจนปฏิบัติศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วาสนา จันทร์สว่าง. (2550). **การสื่อสารสุขภาพ: กลยุทธ์ในงานสุขศึกษาและการสร้างเสริมสุขภาพ.** พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2564). “เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในบริจเฉทการแถลงข่าว
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). **วรรณวิทัศน์**
21 (1): 62-104.
- วิภาวิน โมสูงเนิน. (2553). **การสื่อสารสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในกรณีการระบาดของ
โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร
ประยุกต์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิภาวิน โมสูงเนิน. (2563). **การสื่อสารภาวะวิกฤตในสถานการณ์โรคระบาด. วารสารสุขศึกษาและ
สื่อสารสุขภาพ 6 (1): 1-8.**
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2549). **กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤตและการบริหารภาวะวิกฤต.** กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2564). **ภาษากับการสื่อสารมวลชน.** ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลาวุณย์ วิษณุเวคิน. (2550). **อุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินทร มหามนตรี. (2547). **แผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภาวะวิกฤต: ศึกษากรณีโรคทางเดินหายใจ
เฉียบพลันรุนแรง (โรคซาร์ส) ของกระทรวงสาธารณสุข.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริพร ภักดีผาสุข. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษา**

ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2561). สถานภาพงานวิจัยอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ในภาษาไทย. **วารสารอักษรศาสตร์**

มหาวิทยาลัยศิลปากร 40 (2): 202-254.

ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา. (2565). **สถานการณ์ COVID-19 ใน**

ประเทศไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: covid19.nrct.go.th/daily-report-30sep2022/.

[3 กุมภาพันธ์ 2566]

ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย, และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม

สุขภาพ. (2563). **พื้นที่กิจกรรมทางกายในประเทศไทยหลังวิกฤตโควิด-19.** นนทบุรี: ภาพพิมพ์.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2552). **เศรษฐกิจไทยมีโอกาสฟื้นตัวเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงเผชิญความเสี่ยงจากไข้หวัด**

ใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (มองเศรษฐกิจฉบับที่ 2534). (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/economy/Pages/21412.aspx.

[13 ตุลาคม 2566]

สกวเดือน ชารธรรม. (2560). **การศึกษาปริศนาการสนทนาระหว่างจิตแพทย์และผู้ป่วยนอกใน**

การตรวจรักษาโรคทางจิตเวชเบื้องต้น. วิทยานิพนธ์ดุสิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). ภาษาเฉพาะกิจ. ใน **บรรทัดฐานภาษาไทย**

เล่ม 4: วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สนั่น ขำเลิศ. (2550). การขยายพันธุ์พืช. ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 5.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน

ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2553). **โรคไข้หวัดใหญ่ (INFLUENZA).** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.pidst.or.th/A223.html. [21 ตุลาคม 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563ก). **คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 1.**

(ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Books/629/คู่มือ+เรื่องโควิด-19+รู้ให้ชัด%21+ชุดที่+1.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563ข). **คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 2.**

(ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Books/630/คู่มือ+เรื่องโควิด-19+รู้ให้ชัด%21+ชุดที่+2.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563ค). **คู่มือเรื่องโควิด-19 รู้ให้ชัด! ชุดที่ 3.**

(ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Books/631/คู่มือ+เรื่องโควิด-19+รู้ให้ชัด%21+ชุดที่+3.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563ง). **สู้โควิด-19 ไปด้วยกัน คู่มือสำหรับประชาชน** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Books/627/คู่มือ+ดูแลตัวเองสำหรับประชาชน+สู้โควิด-19+ไปด้วยกัน.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563จ). **คู่มือ มนุษย์โควิด เปิดเมืองให้ปลอดภัย** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Gallery/3627/คู่มือมนุษย์โควิดเปิดเมืองให้ปลอดภัยและคำแนะนำ12ประเภทกิจการ.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563ฉ). **แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/Books/628/แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกัน+และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19.html. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ก). **คู่มือ วัคซีนสู้โควิด (ฉบับประชาชน)**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=194655. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ข). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 1 กักตัวกันเถิด**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195615. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ค). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 2 ระหว่างเฝ้าระวัง**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195560. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ด). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 3 อาการของผู้ติดเชื้อ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://www.thaihealth.or.th/?p=195515>. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ค). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 4 ระวัง!!! นักแพร่เชื้อ**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195461. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ฆ). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 5 ใส่หน้ากากเข้าหากัน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195412. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ง). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 6 ใครเสี่ยงกว่ากัน**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=194778.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564จ). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 7**

ไซเขียล ดิสแทนซิ่ง ตัวไกล ใจไม่ห่างกัน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.thaihealth.or.th/?p=194800. [27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ฉ). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 8 ระยะเวลา**

ของการแพร่ระบาด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195305.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ช). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 9**

ทุกคนต้องช่วยกันนะ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195249.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ค). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 10**

เตรียมพร้อมรับการระบาด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=194782.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ด). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 11 ความ**

ปกติในรูปแบบใหม่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=194858.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ด). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 12**

บริจาคพลาสติกกันเถอะ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=195361.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564ด). **ความรู้ไม่ลับฉบับอึดอึด : ตอนที่ 13**

หวาดระแวง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaihealth.or.th/?p=194794.

[27 พฤศจิกายน 2564]

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). **คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 76/2563 ลงวันที่ 12 มีนาคม**

พ.ศ. 2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา 2019 (โควิด-19) (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.opm.go.th/opmportal/multimedia/phoobeas/covid-19/nr2563/76-2563.pdf. [2 ตุลาคม 2564]

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี. (2562). **คู่มือปฏิบัติงาน ทีมสอบสวนควบคุมโรค (JIT)**

ประจำลำปำห์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

odpc8.ddc.moph.go.th/upload_epi_article/FIK7QE5LYCzbP3aRkuDn.pdf. [13 กรกฎาคม

2565]

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 เชียงใหม่. (2552). **คู่มือการปฏิบัติงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค**

ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิด เอ เอช 1 เอ็น 1. ม.ป.ท.: ม.ป.ท.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป).** กรุงเทพฯ:

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...**

สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค. (2552). **แนวทางการดำเนินงานโครงการให้วัคซีนป้องกันโรค**

ใช้หวัดใหญ่ พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2552). **ข่าวเพื่อมวลชน.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

pr.moph.go.th. [9 ธันวาคม 2564]

สุจิตรา แซ่ลิ้ม. (2561). **ภาพตัวแทนของผู้ชุมนุมทางการเมืองในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองช่วงปี พ.ศ.**

2549-2557 ในพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์

เชิงวิพากษ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณษา ภักตริณกร. (2565). วาทกรรม “โควิด 19” ในการ์ตูนขายหัวเราะ ชุด “KnowCovid :

รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

22 (1): 124-156.

สุภาณี นิตยเสมอ. (2543). **การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

องค์การอนามัยโลก. (2563). **โรคโควิด-19 คืออะไร.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา: [www.who.int/docs/default-](http://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0)

[source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--](http://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0)

[thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0](http://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0). [27 มิถุนายน 2564]

อนุমানราชธน, พระยา. (2514). **การศึกษาเรื่องประเพณีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). **ภาษาศาสตร์สังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. (2547). มนุษย์กับวัฒนธรรม. ใน **มนุษย์กับสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

PPTV Online. (2565). **ย้อนรอยไฟไหม้ “ซานติก้าผับ” โศกนาฏกรรมเมื่อหลายปีก่อน.** (ออนไลน์).

แหล่งที่มา: www.pptvhd36.com/news/สังคม/177829. [7 พฤศจิกายน 2565]

ThaiPBS. (2562). **เพียงคำเดียว ที่มาคำว่า "เฮี้ยน".** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

news.thaipbs.or.th/content/284091. [15 กรกฎาคม 2565]

ThaiPBS. (2563). **รู้จัก "New Normal" ฉบับราชบัณฑิตยสภา.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

www.thaipbs.or.th/news/content/292126. [20 ตุลาคม 2565]

ThaiPBS. (2564). **"อนุทิน" ฉีดคนแรก วัคซีน COVID-19 - นายกรัฐมนตรีเป็นพยาน.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:

news.thaipbs.or.th/content/301934. [5 กรกฎาคม 2564]

Truehits. (2564). **หนังสือพิมพ์**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: news.truehits.net/daily_newspaper/.

[1 ตุลาคม 2564]

ภาษาอังกฤษ

Abraham, T. (2009). Risk and outbreak communication: lessons from alternative paradigms.

Bull World Health Organ 87 (8): 604-607.

Adam, M. (2020). **An Enemy to Fight or Someone to Live With, How COVID-19 is**

Metaphorically Described in Indonesian Media Discourse. Paper presented at the
ELLit : 2nd Online National Seminar on English Linguistics and Literature.

Angeli, E. L. (2012). Metaphors In the Rhetoric of Pandemic Flu: Electronic Media Coverage of

H1N1 and Swine Flu. **Technical Writing and Communication** 42 (3): 203-222.

Aqromi, N. L. (2020). An Analysis of Metaphor for Corona on Headlines News. **Pioneer**

12 (2): 157-164.

Baehr, P. (2006). Susan Sontag, battle language and the Hong Kong SARS outbreak of 2003.

Economy and Society 35 (1): 42-64.

Beger, R. (2018). **Present-Day Corporate Communication: A Practice-Oriented, State-of-**

the-Art Guide. Singapore: Springer.

Berry, D. (2007). **Health Communication: Theory and Practice**. England: Open University Press.

Brencio, F. (2020). Mind your words: Language and war metaphors in the COVID-19 pandemic.

Psicopatologia Fenomenológica Contemporânea 9 (2): 58-73.

Brown, P., and Levinson, S. C. (1987). **Politeness: Some universals in language usage**.

Cambridge: Cambridge University Press.

Buama, C. A. C. (2019). **Crisis Communication and Crisis Management**.

Oakville: Society Publishing.

Centers for Disease Control and Prevention. (2011). **What is Health Communications?**

(Online). Retrieved from: medbox.iiab.me/modules/en-cdc/www.cdc.gov/
healthcommunication/healthbasics/WhatIsHC.html. [23 November 2021]

Chaiyasat, C., and Sudajit-apa, M. (2017). A Corpus-Assisted Critical Metaphor Analysis of

General Prayuth Chan-o-cha's English Subtitled Weekly Addresses on Politics and

- Democracy-Related Issues in Times of Political Turmoil. *Journal of English Studies* 12 (1): 70-109.
- Charteris-Black, J. (2004). **Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis**. New York: Palgrave Macmillan.
- Chiang, W.-Y., and Duan, R.-F. (2007). Conceptual metaphors for SARS: 'war' between whom? *Discourse Studies* 18 (5): 579-602.
- Dinanti, D. (2021). **Metaphor Used in Political Articles in the Jakarta Post Online Newspaper During Pandemic COVID-19 Era**. Master's Thesis, English Literature, Universitas Islam Negeri Sultan Thaha Saifuddin Jambi. Indonesia.
- Fairclough, N. (1989). **Language and Power**. New York: Longman.
- Fernández-Pedemonte, D., Casillo, F., and Jorge-Artigau, A. I. (2020). Communicating COVID-19: Metaphors We "Survive" By. *Tripodos* 47 (2): 145-159.
- Gibbs, R. W. (1994). **The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goatly, A. (1998). **The Language of Metaphor**. New York: Routledge.
- Grice, H. P. (1975). Logic and Conservation. In **Syntax and Semantics 3: Speech Arts**. New York: Academic Press.
- HISTORY. (2020). **Pandemics That Changed History As human civilizations rose, these diseases struck them down**. (Online). Retrieved from: www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline. [22 October 2021]
- Hymes, D. (1974). **Foundation in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach**. Pennsylvania: The University of Pennsylvania Press.
- Kearns, C., and Kearns, N. (2020). The role of comics in public health communication during the COVID-19 pandemic. *Journal of Visual Communication in Medicine* 43 (3): 139-149.
- Koskan, A., Foster, C., Karlis, J., Rose, I., and Tanner, A. (2012). Characteristics and influences of H1N1 communication on college students. *Disaster Prevention and Management* 21 (4): 418-432.
- Kövecses, Z. (2005). **Metaphor in Culture: Universality and Variation**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2010). **Metaphor: A Practical Introduction**. 2nd editions.

Oxford: Oxford University Press.

Kozlova, T. (2021). **Cognitive Metaphors of Covid-19 Pandemic in Business News.**

Paper presented at the IV International Scientific Congress “Society of Ambient Intelligence – 2021”.

Laij, C. (2020). A Comparative Study of the Metaphors in the Coverage of Covid-19 by Mainstream Media in China and the United States. **The Frontiers of Society, Science and Technology** 2 (7): 5-8.

Lakoff, G., and Johnson, M. (1980). **Metaphors We Live By.** Chicago: The University of Chicago Press.

Langford, A. T. (2020). Health Communication and Decision Making about Vaccine Clinical Trials during a Pandemic. **Journal of Health Communication** 25: 780-789.

Larson, B. M. H., Nerlich, B., and Wallis, P. (2005). Metaphors and Biorisks: The War on Infectious Diseases and Invasive Species. **Science Communication** 26 (3): 243-268.

McGuire, D., and et al. (2020). Beating the virus: an examination of the crisis communication approach taken by New Zealand Prime Minister Jacinda Ardern during the Covid-19 pandemic. **Human Resource Development Internationa** 23 (4): 361-379.

MPH Online. (2020). **OUTBREAK: 10 OF THE WORST PANDEMICS IN HISTORY.** (Online).

Retrieved from: www.mphonline.org/worst-pandemics-in-history/.

[21 October 2021]

Ndlela, M. N. (2019). **Crisis Communication: A Stakeholder Approach.** Cham: Palgrave Pivot.

Olimat, S. N. (2020). Words as Powerful Weapons: Dysphemism in Trump’s Covid-19 Speeches. **3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies** 26 (3): 17-29.

Oxford University Press. (2022). **Oxford Learner's Dictionaries.** (Online). Retrieved from: www.oxfordlearnersdictionaries.com. [18 December 2022]

Priyadarshni, R. L., Kasim, Z. M., and Ali, A. M. (2017). Combating H1N1: Metaphors of War in Malaysian Newspaper. **Language and Communication** 4 (1): 84-94.

Rajandran, K. (2020). ‘A Long Battle Ahead’: Malaysian and Singaporean Prime Ministers Employ War Metaphors for COVID-19. **GEMA Online Journal of Language Studies** 20 (3): 261-267.

Saliou, P. (1994). Crisis Communication in the event of a flu pandemic. **European Journal of**

Epidemiology 10: 515-517.

Sauer, L. M. (2021). **What Is Coronavirus?** (Online). Retrieved from:

www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus.

[7 July 2021]

Schiavo, R. (2007). **Health Communication: From Theory to Practice**.

San Francisco: Jossey-Bass.

Searle, J. R. (1969). **Speech acts: An Essay in the philosophy of language**.

Cambridge: Cambridge University Press.

Searle, J. R. (1976). The Classification of Illocutionary Acts. **Language and Society** 5 (1): 1-23.

Semino, E. (2021). “Not Soldiers but Fire-fighters” – Metaphors and Covid-19. **Health**

Communication 36 (1): 50-58.

Sontag, S. (1978). **Illness as Metaphor**. New York: Straus and Giroux.

Sontag, S. (1989). **AIDS and Its Metaphors**. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Taylor, C., and Kidgell, J. (2021). Flu-like pandemics and metaphor pre-covid: A corpus

investigation. **Discourse, Context & Media** 41: 1-11.

Thomas, R. K. (2006). **Health Communication**. New York: Springer.

Worldometers. (n.d.). **Coronavirus**. (Online). Retrieved from:

www.worldometers.info/coronavirus/country/thailand/. [5 July 2021]

Xiao, Y. (2021). A Comparative Analysis of War Metaphors in COVID-19 Reports in New York

Times and China Daily. **Journal of Contemporary Educational Research** 5 (5): 86-91.

Yang, Z. (2021). Military metaphors in contemporary Chinese disease coverage: a case study

of the People's Daily, 1946–2019. **Chinese Journal of Communication** 14 (3): 259-277.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์
วัน เดือน ปี เกิด	18 พฤศจิกายน 2540
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า (โครงการ English Program) เมื่อปีการศึกษา 2558 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2562 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2563
ผลงานตีพิมพ์	ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์, และวิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2564). วิจารณ์กรมในการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.). วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร 41 (3): 91-104. ขวัญทิพย์ อรุณรุวิวัฒน์, ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์, สุรเดช พิมพ์ไทย, วิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, และวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ. (2564). กลวิธีทางภาษาที่ใช้บริภาษในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์: กรณีศึกษาประเด็นปัญหาความรักของนักแสดงหญิงและ นักร้องชาย. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 18 (2): 103-120. ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์. (2564). ภาษาสื่อความปรารถนาดี: กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการอวยพรในภาษาไทย. วรณวิทัศน์ 21 (2): 122-153. ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์. (2565). อุปลักษณ์เชิงมนต์ศักดิ์เกี่ยวกับ "บุญคุณ" ในภาษาไทย. วรณวิทัศน์ 22 (2): 41-68.
รางวัลที่ได้รับ	ได้รับทุนผู้ช่วยสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี การศึกษา 2564

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY